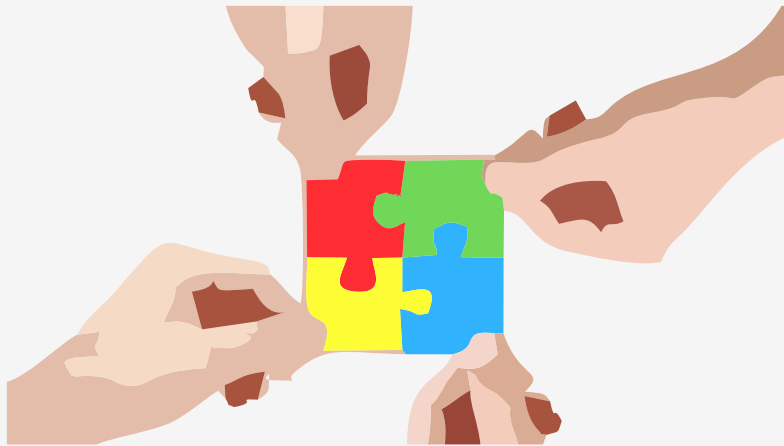

Ungdom og medvirkning i plan- legging og lokalt utviklingsarbeid

**Å slippe til og bli sluppet løs er
to sider av samme sak**

**Niels Arvid Sletterød
Espen Carlsson
Hanne H. Kleven
Håkon Sivertsen**

Rapport 2014:8

Trøndelag Forskning og Utvikling

Trøndelag R&D Institute

Kongensgt. 42. Postboks 2501, 7729 Steinkjer

Telefon: 74 13 46 60. Faks: 74 13 46 61

E-post: post@tfou.no

Tittel : UNGDOM OG MEDVIRKNING I PLANLEGGING OG
LOKALT UTVIKLINGSARBEID
Å slippe til og å bli sluppet løs er to sider av samme sak.

Forfattere : Niels Arvid Sletterød, Espen Carlsson, Hanne H. Kleiven,
Håkon Sivertsen

Rapport : 2014:8

ISBN : 978-82-7732- 197-4

ISSN : 0809-9642

Prosjektnummer : 2518

Prosjektnavn : Ungdom og medvirkning

Oppdragsgiver : Kompetansesenter for distriktsutvikling

Prosjektleder : Niels Arvid Sletterød

Prosjektrådgiver : Roald Lysø

Medarbeider(e) : Espen Carlsson, Hanne H. Kleiven, Håkon Sivertsen

Layout/redigering : Gunnar Nossun

Referat : I denne studien diskuteres hvordan et utvalg av 9 kvalitets-
sikrede distriktskommuner som har et godt omdømme og
offentlig anerkjennelse i forhold til opplegg og resultater
arbeider med barn og unges medvirkning i planarbeid og
lokalt utviklingsarbeid.

Sammendrag : Norsk

Emneord : Kommune, ungdom, medvirkning, medbestemmelse,
ungdomsråd, voksenkontakt

Dato : Mai 2014

Antall sider : 162

Pris : Kr. 150,–

Utgiver : Trøndelag Forskning og Utvikling AS
Postboks 2501, 7729 STEINKJER
Telefon 74 13 46 60

FORORD

Trøndelag Forskning og Utvikling (TFoU) vil takke Distriktssenteret, Kompetansesenter for distriktsutvikling (DS), ved ansvarlig kontaktperson og rådgiver Inga Marie Skavhaug for oppdraget og godt samarbeid, konstruktiv og utfordrende faglig dialog under arbeidet.

Screeningen eller siktingen for å avdekke og identifisere eksempelkommuner ble gjort i nær dialog med oppdragsgiver. Det ble gjennomført 3 møter mellom TFoU og DS under en periode på tre uker for å komme frem til et omforent forslag til eksempelkommuner med godt omdømme i form av dokumentert gode resultater mht. barn og unges medvirkning (medbestemmelse og medinnflytelse) i plan- og utviklingsarbeid.

Videre takkes ordførere, rådmenn, voksenkontakter, ungdomsrådsledere og medlemmer i ungdomsrådene i de aktuelle 9 kommuner som vi har snakket eller korrespondert med, og som har gjort det mulig for oss å få tak i nødvendig informasjon, synspunkter, vurderinger, kloke grep og gode eksempler på klok praksis mht barn og unges medvirkning.

TFoU vil takke Tove Krattebøl og Tone Gerd Brattland i Hedmark Fylkeskommune for viktig informasjon og synspunkter på verktøy, metoder og suksesskriterier mht barn og unges medvirkning i planprosesser og lokalt utviklingsarbeid.

Trøndelag Forskning og Utvikling har totalt hatt 4 månedsverk finansiert av DS til arbeidet med studien.

Ved TFoU har Hanne H. Kleiven gjennomført og skrevet ut studien om sosiale medier og medvirkning, Håkon Sivertsen har foretatt og skrevet ut intervjuene av ordførere og rådmenn i de 9 utvalgte kommunene.

Niels Arvid Sletterød og Espen Carlsson har i fellesskap gjennomført resten av datainnsamling, screening, analyser, utformet teoretisk hovedkonsept, gjennomført litteraturstudium og skrevet sammen den endelige rapporten i fellesskap.

Vi takker Roald Lysø ved TFoU for god prosjektrådgivning og Gunnar Nossun for kvalitetssikring av layout og redigering.

Steinkjer, mai 2014

Niels Arvid Sletterød
prosjektleder

INNHold

	side
FORORD	i
INNHold	ii
FIGURLISTE	v
TABELLER	v
SAMMENDRAG	vi
1. Introduksjon	1
1.1 Oppdraget	1
1.1.1 Detaljering og presisering	1
1.2 Rapportens innhold og oppbygging – en leserveiledning	4
2. Barn og unges medvirkning - en relevant kunnskapsstatus	7
2.1 Introduksjon	7
2.2 Forvitringen av de tradisjonelle kanaler for medbestemmelse og medinnflytelse	8
2.3 Rett til medbestemmelse og medinnflytelse	10
2.3.1 Demokratiopplæring og -deltakelse	11
2.4 Veier til demokratisk deltagelse og innflytelse	12
2.4.1 Øyeblikkorganisering og bred mobilisering	12
2.4.2 Medvirkningselitisme eller elitistisk deltagelse/innflytelse	13
2.5 Medvirkningsarenaer	13
2.6 Ungdomsråd som medvirkningsprosjekt/-arena	14
2.7 Tilpasset deltagelse og innflytelse	15
2.8 Ungdomsråd – en forvaltningsmessig «hybrid»	16
2.9 Tvil om ungdomsrådets evne til reell innflytelse	18
2.10 Barometerdemokratiets konsekvenser	18
2.11 Voksenkontaktenes betydning	19
2.12 Det idealtypiske ungdomsrådet	20
3. Teoretisk kunnskap om hva som hemmer og fremmer medvirkning	21
3.1 Introduksjon	21
3.1.1 Kunnskap om og forståelse av medvirkning	23
3.2 Hva er og innebærer medvirkning?	24
3.3 En modell for utvikling av anerkjennelse	25
3.4 Fire hovedkrav til klok ledelse av medvirkningsprosesser	27
3.5 Medvirkningsprosessens ulike faser eller forløp	28
3.6 Sikring av medvirkningskvalitet	30
3.6.1 Mulige objektive utviklingssituasjoner i medvirkningsforløp	30
3.6.2 Subjektive medvirkningsopplevelser	32
3.6.3 Ledelsesregimer i medvirkning	34
3.7 Empowerment	35

4. Mobilisering	37
4.1 Forholdet med mobilisering og medvirkning	37
4.1.1 Hyppig anvendte typer mobilisering	38
4.2 Hvordan skape engasjement og innsats?	38
4.3 Mobiliseringsmodellen	40
4.4 Kvalitetssikring av mobiliseringsprosessens faser	41
5. Et arenaperspektiv på medvirkning	43
5.1 En modell for å overvåke og evaluere medvirkning	43
5.2 Hvordan overvåke og evaluere?	44
6. Mellomroms-aktører og ildsjeler i medvirkning	45
6.1 De gode hjelperne	45
6.2 Begrepet ildsjel	45
6.3 Frivillig arbeid og dugnad	46
6.4 Medvirkningsentreprenørskap	46
7. Nettkommunikasjon og demokratisk potensiale	47
7.1 Ungdom og digitale medier	47
7.2 Digital deltagerkultur	47
7.3 Cyberoptimismen	48
7.4 Sosiale medier og internett – hverdagslivets teknologi	49
8. Metodisk opplegg	50
8.1 Eksempelkommuner	50
8.2 Screening eller sikting	50
8.3 Kvalitetssikring av siktingsresultatet	51
8.4 Sikting av eksempelkommuner i praksis	52
8.5 Anerkjennelse og omdømme som siktingskriterium	52
8.6 Samtaler med ordførere og rådmenn	54
8.7 Informanter, datainnsamling og typer data	55
8.8 Utvikling av samtaleguider	56
8.9 Vurdering av datamaterialet	57
9. Nærmere om kommunene og arbeidet med medvirkning blant barn og unge – et empirisk bakteppe	59
9.1 Tana kommune i Finnmark	59
9.2 Kåfjord kommune i Troms	60
9.3 Vefsn kommune i Nordland	61
9.4 Surnadal kommune i Møre og Romsdal	62
9.5 Brønnøy kommune i Nordland	63
9.6 Eidskog kommune i Hedmark	65
9.7 Ringeby, Nord-Fron og Sør-Fron i Oppland	66
9.8 Vurdering av suksesskriterier eller kloke grep for å sikre medvirkning	70

10. De unge autentiske stemmene	73
10.1 Tilrettelegging for medvirkning	73
10.2 Om hvilke muligheter for medvirkning av barn og unge som tas i bruk	82
10.3 Nærmere om erfaringer med medvirkningsmetoder og – aktiviteter	86
10.4 Resultater av medvirkningsarbeidet	88
10.5 Uttrykte utfordringer med medvirkningsarbeid blant ungdom	93
10.6 Oppsummering	96
11. Voksenkontaktene	98
11.1 Gjennomføring av samtalene og bruk av data fra disse	98
11.2 Voksenkontaktens bakgrunn, stilling og funksjonstid	99
11.3 Rollen som voksenkontakt for ungdomsråd er mangfoldig	100
11.4 Voksenkontaktens viktigste roller, funksjoner og oppgaver	102
11.5 Klok utøvelse av rollen som voksenkontakt	104
11.6 Muligheter for barn og unges medvirkning som kommunene tar i bruk	105
11.7 Typer medvirkning	106
11.8 Forutsetninger og betingelser for velfungerende ungdomsråd	108
11.9 Resultater høstet og metoder benyttet	110
11.10 Utfordringer	113
12. Kommune-Norges satsning på nettkommunikasjon	116
12.1 Bruk av Internett og sosiale medier	116
12.2 Status	116
12.3 Funn og tendenser	117
12.4 Kloge grep ad sosiale medier	120
13. Sammenfattende drøfting og konklusjoner	122
13.1 Introduksjon	122
13.2 UR som medvirkningsarena og agent for bred mobilisering	125
13.3 Voksenkontaktene som mellomroms-aktører	128
13.4 Om sammenhengen mellom motivasjon og resultat	130
13.5 Noen sjekkpunkt for å kvalitetssikre medvirkning	131
13.6 Noen viktige avsluttende kommentarer og påpekninger	133
Litteraturliste	136
Vedlegg 1 Nominerte og kårede; årets barne og ungdomskommune	142
Vedlegg 2 Pressemelding Kåfjord	144
Vedlegg 3 Pressemelding Eidskog	146
Vedlegg 4: Oversikt over nettkommunikasjon i casekommunene	149
Vedlegg 5: Samtaleguider	150

FIGURLISTE

Figur	side
3.1: Den grunnleggende medvirkningsmodellen	24
3.2: Anerkjennelsesmodellen	25
3.3: Modell for utvikling av medvirkningskraft	28
3.4: Medvirkningsprosessens faser	29
3.5: Typer utviklingssituasjoner	31
3.6: Deltakernes medvirkningsopplevelser	32
3.7: Ledelsesregimer	34
4.1: En praktisk modell for innsats/engasjement med fokus på behov	39
4.2: En praktisk modell for innsats/engasjement med fokus på verdier	39
4.3: Mobiliseringsmodellen	40
4.4: Forløpet til en typisk mobiliseringsprosess	41
5.1: En modell for overvåking/evaluering av samarbeid- og medvirkning	43
13.1: Helhetsmodell for barn og unges medvirkning/medbestemmelse	122

TABELLER

Tabell	side
8.1: Utvalgskriterier	54
8.2: Informanter/ datagrunnlag	55

SAMMENDRAG

Bakgrunn og formål

Oppdraget har handlet om å kartlegge og diskutere hvordan distriktskommuner legger til rette for medvirkning fra barn og unge i planarbeid og lokalt utviklingsarbeid, hvilke muligheter for barn og unges medvirkning som tas i bruk, hva utfordringene består i, hvilke metoder og aktiviteter som benyttes samt hvilke resultater man har oppnådd.

Metode og gjennomføring

Identifiseringen av eksempelkommuner ble gjennomført som en screening. Denne aktualiserte *ni case* (kommuner som presumtivt var svært gode på barn og unges medvirkning) og viste at ungdomsrådene (UR) var en viktig arena for deltakelse og innflytelse. Vi foretok en tilnærmet dobbel blindtest av ordførere og rådmenn for å høre hva de mente var *de viktigste grep og eksempler for å sikre barn og unge medbestemmelse og medinnflytelse i kommunens plan- og utviklingsarbeid*. Denne bekreftet UR sin viktige og dominerende posisjon. Det gjorde også samtalene med ni kommunale voksenkontakter. Samtaler med lederne i ungdomsrådene og de skriftlige svarene fra UR-medlemmene ga mer fyllestgjørende informasjon, vurderinger og forklaringer fra gruppen barn og unge på dette viktige punktet.

Medvirkning av barn og unge

Litteraturgjennomgangen viser at barn og unges innflytelse i sivilsamfunn og politikk ikke er særlig tilstedeværende via aktivitetsbasert foreningsliv. Det er først og fremst innflytelse på tilbudet av aktiviteter innad i foreningen man ønsker å ha innflytelse på. Det er i liten utstrekning via disse kanalene at barn og ungdom utøver viktig medbestemmelse og medinnflytelse over det som skjer i kommuneorganisasjon og kommunesamfunn. De vanligste formene for medvirkning myntet på denne gruppen er barne- og ungdomsråd, barnas/ungdommens kommunestyre, ungdommens fylkesting samt tilpassede høringer overfor disse. Tidligere forskning i Norge har på den ene siden sagt at UR er et viktig medvirkningsprosjekt, men samtidig sådd tvil om UR som medvirkningsarena. UR har legitimitet i den kommunale forvaltning, samtidig er rådet ansett som et viktig talerør og innflytelseskana for barn og ungdom på bred basis i kommunesamfunnet. De kan fungere som en agent for å mobilisere gruppen til å fremme synspunkter og være kreative og proaktive når det gjelder utvikling og vurdering av saker samt for å sette en kommunalpolitisk agenda. Unges egne stemmer er lite tilstedeværende i de siste 10-15 års forskning i Norge med fokus på barn og unges medvirkning, der UR som medvirkningsarena er blitt satt under lupen.

Resultater og konklusjoner

UR er sentrale og viktige arenaer for medinnflytelse og medbestemmelse og for å mobilisere ungdom på bred basis i kommunesamfunnet. UR kan være reaktive dvs. primært behandle og uttale seg på tilsendte saker, eller proaktive dvs. selv utvikle og

sette saker på den politiske dagsorden f. eks. kommunestyret. UR er som regel representert i kommunestyret der medlemmene får anledning til å uttale seg på bred basis. Om UR har møte- og talerett samt forslagsrett, varierer betydelig mellom våre 9 eksempelkommuner.

Kommunene har i tillegg ulike tilnærminger og måter for å involvere barne- og ungdomsgruppen i planprosesser og lokale utviklings- og utbyggingsprosjekter. Ofte benyttes skolene som sted for å arrangere slike brede og omfattende medvirkningsprosesser. I dag benyttes skolelokalene som prosessarena, gjerne ved hjelp av ungdomsrådet, men skoleverket som sådan har et potensial for økt deltakelse i lokalt utviklingsarbeid. Direkte dialog med ungdom via elevrådet foregår sjelden fordi dette organet har annet fokus og oppgaver knyttet til skolen som læringsarena.

Videre regisseres det brede mobiliseringer og dialogmøter med gruppen f. eks på ungdomshus (inklusive fritidsklubber). Ingen er for unge til å medvirke, for det finnes tilpassede metoder som de kommunalt ansatte bør skoleres i og anvende. Eksempel på metoder som ofte blir brukt er; café og gruppediskusjoner, framtidsverksted, tilpassede SWOT-analyser (fokus på styrker, svakheter, muligheter og trusler) og ulike kreative prosessverktøy for å få alle i tale og komme med ideer. Digitalt kartmateriale benyttes ofte i kombinasjon med spesialtilpassede metoder beregnet på alder og modenhet.

Opplæring av medlemmene i ungdomsrådet er nødvendig for å bidra til både kreativitet og proaktivitet og for å ta vare på mulighetene som dukker opp. Voksenkontaktene er særdeles viktig i så henseende, likeså de regionale og internasjonale nettverkene for UR og deres medlemmer, Ungdommens Fylkesting og ikke minst delaktighet i de større regional og nasjonalt initierte prosjekter som f.eks. LUK og RUST der det regionale forvaltningsnivået (fylkeskommunene og fylkesmenn) bidrar med viktig kompetanse og opplæring.

Voksenkontene bereder samhandlingsrommet mellom UR, kommunesamfunn og kommuneorganisasjon (administrativt-politisk nivå) og har oppgaver og funksjoner for å tilrettelegge medvirkning fra barn og unge, innad i ungdomsrådet og/eller gjennom ungdomsrådet.

I de fleste av de 9 kommunene er voksenkontakten en viktig mellomromsaktør i spennet mellom UR og det politisk-administrative samfunnet, UR og skolene, samt UR og det sivile samfunnet for øvrig. De skal fasilitere og berede grunnen for barn og unges deltakelse og innflytelse. De skal sørge for at barne- og ungdomsgruppen både «*slipper til*» og «*slippes løs*», dvs. får legitim tilgang og adgang til politisk-administrative beslutningsfora der de blir reelt synlige og hørbare. Dette må skje på en slik måte at gruppen anerkjennes som kompetente borger som det skal og bør lyttes til.

Voksenkontakten er derfor en nødvendig infrastruktur for å sikre barn og unge reell innflytelse på saker som de brenner for og som betyr mye for deres hverdag. Voksenkontaktene er viktige mellom-menn eller mellomromsaktører for å kunne lykkes godt med innsatsen for å optimalisere barn og unges medvirkning i kommunene. Deres ansvar

må koples med korresponderende og relevant myndighet, men det er også nødvendig med tilstrekkelige tidsressurser for å kunne fylle rollen og løse de oppgaver som følger med på en god måte. Det er en stor fordel om voksenkontaktene har erfaring fra ungdomsarbeid og/eller barnefaglig kompetanse. Voksenkontakten må både forstå ungdom, trives sammen med ungdom og må brenne for oppgaven dvs. være en troverdig og pålitelig ildsjel for barn og ungdom sitt ve og vel. Fordi denne rollen krever spesialisert erfaring og kompetanse samt visse kvaliteter på det personlige plan, bør det formaliseres strenge krav for rollen (stillingen) og settes av halve eller hele stillinger til en slik krevende mellomromsfunksjon. Dessuten må det utvikles opplegg for skoloring og opplæring samt etableres regionale/nasjonale læringsnettverk for de som skal fylle denne funksjonen. Det må også gjennomføres mer empirisk forskning på denne.

Eksempel på opplevde utfordringer i arbeidet med barn og unges delaktighet og forpliktelse for oppgaven å være UR-medlem er; opplevelser av manglende engasjement og motivasjon, stort aldersspenn og varierende modenhet hos UR-medlemmene, rådssammensetning og rekrutteringsmekanismer, opplæring og skoloring i f. eks politikerspråk. Valg av representanter til ungdomsråd er en vilkårlig blanding av former for «kvasidemokratiske valg» og direkte utvelgelse som ansatte i kommunen selv står for. Rekrutteringen til UR er altså ikke et valg etter normale kriterier, men UR oppfattes av det politisk-administrative systemet å være barn og ungdoms legitime stemme.

Det er også en relevant problemstilling å sette fokus på at tid til rådighet for å fylle rollen som voksenkontakt og UR-medlem kan komme i konflikt, eller konkurrere med øvrige forpliktelser. Dette kan f. eks være knyttet til undervisning og læreplankrav eller stillingskrav og -funksjoner der voksenkontakt inngår som kun en av flere krevende oppgaver som skal skjøttes.

Politisk og administrativ ledelse må møte ungdommene på deres arena og vise respekt og anerkjennelse for deres måte å se på og vurdere levekår, levestandard og livskvalitet, dvs. det gode liv i egen kommune. At ungdom aktivt etterspørres som kompetente innbyggere og medborgere er viktig for kommunenes fremtid, men det krever at de både legitimt «*slipper til*» og «*reelt slippes løs*» på egne premisser. Det innebærer at de både må få adgang og tilgang til de viktige beslutningsarenaer, men også at de fritt - på eget initiativ - utvikler og lanserer saker og ideer som kan være på kollisjonskurs med fattede vedtak og «vedtatte sannheter» om den kommunale virkeligheten.

Sosiale medier åpner andre muligheter for å skape dialog mellom ungdom og lokalpolitikere. Via klok bruk av sosiale medier kan kommunen nå langt flere av sine unge innbygger enn en statisk og sjelden oppdatert webside. Men det forutsetter ressurser og kompetanse for å drive en aktiv side med relevant innhold. Innsatsen bør være godt forankret administrativt og være helt tydelig organisert der ungdom også slipper til og slippes løs i førersetet.

1. INTRODUKSJON

1.1 Oppdraget

I denne studien diskuteres hvordan et utvalg av 9 kvalitetssikrede distriktskommuner som har et godt omdømme og offentlig anerkjennelse i forhold til opplegg og resultater arbeider med barn og unges medvirkning i planarbeid og lokalt utviklingsarbeid.

Begrepet «å lykkes» er ingen sluttstilstand, men vil alltid handle om å være underveis, på en klok og riktig måte, i bestrebelsene på å sørge for at barn og unges lovpålagte demokratiske rettigheter og muligheter for medvirkning realiseres og innfris. Hvordan får de reell medbestemmelse og medinnflytelse over egne levekår, velferd og livskvalitet både på kort og lang sikt?

Det ses nærmere på hva utfordringene i «å lykkes» består i. Man kan altså lykkes på flere måter gjennom de muligheter for barn og unges medvirkning som tas i bruk i de 9 eksempelkommunene (casene). Hvilke metoder og aktiviteter som benyttes og hva som faktisk er oppnådd med disse når det gjelder barn og unges medvirkning som ellers ikke ville ha vært mulig, lar vi målgruppen selv og den politisk-administrative ledelse i kommunen vurdere.

1.1.1 Detaljering og presisering

Problemstillinger som studien skal fokusere/utforske og spørsmål som skal besvares:

- Hvilke muligheter for barn og unges medvirkning tas i bruk¹? Det handler om å avdekke i forhold til hva, når og hvordan barn/unge deltar og får innflytelse. Det går også på former for bred mobilisering av gruppen, og hvordan slike medvirkningsprosjekt og medvirkningsarenaer utformes og leges til rette på gruppens premisser. Det er viktig å erkjenne at dette er en veldig heterogen gruppe og derfor krever bruk av flere strategier, metoder og verktøy samtidig².

¹ Se blant annet Knudtzon & Tjerbo (2009).

² Jf. evaluering av Ungdomssatsningen i Nord-Trøndelag Fylkeskommune (Carlsson, Hestvik, Sivertsen & Sletterød 2013).

- Hvilke metoder og aktiviteter anvender kommunene? Det er handler om valg og anvendelse av prosessverktøy for involvering³. Men det er også tale om betingelser for og klok praksis i bruk av digitale, sosiale medier⁴ med tanke på inkludering/mobilisering samt demokratisering og bred medvirkning⁵ fra barn og ungdom i plan- og utviklingsprosesser⁶.
- Hvordan lykkes man eller bør man kvalitetssikre medvirkningsprosesser for å sikre gode resultater? Hvordan institusjonaliserer (organiserer og designer) man på en klok måte medvirkning fra barn og unge i det politisk-administrative systemet på kommunenivå? Hva mener barn og ungdom selv de har oppnådd med egen medvirkning på kommunenivå?
- Hva er utfordringene⁷? Hva er de kontekstuelle kritiske betingelser for reell deltakelse og innflytelse enten det gjelder forhold i kommuneorganisasjon eller i de lokale samfunn der medvirkning i plan- og utviklingsprosesser⁸ foregår⁹.
- Studien skal drøfte hvorfor disse kommunene har lyktes. Studien skal i lys av eksemplene og annen tilgjengelig kunnskap (teoretisk kunnskap om medvirkning og relevant og aktuell nyere norsk forskning på temaet medbestemmelse og medinnflytelse) drøfte hva som fremmer og hemmer (er basisbetingelser for) medvirkning fra barn og unge (også over tid)¹⁰.
- Det er viktig at studien oppsummerer og gir beskrivelser som har læringsverdi for andre kommuner og utviklingsprosjekter. Derfor må det destilleres ut kloke grep og gode eksempler som ikke bare er gjeldende for de studerte eksempelkommuner, men som kan gi mer generelle konklusjoner med

³ Her kan blant annet nevne Winsvold & Solberg (2009) rapport om modeller for barns medvirkning, se også Morvik (2012) og Vestby (2011). I tillegg til de generelle bestemmelser i den nye Plan- og Bygningsloven om medvirkning, kan vi også vise til mer spesifikke bestemmelser og pålegg mht brukermedvirkning fra barne- og ungdomsgruppene i hhv. Barnekonvensjonens artikkel 12, Pasientrettighetsloven § 3-1, 3-2, 3-3 og 3-4. Videre Barnelovens § 6-3 og § 31 slår fast at barn, etter hvert som det blir i stand til å danne egne synspunkter på saker som angår dem, skal høres. Også barnehagelovens § 3, Opplæringslovens § 9a-5 og Sosialtjenestelovens § 8-3 slår fast prinsipper for barns medvirkning i planlegging og utforming av tiltak med betydning for deres livssituasjon og framtid. Se også Bae et al. (2006) for en mer inngående og begrunnet redegjørelse og presentasjon av bl.a. metodikker og prosessverktøy. Også Winsvold og Falck (2011) presenterer en samling modeller for å sikre medbestemmelse og medinnflytelse blant utsatte ungdomsgrupper. Alle disse dokumenter viser at barne- og ungdomsgruppene ikke er en homogen kategori med like kjennetegn, men derimot ytterst heterogen, mangfoldig og forskjelligartet. (Se også Carlsson, Hestvik, Sivertsen og Sletterød, 2013, samt Backe-Hansen 2011).

⁴ Se Bucher, Storm-Mathisen & Helle-Valle (2009), Brandtzæg, Gillund, Krokan, Kvalnes, Melling & Wessel-Aas (2011) samt Enjolras & Broch Seggaard (2011).

⁵ Se Vestby (2009).

⁶ Se Vestby & Ruud (2012) samt Ødegård (2011).

⁷ Se NOU 2011:20: Ungdom, makt og medvirkning.

⁸ Se Frøyland 2011.

⁹ Se Sletterød & Gustavsen 1995, Sletterød & Thorsen 1998a og Sletterød, 1998b, for en nærmere diskusjon av slike tema og problemstillinger.

¹⁰ Se blant annet Fauske (2011).

overføringsverdi dvs. har gyldighet for alle kommuner i populasjonen av mulige kommuner for sikting/screening¹¹.

TFoU har i nær dialog med oppdragsgiver foretatt en screening eller sikting av distriktskommuner hvor det ble avdekket ni godt kvalifiserte «case» eller eksempelkommuner som hadde oppnådd et godt omdømme og skapt gode resultater, dvs. lyktes med barn og unges medvirkning. Noen av de 9 eksempelkommunene hadde nasjonal og regional anerkjennelse (premiering) for innsatsen med å sikre barn og unge god medbestemmelse og medinnflytelse i plan- og beslutningsprosesser og lokalt utviklingsarbeid. *I denne siktingen ble det klarlagt at ungdomsråd (UR) var en viktig og nødvendig forutsetning for barn og unges medvirkning i plan- og utviklingsprosesser i kommunene.* Hvordan man organiserer, anerkjenner, tilrettelegger, fasiliteter og understøtter UR vil derfor påvirke graden av vellykkethet i arbeidet med barn og unges medvirkning i smått og stort.

I en dobbel blindtest av ordførere og rådmenns oppfatninger av gode eksempler på barn og unges medvirkning i egen kommune, var det entydige svar.¹² UR samt voksenkontaktene til rådet ble understreket å være alfa og omega for medvirkningsarbeid.

For TFoU ble det følgelig viktig å avdekke og forstå når, hvorfor og hvordan et UR blir høyfunksjonelt i forhold til krav og forventninger fra det politisk-administrative systemet det selv var en del av og skal betjene. Men, også hvordan rådet får optimale betingelser for å fungere og opptre som talerør og mobiliseringsagent for barns og ungdoms meninger, holdninger, interesser, behov og synspunkter på bred basis i kommunesamfunnet.

Forskning hadde nemlig vist, jf. kapittel 2, at denne gruppen i liten grad var blitt spurt om erfaringer og opplevelser når det gjelder egen medbestemmelse og innflytelse og betydningen av UR som utgangspunkt og arena for dette. Vi gjennomførte følgelig samtaler med lederne for UR, fikk kollektive besvarelser fra UR og individuelle besvarelser fra medlemmene i UR i alle de 9 kommunene. Det ble utformet egen guide for samtale med UR-lederne, egne sett med spørsmål (se vedlegg) både for kollektiv besvarelse fra UR og de individuelle besvarelsene fra UR-medlemmene. Ungdommen selv ble derfor den viktigste informantgruppen i denne studien (se kapittel 8).

¹¹ Vi snakker her om tre typer validitet, altså relevans ved data, som må etterstrebes, nemlig (1) beskrivende validitet som går på oppfatninger av forhold og vurdering av de samme, (2) generaliserbarhetsvaliditet – i hvilken utstrekning resultatene kan antas å gjelde selv for andre kontekster (kommuner) og (3) vurderende validitet – jevnføring av observerte handlinger og fremgangsmåter for å sikre medvirkning (reell deltakelse og innflytelse) og hva som er faglig og profesjonelt aksepterbare medvirkningsformer i den gitte situasjon og kontekst overfor de aktuelle grupperinger innenfor barne- og ungdomsgruppen. Vi tenker her spesielt på erfarte utviklingssituasjoner og – opplevelser, f.eks. forekomst av medvirkningsformynderi, gisseltaking, underordning og undertrykking. I enhver medvirkning ligger det alltid implisitt en normativ forpliktelse hos de som iverksetter og leder slike til likeverdig deltakelse og demokratiske prinsipper for reell innflytelse uansett gruppe som skal inkluderes og involveres.

¹² Vedkommende forsker fra TFoU som utførte undersøkelsen nevnte ikke UR ved navns nevning under samtalene og kjente heller ikke til resultatet av den innledende screeningen, hadde heller ikke kjennskap til og kunnskap om resten av det innsamlede datamaterialet (jf. samtaleguide i vedlegg).

1.2 Rapportens innhold og oppbygging – en leserveiledning

I kapittel 2 gjennomgås nyere norsk forskning på utviklingstrender for demokratisk deltakelse og innflytelse fra barn og unge samt hvilke funksjoner og roller ungdomsrådene har spilt i dette arbeidet. Her trekkes også vesentlige innvendinger mot hvordan ungdomsråd har fungert og det diskuteres også normative betingelser (både moralske og juridiske) for barn og unges medbestemmelse og medinnflytelse over egen livssituasjon og framtid. I dette kapitlet presenteres vi og diskuterer både anvendt teori og innhentet empiri samt alternative perspektiv som kan settes på denne problematikken.

Kapittel 3 – 7 Omhandler ulike teoretiske perspektiv medvirkning som sosiologisk fenomen, og kan leses uavhengig av de empiriske resultater. Det er et uttrykk som sier; Synet sitter i øret» som betyr at det vi ikke har begrep for kan vi heller ikke oppfatte og gjøre til gjenstand for refleksjon, fordi vi ikke har et blikk som avdekker det. Samtidig er det annet uttrykk som sier; Hørselen sitter i stemmen. Det vi ikke kan uttrykke og sette på begrep, dvs språkliggjøre, oppfatter og ser vi ikke. Derfor er språk nødvendig og viktig for både for å se, oppdage og forstå samt gjøre oss forstått (meddele – dele med andre).

Å lære seg og ta til seg og anvende nye begrep åpner og skjerper følgelig både våre blikk og evne og årvåkenhet til å se og oppdage, men samtidig også evnen til å forstå og derved plausibelt kunne forklare og vurdere resultater og hendelser. I vårt tilfelle gjelder det spesielt å forstå, forklare og vurdere medbestemmelse og medinnflytelse som følge av de konkrete betingelser som (både synlige - intenderte og usynlig - uintendert) har vært tilstede og vært betydningsfulle for barn og unges medvirkning via de opplegg¹³ som er valgt og gjennomført.

Fremmedord eller ord som er uvante er fremmede fordi de åpner våre øyne for en ny verden og verdensanskuelse, og de bringer alltid ny læring om praksis med seg. De både springer ut av denne praksis og tilkjenner en annen forståelse av denne enn den vi er vant med i vår tradisjonelle språklige omgang med den.

Derfor representerer kapitlene 3-7 et bidrag til å se, oppdage og forstå medvirkning på en faglig måte som kommunene kan benytte for å kvalitetssikre sine medvirkningsopplegg generelt og spesielt i forhold til gruppen barn og unge. Kapitelene bidrar alle med begrep i en operativ forståelse som muliggjør adekvat overvåking og/eller fortløpende egenevaluering av slike prosesser mens de pågår.

¹³ Her inngår selvsagt både metoder og verktøy for tilpasset medvirkning, men også andre viktige betingelser så som organisering av medvirkningsarenaer og samspill mellom disse og resten av et politisk-administrative systemet på kommunalt nivå, hvilke oppgaver barn og ungdom skal bidra til å løse, hvilket ansvar og myndighet man får, hvilke saker, prosjekt og prosesser man inkluderes i og ekskluderes fra, når denne gruppen kommer inn og hvilken grad man får slippe til og slippe seg løs (vise eget initiativ og utøve egen kreativitet).

En slik faglig fundert kritisk-konstruktiv egenvurdering kan gjøre kommunene bedre i stand til å intervenere effektivt og målrettet underveis, slik at de sikrer god medvirkningskvalitet og derigjennom høster bedre resultater, dvs lykkes bedre i sine bestrebelser. Slik kan kommunene settes i stand til å kvalitetssikre betingelsene for å lykkes (være på rett vei) med barn og unges medvirkning. Da vet man om man er på riktig vei for å lykkes, hvordan man lykkes og hvorfor man lykkes. Det er kanskje det viktigste bidraget for å avdekke klokskapen som finnes i enhver praksis (hvorfor man har lykkes), og som kan gjøre kommunene i stand til å «grave frem gullet» i egne erfaringer/resultater (avdekke hvordan man har lykkes).

Kapitlene 3-7 er ment som en metodisk-teoretisk input til å forstå hva medvirkning er; herunder hvilke betingelser som må være tilstede for å skape direkte medbestemmende medvirkning/tilvirkning og/eller direkte selvbestemt innflytelse over eget liv og framtid. Men det danner også et viktig fundament som vi har hatt som bakteppe både i utforming av samtaleguidens tematikk og de konkrete spørsmål som vi har stilt våre informanter underveis i samtaler. Det er gjort med tanke på å avdekke kloke grep som kan være viktige for å forklare hvorfor og hvordan man har lyktes med barn og unges medvirkning. Innholdet i kapitlene er følgelig satt på praktisk på prøve, sikret relevans og spisset gjennom samtaler med flere informanter på regionalt nivå som over mange år både har jobbet faglig og praktisk med problematikken samt skolert og lært opp kommunalt ansatte og medlemmer i ungdomsrådene i medvirkningsmetoder og verktøy for å skape delaktighet og frimodig kreativitet i medbestemmelses- og medinnflytelsesprosesser tilpasset barn og unge.

I kapittel 8 gjøres det nærmere rede siktingen/screeningen dvs. utvalgsprosessen og kriteriene for å komme frem til de 9 eksempelkommunene og hvordan det øvrige metodiske opplegget ble utformet for å innhente informasjon og sikre adekvate, relevante og aktuelle data fra de ulike informantgruppene, for å kunne besvare de sentrale spørsmålene.

I kapittel 9 gis en detaljert presentasjon av de 9 eksempelkommunene med vurdering og historikk av ungdomsrådet i kommunene. Videre presenteres typer aktive medvirkningsorgan, rekruttering/representasjon i ungdomsrådet, kommunenes involvering i utviklingsprosjekter der barn og unge har vært sentrale, samt gis eksempler på viktige medvirkningsprosesser som har vært/er igangsatt og regionalt/nasjonalt omdømme og anerkjennelse (utmerkelse) tildelt kommunen for dens arbeid og innsats med gruppens medvirkning (se også vedlegg).

Kapittel 10 er særdeles viktig fordi det på en empiri-nær måte drøfter og gjengir de unges autentiske stemmer (UR-ledernes og UR-medlemmenes svar). Hvordan ser disse på betingelser og resultater av egen medbestemmelse og medinnflytelse i kommunale plan- og utviklingsprosesser, hvilke medvirkningsprosjekter har de vært involvert i og mener de har vært viktige og betydningsfulle for gruppen, hva er viktig og fordelaktig med et funksjonsdyktig UR, hva består denne funksjonsdyktigheten i og hvordan kan den sikres? Hvordan kan den best bli tilrettelagt og gjøres operativ via politisk-administrativ ledelse og voksenkontaktens støtte og hjelp?

Kapittel 11 gjengir og drøfter essensen i samtalene vi hadde med voksenkontaktene i relasjon til sentrale tema knyttet til betingelser for funksjonsdyktige UR, forholdet mellom rådet og det politisk-administrative systemet for øvrig og barn og unge i kommunesamfunnet, samt refleksjon over betingelser for klok praktisering av egen rolle, herunder hvilke funksjoner og oppgaver som er primære og viktige i forhold til denne.

Kapittel 12 gjengir resultatene fra analysen av bruk av sosiale medier som ledd i barn og unges medvirkning i de 9 eksempelkommunene og hvilke betingelser og utfordringer som kommunene her stilles overfor.

Kapittel 13 oppsummerer hovedresultatene og diskusjonen og rendyrker et utvalg læringspunkter og viktige huskelister knyttet til utforming av opplegg for medvirkning og hvordan man kan kvalitetssikre barn og unges medbestemmelse og medinnflytelse gjennom UR og via mobilisering av barn og unge på bred basis i kommunesamfunnet.

2. BARN OG UNGES MEDVIRKNING - EN RELEVANT KUNNSKAPSSTATUS

2.1 Introduksjon

Den refererte siktingen eller screeningen for avdekking av gode eksempelkommuner som har lyktes i eller annen form og på en eller annen måte med barns- og unges medvirkning, avdekket at det var ungdomsrådet som var den viktigste arena og agent i dette arbeidet. Videre bekreftet den såkalte doble blindtesten av totalt 18 ordførere og rådmenn i de ni kommunene, at ungdomsrådet var den viktigste mht medvirkning og mobilisering av barn og unge på bred basis i kommunesamfunnet i plan- og utviklingsprosesser med betydning for levekår, velferd og livskvalitet på kort og lang sikt.

Alle typer aktivitet i kommunesamfunnet omfattes av politiske vedtak og reguleres på en eller annen måte i form av lovverk og planverk i regi kommunal eller statlig forvaltning. Det samme gjelder behov for nødvendig tjenesteyting for å sikre gode levekår, nødvendig og god standard på velferdsordninger samt den opplevde/erfarte livskvalitet som innbygger og medborger av et kommunesamfunn. Det betyr at den viktigste innflytelse på egen livssituasjon og livsverden skjer via medvirkning i det politisk-administrative systemet i en kommune. Men hva innebærer i så fall medborgerskap?

Medborgerskap handler om å delta i et samfunn hvor hver og én av oss teller. Hvor det hviler et ansvar på alle om å delta aktivt etter beste evne. Men det å være en medborger handler også om å høre til. Om å ha en egen plass i fellesskapet. Og om å være trygg på at man har en stemme i samfunnet. En stemme som teller. (Stortingspresident Olaf Michael Thommessens tale i Den norske vitenskapsakademi torsdag 13. februar 2014¹⁴)

Begrepet «medborger» innebærer flere viktige forhold så som; samspill, kollektiv tilhørighet og likestilt tilgang til viktige og nødvendige velferdsytelser. Det betegner borgernes status og legitimitet som likeverdige samfunnsmedlemmer og omfatter både rettigheter, deltakelse og politisk kultur (inklusiv forvaltningskultur – vår presisering). (Østerud, Engelstad og Selle 2009:139). Barn og unge er likestilte og likeverdige medborgere i det norske samfunnet og har følgelig lovpålagte rettigheter knyttet til sitt medborgerskap i likhet med alle andre grupper.

I Norge er man opptatt av å ha levende lokalsamfunn, da disse på mange måter utgjør grunnlaget for samfunnet vårt. Ved å skape trygge og gode lokalmiljø, legger man til rette for velferdssamfunnet slik vi kjenner det i Norge i dag. I denne sammenheng spiller kommunene en helt spesiell rolle. Kommunene er

¹⁴ Se <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Organene/Presidentskapet/013201/Tale-ved-seminaret-Borgerrolle-og-borgerrett/>

viktige demokratiske organer og står for store deler av den tjenesteytingen vi møter i vårt dagligliv. Det er da også kommunene som har fått den viktige oppgaven med å inkludere ungdom i lokalsamfunnet. Dette er en avgjørende oppgave på mange måter, som kan ha store positive konsekvenser dersom man lykkes i å etablere gode medvirkningstiltak for ungdom. De kommunalt ansatte må etterleve de signaler som kommer fra staten, også signaler om at ungdom skal inkluderes i lokaldemokratiet i mye større grad enn det som har vært tilfellet i de fleste kommuner tidligere. ... Bred og aktiv deltakelse fra ungdom gjennom tiltak som innføring av ungdomsråd kan bidra til at borgerrollen forsterkes (Grimnes 2007:64).

2.2 Forvitringen av de tradisjonelle kanaler for medbestemmelse og medinnflytelse

I boka; «Makten og demokratiet¹⁵» setter Østerud, Engelstad og Selle (2009:10) fokus på hvilke måter som individets muligheter for innflytelse og medvirkning i organisasjons- og samfunnslivet påvirkes. De påpeker (ibid.:142) at de siste 10-15 år har den tradisjonelle demokratiske infrastrukturen vi kjenner til vært i forfall. Det kjennetegnes særlig av det de kaller; fragmentering gjennom fremveksten av såkalte «her og nå-organisasjoner». De sier videre (op.cit.):

Slike organisasjoners rasjonale og legitimitet er knyttet til rask tilfredsstillelse av medlemmers behov. Denne organisasjonstypen er frakoplet nasjonale strukturer, har spesialiserte formål, er sterkt aktivitetsorientert og har svak eller ingen ideologisk forankring (er politisk nøytrale – vår presisering). De nye hovedkjenne-tegnene er instrumentalitet, effektivitet og desentralisering. Det betyr at relasjonen mellom organisasjon og medlem har klare paralleller til det flyktige forholdet mellom konsument og produsent i et marked.

Det betyr at innflytelse via den frivillige, sivile sektors blir en funksjon av kjøpekraft der svake grupper eller grupper med lav eller ingen kjøpekraft faller ut og marginaliseres. Barn og unge er i en slik risikogruppe og vil i liten eller ingen grad evne å skaffe seg innflytelse via et slikt organisasjonssamfunn. I et slikt system v denne typen standardiserte organisasjoner får vi innslag av økt uforutsigbarhet og usikkerhet. Og virkningen av det er gjerne at det blir vanskeligere å forutse og vite hvem som har og hvordan man faktisk får reelle påvirkningsmuligheter i viktig lokale, regionale og nasjonale politisk prosesser, samtidig som politikken får en flyktig og midlertidig «her-og-nå-karakter» (ibid.:149).

Ved at den tradisjonelle frivillige organisasjonsmodellen i Norge byter sammen eller smuldrer bort skjer det også en vridning i forståelsen av hva frivillig innsats og organisatorisk arbeid skal og bør være (f. eks. folks dugnadsbaserte medvirkning i egenbestemt utvikling av bygder og lokalsamfunn). Tidligere handlet det om i slike

¹⁵ Sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen.

tilfeller å bidra til saken og å gi støtte til verdier, men det nå handler mer om å yte mindre og å nyte mere (op.cit.). Det betyr at medbestemmelse og medinnflytelse via det nye fremvoksende organisasjonssamfunnet skjer via kjøpekraft, dvs. at den med mest makt og ressurser vinner frem med sine interesser og behov. Svake grupper mister dermed innflytelse dersom man ikke får lovpålagte rettigheter mht. medbestemmelse og medinnflytelse, noe som er tilfellet i Norge og ikke minst med flere svake grupper eksempelvis barn og unge. Generelt sett kan vi si at medvirkning via organisasjonssamfunnet er blitt mindre betydningsfullt for å påvirke egne levekår, egen velferd og livskvalitet i forhold til å få innpass i og benytte de etablerte politiske kanaler og mekanismer for demokratisk medbestemmelse og medinnflytelse, og spesielt gjelder det barne- og ungdomsgruppen.

Staten, med Kommunal- og regionaldepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet som pådrivere, ønsker større grad av fokus på å inkludere og engasjere ungdom i lokaldemokratisk deltakelse, samt å gi ungdom økt innflytelse og medvirkning. Som iverksetter av mange statlige initiativ er det kommunene som er ansvarlige for å inkludere underrepresenterte grupper, som ungdom, i lokaldemokratiet. (Grimnes 2007:70).

Ungdom er altså på vei bort fra verdibaserte organisasjoner (f. eks politiske partier) og deltar i økende grad deltar i aktivitetsrettede organisasjoner (Lorentzen 2007:75). Det meste av forskningen som foreligger når det gjelder unges syn på lokalpolitisk innflytelse dreier seg om ungdomsråd (Frøyland 2011:37). Det påpekes her at selv om ungdom formelt blir hørt, er de usikre på hvorvidt dette resulterer i endringer (innflytelse). Medlemmene i ungdomsrådene trekker også frem mer aksjonsrettede tiltak som virkningsfulle både for å si sin mening og for å spre aktuelle budskap i ungdomsbefolkningen samt for å promotere ungdomsrådene som innflytelseskana (op.cit.). Flere mener sågar at denne formen for politisk deltakelse («barometerdemokrati») er mer effektiv enn den direkte kontakten med kommuneadministrasjon og politikere.

En studie av dansk ungdom og foreningsliv (Nielsen m. fl. 2004:194-195) har ifølge Frøyland (2011:41-42) gjort noen interessante funn om ungdom og demokratisk deltakelse i fritidsorganisasjoner som punktvis oppsummeres:

Unge har ikke noe utstrakt ønske om å få være med å styre og påvirke foreningen de deltar i, i særdeleshet gjelder det organisasjoner der aktivitet er det sentrale motivet for å være medlem

Noen uttrykker likevel et visst ønske om å ha innflytelse over ting som er tett knyttet opp mot primæraktiviteten som til organisasjonen

I langt mindre grad har de et ønske om å være med å kontrollere selve foreningen

Gjertsen og Olsen (2011: 124) dokumenterer at de i ungdomsklubbene også er rådende ønsker om ikke å bestemme så mye, men at det heller bør være et sted de unge kan komme uten at det stilles krav og forventninger til dem. Det bekreftes også i den danske

studien at det ikke er noen selvfølge at unge i foreningslivet faktisk ønsker å være med å bestemme i fritidsorganisasjoner.

Vi kan derfor summere opp at barn og unges innflytelse i sivilsamfunn og politikk ikke er særlig tilstedeværende via aktivitetsbasert foreningsliv. Det er først og fremst innflytelse på tilbudet av aktiviteter innad i foreningen man ønsker å ha innflytelse på. Konklusjonen er derfor at det i liten utstrekning er via disse kanalene at barn og ungdom utøver viktig medbestemmelse og medinnflytelse over det som skjer i kommune-organisasjon og kommunesamfunn.

Demokratiet som styreform gjennom folkevalgte organer er sterkt svekket. Partier og folkebevegelser engasjerer ikke lenger, og hvem som vinner i valg avgjør i liten grad hvordan landet blir styrt. ... Balansen i systemet for folkelig deltakelse er forskjøvet bort fra de valgte forsamlingene og over til aksjonsgrupper, rettighetstildeling og organisert lobbyisme¹⁶.

Østerud, Engelstad og Selle (2009:151) slår også fast at det de kaller «her og nå-organisering» som er et brudd med den tradisjonelle organisasjonsmodellen av frivilligheten rundt om i kommune-Norge dreier foreningenes oppmerksomhet mer mot medlemmenes ve og vel (de er jo blitt konsumenter av tilbud). Derfor blir de lite opptatt av det som foregår utenfor organisasjonsgrensene og har få ambisjoner om samfunns- endring. Medbestemmelse og medinnflytelse over eget liv og livsverden, dvs. levekår, velferdstjenester og – tilbud og kvaliteten på egen livskvalitet skjøttes ikke vi med- virkning i slike organisasjoner, men via ulike former for demokratisk medbestemmelse og medinnflytelse.

2.3 Rett til medbestemmelse og medinnflytelse

I henhold til FNs barnekonvensjon har barn og ungdom rett til å ha innflytelse i og medbestemmelserett over sine liv, noe som gjerne kalles deltakelse (Barne- og familie- departementet 2003). Konvensjonen er senere blitt inkorporert i en rekke norske lover, eksempelvis Barnehageloven, Opplæringsloven, Plan- og bygningsloven og kommune- loven m. fl. (Sandbæk og Einarsson 2008:15-18)

I mandatet til Ungdommens maktutredning skilles det mellom makt (innflytelse) og deltakelse. I denne utredningen (2010) står det følgende om makt (gjengitt i Frøyland 2011:9-10) og deltakelse:

Makt handler på den ene siden om mulighet til reell påvirkning på viktige samfunnsområder gjennom formaliserte organer og organisasjoner. Samtidig

¹⁶ Se bokomtale; <http://www.gyldendal.no/Faglitteratur/Samfunnsfag/Statsvitenskap/Makten-og-demokratiet>

handler makt også om den enkeltes muligheter til å bli hørt og ha innflytelse over områder som har stor betydning for eget liv.

... alle skal ha mulighet til å delta, både i politikk og samfunnsliv og på ulike arenaer som fritid, skole og arbeidsliv. Det er behov for å vurdere nærmere hvilke barrierer som hemmer deltakelse og hva som kan gjøres for å motvirke at enkelte grupper av ungdom opplever marginalisering og ekskludering.

Barneombudet (2009) spesifiserer begrepene deltakelse og innflytelse på denne måten (ibid.:10):

Meningsfull deltakelse av unge involverer å godkjenne og dyrke unges styrker, interesser og kompetanse gjennom å sørge for at muligheter og arenaer til å bli involvert i avgjørelser som angår dem – både på system og individnivå.

I statsbudsjettet står det om begrepene deltakelse og innflytelse i Statsbudsjettet for 2011 at (op.cit.):

Barn og ungdom skal ha reell innflytelse over barne- og ungdomspolitikken. Deres ressurser og kunnskap er viktige bidrag i utforming og gjennomføring av politiske prioriteringer. Regjeringen ser det som viktig at barn og unge får økt innflytelse i saker som berører dem og deres hverdagsliv (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2011:15)

2.3.1 Demokratiopplæring og -deltakelse

NOU Ungdom makt og medvirkning (2011) beskriver skolen som aktør i demokratiet i Norge. Skolen beskrives som en viktig arena for demokratiopplæringen. For å beskrive dette nærmere tar vi tak i Strays (Ibid.:20) inndeling: 1. *Opplæring om demokratiet* er hva man kan karakterisere som demokratiundervisning; demokratiets historie, valgordninger nasjonalt og internasjonalt og politiske prosesser. Dette ivaretas gjennom nasjonale føringer i læreplaner i de ulike fagene i grunnskole¹⁷ og videregående skole¹⁸. 2. *Opplæring for demokratiet* handler om å stå stimulere elevene til kritisk tenkning, å lære dem å undersøke problemstillinger fra flere sider samt å kunne skille mellom fakta og vurderinger. 3. *Opplæring gjennom demokratisk praksis* handler om den forståelsen elevene får av demokrati gjennom å være deltakende selv (NOU 2011:20).

De tre ulike inndelingene gir tre ulike innfallsvinkler for å drive demokratiopplæring. Den første håndteres stort sett gjennom ordinær undervisning. Den andre er ikke like

¹⁷ For grunnskolen finnes det en egen demokrati-læreplan – *Læreplan for elevrådsarbeid* (NOU 2011:20 s23)

¹⁸ For begge skolenivåer inneholder læreplanene et sett av spesifiserte kompetansemål. Etter fullført ungdomsskole skal elevene blant annet kunne redegjøre for de politiske institusjonene i Norge, kunne sammenligne dem med politiske institusjoner i andre land, gi eksempler på og drøfte demokrati som styreform samt redegjøre for politisk påvirkning og maktfordeling i Norge. De skal også kunne bruke digitale kanaler for utøving av demokrati. (NOU 2011:20 s 23).

tydelig med tanke på ansvar. Her blir det i større grad opp til lærere/ungdomsarbeidere/administrativt ansatte å oppmuntre og veilede til kritisk tenkning i det daglige, samt å motivere til å oppsøke arenaer hvor dette praktiseres (for eksempel et elevråd eller ungdomsråd)¹⁹. Dette er blant andre fylkeskommunenes handlingsrom, hvor det er muligheter for å oppmuntre til deltakelse. Ungdomskonferansene eller ungdommens fylkesting og barnas kommunestyre er et eksempel på en slik arena hvor dette er en av effektene. Den tredje inndelingen ansvarliggjør elevene selv. Gjennom demokratisk praksis får man praksiskunnskap. Dette kan elevene enten velge å gå inn i eller å la være.

2.4 Veier til demokratisk deltakelse og innflytelse

Lidén og Ødegård (2002:12) påpeker at ungdoms deltakelse og innflytelse på generelt grunnlag er lite belyst i norsk forskning. De samme understreker at det ikke bare gjelder fravær av empirisk forskning, men like meget fravær av teoretiske bidrag som kan kaste lys over hvordan man skal forstå barn og unges samfunnsengasjement og deltakelse i lokaldemokratiet (op.cit.)

De unge er derfor i stor fraværende i forskning på fire sentrale arenaer for politisk innflytelse, valgdeltakelse, direkte politisk deltakelse, deltakelse i frivillige organisasjoner og ungdoms inkludering i offentlige medvirkningsprosjekter (ibid.:13, Teige 2005, Grimnes 2007, Duus 2009, Paulsen 2010, Ødegård 2011, Winsvold & Falck 2011, Frøyland 2011).

Videre påpeker Lidén og Ødegård (ibid.:20-22) med henvisning til den første maktutredningen (NOU 1982:3) at den demokratiske kanalen suppleres av den korporative, der politiske beslutningsorganer og det offentlige byråkratiet forhandler med ulike interesse- og brukergrupper rundt politikkutforming og ressursfordeling. Vi snakker om at individ og kollektiv gjennom frivillige organisasjoner og andre ad hoc grupperinger fremmer særinteresser – bedriver lobbyisme via tidsavgrensede og smalt orienterte aksjoner (Selle 1999).

I økende grad er det slik at sentrale og lokale myndigheter konsulterer ulike grupper eller organiserte særinteresser som man antar representerer bruker av offentlige tjenester, og målsettingen med en slik strategi er at borgerne på bred basis skal involveres og at demokratiet og dette deltakerprinsippet skal omfatte alle samfunnets sfærer (Andersen 2000). Som sådan er barn og unge en viktig og lovfestet mål- og brukergruppe i forhold til kvalitetssikring og utvikling av adekvate tilbud/tjenester i velferdsstatens regi.

2.4.1 Øyeblikkorganisering og bred mobilisering

Maktutredningen (NOU 2003:19) samt NOU 2011 slår fast at den generelle politiske interessen kanaliseres i større grad gjennom saksrettede aksjoner og andre former for

¹⁹ Etter fullført videregående skole skal elevene blant annet kunne redegjøre for de viktigste politiske styringsorganene i Norge, ulike utfordringer for demokratiet, hvordan de selv kan delta i og påvirke det politiske systemet gjennom ulike deltakelseskanaler samt grunnleggende skillelinjer mellom de politiske partiene i Norge.

deltakelse enn partipolitikk og det representative demokratiet. Nye organisasjonsformer som aktualiseres som deltakelses og innflytelseskanal er øyeblikkorganisering for og saksrettet lobbyisme.

Det konkluderes (NOU 2003:60-61) med at demokratiet ikke lenger bare bygger på makt og innflytelse gjennom folkevalgte organ og politisk representasjon, men i økende grad er supplert av ulike former for deltakelse utenom valg og partier, representert av et mangfold av politiske folkebevegelser og ad hoc aksjoner. Dette er ulike former for «tilleggs- eller barometerdemokrati» som; rettighets-, aksjons-, deltaker-, forbruker- og lobbydemokrati.

Barn og ungdom faller utenfor det representative demokratiets primære innflytelsesmekanisme, valgdeltakelsen. Oppfatninger og anerkjennelse av ungdom og spesielt barn som en ressurs varierer også, men det er iverksatt lovpålegg av ulikt slag og man har ratifisert f. eks barnekonvensjonen slik at det er opprettet spilleregler for deres deltakelse og innflytelse generelt og spesielt i forhold til beslutninger og planprosesser som angår deres livssituasjon og framtid.

2.4.2 Medvirkningselitisme eller elitistisk deltakelse/innflytelse

Også på regionalt og nasjonalt nivå finnes det ordninger og initiativ som skal sikre at unges synspunkter kanaliseres inn i det politiske systemet. Men det at ordninger finnes betyr ikke at unge får reell innflytelse. Ikke sjelden er deltakelsen av symbolsk karakter. Bevisstheten om den sosiale seleksjonen inn i slike organer ser også ut til å være lav. Dette gjelder både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, og både for faste organer og sporadiske arrangementer. Ungdom har ikke samme interesser og like behov. Derfor er det problematisk at det også i konsultative ordninger, er de ressurssterke ungdommene som dominerer.

2.5 Medvirkningsarenaer

Medvirkningsarenaer på samfunnsnivå handler om å gi barn og unge mulighet for å påvirke beslutninger om og i lokalsamfunn og nærmiljø. Eksempel på slike er ungdomsråd og barn og unges kommunestyre og betegnes som forvaltningens brukerkanal (Knudtzon og Tjerbo 2009:35).

Deltakelsen på disse arenaene er forankret i etablerte strukturer uavhengig av personer og interesser, og er dessuten koplet til former for politisk representativitet (Guldvik 2000) i det politisk-administrative systemet. Slike strukturer kan være positive ved at man sikrer en type representativitet gjennom at voksne gir barn og unge faste rammer å forholde seg til slik at muligheten for å kunne påvirke blir mer formelt forankret (Winsvold og Falck 2011:17).

Ifølge Knudtzon og Tjerbo (2009) finner man i de nevnte fora oftest fire måter å ha innflytelse på; initiere saker (være proaktiv), gi innspill til forarbeid (høringer), delta i og spille inn i prosesser (kreativitet) og bestemme over midler til arrangementer (prioritering, forvaltning og beslutning over budsjett). Men ifølge (Vestel et. al 2003)

sikres ikke medbestemmelse og medinnflytelse selv om strukturene ligger fast det kan utvikles både medvirkningsformynderi og symbolsk medvirkning²⁰.

Winsvold og Falck (2011:69) henviser til Sverige og en analyse av Ungdomsstyrelsen av unges innflytelse (2010) der diskusjonen har endret karakter fra å ha fokus på strukturer for innflytelse til å fokusere en mer lydhør og sensitiv måte å forholde seg til unge på. Det vises til at trenden for unges medinnflytelse går mer i retning av individuell påvirkning som finner sted i mellomrommet for og i møte med ungdom og veiledere (voksenkontakter), lærere/ledere av ungdomshus og tilsatte ungdomskonsulenter. Det medfører at voksnes demokratiske kompetanse og lydhørhet eller oppmerksomhet overfor barn og unges perspektiv, meninger og vurderinger blir avgjørende faktorer for reell medinnflytelse og medbestemmelse.

Winsvold og Falck (2011:71) sier det slik:

I ungdomsråd generelt er det avgjørende at de unge motiveres ved at det er godt samspill internt i rådet, at de opplever å få stilt spørsmål og være involvert i saker de mestrer og evner å forstå, at de blir utfordret, at de ser saker som er relevant for fler enn bare dem selv i en større sammenheng, og at de får gjennomslag for saker politisk.

Medvirkningsarenaer på systemnivå viser til fora som har som formål å høre og involvere bestemte ungdomsgrupper i utvikling av tjenestetilbud, utforming av konkrete tiltak og gjennomføring av arrangement. Det kan både være offentlig initierte aksjoner eller prosesser som skjer i regi av ungdomsråd, fritidsklubb eller skole eller det kan være demonstrasjoner, underskriftskampanjer er spontane individuelt iverksatte «likes-aksjoner» via sosiale medier som f. eks Facebook.

For å fremme spesielle utsatte eller svake²¹ gruppers innflytelse og styrke deres rett til å bli hørt, må det legges til rette for at deltakelsen kan finne sted på flere ulike arenaer (ibid.:78) f.eks. ungdomsråd, planutvalg, formannskap og kommunestyre, og til ulike tidspunkt i saksutvikling, saksbehandling og beslutning²². På alle nivå og i alle fora er motivering og målrettet rekruttering en forutsetning for reell deltakelse og innflytelse.

2.6 Ungdomsråd som medvirkningsprosjekt/-arena

Medvirkningsprosjekter innebærer alternative kanaler for informasjon og innflytelse mellom menigmann og utøver av offentlig politikk på alle nivå i samfunnet. Slike

²⁰ Se egen del i rapporten som presenterer og utlegger vårt teoretiske rammeverk og jevnfør Sletterød 1997.

²¹ Det er viktig å være oppmerksom på at alt ettersom settingene og/eller arenaene for medbestemmelse og medinnflytelse skifter/endres, vil barn og unge kunne defineres som svake/utsatte og utsatte/trygge.

²² Dette behandles spesielt under den delen i denne rapporten som diskuterer former for og betingelser for medvirkning dvs. deltakelse og innflytelse.

prosjekter er gjerne rettet mot særskilte grupper i befolkningen, i denne sammenheng spesielt barn og unge, som myndighetene ønsker å bedre og utvide kontakten med (Lidén og Ødegård 2002: 48). De mest vanlige og utbredte medvirkningsprosjekter myntet på denne gruppen er barne- og ungdomsråd, barnas/ungdommens kommunestyre, ungdommens fylkesting samt tilpassede høringer overfor disse (op.cit.).

Kjørholdt (1997) og Skimmeli (2000) har vist at storparten av de kommunale Ungdomsråd igangsettes ut fra initiativ fra politikere og forvaltningen. Skimmeli (ibid.) sin kartlegging av ungdomsråd i Norge, der 182 kommuner svarte, viste at de viktigste initiativtakerne til ungdomsråd var henholdsvis forvaltningen (72 %), politikerne via ordførerne (61 %) og kommunestyret (60 %). I halvparten av tilfellene hadde de unge i svært liten grad vært initiativtakere mens frivillige organisasjoner bare i knapt tre prosent av tilfellene vært involvert i oppstart. Dette bekrefter ifølge Lidén & Ødegård at ungdomsrådene er tiltak som igangsettes «ovenfra» av voksne og i liten grad er et direkte resultat av de unges initiativ.

2.7 Tilpasset deltakelse og innflytelse

Shier (2001) har vist at beskrivelse av deltakelse for barn og unge må deles opp nivåer eller typer, og har laget en modell med en slik nivågradering som skiller ut fem kategorier deltakelse som har betydning for hvordan man legger opp de interne prosesser i ungdomsrådet, men også for hvordan man skal mobilisere og inkludere denne gruppen i ordinære plan- og budsjettprosesser. Det aktualiserer mange metodikker og verktøy slik at barn og unge:

1. Blir lyttet til
2. Får hjelp til å uttrykke sine synspunkter
3. Sine synspunkter blir tatt hensyn til
4. Trekkes inn i pågående beslutningsprosesser
5. Deler makt og ansvar for de beslutningene som tas

Begrepet medinnflytelse forutsettes at barn og unge trekkes mer aktivt inn i pågående beslutningsprosesser og korresponderer med nivå fire i Shier sin modell. Medbestemmelse strekker seg lengre og inkluderer både nivå fire og fem i modellen (Winsvold og Falck 2011:14-15).

Det er viktig å være klar over at i noen sammenhenger er selve deltakelsesprosessen målet og i andre vil deltakelsen være knyttet til å oppnå konkrete mål eller realisere konkrete tiltak (Winsvold og Solberg 2009).

I vår sammenheng er det modeller for medinnflytelse og medbestemmelse på samfunnsnivå og systemnivå som er viktig, der førstnevnte fokuserer på medinnflytelse i/på nærmiljø og lokalsamfunn og der sistnevnte fokuserer på tjenestetilbud og velferdsordninger (Winsvold og Falck 2011:17).

2.8 Ungdomsråd – en forvaltningsmessig «hybrid»

Kommunene har et pålegg om å slippe ungdom til på lik linje med alle andre aktører i det representative demokratiet samtidig som de skal slippe ungdom løs på egne premisser og i forhold til egne ambisjoner, interesser, behov og utopier. Ofte er det ikke rom for det siste i de formelle organ som Ungdomsråd, der kommunene som regel har gode intensjoner om, men i varierende grad lykkes å ta barn/ungdom²³ på alvor på linje med innbyggere som kan delta i valg og påvirke politiske beslutninger via det representative demokratiets logikk og legitime mekanismer. Derfor blir ungdomsråd ofte et forvaltningsmessig «kvasi-organ», selv om kommunen tilsynelatende gir det legitimitet og myndighet på linje med alle andre politiske organ i den lokale forvaltningen²⁴. Den eksisterende forskning er sammenfallende og viser at måten ungdommer velges på ikke er forenlig med legitim praksis innenfor et representativt demokrati, men mer er i pakt med hvordan man rekrutteres til innsats i et barometerdemokrati. Ungdomsråd er derfor en hybrid installasjon, en konstruksjon som ligger imellom disse ytterpunktene for demokratisk innflytelse i Norge.

Derfor faller barn og ungdom ofte mellom barken og veden både i lokale utviklingsprosesser i regi det sivile samfunnet og i mer formelle plan- og beslutningsprosesser knyttet opp til det representative demokratiet. Gruppen er på en måte både indefinert (som uskadelig og ufarlig for systemet) og utdefinert (noe som ikke angår eller er uvesentlig for systemet) på samme tid.

Allikevel har barne- og ungdomsråd en formell status som å være den mest legitime representant for barn og ungdom på bred basis i kommunesamfunnet og som det politiske og administrative systemets viktigste verktøy for å skape medvirkning fra barn og unge (se også Carlsson et. al 2013). Derfor forventes de ungdommene som er såkalte «demokratisk valgte» til ungdomsrådet ikke bare å være legitime representanter for ungdoms behov og interesser på bred basis, men også være den eneste formelle legitime forankring av barne- og ungdomsgruppen til systemet. Ungdomsrådet og dets medlemmer møter således klare forventninger om å kunne mobilisere barn og unge til innsats når forvaltningen krever/ønsker det.

Felles for offentlig igangsatte nedvirkningsprosjekter er at de befinner seg på siden av det representative demokratiet, dvs. valgkanalen, og i mange tilfeller blir en hybrid (Skimmeli 2000: 53) mellom den korporative kanalen og den deltakerorienterte brukerorienterte kanalen.

²³ Alderssammensetningen i ungdomsråd varierer som regel fra 12-18/19 år, det betyr at både barn og ungdom er representert i samme organ, selv om det også finnes barnas kommunestyre noen steder. Dessuten er det ofte svake og vilkårlige forbindelser mellom dette rådet og skolene, da skolene i liten grad aktivt deltar i lokalt utviklingsarbeid i samfunnet utenfor skolen. Videre er det store forskjeller på tilnærmingmåter til medinnflytelse og medbestemmelse på disse alderstrinn og et ungdomsråd vil derfor måtte anvende ulike verktøy for å kunne møte alle på hjemmebane og få de i tale (Winsvold og Falck 2011:16).

²⁴ Vi skal etter hvert se at dette er en tvilsom slutning.

Slike offentlig initierte medvirkningsprosjekter f.eks. Ungdomsråd er regulert og indirekte administrert av forvaltningen gjennom tilgang til ressurser og arenaer og forsøkes indefinert i det representative demokratiet via tilsynelatende demokratisk representasjon (Lidén & Ødegård 2002:60-63). Samtidig representerer det også en utdefineringsrisiko fordi ungdomsrådet både skal være et slags representativt demokrati for barn og unge og samtidig en korporativ, deltakerdemokratisk kanal inn i det politiske og administrative systemet på siden av valgkanalen og de politiske partier. Som sådan kan ungdomsråd oppleves som et verken eller, en hybrid konstellasjon med konkurrerende identiteter, frihet, legitimitet og makt.

I biologien er det slik at hybride krysninger ofte er infertile eller lite produktive. Det samme kan gjelde for Ungdomsrådet dersom den produktive innflytelsen ikke lenger legitimt kan skje via den korporative og brukerorienterte kanalen, men forventes skje ved at medlemmene er demokratisk valgt ungdom som representerer et tverrsnitt av denne heterogene gruppens behov og interesser. Som sådan blir kommunale barne- og ungdomsråd de viktigste kanaler for denne gruppen mht medbestemmelse og medinnflytelse over egen livssituasjon og framtid. Lidén & Ødegård (ibid.:67-68) konkluderer på denne måten:

Ungdomsrådet gis en symbolbetydning. Den er systemets «eget» barn, og har dermed også en formell rett til å ytre seg. Deltakerne (barn og unge – vår presisering) vises respekt gjennom å innta de forventede rollene (disiplineres de – vår presisering). Ved å innta disse rollene får de posisjoner (belønnes de – vår presisering) der de blir lyttet til (får indirekte innflytelse – vår presisering). De står dermed i en privilegert posisjon framfor andre lokale ungdomsorganiserte grupperinger, i form av lag og foreninger eller med aksjonsorienterte og tidsavgrensede enheter. Men på tross av symbolverdien rådet gis fra deltakere og politikere har rådet i den store sammenhengen en marginal posisjon tilsvarende andre råd for marginale grupper.

Ungdomsråd er derfor en vertikalt integrerende strukturbestrebelse (Nyseth 2000, Lidén & Ødegård 2002:58). Vertikal integrering handler om at ungdomsråd som «politisk ytringsforum» og arena for medvirkning og medbestemmelse formelt tilknyttes og forankres i den kommunale forvaltningsstrukturen. Intensjonen er at ungdomsrådet skal være og fungere som et ordinært politisk organ på linje med alle andre politiske utvalg.

En slik integrasjon eller innlemmelse i det kommunale forvaltningssystem, er basert på representativ innflytelse via den demokratiske valgkanalen, noe som ikke er tilfellet i praksis fordi valget av medlemmer til rådet ikke skjer i henhold til de demokratisk gjeldende valgprinsipper. Og nettopp det kan både være en mulighet og en trussel for den horisontalt orienterte aktiviteten til ungdomsrådet der innsatsen til medlemmene rettes mot å være mobilisator av jevnaldrende unge innsats i utvikling av kommune-samfunnet gjennom iverksetting av alternative arbeids- og aksjonsformer.

2.9 Tvil om ungdomsrådets evne til reell innflytelse

I deler av forskningen på ungdomsråd i Norge såes det tvil om ordningens evne til å gi barne- og ungdomsgruppen reell demokratiske innflytelse i det politisk-administrative systemet på kommunenivå:

Ungdomsråd er en ordning som skal gi ungdom under myndighetsalder innflytelse og medvirkning i lokaldemokratiet. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved ordningens legitimitet, virke og effektivitet. Ungdomsråd kan betegnes som en «organisatorisk hybrid», og kan anses som en ordning hvor symboleffekten settes foran ordningens egentlige intensjoner (Lidén og Ødegård 2002:53, Grimnes 2007:68).

Det er et empirisk spørsmål om UR sin primære oppgave er å gi råd eller å ha reell beslutningsmakt. Forskningen i Norge har ikke noe omforent entydig svar. Noen sier det er et enten eller, mens andre sier ja takk begge deler, mens atter andre sår tvil om hva rådets innflytelse faktisk rommer av muligheter for medbestemmelse.

Dersom ungdomsråd kun er ment å være rådgivende organ for kommunen fungerer ordningen bra. Men dersom man gjennom ungdomsrådet ønsker å gi ungdommene reell makt, fungerer ordningen ikke tilfredsstillende. Innflytelse er et noe vagt begrep som kan tolkes på ulike måter. Innflytelse må bety mer enn å ha rett til å komme med sine meninger. Innflytelse må også innebære at argumentene tas til etterretning, og at man i den grad det er mulig forsøker å inkludere ungdomsrådets syn i kommunens beslutningsprosesser (Grimnes 2007:69).

Forskning har også vist at råd som ikke er tuftet på demokratisk skapt representativitet noen ganger får en tillagt legitimitet på vegne av gruppen barn og unge (en urettmessig status som dette fellesskapets røst) gitt av det politisk-administrative system det er en del av. På denne måten skapes det en liten elite (ofte profesjonalisert) som tilsynelatende opererer med mandat til å mene og vurdere på gruppens vegne uten at gruppen er blitt mobilisert bredt til å gi innhold i dette mandatet på noen måte (Carlsson et. al 2012).

Ungdomsråd har positiv betydning for ungdoms deltakelse og innflytelse i lokaldemokratiet. Dette gjelder likevel først og fremst de ungdommene som faktisk deltar. Det kan tyde på at ungdomsråd ikke representerer bredden av ungdom, men de ungdommene som ofte blir betegnet som «de ressurssterke». Det ser likevel ut til at ungdomsråd klarer å engasjere bredden av ungdom i enkeltsaker. Ungdomsrådet må sies å ha noe begrenset innflytelse i kommunens beslutningsprosesser (Grimnes:71-72)

2.10 Barometerdemokratiets konsekvenser

Maktutredningen (2003) kaller det for «barometerdemokrati» å ha en innflytelseskanaal på utsiden av den politiske valgkanalen og som til en viss grad setter denne ut av spill. Den er som sådan en konkurrerende innflytelseskanaal og med en form som er en direkte

reaksjon på at mange opplever at det representative demokratiets innflytelse ikke strekker til for å realisere og ivareta egne interesser og behov.

Ungdomsrådet og dets medlemmer kan derfor risikere å komme i en forventningskonflikt både i forhold til ungdomsgruppen og forvaltningssystemet, fordi begge bordene fanger da det er ulike spiller regler som gjelder og fordi det blir vanskelig å ri to hester i ulike løp samtidig.

Dette er et tankekors fordi det først og fremst er via den horisontalt orienterte aktiviteten at ungdomsrådet blir synlig for andre ungdommer, noe som er en fundamental forutsetning for at ungdommer flest benytter ungdomsrådet som et talerør for å reise saker og få gjennomført tiltak. Derfor kan ungdomsrådets vertikale integrasjon i forvaltningen og rådets hybride form (verken adekvat vertikalt integrert eller relevant og aktuelt horisontalt integrert i ungdomsgruppen), være en trussel mot den bredt orientert og mobiliserende aktiviteten overfor den mangfoldige ungdomsgruppen (for å utnytte «barometerdemokratiet» effektivt).

Vertikal integrasjon, dvs. å bygge UR sammen med eller innarbeide det som funksjonell og legitim del av det politisk-administrative systemet, kan derfor representere både en trussel mot bred horisontal mobilisering og mot forankring i/av ungdomsgruppen og horisontalt integrerende aktiviteter (å legitimt iverksette og benytte alternative aksjonsformer til ungdomsgruppens beste).

Videre vil medbestemmelse og medinnflytelse via UR som en formell del av et politisk-administrativt beslutningssystem måtte følge ordinære prosedyrer for saksbehandling og beslutning. Rådet er også prisgitt de oppgaver, det ansvar og den myndighet som det tillegges som del av dette systemet. Deltakelsen kan derfor bli formalisert og svært reaktiv.

Begrepe deltakelse, medbestemmelse og medinnflytelse kan derfor innebære helt ulike prosesser overfor barn og unge avhengig av grad og styrke på den vertikale integrasjonen i systemet, saken i fokus og de ulike settinger barn og unge skal delta på (Winsvold og Falck 2011:14), og vil følgelig kunne variere sterkt mellom kommuner, noe som er på kollisjonskurs med tradisjonelle demokratiske idealer og solidariske verdier for folkestyre.

2.11 Voksenkontaktenes betydning

Voksenkontaktens rolle og funksjon er lite påaktet i norsk forskning på ungdomsråd. Men det finnes noen forskningsbaserte synspunkter det er verdt å merke seg som går på vilkårligheten ved denne rollen:

... stilles spørsmål ved rollen i dens nåværende form. Personen er ikke valgt av ungdomsrådet selv og har en noe diffus rolle i forhold til egne oppgaver. I så måte legges voksenkontaktens innsats i stor grad opp til voksenkontakten selv. Slik kan valg av voksenkontakt være avgjørende for i hvilken grad ungdomsrådet blir et effektivt organ eller ikke (Grimnes 2007: 67).

Samtidig påpekes det (ibid.:70) at denne rollen er viktig for ungdomsrådets arbeid og kontakt med de politiske kanalene.

Heller ikke i Rundskriv Q-16/2013, Forebyggende innsats for barn og unge,²⁵ er UR og voksenkontakt nevnt uten videre definisjon av innhold eller krav til formalisering av verken UR eller utøvelse av voksenkontaktrollen.

2.12 Det idealtypiske ungdomsrådet

I Håndbok i Ungdomsråd (BLD 2006, side 6 og 23) vises forvaltningens ambisjon og visjon for ungdomsrådet, og denne vektlegging korresponderer med vår teoretiske forståelse og kunnskap om medvirkning (deltakelse og innflytelse) som er inkorporert i analysen og vår klarleggingen av begrepet vellykkethet (kloke grep) i oppdraget.

«Et ungdomsråd er et lokalt hørings- og innflytelsesorgan... et interesseorgan som skal fremme en konkret (men svært heterogen – vår presisering) gruppes synspunkter overfor lokalpolitikkerne. Ungdomsrådet skal jobbe for at kommunen blir et bedre sted for unge å leve, og det skal fremme ungdoms interesser»

Ungdomsrådet kan ha en lik struktur som andre råd og utvalg, men skal **ikke** være et elderråd for ungdom. Med andre ord trenger det ikke være identisk med råd for voksne, ha en så låst struktur eller virke som andre eksisterende utvalg. Ungdomsrådet må tilpasses ungdom. Dersom ungdomsrådet blir presset inn i en mal som ikke passer for dem, vil det ta bort gnisten og motivasjonen for arbeidet. Ungdomsrådet må ikke byråkratiseres i hjel! Saksbehandling trenger ikke å være ungdomsrådets eneste oppgave. Den største motivasjonen er ofte å gjøre noe for andre ungdommer. Det å få ideer til arrangementer og prosjekter, for så å sette dem ut i livet, gjør arbeidet morsomt og engasjerende!

Bevisstheten om at det er alle ungdommene i kommunen som «eier» ungdomsrådet er viktig. Derfor er også kontakten med ulike grupper ungdom i kommunen sentral. Dersom ungdomsrådet tar innover seg at de representerer all ungdom, må de jo også ha kontakt og samarbeid med dem de representerer, for eksempel organisasjoner, skoler, klubber og liknende i kommunen. Ungdomsrådet må synliggjøre at de faktisk er avhengig av ungdommene rundt seg for å få til noe, og at de skal og bør brukes som kanal for andre ungdoms ønsker og ideer.

²⁵ Dette rundskrivet er utformet av; Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement, Det kongelige kommunal- og regionaldepartement, Det kongelige arbeidsdepartement, Det kongelige helse- og omsorgsdepartement, Det kongelige justis- og beredskapsdepartement og Det kongelige kunnskapsdepartement.

3. TEORETISK KUNNSKAP OM HVA SOM HEMMER OG FREMMER MEDVIRKNING

3.1 Introduksjon

Medvirkning behandles her som et generelt fenomen som det kan utlegges prinsipper for klok praksis for uavhengig av hvilke omstendigheter, situasjoner og sammenhenger det opptrer i. Derfor kan det og er det utviklet metoder og verktøy for medvirkning som kan nyttes så å si i alle aktuelle sammenhenger. Årsaken til det er at medvirkning er et allestedsnærværende fenomen, det har mange former og det opptrer i mange sammenhenger og vil derfor både innebære og bety ulike former og grader av deltakelse og innflytelse.

Begrepet «teori» beskriver et system av allmenne prinsipper eller regler som gjelder for eller som danner grunnlaget for f.eks. medvirkning uansett hvilken kontekst og hendelse det opptrer i. En teori er et sett av «briller» (en optikk) som konkretiserer og forklarer virkeligheten på en bestemt måte. Begreper og teorier presenterer en forståelse eller forklaring, mens modeller er idealiserte og forenklete bilder av et fenomen. En modell inneholder gjerne bare hovedtrekkene (de relevante og aktuelle trekkene) i en teori. Modellen er altså enda mer generell en teorien(e) so har gitt opphav til denne. Teorier formål er altså å forenkle virkeligheten på en måte som gjør det lettere for oss å forklare og forutsi atferd og sammenhenger ved individer, grupper og prosesser. Teoriene oppsummerer og organiserer data, gir retningslinjer for datainnsamling ved å definere tema og spørsmål for f. eks samtaler.

I et slikt perspektiv er teoretisk kunnskap om medvirkning praktisk nyttig. Men før vi belegger den påstanden må vi forklare hva vi mener med teoretisk kunnskap. I vår sammenheng dreier det seg om tre former for teoretisk kunnskap om medvirkning, og disse er koplet sammen i de modeller som senere blir presentert.

1. **Virkelighetsbasert teoretisk kunnskap om medvirkning.** Kunnskapsbaserte forståelsesmodeller som er utledet via forskningsbaserte studier og evalueringer av medvirknings- og medbestemmelsesprosesser, og hvis resultat har påvist klare sammenhenger mellom anvendte metoder og verktøy for medvirkning (deltakelse) og reell innflytelse (medbestemmelse). Slike teoretiske modeller er ment å kunne brukes som basis for utforming av praktiske opplegg som sikrer intenderte resultater og effekter/konsekvenser av medvirkning.
2. **Avgrenset teoretisk kunnskap om medvirkning i konkrete praktiske sammenhenger.** Kunnskap som bidrar til å forklare og forstå sammenhenger mellom medvirkning og medbestemmelse i konkrete tilfeller i en lokal sammenheng (kontekst), samt hva som betinger reell deltakelse og reell innflytelse og gi gode begrunnelser for hvorfor det er viktig å oppnå i nettopp dette tilfellet (f. eks i et ungdomsråd).
3. **Teoretisk-praktiske medvirkningsmodeller.** Dette er handlingsretta forståelse av medvirkning bygd på kunnskapsform 1 og 2. Denne uttrykkes direkte som

konkrete læringspunkter, tommelfingerregler eller huskelister viktig for å sikre vellykket medvirkning.

Teoretisk kunnskap og innsikt er forståelse av sammenhenger, for eksempel mellom deltakelse og innflytelse hevet ut av og over mangfoldet av former og ulike praktiske lokale sammenhenger (kontekster) som de opptrer i. Det hjelper oss til å forstå og forklare forholdet mellom organisering, prosess og resultat som ulike former for medvirkning medbestemmelse og medinnflytelse. På bakgrunn av det kan vi utlede retningslinjer for hvordan vi kan/bør handle.

Retningslinjene for handling kan vi kalle for metoder eller planmessige fremgangsmåter for medvirkning. Ved hjelp av disse retningslinjene (metodene) kan vi komme fram til hva som vil være (teoretisk vurdert) riktige handlemåter i konkrete praktiske situasjoner. Vi snakker da om at vi er på teknikk- eller verktøynivå, og vårt bidrag er i så måte å utkrystallisere læringspunkter, tommelfingerregler eller huskelister for kvalitetssikring av praksis.

Sitatet; «*Det finnes ikke noe så praktisk som en god teori*» (Kurt Lewin, 1945) blir følgelig svært meningsfullt og er vår begrunnelse for å presentere og utlegge den teoretiske kunnskapen vi mener det er viktige å ha kjennskap til og innsikt i når barn og unges medvirkning er i fokus.

Den teoretiske kunnskapen har flere viktige funksjoner. For det første å utforme et teoretisk rammeverk for å forstå medvirkning uansett hvilke mennesker og sosiokulturelle grupperinger det gjelder, enten det er snakk om utviklingsprosjekter i regi av aktører i det sivile samfunnet i grender, lokalsamfunn og kommuner. Det kan også være medvirkning for å kvalitetssikre eksisterende, forbedre og/eller utvikle nye (innovasjon av) kommunale tjenestetilbud, men også for og kunne realisere og utføre kommunal tjenesteyting overfor f. eks barn og unge på en optimal (eller lovpålagt) måte. Videre kan det være planprosesser for å utvikle mål, strategier og tiltak myntet på barn og unge eller inkludering i gruppen i lokale utviklingsprosesser med mål om å sikre velferd, levekår og livskvalitet på kort og lang sikt hos barn og unge slik at nettopp denne gruppen utvikler en stedsidentitet fundert på bo-lyst og bo-glede, kritiske betingelser for at kommunene i Utkant-Norge skal forbli vitalt operative i framtida.

Perspektivet på medvirkning er altså generelt og bredspektret. Det skal representere et adekvat, relevant og aktuelt blikk på fenomenet enten vi snakker om medvirkning fra alle innbyggere, fra spesielle målgrupper av innbyggere enten det gjelder barn og unge, kvinner, alle marginaliserte og utsatte personer med behov for spesiell oppfølging på grunn av et handikapp, lyte eller omsorgssvikt.

Et slikt generell teoretisk perspektiv på medvirkning gjelder også om fokuset er på etniske grupper og innvandrere/flyktninger eller det er tale om ansatte i bedrifter (f. eks i medarbeiderdrevet innovasjon og bedriftsdemokratisk utvikling), om det dreier seg om samhandling/medvirkning i formelle fora i et politisk-administrativt system (f. eks i en utkantkommune) eller om vi snakker om generell demokratisk medvirkning via det representative demokratiet (politisk innflytelse) og på bestemte formelle

innflytelsesarenaer opprettet for å fasilitere og mobilisere spesielle sosiale grupper til medvirkning og medbestemmelse over egen livssituasjon og for å skape en ønskverdig framtid.

For det annet er et teoretisk rammeverk nødvendig for å utvikle en generell og bredt kvalifisert optikk på medvirkning som gjør oss i stand til å velge ut relevante og aktuelle tema for å formulere konkrete og kvalifiserte spørsmål om medvirkning overfor de informanter som undersøkelsen omfatter. Alle tema og spørsmål i de vedlagte samtaleguider er via både det teoretiske rammeverket, og bygger på aktuelle norsk forskning på ungdomsmedvirkning, mobilisering og medvirkning som ledd i lokalt utviklingsarbeid, demokrati- og maktanalyser samt den etablerte nordiske lokalsamfunns-/bygdeforskningens og arbeidslivsforskningens empirisk-teoretiske forståelse av dialogbasert, bred og likeverdig medvirkning i bedrifts-, lokalsamfunns- og bygdeutvikling. Som konkret resultat har TFoU utviklet metodisk-teoretisk konsept for praktisk overvåking av essensielle betingelser for konstruktiv lagånd²⁶ nødvendig for å lykkes med medvirkningsprosjekter. En god optikk blir viktig for å bidra til å avdekke kloke grep og gode eksempler på prosjekter, metoder og prosesser som har lyktes med barn og unges medvirkning.

3.1.1 Kunnskap om og forståelse av medvirkning

Det finnes flere håndbøker i mobilisering av grender og lokalsamfunn og i denne sammenheng nevnes to ulike med radikalt forskjellig inngang, hvorav den ene som er utgitt av TFoU på oppdrag fra Nord-Trøndelag Fylkeskommune, er mer dyptgående skolerende og gir en inngående teoretisk og metodisk forståelse av medvirkning (Sletterød 1998).

Den andre er mer en veileder i lokal samfunnsutvikling fra Norsk senter for bygdeforskning som mer er et praktisk oppslagsverk med gode råd og vink samt med lenker til viktige og illustrative artikler, kronikker, håndbøker og gode eksempler på mobilisering rundt om i bygde Norge²⁷. Formålet med veilederen er å gi lokale idéhavere, prosjektledere og støttespillere i kommuner og fylker en rettesnor i arbeidet med lokal samfunnsutvikling. Veilederen gir tips til hva en bør tenke på i planlegging og gjennomføring av et prosjekt, og noen spørsmål en bør søke svar på. Også i regi LUK-prosjektet til KMD er det utviklet verktøykasser og gjennomføres kurs i opplæring i kreative prosessmetoder.

I denne utleggingen av medvirkning vil TFoU fokusere mer på de grunnleggende teoretisk-metodiske aspekter på hva medvirkning faktisk er. Hensikten med det er å skape en kritisk optikk på medvirkning i denne studien. Men dette er også en kritisk optikk som alltid bør være tilstede i enhver ekstern evaluering og i egevalueringer som kommunene selv bør foreta for å skaffe seg god informasjon om hvordan ulike grupper

²⁶ Se Sletterød et. al 1994, 2000, 2001, 2006, 2011, Lysø & Sletterød 2000, samt Carlsson & Sletterød 2010 og Carlsson et. al 2013.

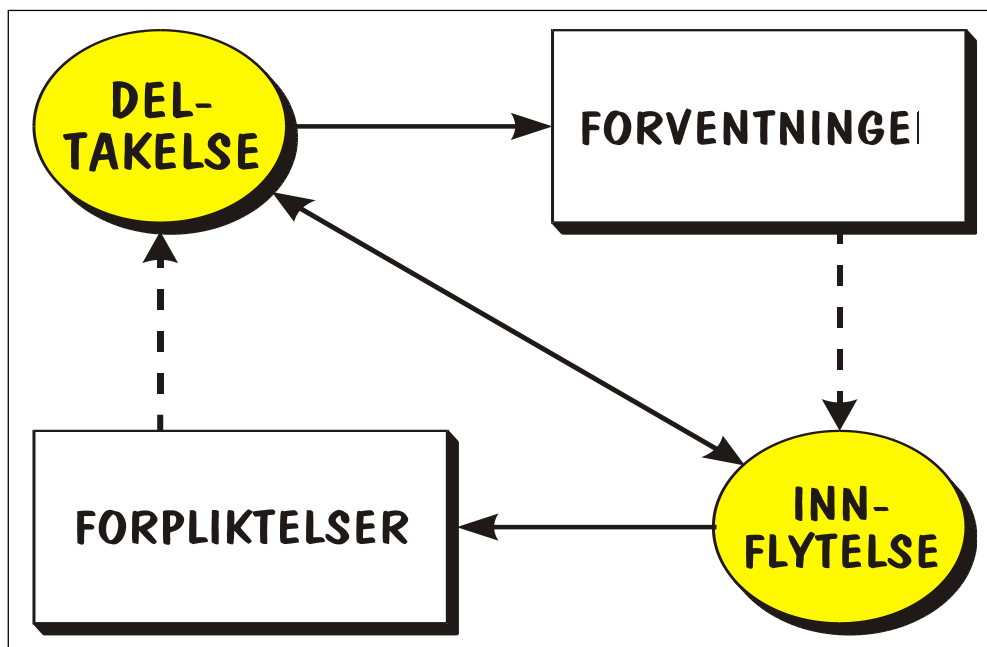
²⁷ Se <http://www.regjeringen.no/upload/KRD/LUK/Fagstoff/Veilederilokalsamfunnsutvikling.pdf>

faller ut mht innhold og form på deltakelse samt reell innflytelse som realiseres via de metoder som velges benyttet.

3.2 Hva er og innebærer medvirkning?

Medvirkning består av to uavhengige, men samtidig innbyrdes avhengige prosesser, nemlig deltakelse og innflytelse. Tankegangen er at deltakelse skal resultere i innflytelse, samt at innflytelse skal legitimere deltakelse. Prosessene deltakelse og innflytelse skaper subjektive tilstander hos aktørene i medvirkning i form av forventninger og forpliktelser til hva som foregår/skjer og måten det foregår/skjer på.

Deltakelse forutsettes å resultere i forventning, mens innflytelse forventes å resultere i forpliktelse. At egen innsats eller bestrebelser skal resultere i noe med verdi for en selv, skaper visse forventninger. Innflytelse skaper forpliktelse fordi det automatisk innebærer ansvar, ikke bare for egen, men også alle andre impliserte parter situasjon. Forpliktelse underbygger deltakelse, da ansvar bare kan skjøttes gjennom deltakelse med de som har interesse i samme hendelse. Forventninger på sin side aktualiserer innflytelsen, fordi deltakelse skaper en ny situasjon med nye muligheter som bare kan utnyttes gjennom aktiv deltakelse. På denne måten er tilstander og prosesser i samspill med hverandre, og det betyr at det utvikles en indre logikk i medvirkningen som kan uttrykkes billedlig gjennom «den grunnleggende medvirkningsmodellen» (Sletterød 1991, 1995, 1997, 1998a og 1998b) i figur 3.1.

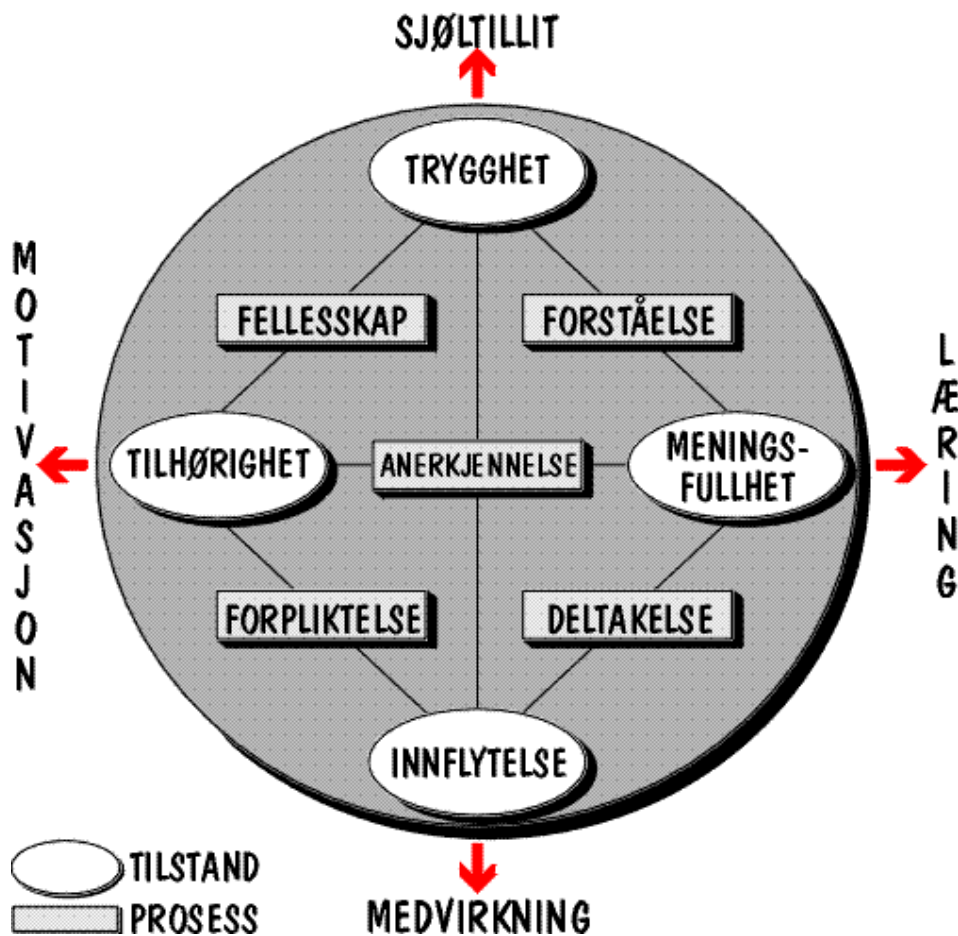
Figur 3.1: Den grunnleggende medvirkningsmodellen²⁸

²⁸ Kilde: Sletterød 1997.

Medvirkning kan altså forstås på to måter; både som en handlingsprosess og som subjektive tilstander hos aktørene som deltar i prosessen. Medvirkning kan måles og evalueres rent objektivt som graden av deltakelse og innflytelse, og subjektivt som aktørenes opplevelse av forventning og forpliktelse.

Det er også slik at forventningsfulle deltakere er motiverte deltakere, og at forpliktete deltakere, viser mer ansvarsfullhet og omsorgsfullhet for prosjektet og det som er skapt (forpliktelse ofte synonymt med eiendomsfølelse til det konkret skapte).

3.3 En modell for utvikling av anerkjennelse

Figur 3.2: Anerkjennelsesmodellen

Anerkjennelsesmodellen viser hvilke muligheter som kan realiseres dersom deltakerne reelt får medvirke og aktivt motiveres til innsats for fellesskapet og samfunn. Modellen viser at opplevelsen av trygghet hos den enkelte deltaker er en betingelse for å skape sjøltillit, dvs. at man tror på seg selv og det man vil og kan.

Prosessene fellesskap, forståelse og anerkjennelse er forutsetninger for trygghet, og dermed for utvikling av sjøltillit, dvs. til å stole på seg selv og det man står for.

Det må skapes forutsetninger for at anerkjennelse skal kunne utvikle seg og bli praktisert på en klok måte i medvirkningsprosesser i kommunesamfunn og kommuneorganisasjon. Dette er politisk og administrativ ledelse i kommunen og for så vidt også voksenkontakten til ungdomsrådet sitt soleklare og primære ansvar, oppgave og utfordring.

Tilstanden tilhørighet, det å føle at man er en likeverdig part og en ønsket og nødvendig del av et hele, er en betingelse for å skape motivasjon. Opplevelse av fellesskap, forpliktelse og anerkjennelse i en medvirkningsprosess, er forutsetninger for tilhørighet (å være en del av et fellesskap), og dermed for barn og unges og alle andre gruppers motivasjon for deltakelse og innsats for utviklingen av lokalsamfunn og livsområder.

Opplevelse av fellesskap og tilhørende forpliktelse skapes gjennom anerkjennelse og respekt for det man står for og den man er, både internt og horisontalt mellom medlemmer i ungdomsråd og ungdom i lokalsamfunn og kommune, men også eksternt og vertikalt i det politisk-administrative systemet. Fellesskap er derfor en opplevelse av en grunnleggende forankring i noe større og mer betydningsfullt enn seg selv alene, noe verdt å kjempe for og slå ring rundt.

Tilstanden innflytelse er en betingelse for medvirkning. Medvirkning uten at det gir en eller annen form for innflytelse fører til at deltakelsen oppleves som tvangsmessig og symbolsk og vil ubønnhørlig føre til at aktivt engasjement, interesse for og forpliktelse til delaktighet raskt forsvinner. Men det er også slik at innflytelse forplikter, og aktiv deltakelse er en måte å ivareta egne og fellesskapets verdier og for å realisere mål på. Anerkjennelse er derfor en forutsetning for å bli inkludert som likeverdig i medvirkningsprosesser.

Tilstanden meningsfullhet er en betingelse for å motiveres til individuell og kollektiv læring som kan forbedre egen deltakelse og innflytelse. Forståelse for hva som, skjer, hvorfor det skjer, hvordan det skjer og når det skjer er forutsetninger for å erfare og oppleve en positiv meningsfullhet i medvirkningen man er delaktig i.

Modellen viser at anerkjennelse er en grunnleggende og essensiell betingelse for all vellykket medvirkning, medbestemmelse og rettferdig medinnflytelse. Slik anerkjennelsesmodellen er bygd opp, er anerkjennelse selve omdreiningspunktet for all klok medvirkning, og er sterkt forbundet med selvoppfatning og selvrespekt. Rettmessig (legitim) og passende, sømmelig, anstendig (adekvat) og solidarisk anerkjennelse skaper forutsetninger for reell og rettferdig innflytelse²⁹. Modellen viser også at trygghet, å ha tro på seg selv og egne evner, og innflytelse er to tilstander som er nært forbundet, og at anerkjennelse (opplevelse av respekt, toleranse og likeverd) er en forutsetning for begge.

²⁹Empirisk uttesting av modellen viser at reell deltakelse er den mest kritiske faktor for å utvikle anerkjennelse, men også for å oppleve/erfare anerkjennelse i praksis og for å kunne være anerkjennende på en troverdig måte (Sletterød et. al 1996, Lysø & Sletterød 2000, Sletterød & Wendelborg 2000).

En kan derfor konkludere med at medvirkning og sjøltillit henger nøye sammen; den ene forutsetter den andre. Manglende sjøltillit skaper lav medvirkning, og manglende trening i medvirkning underbygger lav sjøltillit.

3.4 Fire hovedkrav til klok ledelse av medvirkningsprosesser

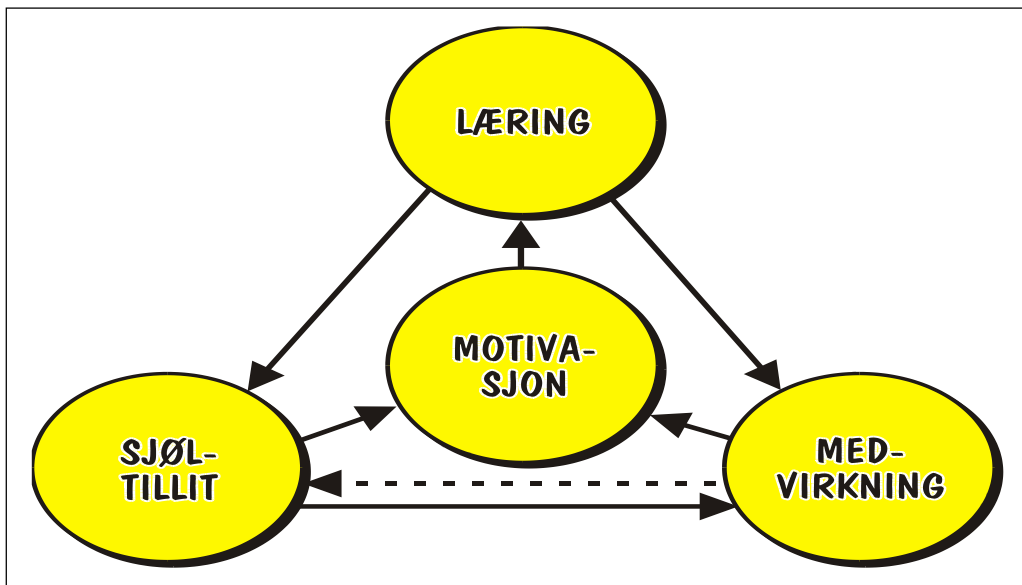
Vi har avdekket fire grunnleggende betingelser for kvaliteten på demokratiske innflytelsesprosesser. Det er; sjøltillit, medvirkning, motivasjon og læring. Dette er elementer som er hyperaktuelle for alle deltakergrupper, men spesielt barn og unge som stort sett har hatt andre som voktere av rettigheter og talsmenn. Deres situasjon er som regel preget av både indirekte deltakelse og innflytelse.

Vi kan konstruere en ny modell som beskriver hvordan de nevnte fire kritiske betingelser for det skapende ideelt sett burde være integrert i medvirkningsopplegg og spesiell medvirkning rettet mot og for barn og unge. Videre viser modellen hvordan en slik ideell integrasjon sikrer og betinger både den individuelle og samlede medvirkningskraften i medbestemmelses- og medinnflytelsesprosesser.

Klok medvirkningsledelse betinger først og fremst at deltakerne som er involvert og inkludert opplever og erfarer at de anerkjennes, respekteres og etterspørres som deltakere med legitime behov og interesser i saken samt med relevante og aktuelle faringer og perspektiv for å skape et godt samlet resultat. Det gjelder barn og unge.

En slik atferd og innstilling hos dem/den som leder og fasiliterer medvirkningsprosesser vil kunne:

- motivere deltakerne til innsats
- være en betingelse for læring/skolering
- skape sjøltillit hos deltakerne
- skape engasjerte deltakere

Figur 3.3: Modell for utvikling av medvirkningskraft³⁰

Modellen viser at for å utvikle en individuell og samlet medvirkningskraft, må man først skape sjøltillit, dernest adekvate medvirkningsprosesser. Bare gjennom en klokt praktisert medvirkning kan det bygges deltakere med tiltro til seg selv og det man kan, vil og evner. Da vil sjøltilliten til egen kapasitet og kompetanse øke og derved innsats, motivasjon og innhold i deltakelsen, slik at det skaper en forpliktelse overfor prosess og eiendomsfølelse for resultatene.

Men det fordrer altså en ledelse av slike prosesser som åpner for frihet til å kunne være seg selv, og ikke minst frihet til å kunne skape og prestere best kan, slik at man faktisk kan overgå seg selv i det skapende mesterskapet³¹. Slik vil barn og unge oppleve seg selv gjennom positiv tilbakemelding å være kapabel til å bidra på en måte som de verken visste, trodde eller torde håpe på var mulig. Bare på denne måten kan man forløse og foredle medvirkningskraften på en klok måte hos barn og unge spesielt.

3.5 Medvirkningsprosessens ulike faser eller forløp

Vi kan karakterisere prosjekt ved å si at det gjennomløper fire faser (Sletterød 1997.):

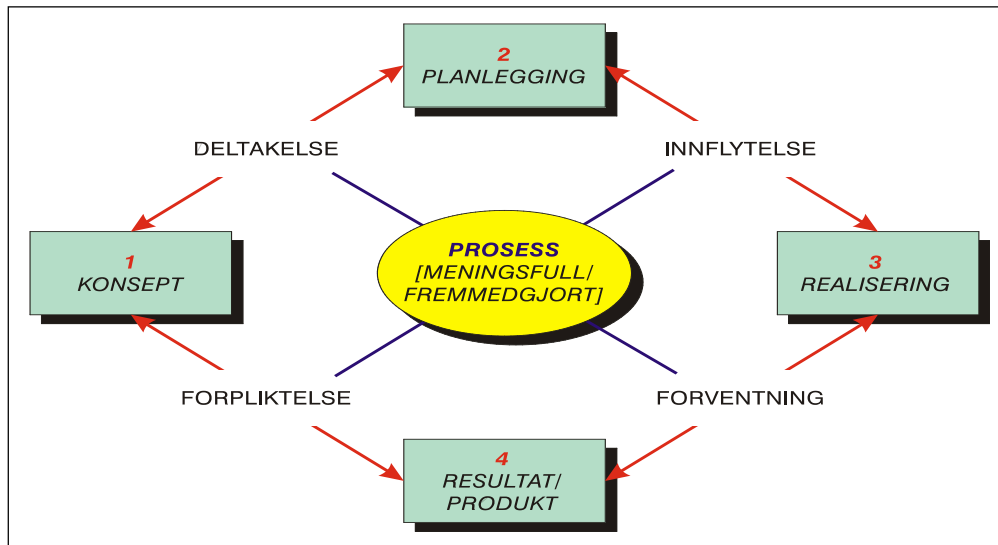
- Konseptutvikling
- Planlegging

³⁰ Se Sletterød og Sønstebo 1995 og Sletterød et. al. (1996:42-44) som viser at opplevelse av mestring betyr mest som motivasjonsfaktor for deltakelse, mens læringsbehov betyr minst, og bygger ikke opp om den oppfatning at ungdomsråd primært bør baseres på opplæring/læring for å skape motiverte og innsatsvillige medlemmer.

³¹ Se Sletterød 2009 for en grundig filosofisk utlegging av de fundamentale betingelser for det skapende og nærværets betingelser for å kunne skape som individ og kollektiv i organisatoriske og politiske systemer og på ulike samfunnsnivå.

- Realiserings/gjennomføring
- Erfaring eller resultat/produkt

Medvirkning er en kontinuerlig prosess under hele prosjektforløpet. De elementer som samlet utgjør medvirkning, er deltakelse, innflytelse, forventning og forpliktelse. De enkelte faser i en medvirkningsprosess aktualiserer i varierende grad de nevnte fire elementer. Modellen i figur 3.4 viser hvilke elementer som er viktig i de ulike faser i et forløp til et medvirkningsprosjekt.

Figur 3.4: Medvirkningsprosessens³² faser

Modellen viser at det er viktig med deltakelse i utviklingen av konseptet til en utviklings- og/eller medvirkningsprosess, fordi det legger avgjørende føringer på det som vil/kan skje i det videre forløpet. Dette kan vi kalle; *deltakelse i utforming av fundamentale premisser for prosessen*. Av det følger at det er viktig å ha en korresponderende praktisk innflytelse på realiseringen av konseptet man har vært med på å utforme for å sikre at opplegget følges etter de omforente intensjonene.

Det er også viktig med deltakelse i planlegging (formulering av mål og tiltak) der flere aktører samarbeider på arenaer, og hvor det kreves og forutsettes at en skal argumentere, hevde interesser og rettigheter, samt forhandle seg fram til kompromiss som er akseptable for alle impliserte. Dette kan vi kalle; *deltakelse i utforming av basisstrategier for medvirkningen*. Av dette følger at det er viktig å ha korresponderende teoretisk innflytelse på vurderingen av effekter og konsekvenser av medvirkningen for å avdekke eventuelle avvik fra det som ble planlagt gjennomført (utforming av strategier og iverksetting tiltak) som kan forklare resultatet.

³² Kilde: Sletterød 1997.

Både deltakelsen og innflytelsen skaper ubønnhørlig forventninger til så vel gjennomføringsprosessen (f.eks. opplegg og involvering av deltakere – her barn og unge spesielt), samt til hvordan det endelige produktet/resultatet framstår.

Forpliktelse kan oppfattes synonymt med eiendomsfølelse og avspeiler om medvirkningsprosessen har vært meningsfull. Manglende eiendomsfølelse kan avspeile makt-avmakt-forhold eller om noen er blitt fremmedgjort eller marginalisert i prosessen, dvs. tilsidesatt, oversett og/eller neglisjert etc.

3.6 Sikring av medvirkningskvalitet

Vi skal nå presentere aktuelle måter å vurdere medvirkning på for å sikre dens kvalitet både prosessuelt og resultatmessig, fordi disse henger sammen.

Det er generelt sett viktigere å fokusere medvirkningens kvalitet enn kvantitet fordi vi da vurderer innhold og form på medvirkningen i et prosessuelt forløp fra start til resultat.

Eksempler på noen kritisk viktige spørsmål som bør besvares for gå et godt grep for å vurdere, overvåke og understøtte kvalitet på medvirkning er:

- Hvem deltar og hvem er ekskludert og hvilke eksplisitte kriterier og strategier for dette foreligger?
- Hvilke ressurser representerer deltakerne individuelt og kollektivt
- Er det totale ressursgrunnlaget til de som deltar representativt for den målgruppen som skal mobiliseres til medvirkning eller er de mangler?
- På hvilke medvirkningsarenaer deltar de ulike aktører?
- I forhold til hva og hvordan har deltar de/har de deltatt?
- Når i et medvirkningsforløp har de deltatt?

3.6.1 Mulige objektive utviklingssituasjoner i medvirkningsforløp

Den ene måten å estimere medvirkningskvalitet på er å avdekke om og hvordan fire «utviklingssituasjoner» i medvirkningsprosesser er typiske eller særlig fremtredende. Følgende modell visualiserer dette:

		DELTAKELSE	
		LAV	HØY
INN- FLYTELSE	LITEN	LØSNINGER TRES NED OVER HODET PÅ AKTØRENE	SYMBOLSK DELTAKELSE
	STOR	PROSESSEROBRING	LIKEVERDIG MEDVIRKNING

Figur 3.5: Typer utviklingssituasjoner

- Lav deltakelse og liten innflytelse fra storparten av deltakerne illustrerer en situasjon der noen sentrale aktører «trer løsninger ned over hodet på folk».
- Høy deltakelse kombinert med liten innflytelse over mobiliserings- og endringsprosessen karakteriserer en situasjon der man tvinges til å delta i en prosess man ikke har innflytelse på. Det hele får et skinn av symbolsk deltakelse, man blir et gissel for en utvikling man ikke har hatt innflytelse på utformingen av.
- Liten deltakelse og stor innflytelse fra en liten gruppe med stor innflytelsesmakt innebærer at noen få aktører både driver og utformer medvirkningsprosessen for egen vinning (som setter kun egne interesser og behov i sentrum), beskriver en situasjon vi kan kalle prosesserobring (Sletterød 1985). Her kontrolleres betingelsene for andres deltakelse og innflytelse av en liten elite med stor makt enten denne er åpen eller skjult.
- Stor deltakelse og stor innflytelse skaper en demokratisk medvirkningssituasjon, prosessen er både deltakerbasert og deltakerstyrt. Situasjonen karakteriseres av at deltakerne inngår i et vi kan kalle «likeverdig samhandling» der resultatet man intenderer å komme frem til er basert på solidariske verdier og mottoet; «en for alle – alle for en».

3.6.2 Subjektive medvirkningsopplevelser

		FORVENTNINGER	
		SMÅ	STORE
FOR- PLIKTELSE	SmÅ	I LIKEGYLDIGHET	II TILSIDESATTHET
	STORE	III PÅTVUNGENHET	IV MOTIVASJON

Figur 3.6: Deltakernes medvirkningsopplevelser

Til hver av utviklingssituasjonene svarer et sett med subjektive tilstander hos de involverte parter, noe som fremkommer som et resultat av kombinasjoner av forventning og forpliktelse.

I rute I i figuren hersker en tilstand av likegyldighet, man er uinteressert og lar seg ikke motivere. I rute II hersker følelsen av å være tilsidesatt eller forsmådd. Man har bidratt med mye, men får lite igjen for sin innsats. I rute III føler deltakerne at en faktisk blir tvunget til å legge forholdene til rette for noe som en har små forventninger til vil ha verdi for en selv. I rute IV finner vi deltakere som er motiverte for utvikling og endring, fordi de opplever både å bli hørt, og at deres behov, preferanser og verdier settes på dagsorden.

Medvirkningsopplevelsene utgjør et subjektivt utgangspunkt (subjektiv indikator) for å karakterisere og vurdere medvirkningskvaliteten til de ulike grupper og personer som deltar. Dette subjektive utgangspunktet bør kombineres og relateres til konkrete beskrivelser av de typisk, objektive utviklingssituasjoner som karakteriserer fasene i en medvirkningsprosess (se fig 3.5). Sammen kan de subjektive og objektive indikatorene på medvirkningskvalitet bidra til å avdekke og beskrive inkluderings- og ekskluderingsmekanismer i medvirkningsopplegget, enten disse er erkjente eller ikke-erkjente, intenderte eller ikke-intenderte. Dette kan også beskrives som bevisste og ubevisste undertrykkings- og/eller underordningsmekanismer (Sletterød 1997) som skaper makt- og avmaksrelasjoner mellom de mennesker som deltar. I noen tilfeller benyttes også begrepet hersketeknikker om dette (ibid.) fenomenet.

Deltakernes utviklingsopplevelser eller -erfaringer er ofte forskjellige fordi deltakerne som mobiliseres alltid representerer ulike grupper med varierende egenskaper, preferanser, kompetanse, interesser og behov. Med basis i det som er utlagt, kan det utvikles fire grunntyper subjektive utviklingsopplevelser som man må ha et opplegg for å detektere, det er:

1. Det kan herske tilstand av likegyldighet der noen eller alle deltakere er uinteresserte og lar seg ikke motivere for saken i fokus eller til videre innsats.
2. Det kan herske en følelse av å være tilsidesatt eller forsmådd fordi man opplever å ha deltatt og bidratt med engasjement og kraft, men får lite igjen for denne innsatsen i form av faktisk, korresponderende innflytelse.
3. Man kan ha en følelse av at en selv eller noen andre faktisk blir tvunget til å legge forholdene til rette for noe som en selv eller de andre det gjelder har små forventninger til vil ha verdi eller praktisk betydning for egen livssituasjon (interesser man ønsker å realisere og behov man ønsker å tilfredsstille) eller fremtid, og på den måten opplever å være/bli et gissel eller kun et symbolsk alibi (skinnidentitet) for det som skjer og som er utenfor egen kontroll³³.
4. Det kan være deltagere som er motiverte for utvikling og endring, fordi de opplever både å bli hørt, og at deres behov, preferanser og verdier settes på dagsorden (man opplever reell og direkte medbestemmelse og medinnflytelse) og dermed erfarer direkte medbestemmelse, medinnflytelse i kombinasjon med direkte tilvirkning (at man får skape på egne premisser og på basis av egen kyndighet) og direkte selvbestemmelse (man kan i frihet³⁴ bestemme/beslutte hva som skal gjøre og hvordan det skal skapes).

Det er fire kritiske betingelser for å skape gode mobiliseringsprosesser (Sletterød 1997):

- Bevisstgjøring/motivering (behov og verdifokus)
- Folk må oppleve reell eiendomsfølelse for mål, strategier og tiltak slik at de forplikter seg til innsats
- Det må etableres konstruktiv samhandling, systematisk og målrettet dialog på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer
- Folk må oppleve at positiv endring direkte skyldes deres egeninnsats (deltakelsen må føre til reell innflytelse og konkrete resultater som deltakerne

³³ Psykologene benytter begrepet «*locus of control*» og skiller mellom *internal kontrollorientering* (det man selv kan kontrollere og selv legitimt kan ville) og *eksternal kontrollorientering*, det som er villet og kontrollert av andre og som man blir tvunget til å realisere uten egentlig å ville det selv. Innenfor motivasjonspsykologien snakker man om *indre-motivasjon* (det man vil for egen del) som samsvarer med internal kontrollorientering og *ytre-motivasjon*, det man vil fordi man skal tilfredsstille noen annen sine ambisjoner og aspirasjoner. Psykologene benytter også attribusjonsteori. For en nærmere diskusjon av disse fenomenene se f. eks Sletterød et. al 1996, Sletterød 1997 og Lysø og Sletterød 2000 og Sletterød & Wendelborg 2001.

³⁴ Denne frihet er tosidig, da det både er en frihet til noe (å legitimt slippe til/inn) og en frihet fra noe (å slippes løs fra strukturell tvang og tradisjonelle forventninger/oppfatninger). Som sådan er den alltid grunnlagt på en forståelse basert på en grunnleggende erkjennelse (verdisyn) eller ideologi (verdier). Derfor er det alltid viktig å avdekke hvilke verdier og verdier som faktisk gjøres levende og virkelige konsept for utforming og gjennomføring av medvirkningsprosesser. Slike verdier og verdier danner basis for perspektiv på og forståelse av medvirkning som er rådende, men også for avdekking av mekanismer for inkludering og ekskludering av deltakere. Det handler altså om hvem som får komme i posisjon til legitimt å delta/mene og påvirke/ha innflytelse, og de som blir stående utenfor eller marginaliseres i slike prosesser. Eksempelvis skaper verdier og verdier former for anerkjennelse eller mangel på anerkjennelse for og forståelse av ungdom som kompetente og viktige deltakere med relevante meninger og perspektiv, erfaringer og opplevelser.

oppfatter som en direkte virkning av egen innsats – det skaper såkalt indre motivasjon)

3.6.3 Ledelsesregimer i medvirkning

Hvilket regime for ledelse som preger og styrer medvirkningsprosesser skaper forekomsten av proaktiv (egenmotivert og egeninitiert) kreativitet (skaperkraft/ innovasjon) oppover i systemet og/eller pliktmessig formell reaksjon på høringer eller behandling av saker som siles og kommer «tjenestevei» nedover i systemet (systembetinget reaksjon på pålegg/krav nedover i systemet).

		LEDELSE	
		Lite autoritær	Sterkt autoritær
MEDVIRKNING	Lite byråkratisk	Uformell og demokratisk	Uformell og lederstyrt
	Sterkt byråkratisk	Formell/regelstyrt og demokratisk	Formell/regelstyrt og diktatorisk

Figur 3.7: Ledelsesregimer³⁵

Uformell og demokratisk medvirkning preges av å være lite autoritær og lite byråkratisk og er derfor prototypen på et opplegg som åpner for proaktivitet og egeninitiert/egenmotivert kreativitet samt for å kunne forankre medvirkningen i behov og interesser knyttet til enkeltgruppers livsverden. Det åpner for å kunne mobilisere f. eks ungdom på bred basis til medvirkning. I andre sammenhenger benyttes fagbegrepet *horisontal integrering* av sammensatte og mangfoldige sosio-kulturelle grupper, eksempelvis ungdom. (Carlsen et. al 2013), som må kunne forankres under en felles identitet, uten at de mister sin sosiale, kulturelle og stedlige egenart og mangfoldige særpreg, for å bli mobilisert til medvirkning. Begrepet og kategorien ungdom er lite presis fordi det rommer et stort mangfold av egenskaper og variasjoner i disse som andre slike samlebegrep f. eks innvandrere, flyktning, nordlending, søring og nordmann.

Sterkt autoritær og sterkt byråkratisk medvirkning preges av å være formell og regelstyrt samt diktatorisk i betydningen (sterkt systemisk inngripende og beherskende mht innhold og form). Det er prototypen på et opplegg som ensidig, umettelig og ubønnhørlig fokuserer og betinger pliktmessig formell systembetinget reaksjon på pålegg/krav

³⁵ Kilde: Sletterød 1997 og 1998.

nedover i systemet. Denne idealtypiske³⁶ form for medvirkning har vi i andre sammenhenger har vi benevnt for *medvirkningsformynderi* der deltakerne kan bli et gissel og/eller offer for *symbolsk medvirkning*. Særlig gjelder det utsatte, lite prioriterte og fokuserte (marginaliserte) grupper uten sterke formelle talsmenn.

Selv om barn og unge har formaliserte og lovpålagte rettigheter³⁷, er disse gruppene ofte uintendert utsatt for medvirkningsformynderi og symbolsk medvirkning enten det skjer i privat, sivil eller offentlig regi.

3.7 Empowerment

Overgangen fra avmakt til makt kan vi kanskje si er essensen i det engelske begrepet «Empowerment». Ordet er vanskelig å oversette. Stammen i ordet «Empowerment» er «Power», altså makt. Derfor foretrekker mange å snakke om «egenmakt» når de mener tilstanden i enden av prosessen – og med «avmakt» som motpol. Vi sier gjerne at det handler om å øke kontrollen over vårt eget liv. Akkurat det handler om så mye både hvordan vi ser på oss selv, hvordan vi ser på omverdenen og hvordan omverdenen ser på oss. Prosessen kan forsøksvis oversettes med «myndiggjøring», «bemektigelse» eller rett og slett «maktmobiliserende». Ordet dukker opp i svært mye faglitteratur på mange ulike felt og har det til felles at frivillighet, «selvhjelp» og aktiv deltakelse i samfunnet er fokus.

Når vi nærmer oss enkeltmennesker eller grupper med forventninger om medvirkning, frivillig innsats eller engasjement for en sak, beveger vi oss inn i flere lag av makt - eller maktfelt (både subjektiv opplevelse av makt/avmakt og objektive maktrelasjoner). Dette er forsøkt vist ved det vi har karakterisert som objektive utviklingssituasjoner i medvirkningsmodellen og det som vi har beskrevet som tilhørende subjektive utviklingsopplevelser hos de grupper mennesker som er mobilisert til deltakelse. Kommunikasjon spiller en viktig rolle for å fremme «Empowerment».

«Myndiggjørende kommunikasjon³⁸» har som sin første hensikt å styrke det enkelte menneskes og utsatte gruppers tiltro til sine egne ressurser og muligheter. Slik kommunikasjon har alltid spilt en sentral rolle i mobilisering av alle former for politiske handlinger, frivillighet og entreprenørskap. Kommunikasjon fungerer imidlertid ikke myndiggjørende alene, men sammen med organisasjon og allokering (tilveiebringelse av ressurser).

³⁶ En idealtipe anvender ordet ideal i betydningen *rendyrket*, ikke ideal i betydning av *ønsket*. I denne sammenheng settes idealtypene uformell og demokratisk styrt medvirkning opp mot en formell, regelstyrt og diktatorisk medvirkning som to ekstreme motsetninger, der virkeligheten blir å finne et sted mellom dem.

³⁷ Jevnfør ordningen med talsperson for barn som benyttes i ulike sammenhenger, men er lovfestet på noen områder som i barnevernet og i plan- og bygningsloven.

³⁸ Dette definerer vi som ett element i et helhetlig perspektiv på utvikling av konstruktiv lagånd, **ATKM-L**, med mottoet «en for alle - alle for en». (Se Slettenrød 2000, Slettenrød & Lysø, 2000 og Lysø og Slettenrød 2011).

Empowerment betyr dermed i praksis maktoverføring og handler kort sagt om å gi en person eller gruppe mennesker myndighet til å bestemme over faktorer som vedkommende opplever som viktige i sine liv og framtidsaspirasjoner. Dette innebærer å gi den enkelte mulighet til innflytelse, medbestemmelse og autonomi i saker som angår dem selv. Empowerment kan oppfattes som en form for selvhjelp der man både blir satt i posisjon til og gjort i stand til å ta sitt eget liv og framtid i egne hender. Slik hjelp til selvhjelp (det å bli gitt muligheter for og gjort i stand til å delta på egne premisser) styrker selvforståelsen og mestringsfølelsen (Winsvold og Falck 2011). Men man vet også at individenes handlingsrom påvirkes negativt når man har få ressurser/verktøy til å løse problemer i hverdagen, og når mulighetene til autonomi og selvbestemmelse er begrensede (Angelin 2010). Samtidig skaper det sterk avmakt dersom når en person eller en gruppe faktisk har relevant kompetanse og gode ressurser til å kunne løse viktige problemer i samfunnet som påvirker egen livssituasjon negativt, men ikke gis adgang til aktuelle fora for aktuell medvirkning, medbestemmelse og medinnflytelse.

Empowerment handler om både brukerinnflytelse på velferd og levekår, men det handler også om å kunne aktivt utøve medborgerskaplig medinnflytelse for å realisere individuell og kollektiv livskvalitet og lykke. I etablert internasjonal litteratur knyttet til temaet er det konsensus om følgende elementer som må være tilstede før vi kan snakke om Empowerment³⁹:

- **Sosial aksjon.** Handlinger som er rettet mot å eliminere undertrykkelse og målet er å skape maktfordeling på det sosiale -, økonomiske -, politiske - og strukturelle nivå.
- **Politisk årvåkenhet.** Gi brukere mest mulig innflytelse på eget liv og tilværelse innenfor de samfunnsmessige rammene som finnes og påvirke slik at disse rammene kan flyttes.
- **Makt til å beskrive egen virkelighet og makt til å handle.** Innretter seg slik at brukere får en naturlig mulighet til dette på ulike nivå. I dette ligger også brukermedvirkning på hvilke tilbud og muligheter systemet kan stille til rådighet.
- **Kompetanse.** Alle mennesker skal behandles slik at vi kan medvirke til at de opplever seg som kompetente.
- **Adgang til makt.** Fokus på at mennesker som ikke har del i verdsatte ressurser oppnår større adgang til og kontroll av ressurser og kunnskap.

³⁹Kilde: http://www.imdi.no/Documents/Erfaringer/Intro/Empowerment_for_deltakere_i_introduksjonsprogram-Ideologi_og_praksis.pdf

4. MOBILISERING

4.1 Forholdet med mobilisering og medvirkning

Mobilisere er et begrep som ofte benyttes av det militære (også nødetater) og går på å kalle eller samle sammen folk til pliktmessig tjeneste/innsats for noe og/eller gjøre klar til aksjon/handling (i militær sammenheng krig) i en prosess for å løse oppgaver eller skape resultater. Andre synonymer er å oppby, ruste og samle noen for å realisere mål eller løse oppgaver.

I vår sammenheng betyr det ofte å motivere til innsats for en sak og handler derfor like meget om å skape engasjement og begeistring enten for å realisere interesser/verdier eller forskjellige typer behov. Mobilisering kan også gå på å skape beredskap for å medvirke dersom innsats aktualiseres av omstendighetene. Mobilisering kommer derfor inn før selve medvirkningen, men i en mobiliseringsprosess kan det foregå flere sekvenser av medvirkning på samme måte som det i en medvirkningsprosess kan det forekomme flere omganger med mobilisering.

I demokratiske prosesser snakker man om å mobilisere velgere til å gjøre sin plikt. Mens det i mer korporative og deltakerdemokratiske prosesser utenfor det representative demokratiet handler om å mobilisere til underskriftskampanjer, demonstrasjoner eller ad hoc aksjoner for noe eller mot noe.

Mobilisering er derfor en viktig og nødvendig ingrediens i enhver medvirkning og vice versa. Det handler om å forberede og koordinere felles innsats og handling fra enkeltgrupper eller det brede lag innbyggere.

Kommunal- og Moderniseringsdepartementet (KMD) forklarer og beskriver mobilisering⁴⁰ på denne måten i forbindelse med prosjektet; Lokalsamfunnsutvikling i kommunene (LUK):

Å mobilisere, handlet opprinnelig om å klargjøre en stridsdyktig del av befolkningen for krig. Teorier og modeller for effektiv mobilisering har endret seg mye siden begrepet først ble innført i den formen, men fortsatt handler det om å forberede til effektiv felles handling.

Hvordan får man mennesker til å stille opp for å gjøre noe sammen? Ikke ved å kommandere dem, som i den prøyssiske hæren som først brukte mobilisering som strategi. I dag handler det naturligvis mer om å motivere mennesker til å jobbe sammen.

Mobilisering handler om motivasjon og medbestemmelse. Det er stor forskjell på «å bli hørt» som i «høringer», og være med å bestemme. Utfra dette kan vi si at det å mobilisere først og fremst handler om å skape engasjement for en sak, dvs. basert på konkrete

⁴⁰ Følg denne lenken; <http://www.regjeringen.no/nn/dep/kmd/prosjekter/lokalsamfunnsutvikling/verktoy/mobilisering.html?id=621144>

verdier eller behov, og derigjennom å motivere til innsats for få realisert aktuelle interesser og for å tilfredsstilt relevante behov, enten det gjelder lokalt utviklingsarbeid, kommunale planprosesser eller politiske beslutningsprosesser.

4.1.1 Hyppig anvendte typer mobilisering⁴¹

Vi kan dele mobilisering inn i fem vanlig forekommende typer⁴²:

1. Idémobilisering, f. eks lokale folkemøter med tilhørende idéverksteder for å forankre konsepter og tiltak
2. Mobilisering til konkrete tiltak eller dugnader for å gjennomføre arrangement f. eks festivaler, UKM m.m.
3. Ekstern mobilisering av aktører utenfor kommunen eller bygda/lokalsamfunnet innenfor kommunen til innsats for felles mål
4. Holdningsskapende mobilisering for å styrke selvbilde og selvtiliten hos f. eks barn og unge på bred basis eller hos spesielt svake grupperinger
5. Maktmobilisering eller myndiggjøring («Empowerment») slik at synlige og usynlige krefter og maktforhold kan endres bevisst og strategisk slik at grupper som ikke kommer i posisjon for medbestemmelse og får noen reell medinnflytelse får endret sin situasjon.

Som regel vil mobiliseringsprosess i varierende grad inneholde elementer fra alle fem typene. Men den viktigste innsikten kunnskapen om de fem ulike former for mobilisering gir, er at et opplegg for mobilisering må tilpasses og utformes på basis av forståelse av de konkrete sosiale forhold i lokalsamfunn og bygder samt innsikt i forvaltningskulturen i kommuneorganisasjonen.

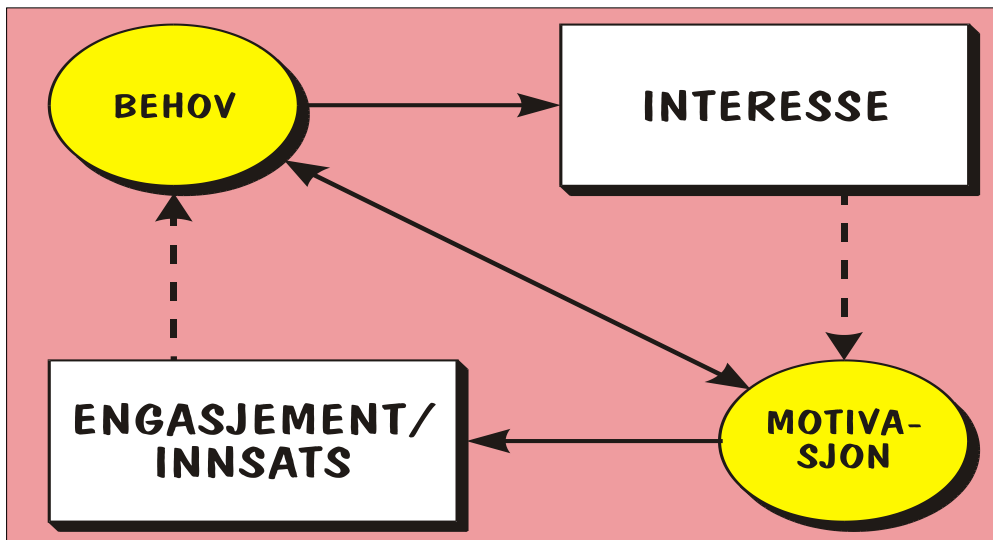
4.2 Hvordan skape engasjement og innsats?

Mobilisering handler altså om å skape engasjement og innsats enten det er snakk om enkeltmennesker, grupper/kollektiv av mennesker, grender/lokalsamfunn (geografisk bosted/region/nasjon). Det viktige spørsmålet blir hvordan man konkret og praktisk motiverer til innsats (slippe til) og lar de ulike deltakerne engasjere seg (slippe løs).

Man kan ha to utgangspunkt; *verdier* eller *behov* og betinget av det kan det lanseres to tilnærminger og/eller modeller for å skape engasjement og motivere til innsats. Ofte vil disse flyte sammen eller kombineres i praktisk mobiliseringsarbeid.

⁴¹ Se Sletterød 1997 & 1998.

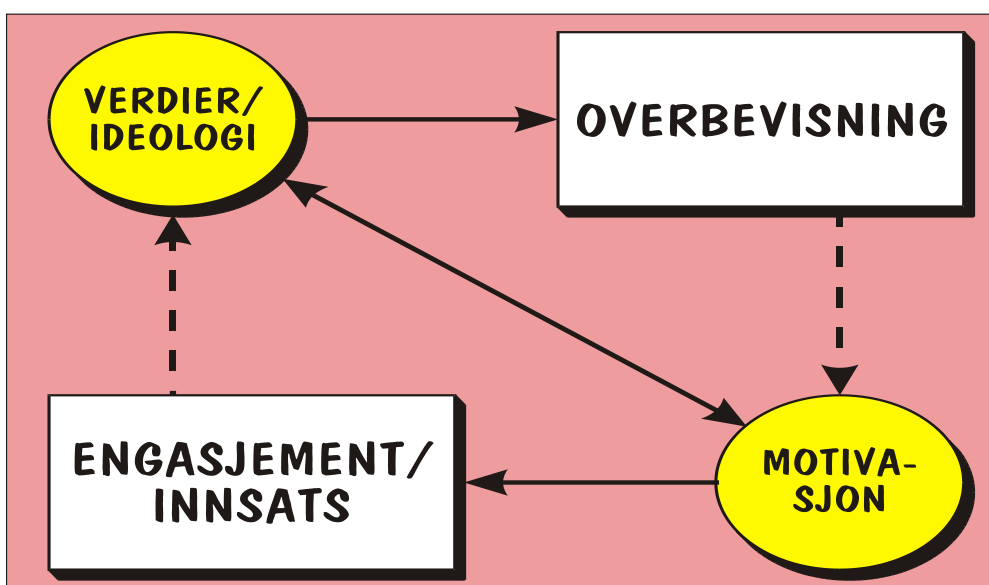
⁴² Dette er selvsagt ingen fyllestgjørende og komplett liste, kun fem svært vanlig forekommende typer, men kan selvsagt skje på et mangfold av måter og være mange ting (se Sletterød et. al 2005:25-27).

Figur 4.1: En praktisk modell for innsats/engasjement med fokus på behov

Modellens budskap er at vår interesse for et prosjekt vekkes avhengig av hvilket sammenfall det er mellom de behov man har som enkeltindivid, gruppe eller organisasjon, og de behov som prosjektet fanebærer og setter i fokus. Motivasjonen er proporsjonal med hvor sterkt våre interesser og behov målsettes av prosjektet. Det vil utløse en direkte korresponderende grad av engasjement eller aktiv innsats/deltakelse for å realisere egen eller gruppers behovstilfredsstillelse.

Konklusjonen er at det må foregå en løpende diskusjon om hvem sine behov og hvilke behov som skal settes på dagsorden, avhengig av hvilke grupper man ønsker å engasjere/motivere, samt hvilken form, innhold og kvalitet på engasjementet man ønsker at de aktuelle grupper går inn i medvirkningsprosessene med.

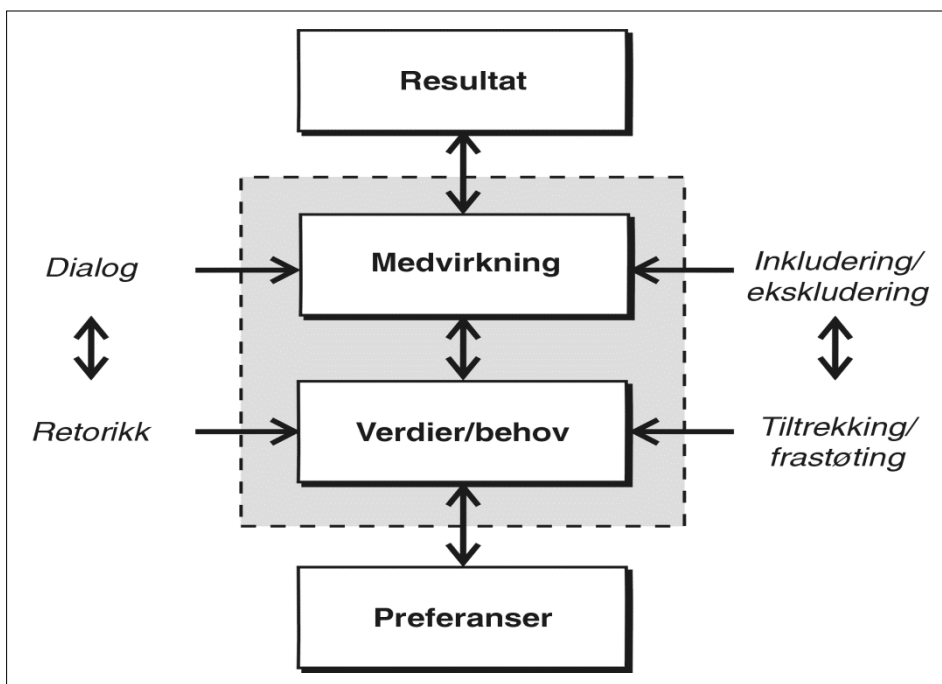
Figur 4.2: En praktisk modell for innsats/engasjement med fokus på verdier

Den andre tilnærmingen og modellen fokuserer verdier eller ideologi. De verdier som settes på dagsorden kan enten være sammenfallende eller på kollisjonskurs med vår egen overbevisning eller grunnleggende anskuelse/oppfatninger eller erkjennelse/forståelser av den konkrete virkelighet vi erfarer/opplever, handler og lever i. Både sammenfall eller kollisjon kan utløse engasjement, enten som kamp for eller kamp mot det som skal skje. Det er viktig å være klar over dette, da prosesser som omfatter verdispørsmål både engasjerer medspillere og motstandere. Poenget er å utnytte disse motsetninger til en positiv dialog (sannhetssøkende prosess) og ikke bare et retorisk spill (maktsøkende prosess).

Ideologi (verdier) er handlingsveiledende og -regulerende, og er derfor et viktig grunnlag for å fasilitere mobiliseringsprosesser. Ideologien og det ideologiske fellesskapet utgjør et av de mest betydningsfulle fundament for mobilisering, fordi deltakere ikke kan rekrutteres eller beordres til innsats uten å være overbeviste om at det er riktig og viktig å engasjere seg i den aktuelle prosess og for de ambisjoner og oppgaver som fanebæres.

4.3 Mobiliseringsmodellen

Figur 3.10. viser at potensielle deltakere både har ulike og mangeartede preferanser, og de vil naturlig nok tiltrekkes eller frastøtes de verdier eller behov som settes på dagsorden. Dersom de fokuserte verdier og behov faller sammen med preferansene, er det skapt interesse og motivasjon. Man blir altså interessert i medvirkning og innsats for prosjektet. Men det er ikke automatisk slik at de som er mest interessert i å delta virkelig får delta. Realiteten er at alle opplegg for medvirkning inkluderer noen og ekskluderer andre. Alle kan ikke delta på alt til enhver tid, medvirkningen vil derfor preges av en eller annen form for strategisk seleksjon (utvelgelse) av deltakere.

Figur 4.3: Mobiliseringsmodellen

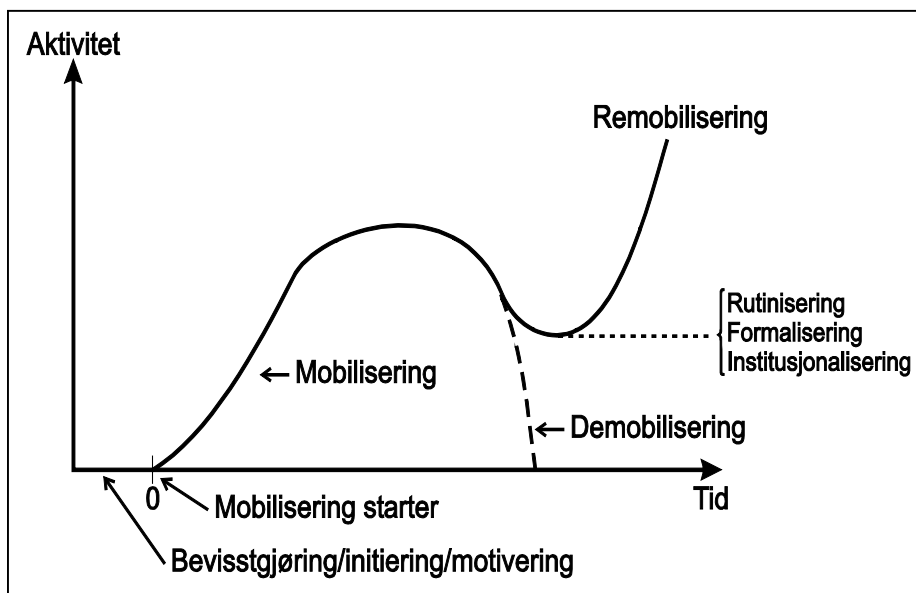
De verdier og behov som settes på dagsorden er ofte et resultat betinget av mer eller mindre retoriske prosesser. Det handler ofte om makt og innflytelse, dvs. hvor troverdig advarsler og trusler vurderes, når vi snakker om hvem som får gjennomslag for verdier, krav og behov i gitte situasjoner. Her ligger de sterkeste seleksjonsmekanismer.

Medvirkning bygger derimot på det vi kan kalle demokratisk dialog. En viktig ideologisk forutsetning for denne er at alle som inkluderes gis samme muligheter for deltakelse og innflytelse. Alle deltakerne skal tas på alvor og behandles på samme måte. Det er en betingelse for å utnytte den samlede kompetansen til dem som involveres. Det er en nødvendighet for å skape ny innsikt og erkjennelse, og dermed bedre og annerledes (innovative) løsninger på de problemer som er satt i fokus.

Modellen legger også opp til at man gjennom medvirkning kan utvikle et egevalueringssopplegg for å vurdere om de riktige verdier og behov er satt på dagsorden, og om prosessen kjennetegnes av at noen er i avmakt, dvs. undertrykkes eller underordner seg deltakere med stor makt.

4.4 Kvalitetssikring av mobiliseringsprosessens faser

Kunnskap om hvilke faser en mobiliseringsprosess gjennomløper, hva de består i og hvilken betydning de har for helheten, er viktig for å lage et helhetlig konsept som kan lykkes på beste måte. I denne sammenheng handler det om to ting; å mobilisere til medvirkning og å benytte seg av flere mobiliseringer i et medvirkningsforløp, noe som er svært vanlig.

Figur 4.4: Forløpet til en typisk mobiliseringsprosess⁴³

⁴³ Kilde: Sletterød 1997.

En mobiliseringsprosess består av fem kritiske faser⁴⁴:

Vi kan dele inn mobiliseringen i fem faser:

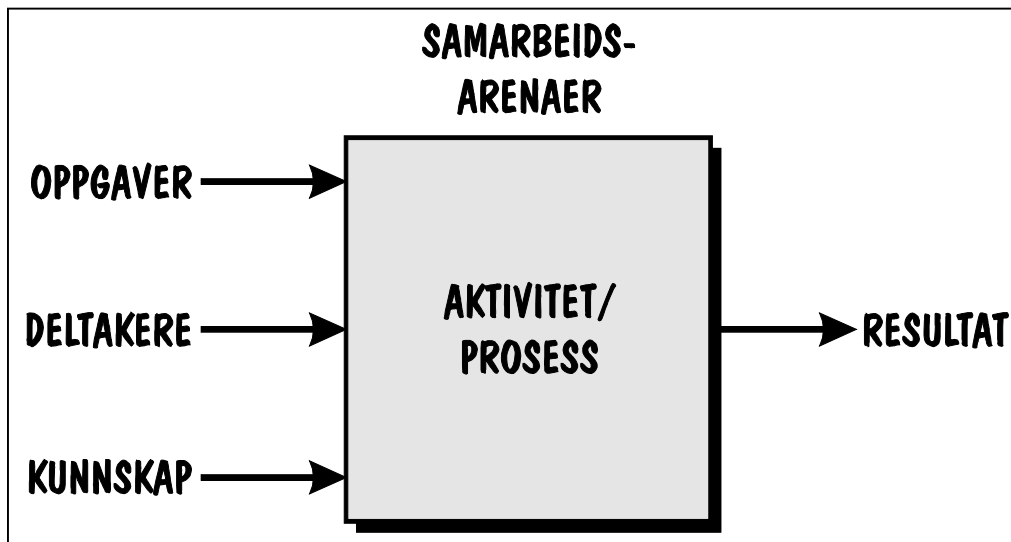
1. *Bevisstgjørings- og motiveringsfase* som er en viktig og kritisk forutsetning for alle mobiliseringsprosesser.
2. *Åpningsfasen* der man nytter ulike medvirkningsprinsipper og metodikk, f.eks. folkemøter, framtidswerksted, cafémetoder, søkekonferanser der kreativitet og alles blikk settes i fokus og aktivt etterspørres og anerkjennes.
3. *Mobiliseringsfasen* er den systematiske og planmessige delen der man anvender ulike former for medvirkning. I denne fasen utvikles også et sett arenaer der deltakere med ulik kompetanse/kunnskap/erfaring, interesser og behov skal samarbeide om å løse på forhånd definerte oppgaver, og skape optimale løsninger/resultat.
4. *Resignasjonsfase(r)* opptrer underveis i de fleste mobiliseringsprosesser, men det problematiske er når det blir en slags kronisk slutt-tilstand. Endring bør oftest ha et langsiktighetsperspektiv, men etter en stund vil aktørene etterspørre konkrete sporbare resultater (innflytelse) av egen innsats. Dersom høy entusiasme, stor innsats gir få resultater på sikt, opptrer resignasjonstilstander, og disse kan være ulikt fordelt (ofte skjevfordelt) mellom de aktørene (grupper mennesker) som deltar. Dersom opplegget ikke har en innebygget beredskap eller årvåkenhet for slike tilstander, vil man i verste fall kunne få en total demobilisering, dvs. at medvirkningsprosjektet strander og vanskelig lar seg re-starte uten nytt konsept, nye deltakere og med endrede premisser.
5. *Remobiliseringsfasen* er et resultat av effektiv beredskap og årvåkenhet mot resignasjon, men det krever at gode rutiner for formalisering og institusjonalisering av endringsprosessen på nytt både i det politisk-administrative systemet og hos de grupper mennesker som skal nås. Det må utvikles arbeidsformer med klare ansvars- og myndighetsforhold mellom partene, funksjonell arbeidsdeling og systematisk dialog som sikrer motiverte deltakere og optimal, målrettet innsats. Det må derfor bygges tillit og spilles med åpne kort og det må lages et troverdig opplegg som formelig oser av «Empowerment», som betyr at de grupper det gjelder (barn og unge) blir gjort i stand til å øke sin innflytelse og kontroll over egen livssituasjon og framtid og derved å forbedre denne og skape veier inn mot en framtid som er ønsket og villet av gruppen. Empowerment tar utgangspunkt i aktiv deltakelse ved å velge å ta ansvar og derigjennom ta makten over sitt eget liv. Dette kan føre til mobilisering av egenstyrke som gir individet mulighet for egenkontroll og økt selvtillit. På denne måten utløses ressurser i form av ferdigheter i å ta individuelle avgjørelser i eget liv og muligheter for deltakelse i samfunnslivet.

⁴⁴Se Sletterød & Thorsen 1998 for en praktisk bruk av modellen i analyse og evaluering av 4 kommunale mobiliseringsprogram i Nord-Trøndelag.

5. ET ARENAPERSPEKTIV PÅ MEDVIRKNING

I sammensatte medvirkningsprosesser er utfordringen å skape et godt fungerende system av integrerte arenaer for medbestemmelse og som inkorporerer alle interesser og behov som er relevante og aktuelle for å treffe gode beslutninger som forener og ikke splitter.

5.1 En modell for å overvåke og evaluere medvirkning

Figur 5.1: En modell for overvåking/evaluering av samarbeid- og medvirkning⁴⁵

Prosjekt og tilhørende formelle og uformelle sivile eller offentlige fora/utvalg etc. for deltakelse, medbestemmelse og innflytelse, kan oppfattes som arenaer (Skjeggedal 1988). På slike arenaer deltakere som er bevisst rekruttert, oppnevnt eller demokratisk valgt og som har ulike kunnskaper, erfaringer, kompetanse og makt brakt sammen, for i fellesskap løse spesielle oppgaver innenfor gitte rammer for kreativitet, representasjon, ansvar og myndighet.

Innenfor den etablerte politisk-administrative forvaltning er det utviklet formelle arenastrukturer og tilhørende demokratiske politiske beslutningsprosedyrer som er lovpålagte som også er gjeldende for både planprosesser og lokale utviklingsprosesser⁴⁶. Noen sosiale grupper i kommunesamfunnet har dessuten lovpålagt obligatorisk tilstedeværelse, de kan ikke ekskluderes fra slike arenaer, men skal komme til ord og bli synlige i viktige medbestemmelsesprosesser. Det gjelder f. eks spesielt barn, men også unge og eldre innbyggere har lovmessige demokratiske rettigheter på ulike arenaer som ikke kan salderes bort.

⁴⁵ Kilde: Skjeggedal 1990.

⁴⁶ Se Skjeggedal 1988, Skjeggedal & Sletterød (1991); Forventninger uten forpliktelser. Erfaringer fra forsøk med lokal planlegging.

5.2 Hvordan overvåke og evaluere?

Skjeggedal sin arenamodell er utviklet med inspirasjon fra Johan P. Olsens arbeider. En av Olsens mest kjente artikler er; «*A Garbage Can Model of Organizational Choice*» som han skrev sammen med Michael D. Cohen og James G. March i 1972. Her ble det presentert en modell for hvordan beslutninger fattes i organisasjoner.

Ifølge Garbage Can-modellen («søppelbøttemodellen på norsk») skyldes utfall/resultat av beslutningsprosesser heller tilfeldigheter i hvordan aktører kobles sammen på, enn rasjonelle og veloverveide handlinger fra f. eks den politisk-administrative ledelse sin side. Ifølge modellen vil f. eks ordførere og rådmenn være mer opptatt av å være på utkikk etter et problem de kan løse enn å lete etter løsninger på systemiske problemer de vet eksisterer og som legger føringer for hvordan man løser et problem og hvilke problemer som krever ulike former for medvirkning.

Skjeggedal (1995:6) beskriver i sin arenamodell hvilke praktiske konsekvenser denne har for kritisk-konstruktiv modellering av endrings- og utviklingsarbeid slik:

... modellen gir planleggeren en besnærende mulighet for å stille noen helt sentrale spørsmål i en planleggingsprosess: Hva er oppgaven? Hvem skal delta i oppgaveløsninga? Hvilke løsninger finnes? Eller heller «løsninger» i en annen variant: Hvilken kunnskap trengs? Og så – hvordan skal prosessen organiseres? Det siste spørsmålet dreier seg både om hvilke arenaer som må etableres, hvordan sammenhengene i dette arenasystemet bør være og hvordan selve planleggingsprosessen skal organiseres.

Arenamodellen er mulig verktøy for å evaluere medvirkningsaktivitet/-prosess i ulike formelle og uformelle fora, samt å se det i sammenheng med de faktiske resultater/innflytelse som oppnås av de ulike grupper/personer gjennom delaktighet i medvirkningsprosjekter.

Resultater som oppnås kan forklares gjennom den samhandling (arena-aktiviteten) som utvikles på grunnlag av egenskaper ved deltakerne, den kompetansen de besitter, de ferdigheter de har, de opplevelser og erfaringer de sitter inne med samt de oppgaver som skal løses.

Modellen ser egenskaper ved deltakerne som rekrutteres (f. eks til ungdomsråd) i sammenheng med de oppgavene og den livsverdenserfaring og -perspektiv som hver enkelt deltaker bidrar med for å avdekke, utvikle, prioritere og gjennomføre strategier og tiltak myntet på den gruppe man kommer fra og skal være talsmann for.

Sammen med vår presenterte teoretiske kunnskap om medvirkning og mobilisering gjør modellen oss i stand til å beskrive, forstå og forklare hvilke betingelser som virker inn på arena-aktiviteten, kvaliteten på samarbeidet/arbeidsformen (dialogen/prosessen) samt organisering og resultat.

6. MELLOMROMS-AKTØRER OG ILDSJELER I MEDVIRKNING

6.1 De gode hjelperne

Det finnes en internasjonal litteratur om mellomroms-aktører som kan være til hjelp i å avdekke konkrete roller og funksjoner som kan oppfattes som «smarte» eller kloke grep for voksenkontaktene samt som kan definere hvilke funksjoner som kan begrunnes å være avgjørende for å lykkes som voksenkontakt og dermed for at UR skal bli et godt verktøy som kan sikre en medvirkning fra barn og unge som inkluderer direkte og reell tilvirkning og medbestemmelse som skaper direkte og reell selvbestemmelse. Det holder altså ikke kun å slippe til, man må også få frihet til å skape, være kreativ, dvs. få slippe seg løs på egne premisser m.a.o. ha frihet til å gjøre og frihet fra eller slippe å innordne seg en modell som lukker og ikke åpner for nye å utvikle ny og annerledes ideer (Jfr. Sletterød 2009, Carlsson & Sletterød 2010).

I praktisk arbeid med mobilisering og medvirkning av barn og unge i kommunale planprosesser og lokale utviklingstiltak er såkalte «mellomroms-aktører» som til rettelegger og fasiliteter deltakelse og innflytelse derfor viktig og nødvendig å studere, beskrive og dokumentere. Eksempler på viktige slike kan for eksempel være flere typer kommunalt ansatte i tillegg til voksenkontakten, politikere, UR-ledere, fagpersoner i det offentlige, personer tilknyttet større prosjekt eller program f. eks fra LUK, RUST etc. eller rett og slett ildsjeler i det lokale miljøet der utviklingsprosjekter (sivilt eller kommunalt initierte) skal foregå, men det kan også være profesjonelle hjelpere (f. eks ansatte i forvaltningen eller konsulenter) som er skaffet inn på ulike måter.

Det blir viktig å avklare deres roller, oppgaver og funksjoner i arbeidet med fasilitetere, organisere og optimalisere kvalitet og omfang på barn og unges medvirkning, men det er også viktig å avdekke og beskrive verktøy og metoder som de anvender for dette formålet og hvilke muligheter som slike mellomroms-aktører oppfatter som opportune muligheter for reel deltakelse og innflytelse og følgelig prioriterer.

6.2 Begrepet ildsjel

Begrepet «ildsjel» brukes ofte som et honnørord, og definisjonene av begrepet varierer. Vi har å gjøre med en person som er fylt av brennende iver og begeistring. En pådriver, frempisker, prosjektmotor, kreativ kraft og katalysator. Ifølge filosofen Arne Næss (2005) er utadvendthet, sosialt engasjement og glød stikkord som beskriver en ildsjel. Alle egenskapene som nevnes har til felles at de gir assosiasjoner til en spesiell type personlighet, og det å være en ildsjel er altså *uavhengig av aktiviteten eller området* det er snakk om. Rollen som voksenkontakt forutsetter at man brenner for og har en dedikasjon for ungdom og ungdomsarbeid.

Ildsjeler finnes både i det private næringslivet, i offentlig sektor og i det sivile samfunnet. I norsk sammenheng er ildsjel-begrepet oftest knyttet til frivillighet/dugnad i idrett og lokal kulturaktivitet. Vi ser også en tendens til at stadig flere kommuner hedrer og løfter

frem sine ildsjeler med utmerkelser av typen «Årets Frivillighetspris» og «Årets Ildsjelpreis», som del av en økt bevissthet rundt den viktige rollen de spiller i lokalsamfunnet.

Ildsjel-begrepet kan altså forstås på ulike måter, og ildsjelene innehar også ulike roller og arbeids-stil, men felles for dem alle er at de er mellomroms-aktører og fasiliterer både et skapende mellom- og mulighetsrom og kreative møter mellom mennesker.

6.3 Frivillig arbeid og dugnad

Den norske frivillige sektoren er relativt stor sett i en europeisk sammenheng, og over halvparten av det frivillige arbeidet (dugnad) som utføres skjer innenfor kultur- og fritidsfeltet. Dette arbeidet ses på som fellesoppgaver, mens velferd mer blir sett på som statens oppgave (Wollebæk & Sivesind 2010).

Fremveksten av de mange festivalene utgjør nå voksende andel av frivillig kulturarbeid rundt omkring i landet. Tilstrømningen av frivillige og ildsjeler som disse genererer blir pekt på som en moderne videreutvikling av den gamle norske dugnadstradisjonen. Festivalaktiviteten er også blitt sentral innenfor lokal nærings- og stedsstedsutvikling (Tjora 2013). Samtidig ser vi også at myndighetene (herunder kommunene spesielt) signaliserer et ønske om større medvirkning og samarbeid med frivillig sektor for å løse fremtidens velferdsutfordringer, særlig innenfor helse- og omsorg, noe som igjen forsterker behovet for å ivare ildsjeler og pådrivere.

6.4 Medvirkningsentreprenørskap

Mellomrommets ildsjeler kan gjennom sitt virke også betegnes som en form for *medvirkningsentreprenører* – i kraft av at de får ting til å skje gjennom mobilisering og medvirkning fra folk flest i lokalsamfunnet, eller forvaltningsentreprenør som skal spille en rolle som bindeledd mellom offentlig og privat sektor (Sletterød 1997, Lindeløv & Karlsen, 2004:7, Rønning 2010). Rollen er sammensatt og betinger å fungere som administrator, motivator, lokal ressursbygger, kobler og brobygger.

7. NETTKOMMUNIKASJON OG DEMOKRATISK POTENSIALE

7.1 Ungdom og digitale medier

Barn og unge i dag er det vi kan kalle «digitalt innfødte». De har i motsetning til andre aldersgrupper i samfunnet, vokst opp med Internett, noe som gir dem klare fortrinn i bruk og anvendelse av nye digitale medier. Ungdom flest er fortrolige med praktisk bruk av den nye teknologien og flesteparten har tilgang (Rye og Rye 2011, Enjolras et. al 2013). Et særtrekk ved sosiale medier som Facebook, Twitter og YouTube er nettopp at de unge leder an, både i bruk og kompetanse. Aldersgruppen mellom 16–26 år bruker i stor utstrekning sosiale medier, og da særlig Facebook, som har etablert seg som den største «folkekanalen» i Norge. Over 2,2 millioner nordmenn er innom daglig, og vi bruker Facebook i stadig økende grad som en plattform for å holde oss oppdatert på hva som skjer; som en slags samleplattform for nyheter og hendelser. Det er også her de fleste kommunene velger å prøve seg i satsningen på digital kommunikasjon med innbyggerne. Oppfatningen av at ungdom nå forlater Facebook er heller ikke riktig. Fortsatt er 88 prosent av alle i aldersgruppen under 30 år på Facebook daglig og 40 prosent av nordmenn under 30 år oppgir også Facebook som en av sine viktigste nyhetskilder (TNS Gallup 2012, Johnsen et. al 2014). Nettet oppleves derfor som et naturlig innslag i de unges hverdag, både på skolen og i fritiden. De gjør skolearbeid, leser aviser, spiller spill og treffer venner og bekjente på nettet. Samtidig varierer bruken av nettet innad i ungdomsgruppen. De bruker det ikke like mye eller på samme måte og heller ikke med de samme ferdighetene. Utfallet av internettb Bruken vil dermed også variere, blant annet med tanke på hvordan den kan påvirke et samfunnsengasjement.

7.2 Digital deltagerkultur

Unge er altså omgitt av og aktive i en deltagerkultur som i stor grad utspiller seg på nettet. Bucher (2009) viser til at Internett åpner opp for muligheten til å delta og ytre seg, på måter som passer de fleste ungdommene bedre enn organisert deltakelse i ungdomsorganisasjoner og lignende. Internett og sosiale medier har blitt en ny og viktig kanal for ungdommenes politiske mobilisering og engasjement. Den brukes blant annet til koordinering av politiske demonstrasjoner, aksjoner og debatter, og fungerer som en plattform for politisk deltagelse, særlig for de allerede politiske interesserte ungdommene. Nye former for digital kommunikasjon kan altså se ut til å endre premissene for politisk deltagelse og samfunnsengasjement. Sosiale medier representerer slik en ny infrastruktur for mobilisering og medvirkning, som har vist seg særlig betydningsfull og effektiv blant unge, og et iboende potensial til å fungere som en naturlig del av et lokalpolitisk medborgerskap (NOU 2011: Ungdom, makt og medvirkning, Enjolras et. al 2013, Haugseth 2013).

Sosiale medier er både en arbeidsmåte og kommunikasjonsform. Nettsamfunn og nettaktiviteter basert på brukerskapt innhold gjør det mulig å dele informasjon, videreutvikle egne og andres ideer, og innhente kunnskap på en ny måte. Tradisjonelle medier

er stort sett avsenderkontrollert. Sosiale medier skiller seg fra de tradisjonelle mediene ved å være mer uformelle og brukerstyrte. Sosiale medier beskrives gjerne som massenes medium der skillet mellom produsent og konsument er visket ut. Brukervennlige publiserings- og delingsfunksjoner gjør at alle i større grad enn før kan være produsenter og delta med sitt engasjement og sin stemme i det offentlige rom. Stemmer som tidligere ikke ble hørt kan dermed komme til orde. I motsetning til etablerte samfunnsinstitusjoner og massemedia, der portvoktere begrenser tilgangen og voksensamfunnet bestemmer normer og uttrykksform, gir sosiale medier anledning til dialog og diskusjon på en arena hvor unge er på hjemmebane.

Sosiale medier kan bidra til å styrke barn og unges mulighet til å ytre seg på egne premisser i offentligheten, og til å bli hørt og tatt hensyn til (Rye og Rye 2011, Enjolras et al 2013). Nettopp disse aspektene bidro til en overveldende optimisme knyttet til de nye digitale mediers betydning for demokratiet i årene etter introduksjonen av Internett på nittitallet. Gitt teknologiens nyvunne betydning for den demokratiske styringsformen, ble det av «cyberoptimister» virvlet opp begrep som det «elektroniske», «digitale» og det «virtuelle» demokrati. Noe av visjonene må ses i lys av en tendens mot krisemaksimering for demokratiet, der lav politisk deltakelse blant unge var en bekymring. En interessant parallell er at forhåpninger og demokratiske visjoner rundt de nye mediene er nøyaktig samme visjoner som ble uttrykt ved introduksjonen av radio og igjen ved innføring av fjernsynet og starten av TV-alderen, der disse mediene ble sett på som nye måter å nå de som var interessert i politikk (Se Trenaman og McQuail 1961, Blumler og McQuail 1968, Bastiansen 1999, Norris 2001). I Norge uttalte blant annet Venstres representant Gunnar Garbo følgende i Stortinget om betydningen av fjernsyns-overføringer like etter åpningen av NRK fjernsynet:

«Ikke siden grekerne praktiserte sitt direkte demokrati på Athens torg, har det eksistert en slik mulighet til å gi hele folket et umiddelbart personlig inntrykk av hvordan de valgte representanter skjøtter sine verv.» Dagbladet 7.11, 1960

7.3 Cyberoptimismen

Det understreker betydningen av at teknologiske muligheter for rasjonell og deltakende politisk kommunikasjon lenge har vært til stede, mens andre mekanismer har lagt føringer for det uttrykk og innhold som i realiteten blir formidlet (Hestvik 2004). Motsatsen til «cyberoptimistens» mobiliseringshypotese, er de mer skeptiske «cyber-realistene», som lanserte en forsterknings- og reproduksjonshypotese. Argumentet er at den nye teknologien blir et redskap for dem som allerede er samfunnsaktive og politisk skolerte. Ny teknologi kan ikke revolusjonere allerede etablerte samfunnsmønstre og maktstrukturer alene. De ser for seg at det digitale samfunn ikke vil representere noe genuint nytt, men vil gjenspeile samfunnet slik det fungerer i dag, der store og ressurssterke aktører dominerer. Ny medieteknologi vil forsterke allerede eksisterende mønstre og befester eksisterende former for sosiale nettverk og samfunnsengasjement. Avstanden blir større mellom de aktive og engasjerte og de passive og uinteresserte (Se Gibson og Ward 1998, DiMaggio et al. 2001, Margolis og Resnick 2000 og van Dijk og Hacker 2003)

Siden fremveksten av Internett på nittitallet er det gjort mange empiriske studier av unges bruk av Internett og sosiale medier, som konkluderer med at utviklingen til dels heller mer i retning mot forsterkning enn mot mobiliseringshypotesen (Se Hestvik 2004, Calenda og Mosca 2007, Margolis og Moreno-Riano 2009, Rye og Rye 2011, Enjolras og Seegard 2011 og 2013). Men kunnskapen omkring digitalt medborgerskap er fortsatt begrenset fordi dette er et felt i rask endring. Det oppstår stadig nye fenomener, trendene er mer flytende, og i konstant endring, noe som gjør at den forskningsbaserte kunnskapen også fort blir utdatert. Noen hovedtrekk er det likevel verdt å trekke frem. Flere studier peker på at distinksjoner mellom nytte, underholdning og sosiale formål blir stadig vanskeligere å trekke fordi mediebruk ikke lenger er utelukkende passiv mottakelse av innhold, men også består av produksjon og deltakelse (Storsul et. al 2008). En studie av Rye og Rye fra 2011, viser at formen på ungdoms samfunnsengasjement forandres når Internett integreres i hverdagen: God tilgjengelighet til internetressurser stimulerer spesielt ungdommenes engasjement i den personlige og hverdagslige politiske sfæren i nærmiljøet (diskusjoner med foreldre og venner), men påvirker i mindre grad deres deltagelse i tradisjonelle og institusjonaliserte politiske prosesser (medlemskap i organisasjoner). Når det gjelder sammenhengen mellom politisk engasjement online og offline tyder det på at politisk engasjementet online ikke fortrenger politisk engasjementet offline. Offline og online engasjement virker snarere på en komplementær måte. Ungdommene som er engasjert online er også engasjert offline. Det er de samme ungdommene som har høy politisk aktivitet online, høy politiske interesse, og som er blant de mest ressurssterke. Med andre ord bidrar sosiale medier ikke til en utjevning av forskjeller i politisk deltagelse blant ungdom. Tvert imot ser sosiale medier ut til å forsterke disse forskjellene (Se Enjolras et. al 2013, Enjolras og Seegard 2011).

7.4 Sosiale medier og internett – hverdagslivets teknologi

Internett virker altså ikke av seg selv – det er alltid forankret i folks hverdagsliv. Internett, lik enhver teknologi, utformes av dem som bruker det, og i tråd med deres politiske egenskaper (Haythornthwaite og Wellam 2002, Calenda og Mosca 2007, Polat 2005). Selv om informasjon utveksles over lengre avstander, skapes kunnskap og mening i din lokale kontekst med sine spesifikke kultursystemer og maktstrukturer (Comor 2001). Når forholdet mellom Internett og samfunnsdeltagelse skal analyseres, må vi derfor ikke isolere teknologien og falle for fristelsen til å rette all oppmerksomhet mot det potensialet teknologien har, og som forutsetter «ideelle forhold» som sjelden er til stede, for å realiseres. I stedet må teknologien studeres i ulike kontekster, slik at vi kan se under hvilke forhold ulike potensialer kanaliseres. Buckingham (2000) peker også på at forståelsen av forholdet mellom ungdommers samfunnsengasjement og de nye mediene i stor grad handler om hvordan innholdet kan forankres i deres hverdagsliv. Buckingham hevder at ungdommene blir aktive først når politikken angår dem, og når de opplever at de kan være med å bidra. Dermed blir det helt avgjørende hvilke saker som settes på dagsordenen, og hvordan de fremstilles og gjøres tilgjengelige for ungdom.

8. METODISK OPPLEGG

8.1 Eksempelkommuner

På grunnlag av konkurransegrunnlaget og dialog med oppdragsgiver ble det besluttet å avgrense studien geografisk til kommuner i sone III og IV i det distriktpolitiske virkeområdet. Ambisjon var opprinnelig satt til å se nærmere på 4-6 case (gode eksempelkommuner), og i dialog med Distriktssenteret (DS) ble denne ambisjonen tonet ned til fire, da casestudier er arbeidskrevende, og disse skulle avdekkes gjennom en screeningsmetode.

Screeningen ble gjennomført i nært samarbeid og diskusjon med oppdragsgiver (Distriktssenteret) og det ble gjennomført 3 dialogmøter mellom TFoU og DS under en periode på tre uker for å komme frem til et omforent forslag til eksempelkommuner, dvs. kommuner som hadde et godt omdømme via dokumentert vellykkethet i form av konkrete, gode resultater mht. barn og unges medvirkning (medbestemmelse og medinnflytelse) i plan- og utviklingsarbeid.

8.2 Screening eller sikting

Screening kan best forklares med det norske begrepet «sikting», som bokstavelig talt kommer fra verktøyet «melsikt», å sikte mel. Sikting handler i den betydning om å skille ut uønskede fremmedlegemer fra melet. I forskningsmetode handler det derimot om det motsatte å fange opp av en stor mengde enheter noen med spesielle egenskaper som vi er på jakt etter å kunne studere nærmere. Målet var å sikte ut fire kommuner som hadde utmerket seg og har et godt omdømme mht. barn og unges medvirkning. En slik sikting av en stor mengde distriktskommuner skulle bidra til å avdekke case (enheter med ekstremt gode egenskaper) eller eksempelkommuner som har lyktes på en eller flere måter med å gi barn og unge medbestemmelse og medinnflytelse over plan- og utviklingsprosesser og tilhørende beslutninger med vital betydning for denne gruppens levekår (f.eks. oppvekstmiljø/bo-glede), velferd (f. eks. tjenesteyting/tilbud) og livskvalitet (f. eks. opplevelsen av å leve og bo i et kommunesamfunn i distrikts-Norge med de muligheter og begrensninger det setter for det gode liv).

Vi vurderte det etter hvert i prosessen slik at det var for risikabelt å avgrense oss til kun fire kommunale case, fordi «sikting» i praksis kan bli grovmasket og noe uberegnelig. Poenget med hele metoden er å avdekke gode eksempler, innen sone III og IV, som med stor sannsynlighet vil kunne si oss noe om vellykkethet. Men vi vet aldri hva de faktisk sier og representerer mht. grad av - og form for - vellykkethet. Det er nettopp det en nærmere eksplorering og studium av casene skal avdekke gjennom samtaler med en serie nøkkelinformanter. Også begrepet «å lykkes» er ganske upresist fordi det i praksis handler om å være på vei mot noe, men også måten som man er på vei mot et mål eller en ambisjon. Barn og unges medvirkning er ikke noen ferdig tilstand, eller noe som kan måles og veies en gang for alle, men er selv underveis fordi det er en prosess, en demokratisk prosess som må vurderes i det enkelte tilfellet i forhold til mange faktorer (se teoridelen).

8.3 Kvalitetssikring av siktingsresultatet

Vi vurderte at det var en risiko til stede for at fire eksempelkommuner kunne gi oss for liten variasjonsbredde og variasjonsrikdom, da ingen kommuner er gode eller har lyktes med alt, ikke minst fordi en tilsynelatende godhet og vellykkethet alltid har mange grader og former av sannhet i seg ved nærmere granskning. Derfor lempet vi noe på kravene og inkluderte totalt ni case, selv om det førte til en betydelig volumøkning både på datakilder samt mengden av innhentede data og annen relevant, nødvendig og komplementær informasjon. Vi visste at det ville bli et betydelig merarbeid mht. datainnhenting og databearbeiding, ikke minst mht. transkribering, utskrivning, utsjekking av loggbøker fra intervju (vi var flere som intervjuet) og sammenstilling av disse. Det som gjaldt var å få et godt nok grunnlag for å løse oppdraget. Dette ble også signalisert oppdragsgiver.

En dobling av case førte dessuten med seg andre utfordringer. Kvalitative data er omfangsrike fordi det er tekst som gjengis fra samtaler. Hovedpoenget var å sikre at vi hadde både nok og gode nok case som totalt sett rommet grader av og former for vellykkethet som satte oss i stand til å gi gode og illustrerende svar.

For å avdekke og identifisere aktuelle case som kjennetegnes av kloke grep og gode eksempler på barn- og unges medvirkning, enten det er i kommunal planlegging eller i lokale utviklingsprosesser som sådan, ble selve screeningen og identifisering av aktuelle case (eksempelkommuner) en kritisk og sammensatt fase. Det handlet om å sikre at man fikk tak i det som kalles «ekstreme case» (jfr. bl.a. Flyvbjerg 2004). Benevnelsen ekstreme benyttes fordi det handler om å innhente informasjon fra kommuner som på en eller annen måte har lyktes meget godt mht barn og unges medvirkning og som i tillegg hadde utviklet og benyttet kloke grep som sikret barn og unges medbestemmelse og medinnflytelse i saker med stor betydning for gruppen på kort og lang sikt.

På bakgrunn av konkurransegrunnlaget og utlysningsteksten fra DS, men også på basis av forskning og kunnskapsbaserte erfaringer fra mobiliserings- og medvirkningsprosesser/praksis i lokalt utviklingsarbeid og planlegging, avdekket vi raskt noen sentrale pilarer i en slik screening. Blant annet måtte følgende viktige kriterier oppfylles før en kommune kunne klassifiseres som et sannsynliggjort godt eksempel for nærmere utforskning av barn og unges medvirkning:

1. For å velge ut en kommune som case måtte den inneholde eksempler på bred medvirkning fra barne- og ungdomsgruppen i utviklingsprosjekt støttet av det kommunale og/eller regionale og/eller nasjonale myndigheter faglig og finansielt
2. Kommunen måtte ha gjennomført planprosesser og utviklingsprosjekter som representerte kloke grep for å inkludere og mobilisere barn og unge i medvirkning som sikret reell deltakelse og reell innflytelse.
3. Kommunen måtte ha etablert tilpassede arenaer, strukturer og prosesser i det politisk-administrative systemet som sikret barn og unge de lovpålagte demokratiske rettigheter for innflytelse over eget liv og framtid (levestandard, velferd og livskvalitet)

4. Kommunen burde ha et regionalt og/eller nasjonalt omdømme og fått offentlig anerkjennelse for sitt arbeid med barn og unges medvirkning

8.4 Sikting av eksempelkommuner i praksis

I første omgang baserte vi oss på vurderinger fra noen av gruppens viktige advokater/talsmenn og tjenesteytere på regionalt nivå. Screening handlet om å dokumentere kommunal fortrefelighet og/eller suksess med barn og unges medvirkning.

Det ble følgelig gjennomført *e-post-korrespondanse, telefonsamtaler og utsjekking av offentlige nettsider*. E-posthenvendelser ble gjort til to hovedgrupper informanter i fylker som har kommuner sone III og IV i det distriktspolitiske virkeområdet for perioden 2007-2013⁴⁷:

- 7 fylkesledere av barne- og ungdomsråd (der det er kommuner innen nevnte soner)
- 15 elev- og lærlingeombud (på fylkesnivå) som arbeider inn imot kommuner i virkemiddelområde III og IV.

De vi fikk kontakt med av sistnevnte kategori, uttrykte manglende forutsetninger for å vurdere og/eller peke ut aktuelle kommuner, men disse samtalene avdekket aktuelle fylkeskommunale informanter med lang og bred erfaring på feltet, som vi kommuniserte med på telefon og/eller via e-post.

Det ble også gjennomført telefonsamtaler/intervju med tre fylkeskommunale representanter, henholdsvis i Hedmark og i Nord-Trøndelag med kompetanse og lang erfaring med medvirkning fra barn og unge.

Videre ble det korrespondert via epost med ledere av regionale prosjekter på landsbasis med ulike tilnærminger til barn og unges medvirkning, eksempelvis «RUST», «Ung i Midtdalen», «LUK», «Vi vil heim», «7-milssteget», «Ungdom i svevet», «Grenseløst samarbeid» m.fl. samtidig som innholdet på nettsidene deres ble sjekket ut. Det ble videre samlet inn relevant informasjon fra aktuelle nettbaserte databaser om de nasjonale programmene som de nevnte regionale prosjektene var en del av eller tilknyttet.

8.5 Anerkjennelse og omdømme som siktingskriterium

Siden 2003 har Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) årlig kåret *Årets barne- og ungdomskommune* (se vedlegg 1). TFoU ba BLD, via oppdragsgiver, om en liste over alle nominerte kommuner til denne utmerkelsen i perioden 2001-2013. Dette bidro til å

⁴⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/regional-og-distriktspolitikk/virkeomrader-retningslinjer-og-regler/det-distriktspolitiske-virkeomradet/notifisert-virkeomrade-for-de-distriktsp.html?id=528120>

innsnevre søket etter gode case ytterligere. Videre ble kriteriene for å kåre årets barne- og ungdomskommune studert likeså begrunnelsene for de aktuelle kåringene⁴⁸.

De viktigste kriterier for kåring av Årets barne- og ungdomskommune i Norge var:

- Godt samspill lokalt, mellom ulike etater og tjenester, og mellom offentlig og frivillig sektor.
- Arbeid med fellesskapsløsninger som fremmer inkludering og hindrer ekskludering.
- Dialog med barne- og ungdomsmiljøene.
- Arbeid for å gi barn og ungdom innflytelse lokalt.

Dette var åpenbart relevante kriterier for screening og seleksjon av case og i forhold til kravspesifikasjonene i oppdraget vårt. Det aktualiserte søket etter relevant forskningsbasert kunnskap på feltet mht barn og unges medbestemmelse og medinnflytelse generelt og for valg og utforming av eget teoretisk rammeverk for denne studien spesielt.

Nærmere informasjon om juryens mandat, kriterier og begrunnelse for kåringene av Årets barne- og ungdomskommune i Norge, innenfor det aktuelle distriktpolitiske virkeområdet, ble identifisert og gjennomgått (se vedlegg 2 og 3).

En metodisk ambisjon var at casene representerte en viss spredning, f. eks. komme fra ulike deler av landet, være fra innland og kyst, representere en viss variasjon i størrelse samt sonetilhørighet i det distriktpolitiske virkeområdet. De aktuelle case ble følgelig fortløpende og gjentakende vurdert i forhold til disse kriteriene.

Det ble gjennomført søk på de aktuelle casekommunenes hjemmesider, tilhørende («opplenkede») Facebook-sider og/eller lokale/regionale ungdomssider for å få detaljert informasjon om Ungdomsrådene i de aktuelle case-kommuner. Vi søkte i den sammenheng etter forekomster av lokale/regionale medieoppslag der ungdomsråd og tilhørende medvirkningsprosjekter og -prosesser var profilert.

Hjemmesidene til oppdragsgiver, Distriktssenteret (DS), ble selvsagt med god hjelp derfra nøye sjekket ut mht aktuell og relevant informasjon og for oppsporing av viktige dokumenter og eventuelle lenker til FoU-prosjekter eller offentlige satsninger på «ung medvirkning» der distriktskommuner deltok eller ble omtalt, og var viktig info som ledd i en kvalifisert sikting av eksempelkommuner.

DS sjekket på sin side organisasjonens samlede kompetanse og kunnskap om temaet for å bidra til å avdekke kommuner som hadde lyktes med å mobilisere og inkludere barn og unge til medvirkning (reel deltakelse og reell innflytelse) i kommunale planprosesser

⁴⁸ http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/Barn_og_ungdom/barn-og-ungdom-ansvar-og-politikk.html?id=502080

(utforming strategier og beslutninger om virkemidler) og lokale utviklingsprosesser (utforming og gjennomføring av tiltak).

Følgende 9 kommuner seg ut som kvalifiserte casekommuner gjennom denne nitidige screeningsprosessen: **Tana** (Finnmark), **Kåfjord** (Troms), **Vefsn** (Nordland), **Brønnøy** (Nordland), **Surnadal** (Møre og Romsdal), **Eidskog** (Hedmark) **Nord-Fron**, **Sør-Fron**, **Ringebu** (Oppland). De tre sistnevnte er også en del av det interkommunale samarbeidet som kalles **Ung i Midtdalen**.

Tabell 8.1: Utvalgsriterier

I/II	III	IV	V	VI	VII
Typer aktive medvirkningsorgan Aktivt siden	Representasjon i UR	Hva ser kommunen ut til å være et godt eksempel på?	Involvering i utviklingsprosjekter (kommunale, interkommunale, regionale, nasjonale, internasjonale)	Medvirkningsprosesser i 2013	Reg./nasjonal utmerkelse / anerkjenne lse

8.6 Samtaler med ordførere og rådmenn

Screeningen av de 9 casekommunene avdekket at ungdomsrådene (UR) var den viktigste arena for deltakelse og innflytelse for barn og unge i kommunene. Det viste seg at disse rådene hadde god legitimitet både i den kommunale forvaltning, samtidig som det var en viktig og mulig innflytelseskanal hos barn og ungdom på bred basis i kommunesamfunnet via mobiliseringsprosesser som UR fikk ansvar for å regissere og gjennomføre.

For å sette en prøve på dette resultatet foretok vi en såkalt *blindtest*, der ordførere og rådmenn ble spurt om hva de mente var de viktigste grepene for å sikre barn og unge medbestemmelse og medinnflytelse.

De tre spørsmålene som var:

1. Hvilke gode eksempler på barn og unges medvirkning i politiske og administrative prosesser trekkes frem i kommunene?
2. Hvilke saker har kommet på den politiske dagsorden som følge av medvirkning fra barn og unge?
3. Hvilke konkrete resultater har barn og unges medvirkning bidratt til i kommune siste to år? På lengre sikt? Hvorfor? Hvilke kloke grep er tatt?

Disse tre spørsmål var grunnlaget for samtalene med politisk og administrativ ledelse om medvirkning av barn og unge. Samtalene var derfor helt åpne og ingen spørsmål inneholdt ordet ungdomsråd. I tillegg fikk en annen person ved TFoU i oppdrag å gjennomføre samtalene, og vedkommende hadde verken vært med på screeningen eller deltatt i samtaler med andre respondenter. Han kjente heller ikke til innholdet i forskningen på temaet i Norge som dannet basis for kunnskapsstatus i kapittel 2.

Samtalene var følgelig ikke farget av noe som kunne dreie ordførere og rådmenn inn på temaet ungdomsråd. Som sådan var dette en tilnærmet *dobbel blindtest* på resultatet. UR ble heller aldri nevnt av TFoU under samtalene, men ble trukket frem egenhendig av ordførere og rådmenn og vurdert som den viktigste betingelsen for å lykkes med barn og unges medvirkning. Heller ikke voksenkontakten ble nevnt fra TFoU sin side, men ble under samtalene aktualisert av kommuneledelsen selv som en særlig viktig infrastruktur for at UR skulle fungere godt.

8.7 Informanter, datainnsamling og typer data

Tabell 8.2: Informanter/ datagrunnlag

Kommune	UR-leder Samtale	UR-medlemmer Skriftlig besvarelser	Voksenkontakt Samtale	Adm. og pol. Ledelse ⁴⁹ Samtale
1	Jente, 19 år	3 individuelle	Mann, SLT-koordinator, VK i fem år	2
2	Jente, 17 år	Gruppevis (4 grupper)+6 individuelle	Dame, kulturkonsulent, VK i tre år	2
3	Gutt, 15 år	Gruppevis+5 individuelle	Dame, Ungdomskonsulent VK i seks år	2
4	Gutt, 16 år	Gruppevis (5 grupper)+7 individuelle	Dame, Miljøarbeider U-skole, VK i elleve år	2
5	Jente, 18 år	Gruppevis+11 individuelle	Mann, SLT-koordinator, VK i fem år,	2
6	Jente, 16 år		Mann, ungdomskonsulent, VK i fem år	2
7	Gutt, 15 år	Gruppevis+7 individuelle	Dame, kulturkonsulent, VK i atten år	2
8	Gutt, 17 år		Mann, ungdomskonsulent, VK i ti år	2
9	Jente, 17 år		Mann, kulturkonsulent, VK i ti år.	2
SUM	9 samtaler (30-60 min) (fire gutter og fem jenter) +9 egne samtaler om sosiale media og medvirkning	12 gruppebesvarelser fra fem kommuner + 39 individuelle besvarelser fra seks kommuner	9 samtaler (ca. 60 min.) (fire damer og fem menn) + 9 egne samtaler om sosiale media og medvirkning	18 (15-minutters) samtaler

Det er viktig å presisere at det bare er ungdoms egne opplevelser og erfaringer med kommunal medvirkning som er den såkalte «*lakmustest*» på om et opplegg eller en prosess for involvering og delaktighet kan kategoriseres som et klokt grep eller et godt eksempel på en demokratisk praksis⁵⁰.

⁴⁹ Ordførere og rådmenn. To rådmenn valgte å sende forespørselen videre til personer som de mente hadde mer erfaring fra området

⁵⁰ Kapittel 2 i rapporten viser at barn og ungdom selv sjelden eller aldri er blitt spurt og har noen autentisk stemme i den eksisterende forskningen på dette feltet i Norge. Som regel er voksne aktører blitt spurt om hva de tror barn og unge mener om de aktuelle tema.

Ungdomsrådet (UR) fremsto og ble vurdert av politisk og administrativ ledelse i kommunen som den viktigste arena både for medvirkning (medbestemmelse og medinnflytelse) og som agent for mobilisering av ungdomsgruppen på bred basis i kommunesamfunnet. UR fremsto følgelig som et avgjørende viktig talerør for ungdomsgruppen og en datakilde for dokumentasjon av deres egne erfaringer og opplevelser av reell deltakelse og innflytelse på viktige betingelser for kvaliteten egen levestandard og velferd, kort sagt opplevd livskvalitet og «det gode liv».

Det ble viktig å avdekke hvilke oppgaver, ansvar og myndighet som tillegges UR i de kommunalt drevne demokratiske utviklings- og beslutningsprosesser. I tillegg ble det viktig å avdekke hvilke politisk-administrative hjelpefunksjoner og hjelpestrukturer som bygges rundt UR for å få rådet til å fungere best mulig (optimalt) og for å bidra med å løse de utfordringer som bostedskommunene står overfor. Kunnskapsstatus i kapittel 4 spisses i forhold til denne problematikken.

I noen kommuner blir UR oppfattet som et kommunalt utvalg på linje med alle andre og med de samme rettigheter og plikter, mens det i andre kommuner ikke er slik og foregår på andre måter og i andre former. Slike eksempler er det viktig å beskrive og forstå for å kunne forklare UR sin grad av medbestemmelse og medinnflytelse i det politisk-administrative systemet på kommunalt nivå. Men det er videre betydningsfullt for å forstå hva det betyr for den faktiske politiske og administrative aksept og anerkjennelse av gruppens opplevelser, erfaringer og vurderinger.

Sammen utgjør det ovenfor nevnte et erkjennelsesmessig fundament for å forstå hva som er klok praksis både når det gjelder organisering av UR og rådets systemiske samhandling med resten av organisasjonen. Vi ønsket å se saken fra alle viktige sider, og følgelig ble det gjennomført samtaler med tre grupper nøkkelinformanter i de 9 kommunene:

- Ungdomsrådslederne
- Voksenkontaktene
- Ordførere og rådmenn

Via voksenkontaktene er det blitt gjennomført en intern debatt/diskusjon i de 9 ungdomsrådene der hvert medlem har gitt personlige besvarelser samtidig som ungdomsrådet samlet svarte på et sett spørsmål. Fra noen UR har vi mottatt 2-3 gruppebesvarelser (avhengig av størrelse) mens andre UR har formulert én felles og unison besvarelse.

Det ble utformet egne sett spørsmål for gruppebesvarelser og/eller fellesuttalelse og for de personlige besvarelsene. Disse ble testet på voksenkontaktene på forhånd for å sikre at opplegget var gjennomførbart og formålstjenlig og tilpasset gruppens varierende forutsetninger og sammensetning.

8.8 Utvikling av samtaleguider

Det teoretiske rammeverket har fungert som basis for å avdekke tema og formulere riktige og viktige spørsmål for å tilveiebringe informasjon og vurderinger som kunne

besvare problemstillinger som oppdraget har fått definert. I tillegg til det teoretiske rammeverket har gjennomgangen av dokumenter (nasjonale, regionale, interkommunale, kommunale) og relevante hjemmesider vært viktige i en innledende (før-) fase for å forberede datainnhenting og utarbeide samtaleguider m.m. (se vedlegg 5A-E). Det samme gjelder kunnskapsstatus i kapittel 2.

Samtlige intervju ble gjennomført over telefon. Voksenkontakter og UR-ledere ble først kontaktet via e-post med en kort beskrivelse av oppdraget og en forespørsel om samtale. I storparten av disse intervjuene deltok to fra forskerteamet. Forskerne delte på å ha hovedansvar å lede for intervjuene og for å ta notater, selv om begge deltok i dialogen og gjorde egne notater.

Samtalene med UR-lederne ble tatt opp på diktafon og transkribert ordrett til tekst i etterkant, nettopp for å få frem ungdommenes stemmer på en autentisk måte. Informantene fra politisk og administrativ ledelse var imidlertid ikke forberedt før telefonsamtalen, og vedkommende forsker fra TFoU som gjennomførte samtalene hadde heller ingen kjennskap til eller kunnskap om hva de andre informantene hadde svart eller snakket om. Ordførere og rådmenn fikk dessuten helt åpne spørsmål og ikke spørsmål der ungdomsråd ble nevnt. Det var bevisst valgt for å sette prøve på ett av screeningens hovedfunn, nemlig at UR pekte seg ut som den viktigste medvirkningsarena for gruppen barn og ungdom og som agent for mobilisering av denne gruppen til medvirkning på bred basis i kommunesamfunnet.

I forbindelse med undersøkelsen om bruken av sosiale media og medvirkning ble det gjennomført separate samtaler med voksenkontaktene og ungdomsrådslederne i samtlige kommuner. Nå skal det også presiseres at disse informantene er mest involvert i ungdomsarbeidet. Analysen må sees i forhold til at dette er gruppens egne subjektive refleksjoner og derfor ikke er representative for hvordan andre kommunalt ansatte, politikere eller ungdomsgrupper i sin helhet oppfatter bruk av nettkommunikasjon.

De skriftlige individuelle og gruppevis besvarelsene (hovedsakelig håndskrevne) fra ungdomsrådene ble skannet av våre kontaktpersoner (voksenkontaktene til UR) i kommunene og videresendt til oss.

Intervjuene via telefon med ordfører og rådmenn ble gjennomført av en person ved TFoU som verken kjente til innholdet i samtaleguidene med de andre respondentgruppene eller substansen i de svar man hadde fått fra disse. Fokus var først og fremst satt på deres erfaring av kloke grep og gode eksempler på barns og unges medvirkning i egen kommune.

8.9 Vurdering av datamaterialet

Representantene i UR har altså vært nøkkelinformanter, det samme gjelder de kommunalt ansatte som har et oppfølgings- eller sekretæransvar for UR, de såkalte «voksenkontaktene». Vårt datamateriale gir også grunnlag for mer generelle konklusjoner som er overførbare til andre kontekster (altså har gyldighet for alle kommuner i populasjonen av mulige case/kommuner for utvelgelse). Vi snakker her om tre typer validitet eller

gyldighet ved data som må etterstrebese, nemlig (1) beskrivende validitet som går på oppfatninger av forhold og vurdering av de samme, (2) generaliserbarhetsvaliditet – i hvilken utstrekning resultatene kan antas å gjelde selv for andre kontekster (kommuner) og (3) vurderende validitet – jevnføring av observerte handlinger og fremgangsmåter for å sikre medvirkning (reell deltakelse og innflytelse) og hva som er faglig og profesjonelt aksepterbare medvirkningsformer i den gitte situasjon og kontekst overfor de aktuelle grupperinger innenfor barne- og ungdomsgruppen. Vi tenker her spesielt på erfarte utviklingssituasjoner og – opplevelser, f.eks. forekomst av medvirkningsformynderi, gisseltaking, underordning og undertrykking. I enhver medvirkning ligger det alltid implisitt en normativ forpliktelse hos de som iverksetter og leder slike til likeverdig deltakelse og demokratiske prinsipper for reell innflytelse uansett gruppe som skal inkluderes og involveres

«Bias betegner en predisposisjon til fordel for en reaksjonsmåte; en sak, et synspunkt, en forestilling, en idé eller et konsept; en preferanse, partiskhet, favorisering eller forutinntatthet. Bias kan være et metodisk og/eller psykologisk fenomen som spiller en rolle i vitenskap hvor det kan gi systematiske feil i innsamling og tolkning av data. I vitenskapelig metodikk brukes ofte begrepet metodefeil synonymt med bias. Eller man snakker om forskjellige former for vurderingsskjevhet eller vurderingsgrunnlags-skjevhet. Bias omfatter alt fra såkalte observatøreffekter i studier som kan medføre feilregistreringer og feiltolkninger, til fullt forståelige og ikke-intenderte feilerindringer» (Wiki 2014)⁵¹. I vår sammenheng vil eventuell bias kunne bety positiv overmåling av Ungdomsrådets betydning og viktighet, fordi voksenkontakten både administrerte besvarelsesprosessen og var til stede (i noen tilfeller også som referent for ungdomsrådets fellesuttalelse), men også samlet inn de personlige besvarelsene fra medlemmene, og derfor kunne utøve en slags kontrolleffekt på vurderingene i disse uten at det var noen bevisst intensjon.

I eksisterende forskning på ungdomsråd i Norge har de unges autentiske stemmer ikke vært særlig fremtredende, da data først og fremst har vært innhentet via andre respondenter og vært vurdering av ikke «Innsider-opplevelser» av rådet. Derfor har disse undersøkelsene kanskje vært preget av en annen type bias, nemlig undermåling av positivitet. Vi kommer tilbake til dette under sammenlikningen av våre resultater med annen forskning på ungdomsrådets betydning som medbestemmelses- og innflytelsesarena. Heller ikke har voksenkontaktene vært underlagt systematiske samtaler i særlig grad, det finnes unntak (se kapittel 4 og særlig Grimnes 2007), men det betyr at data fra denne gruppen i liten grad har vært innhentet og lagt til grunn i forståelsen av UR sin funksjonsdyktighet som vitalt medvirkningsforum og mobiliseringsagent på bred basis for barn og unge i kommune-Norge.

⁵¹ <http://no.wikipedia.org/wiki/Bias>

9. NÆRMERE OM KOMMUNENE OG ARBEIDET MED MEDVIRKNING BLANT BARN OG UNGE – ET EMPIRISK BAKTEPPE

I dette kapitlet presenterer vi kort de ni valgt casene med utgangspunkt i utvalgskriteriene som ble presentert i foregående kapittel (tabell 8.1). Fremstillingen er supplert med informasjon vi fikk gjennom samtaler med ordfører og rådmenn samt voksenkontaktene.

9.1 Tana kommune i Finnmark

Fra administrativ og politiske ledelse i Tana kommune er det ungdomsrådet som trekkes frem som det viktigste elementet i arbeidet med barn og unges medvirkning. Etablering av ungdomsråd har vært ønsket fra politisk nivå ble vi fortalt: Ungdomsrådet har eget budsjett og blir behandlet som et ordinært politisk utvalg og har egen sekretær fra administrasjonen i kommunen. Rådet har to representanter i kommunestyremøtene med talerett. Innkallinger foregår som andre politiske utvalg og man får møtegodtgjørelse. Informantene påpeker at ungdomsrådet har vært svært aktivt de siste årene og følgelig fått innflytelse ved at de har blitt tatt på alvor og fått mulighet til å komme til orde, og det er etablert en tilsynelatende lav terskel for å komme i kontakt med politikerne. Det har blitt en bedre tone i kommunestyresalen etter at ungdommene fikk med to representanter påpeker informantene. Ungdomsrådet gir også høringsuttalelser i en rekke saker, så vel lokalt som regionalt. Kommunen har lagt til rette for at de unge skal få kunnskaper om politiske og kommunale prosesser og har aktivt lagt til rette for at de er fysisk med på møter i plan- og i utviklingsprosesser.

I/II Typer aktive medvirkningsorgan, Aktivt siden	III Representasjon i ungdomsråd	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., regionale, nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013
Ungdomsråd (2011, etter noen år i dvale)	9 medl. som repr. både u-skole, vgs. og fritidsklubb og kommer fra ulike deler av kommunen	Tana som vekst-kommune (Bolyst): Ungdomsrådet samarbeidspartner for gjennomføring av tiltak Aktive ungdomsråd i alle kommuner (Øst-Finnmark Regionråd)	Flere eksempler på delaktighet i lokal utvikling av tiltak og i plansaker. Det har vært praktisert slik at saksbehandlere legger sakene som angår gruppen i ungdomsrådet jfr. også boks 4.

Eksempler på saker som ungdommene har behandlet og vært involvert i er for eksempel; investering og prosjektering av BMX-anlegg, bolyst-prosjekt (Tana som vekst-kommune), plassering av – og innhold på- ungdomsklubb, samt folkehelsearbeid i kommunen. Representanter fra Tana UR har også deltatt på flere konferanser. Kommunen har for øvrig deltatt i et regionalt prosjekt - gjennom regionrådet - for å få

ungdomsråd i alle kommuner i fylket. Per i dag er det to kommuner i fylket som ikke har etablert ungdomsråd⁵².

Med unntak av en mindre landbruksskole, er det ingen videregående skole i kommunen og der er dermed de yngste ungdommene som rekrutteres til UR. Informantene fra politisk og administrativ ledelse påpekte at man gjerne skulle hatt med representanter i rådet som er litt eldre enn det som er tilfelle per nå. Det ble for øvrig poengtert at det er viktig å ha en dedikert person i rådmannens stab som har ansvar for å følge opp UR. Denne henter inn faglige ressurser i administrasjonen slik at rådet fungerer godt, samt at det behandles formelt, da lærer man ungdommen hvordan systemet fungerer.

9.2 Kåfjord kommune i Troms

Kåfjord kommune er eksempelkommunen i utvalget som har hatt et operativt ungdomsråd lengst: «Vi var veldig tidlig ute med å få ungdomsråd på plass, og det har vært mye aktivitet». Kommunen har i årenes løp deltatt i flere av ungdomsprosjektene som er gjennomført i Nord-Troms. Barn og unge er delaktige i kommunens planarbeid, bl.a. i egne separate prosessmøter med innspill til f. eks. sentrumsplan m.m. UR har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale utvalg samt i kommunestyret.

I/II Typer aktive medvirkningsorgan, Aktivt siden	III Representasjon i ungdomsråd	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., reg., nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013	VII Reg./nasjonal utmerkelse/ anerkjennelse
Ungdomsråd (1995), Barnas kommunestyre (2010)	Det er 7 faste medlemmer i UR, 3 vara, 1. vara møter alltid fast. 3 nye representanter velges inn hvert år Rekruttering til UR skjer fra de to Ungdomsskolene i kommune pluss fra elever fra Kåfjord som går på VGS utenfor kommunen, men er med i UR – det er felles regler for alle skoler, møter via nett/skype innimellom. Aldersspennet i UR er fra 13/14 – 18/19. Voksenkontakten er også koordinator for barnas kommunestyre (som inkluderer 2 representanter fra UR) og er i tillegg koordinator for sjumilssteget	RUST-Regional ungdomssatsing i Troms. 7-milssteget, 2009-	UR utformet en møteplass for ungdom og lokalpolitikere; alle politikere og ungdom ble invitert. Kommunen har øremerket kr. 80.000,- som kan fordeles til rusforebyggende tiltak hvert år. Denne beslutningsprosessen forankres i k-styret, men tildeles av UR/Barnas kommune-styre Se Kåfjord ungdomsportal for nærmere innblikk ⁵³	Kåret til Årets nasjonale ungdomskommune i 2011 (BLD).

I den senere tid har UR blant annet involvert seg i saker som omhandler skolestruktur. Kommunen har også barnas kommunestyre med elever fra mellomtrinnet til

⁵² Er det viktig å ha et ungdomsråd i kommunen? Svaret er JA! <http://www.fung.no/blog/2014/01/31/er-det-viktig-a-ha-et-ungdomsråd-i-kommunen-svaret-er-ja/> lastet 21.3.2014

⁵³ Kåfjord Ungdomsportal https://www.facebook.com/kafjord?directed_target_id=0&filter=3

ungdomstrinnet. Politikerne får høre om barnas utfordringer i skolen - fra barnas perspektiv, noe som den administrative og politisk ledelsen anser som meget interessant. Det jobbes for tiden med å få på plass et budsjett for dette i kommunen. Blant annet har tiltak som opprusting av sanitæranlegg på skolene, samt en del trafiksikkerhetstiltak, kommet fra barnas kommunestyre.

Rådet fikk tilslag på en søknad til kommunen i 2013 kalt «*ung og fri*», der de fikk kr. 40.000,- for å utforme en «*plan for grilling av politikere*», der alle politikere og ungdom i kommunen ble invitert. Dette var en stor suksess, og UR gjorde alt fra A til Å på dette arrangementet. Det var ungdommene i rådet som var det viktige fokuset og de viktige drivkreftene i prosessen, ingen voksne som styrte eller grep inn og overstyrte/kontrollerte: «*De voksne var i bakgrunn og hjalp til, men der var ungdommene som styrte*».

Det ble fortalt at kommunene har planer om bolystprosjekt rette mot ungdom, noe man håper skal gjøre det lettere for gruppen å komme inn i boligmarkedet. Som det ble fortalt: «*Vi har hatt flere nedturer i kommunen, men har aldri rørt budsjett for barn og unge*».

9.3 Vefsn kommune i Nordland

Vefsn kommune har hatt ungdomsråd siden 1998. Rådet har en egen koordinator og det samarbeides med andre kommuner, så vel i egen region som i utlandet, om UR. Rådet får taletid før kommunestyret og ved hver sak. Informantene fortalte om mange og gode diskusjoner om ungdomsklubb, hva den skal inneholde, for hvem osv. Barn og unge har for øvrig vært delaktige i flere planprosesser. UR har for eksempel vært representant i planutvalget, og de har ofte meninger om – og har påvirket arealplaner. Vefsn er en av flere kommuner som har erfaring med bruk av kartleggingsverktøy (metode) for å få innsikt i barn og unges bruk av ulike arealer og ønsker for by- og områdeutvikling, «*Barnetråkk*». Barnetråkkregistreringer gir direkte kunnskap om hvordan barn og unge bruker nærmiljøet. Denne kunnskapen kan man bruke i planleggingen. Barnetråkkmetoden gir barna en stemme i planprosessen og er dermed et vesentlig medvirkningsverktøy⁵⁴. Ungdomsrådskoordinator innehar også rollen som barnas representant og uttaler seg i plansaker.

Kommuneinformantene selv fortalte at ungdommen har vært involvert i det meste av det som angår dem direkte. I budsjettbehandling fremgår dette av at de er opptatt av at deres post, hva angår ungdomsklubben etc., blir prioritert, og som det ble påpekt: «*De holdt et langt innlegg i årets budsjett om bruk av midler*». Nettopp det å klare å involvere ungdommen på en god måte blir viktig, og på denne måten få til et godt samarbeid og medvirkning. Kommunen har en ambisjon om å involvere ungdommen i langt større grad, og lage en arena for dette fremover.

⁵⁴ Se for øvrig <http://www.norskform.no/barnetrakk>

I/II Typer aktive medvirknings- organ, Aktivt siden	III Representasjon i ungdomsråd	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., regionale, nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013	VII Reg./nasjonal utmerkelse/ anerkjennelse
Ungdomsråd (1998)	14 medlemmer fra U-skole og vgs. samt lærlingerepresentant. Disse er valgt inn via elevrådene på de ulike studiestedene.	Delaktighet i programmet; «Miljøvennlige og attraktive tettsteder i distriktene (00-05) Delaktighet i prosjektet «Vivilheim.no» (Bolyst, rekruttering, samfunns- utvikling) – samarbeid mellom næringslivet og det offentlige	Ungdomsrådet har møte, tale og forslagsrett i kommune-styret gjennom en representant Ungdomspolitisk dag 3. oktober 2013: Invitasjon fra Vefsn ungdomsråd til elevrådene u-skoler og vgs. i kommunen Muligheter for å sende saker inn til ungdoms- rådet	Søkt/Nominert 4 ganger til årets barne- og ungdoms- kommune (BLD). Vurderes å ha godt fungerende medvirkningsorgan: En av seks kommuner som fremheves i NIBR- rapporten; «De unge stemmene» (2009) - se spesielt side 111-118.

Det har vært flinke ledere og nestledere i ungdomsrådet, og ungdommen selv forteller at de lærer veldig mye om hvordan de skal te seg, herunder tale og retorikktrening, ifølge informanten. Men, det erkjennes samtidig at ordningen med UR fortsatt har et potensial. UR bestemmer selv over noen sommerjobber som finnes i kommunen og kan fordele x antall jobber til ungdom som ikke har fått skaffet seg jobb på andre måter. Det ble understreket at man har lært veldig mye av vennskapssamarbeidet med UR i andre land. For eksempel ble det arrangert studietur til Storuman (Sverige) som del av Vefsn kommunes arbeid med rusmiddelpolitisk plan, der ungdom og ansatte sammen skulle finne inspirasjon til hvordan kommunens ungdomsarbeid kan bedres.

I forbindelse med arbeidet med sentrumsplan ble det kjørt en egen ungdomshøring, men kommunen har også gjennomført det som kalles Ungdomspolitisk dag. Denne tar UR ansvar for fra A til Å ved å lage invitasjoner, stå for gjennomføring etc. Dette ble fremhevet som en god og viktig representasjonsarena og for å ta opp spørsmål politisk.

9.4 Surnadal kommune i Møre og Romsdal

Surnadal kommune opprettet ungdomsrådet i 1996 som et underutvalg til kulturstyret. Etter endring i politisk- og administrativ struktur i 2003, ble Ungdomsrådet lagt under Formannskapet. Rådet skal uttale seg om planer og saker som angår ungdom og har 9 møter per år. Det er møteplikt som i andre kommunale organ. To personer fra UR deltar årlig i ungdommens fylkesting i Møre og Romsdal. Det er etablert strukturer for reell medvirkning i kommuneplanprosess samt reell innflytelse i de generelle og daglige demokratiske beslutningsprosesser.⁵⁵

⁵⁵ Se f.eks. kulturplan kapittel 5 og 6, samt Planprogram 2014-2016 side 14 og 18. Barne- og ungdomsplan er inkludert i Kulturplan.

I/II Typer aktive medvirkning s-organ, Aktivt UR siden	III Representasjon i ungdomsrådet	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., regionale, nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013	VII Reg./nasjonal utmerkelse/ anerkjennelse
Ungdomsråd (1996)	10 medlemmer, 2 fra politiske parti i kommunestyret, 2 fra u- skole, 4 fra vgs. samt 2 fra frivillige lag og organisasjoner	Godt involvert i arbeidet med kulturplan, budsjett og økonomiplan, kommuneplanens samfunnsdel. God dialog med kommunestyret ifølge rådet selv og føler de blir hørt i aktuelle saker. Jfr. to rep. sin presentasjon overfor Fylkes- mannen ved embetets besøk i kommunen 28. oktober 2013.	UR er strategisk plassert mht medvirkning i strategi- og beslutningsprosesser . UR sidestilt med andre kommunale organ. Etter påtrykk fra UR ble midler omdisponert slik at ungdoms-klubben fikk kr. 2 000 000,- til oppussing. Samarbeid med nabokommunene Halsa og Rindal som arrangerer UKM sammen	Årets kultur- og ungdomskommune i M&R i 2012. Nominert 4 ganger til årets nasjonale ungdomskommune (BLD)

Ungdomskonsulent i 100 % stilling fungerer som sekretær i rådet og fremheves som viktig av ungdommene. Kommunen har tidligere gjennomført tiltak som ble utviklet i ungdomsrådet som kalles «*Surnadalskortet*». Dette har ifølge informantene fra politisk og administrativ ledelse vært en stor suksess. Ungdommene som ble rekruttert var elever på ungdomsskole, VGs og eldre. Målet var de skulle ut å gjøre seg kjent i kommunen for å bli gode surnadalsambassadører gjennom å kjenne sin egen kommune bedre. Det ble blant annet satt opp en guidet busstur i kommunen. Tiltaket var under ungdomsrådets regi, men «*det er ikke i drift nå – det har noe med ildsjeler å gjøre. Det er et ønske om å ta opp dette igjen*».

Påståtte effekter av dette tiltaket var at man fikk «*gode ambassadører. Forventer ikke at ungdommene blir her, men har fremdeles rota si i kommunen, og kanskje kommer de tilbake*». Det ble fremhevet som viktig at man får med seg ungdommen til å si hva de synes er viktig, gjerne gjennom å involvere dem i planlegging av aktiviteter. Kommunen har for eksempel et alpinsenter som skal oppdateres, og i den sammenheng blir ungdommen involvert i planlegging. Som det også fremgår av oppsummeringstabellen fikk kommunen prisen for årets ungdomskommune i fylket i 2012.

9.5 Brønnøy kommune i Nordland

Brønnøy kommunen har ifølge våre informanter et UR som fungerer aktivt og godt med rundt 8 møter i året. I tillegg kommer deltakelse på kommunestyremøter, andre møter, konferanser etc. UR har møte-, tale- og forslagsrett i kommunestyret. Representantene

snakker på hvert kommunestyremøte, stiller spørsmål og kommer med innspill til endringer. Ungdomsrådet blir involvert i utredninger tidlig i prosessen. I arbeidet med kommuneplan fikk ungdomsrådet ansvar for å lage et medvirkningsopplegg som innbefattet alle barn og unge i kommunen. Det var obligatorisk oppmøte for elevrådsrepresentantene, og det ble gjennomført gruppearbeid med cafedialogmetodikk med mer. Dette ble sammenfattet til en felles uttalelse til kommunestyret. Kommunen bruker derfor UR aktivt. Voksenkontakten fungerer som koordinator og sørger for at ting skjer mellom møtene og fungerer som en garantist for at man klarer å opprettholde UR. Samme person har også fast plass i planutvalget uten stemmerett som barnas representant.

I/II Typer aktive medvirkningsorgan, Aktivt UR siden	III Representasjon i ungdomsrådet	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., regionale, nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013
Ungdomsråd (1998)	10 medlemmer m/ personlige varamedlemmer. Disse fordeles med 3 fra Brønnøysund vgs., 2 fra Salhus skole, 2 fra Brønnøysund barne- og ungdomsskole, 2 fra Hilstad skole og 1 fra lærlingene. Funksjonstiden følger skoleåret.	«Grenseløst samarbeid» Et samarbeidsprosjekt om skolering av ungdomsråd på Helgeland og i Västerbotten Län i Sverige. Brønnøy, Vefsn, Hemnes, Lycksele og Vännes kommune deltar. Dette er en tredelt prosess (plan-leggingsmøte, gjennomføring av skolering i Tärnaby og deltakelse på ordfører-konferanse Helge-land)	Ungdommens kultur-mønstring (UKM) Ungdomspolitisk dag og medvirkningsprosess i forbindelse med revisjon av kommuneplanens samfunnsdel. Arbeid med regionalt ungdomsråd Engasjement i lokale saker, her kan nevnes kulturhus og utbygging av Brønnøysund-registrene.

Fra informanthold ble det fortalt at UR har lagt ned mest energi i arbeidet med kommuneplan de siste to år: «Når vi ser tilbake har det vært mye medvirkning fra ungdommen. I handlingsprogrammet, som nå skal lages, er det viktig å være på hugget». UR har deltatt i flere politiske saker, og prosess med kulturhusetablering ble nevnt spesielt: «Her har de dratt ut prosessen fordi de har satt fingeren på at det ikke har vært stort behov for kulturhus, da de mente det var andre viktige velferdsoppgaver som må løses først». For øvrig er arbeidet med Ungdommens kulturmonstring (UKM) verd å nevne. I likhet med de andre kommunene i utvalget er UR på ulike måter medarrangør her. For Brønnøy sin del er UR arrangør sammen med ungdomstjenesten og kulturskolen. UR har for øvrig deltatt på ungdommens fylkesting (storsamlingen) og arrangert høsttreff for ungdomsrådene i Brønnøy, Vefsn, Hemnes og Lycksele (som er samarbeidskommunene i dette skoleårs grenseløse samarbeid). I 2013 ble det også arbeidet med Kulturkortet Nordland – der UR var aktivt med for å få til bedre avtaler lokalt. Herunder var det et tett samarbeid med Ung i Nordland.

Kommunen har samarbeidet med en annen kommune i regionen om skoleringskonferanse for ungdomsråd og jobber med å få opp regionalt ungdomsråd for hele Helgeland. Brønnøy og Vefsn skal sammen utrede muligheten for en slik etablering.

9.6 Eidskog kommune i Hedmark

Eidskog kommune har jobbet godt med generell medvirkning bra barn og unge, og deltakelse i utvikling av lokalsamfunnet fikk vi fortalt. Fra kommunerepresentantene blir UR umiddelbart trukket frem på spørsmål om ungdom og medvirkning. Ifølge vedtektene (10.06.10) er formålet med UR blant annet: Å fremme barn og unges interesser, å styrke og hjelpe barn og ungdoms interesser i beslutningsprosessene i kommunen, å være kommunens høringsorgan i saker som berører barn og ungdom. Oppgavene til UR er blant annet å kontrollere at kommunens organer til enhver tid jobber etter de unges prioriteringer og å gi sine vurderinger/uttalelser i saker der ordfører eller rådmann (kommunestyre/formannskap) ber om råd. UR har møte og talerett i de politiske organer der aktuelle saker skal behandles. UR sitt budsjett fastsettes av kommunestyret i budsjettvedtaket.

I/II Typer aktive medvirkningsorgan, Aktivt UR siden	III Representasjon i ungdomsrådet	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., regionale, nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013
Ungdomsråd (2006)	UR skal bestå av tre representanter fra hvert trinn på U-skolen, og tre representanter i aldersgruppen 16-18 (vgs.-elever). Fra UR er det to representanter (leder og nestleder) i kommunestyret, og de har uttale- og forslagsrett. Ungdomsrådet er basert på tillitsmannsapparatet i skolene. Minst 4 møter pr skoleår.	Generelt og bredt involvert over tid i kommunale utviklings- og beslutningsprosesser	Skoleprosess i regi UR om innspill til kommuneplanens samfunnsdel Filmprosjekt (LUK-midler) Arrangement i regi UR (eks. alpintur til Trysil)

Kommuneinformantene forteller at rådet er aktivt og voksenkontakten spiller en sentral rolle med tanke på å holde kontakten med dem. Ungdomsrådet har også egen sekretær i administrasjonen. Kommunestyret sender saker til ungdomsrådet dersom de ønsker uttalelser. Under budsjettbehandling i kommunen leverte for eksempel ungdomsrådet en uttalelse.

Alle ungdomsskoleelever er på besøk hos ordføreren i kommunestyresalen minst en gang gjennom ungdomsskolen. Ordfører redegjør da for det politiske system, og sammenligner med tillitsmannsapparatet i skolen. De blir kjent med hvilke veier de kan gå; hvor de kan rette spørsmål og komme seg fram politisk. Som det ble påpekt: «Viktig at ungdommen vet hvordan de kan komme frem i kommunen og få kontakt med ordføreren». Ordfører har vært tydelig på å bruke media lite i barn og ungdomsarbeid og mener det er «viktigere med mange små enkeltepisoder med mestringsfølelse enn få store arrangement. Det er viktig å la alle enkeltindivider bli sett». Ungdom er invitert til å bidra i samfunnsdelen i kommuneplanen, de kommer også med innspill på budsjettforslaget til kommunen. Ungdomsmedvirkning har bidratt til at man er MOT-kommune. Kommunen uttrykte en bevisst holdning rundt det å bruke MOT til miljøskapende arbeid og dannelsesarbeid: «Alle elever er med på dette». Det ble fortalt

at man har som målsetting å bryte negativ reproduksjon, blant annet med utgangspunkt i at det er en utfordring at veldig mange unge i kommunen er tilknyttet NAV. At kommunen ikke har videregående og at det er få med høyere utdanning ble også fremhevet som utfordringer.

Kommuneinformantene signaliserte at barn og unges medvirkning må stimuleres, men kontakt med ungdomspolitiske partier og ungdomsorganisasjoner savnes. Det er liten partipolitisk interesse og aktivitet blant ungdommen ble det konstatert: *«Har prøvd å skape interesse for dette, men det har ikke slått an. Tror ikke ungdommene er veldig interessert i maktsillet i politiske organisasjoner».*

9.7 Ringebu, Nord-Fron og Sør-Fron i Oppland

Nord-Fron

Nord-Fron Kommune har ifølge informantene et oppegående UR, med månedlige møter. Spesielt lederne er av den aktive sorten. Nord-Fron var først ute av kommunen i Midtdalen om å etablere en UR-ordning (fra 2001). Rådet uttaler seg om det de vil, men gir også uttalelser om saker som skal til politisk behandling. De har ikke fast representant i kommunestyret, men det sitter en representant fra kommunestyret i ungdomsrådet. Administrasjonen er representert via den kommunale sekretæren for UR. I Nord-Fron er det to ungdomsklubber med ungdom i styrene og, og man har laget egen ungdomsfestival – aktivitetsfestival. Det er også et ungdomshus under etablering. Dette er et direkte resultat og en sak med stort ungdomsengasjement som har gått over flere år ble vi fortalt. Arbeidet er i gang og skal stå ferdig i løpet av året; en barnehage i tilknytning til et idrettsanlegg skal ombygges til formålet fordi ungdommen selv har bedt om akkurat dette ifølge kommuneinformant. Ungdommen har følgelig deltatt i så vel lokaliseringsdiskusjon som detaljplanlegging. *«Har brukt ungdomskonsulenten i utformingen».* Ungdommen har også vært en pådriver for å ruste opp kulturhuset (folkets hus) med en digital kino. Ifølge kommuneinformantene har ungdomsgruppen også vært involvert i arbeidet med et nytt idrettsanlegg.

Sør-Fron

Sør Fron Kommune har også i mange år hatt et UR som behandles som et politisk organ. Deltagerne får møtegodtgjørelser, og om nødvendig blir de hentet/kjørt hjem osv. UR-lederen er invitert i kommunestyret og har vært der to-tre ganger så langt. Ordfører har møtt i UR ved et par-tre anledninger. Rådet er med på høringsrunder, for eksempel i bygging av skole og barnehager. Barnas representant uttaler seg i plansaker. En person i kommuneadministrasjonen ivaretar denne funksjonen og det er videre viktig at vedkommende blir trukket inn i planarbeidet. Eksempel på saker som ifølge kommuneinformanten har kommet via ungdommen er; trafiksikkerhetsarbeid, åpningstider ved ungdomsklubben, valgbarhet og sammensetting av ungdomsrådet, skoleskyssordning og plassering av bussholdeplasser. Før øvrig er oppstart av MOT i kommunen kommet på plass som følge av ungdomsmedvirkning. Ungdomsrådet er med i styringsgruppen her. Det ble også fortalt at kommunen har en ungdomsklubb med stor aktivitet. Kommunen

har dessuten nylig brukt 80 millioner kroner på å bygge Badeland og ungdommen har vært med på sentrale avgjørelser i den forbindelse.

Ringebu, Nord-Fron, Sør-Fron/ Ung i Midtdalen i Oppland

I/II Typer aktive medvirkningsorgan, Aktivt UR siden	III Representasjon i ungdomsrådet	V Involvering i utviklingsprosjekter (kom., interkom., regionale, nasjonale, internasjonale)	VI Eks. på medvirkningsprosesser i 2013
Nord-Fron UR 2001 Sør-Fron UR 2005 Ringebu UR 2005 ⁵⁶ «Ung i Midtdalen etablert i 2006 og fra 2011 og er regionens satsning på ungdom og regionalt ungdomsråd	UR i Nord-Fron har 12 representanter: 3 rep fra hver av de 2 ungdomsskoler. 2 velges fra/av elevrådene ved de to VGS i alt 4 rep. Det er som regel overlapp mellom elevrådsrepresentasjon og det å være valgt medlem i UR; elevrådene har altså ansvar for å velge representanter. Elevrådstilknytning er ikke forutsetning for deltagelse i UR (To fra vgs. sitter ikke i elevrådet). Aldersspenn: 13-18 år i valgåret. tillegg til disse tilkommer det vi kan kalle «2 utjevningsmandat» som kommer fra manglende representasjon fra ungdomsgrupper (kjønn, alder) eller geografiske områder i kommunen. Ungdomskonsulent og overordnet leder velger ut disse. UR i Sør-Fron består av 6 medlemmer. I 2013 ble hele rekrutteringsopplegget endret. Interesserte melder seg med begrunnelse og det lages valg mellom kandidatene etter en screening av disse på skolene, velges tre fra U-skolene og tre fra VGS. UR i Ringebu har 7 medlemmer og ungdommene kan sitte til de er 20 år, per nå aldersspenn 15-18. Tre rekrutteres fra VGS og 4 fra ungdoms-skolen. Måten man velges inn i UR skjer på vanlig demokratisk måte som ved politiske valg. Valgene foregår på skolene. De aktuelle sender en form for «søknad» der de begrunner sin egen interesse for deltagelse i rådet. Det blir laget en liste med basis i de 20 som har meldt sin interesse/ønsker å være UR-representant, og det blir satt ut valgurner; «har aldri vært noe tull, ungdommen vet hvem de vil ha inn». Lederen for UR rulleres for hvert andre år.	Eks. Sør-Fron UR (siste to år): Utvekslingssamarbeid med ungdom i Italia, besøkt Bergens ungdoms-bystyre, vært på Stor-tinget og prøvd seg som stortingspolitikere for en dag. Rådet har deltatt på kurs der de har lært å holde foredrag. Deltatt på kommunestyremøter m.m.	Saker som har kommet gjennom ungdommen er eks etablering av MOT, arbeid med trafikk-sikkerhet, åpningstider ved ungdomsklubben, valgbarhet og sammen-setting av ungdoms-rådet, skoleskyss-ordning, plassering av bussholdeplasser. Det finnes ellers eksempel på ungdoms-medvirkning i tilknytning til etablering av ungdomshus, badeland. Id-rettsanlegg, ungdoms-klubb mm.

Ringebu kommune

Ringebu kommune er MOT-kommune, har ungdomsråd og ungdomshus. Ungdomshuset er åpnet i løpet av de siste to årene. Spesielt Ungdomsskolen er aktiv i ungdomshuset, der også rådmannen sitter i styret. Ungdomsrådet har vært en pådriver for ungdomshuset og har også ansvaret for å utvikle tilbudet her. Ungdommen har vært aktive for å få på

plass bygging av en skatepark. De har fått til finansiering av denne. Ungdomshuset er også realisert gjennom påtrykk fra ungdommene. Ungdommene er delaktig i å organisere «*hjem for en 50-lapp*».

UR-medlemmene i Ringebu har kr. 615,- i godtgjørelse pr møte i rådet (møtene er berammet til 2 timer), noe informanten mente motiverte og forpliktet, mens foreldrene har standard kjøregodtgjørelse. Sammen betyr disse to ordningene mye for engasjementet som for en god (disiplinert) møtekultur; klare forventninger etc. Blir valgt for 2 og 2 år: «*Viktig med kontinuitet, det er tungt å begynne med 7 ferske medlemmer*» fortalte informanten. Administrasjonen i kommunen reviderer for tiden kommuneplanens arealdel. Her er ungdommene trukket inn på forskjellig vis. Rådet er med i planleggingssammenheng der det er naturlig.

Rådet har ellers kr. 50.000,- til fordeling til ulike barne- og ungdomsaktiviteter etter søknad. Det gjennomføres også en årlig fagdag, opplæring i møtekultur etc. Filmbussen i Oppland er et prosjekt der ungdom kan delta og være både foran og bak kamera, dvs. være skuespillere, regissører og fotograf.⁵⁷ UR er vesentlig delaktig i dette arrangementet der over 100 deltakere overnatter, og ungdommene betaler kun kr. 500 for deltakelsen. På basis av dette arrangeres Gullbussen i Oppland som en slags minivariant av Golden Globe/Oscar⁵⁸, og det deles ut i alt 8 priser. Italiatur; besøk i en vennskapskommune og diskusjon av tema som skolepolitikk/ demokrati.

Ung i Midtdalen

I Oppland er det også et felles regionalt ungdomsråd kalt Ung i Midtdalen (UiM). Dette er et interkommunalt/regionalt samarbeid om ungdomsmedvirkning med hovedmål å skape et «*aktivt og positivt ungdomsmiljø i Midtdalen på tvers av kommunegrensene, og med ungdom i sentrum*».

UiM er eid av kommunene Ringebu, Sør-Fron og Nord-Fron. Det ble etablert som et prosjekt i 2006, og hadde den gangen kontorplass på Vinstra videregående skole. Primo 2011 ble det besluttet at UiM skulle være regionens ungdomssatsning, og man gikk da over i en fast driftsordning. I den sammenheng ble *Nord-Fron kommune vertskommune* for ordningen, og har det administrative ansvaret på vegne av de tre Midtdalskommunene. Sammen med eierkommunene er også Oppland Fylkeskommune med på finansiering av driften. Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal gir støtte til konkrete

⁵⁶ Eksempler på oppslag om UR og aktiviteter/tiltak i Ringebu: Ad ungdom og idrett i Ringebu kommune <http://www.ringebu.kommune.no/artikkel.aspx?Mid1=770&Aid=315> (lastet 24.2.14) <http://www.ungimiddalen.no/RingebuUngdomsr%C3%A5d.aspx> (lastet 24.2.14) Ungdomshus i Ringebu: <http://www.gd.no/nyheter/article5961562.ece> (lastet 24.2.14)

⁵⁷ <http://filmport.no/Filmverkstedet-i-Oppland/News/Aktiviteter/?article=2337> og <http://www.osnorskfilm.no/nyhet/filmbussen-p-vei-gjennom-regionen> samt <http://kulturnett.oppland.org/News/Filmbussen/>

⁵⁸ se <https://www.facebook.com/Gullbussen2013> og <http://www.gd.no/bildeserier/article6529993.ece> og <http://filmport.no/Filmverkstedet-i-Oppland/News/Aktiviteter/?article=2341> Se <http://www.youtube.com/watch?v=ehsSpXuX-As>.

aktiviteter hvert år. Øvrige som har vært med på finansiering er ungdomsrådene i de tre kommunene som inngår i samarbeidet er Aktiv Ungdom, Gudbrandsdal Energi, Sparebank 1 Gudbrandsdal og m.fl. UR i de tre kommuner har årlig felles samlinger i regi UiM. Gjennom UiM er «*Kjapt svar*» en tilskuddsordning som ungdomsrådene i Nord-Fron, Sør-Fron, Ringe og Ung i Midtdalen samarbeider om, lansert. Målet med ordningen er at ungdom skal skape aktivitet for og med ungdom i Midtdalen, og at det skal gå kjapt å få svar på søknad og beløpet inn på konto, det kan søkes støtte til arrangement og utstyr. Det eksisterer også en ordning kalt «*Trygt hjem*»; en skyssordning for ungdom i alderen 15 -20 år som er hjemmehørende i kommunene.

9.8 Vurdering av suksesskriterier eller kloke grep for å sikre medvirkning

Ordfører og rådmann i de utvalgte kommunene ble bedt om å reflektere rundt suksesskriterier, forutsetninger og/eller kloke grep for medvirkning av barn og unge i deres kommune (jf. vedlegg 5C). Essensen fra disse samtalene fungerer som grunnlag for denne oppsummeringen.

Det å behandle ungdomsrådet som et politisk organ samt å bruke og faktisk etterspørre rådets synspunkter aktivt, blir vurdert som avgjørende i *kommune 3*, herunder at ordfører deltar på møter med ungdomsrådet (UR). Å bruke UR anses også som en viktig form for rekrutteringsarbeid til kommunestyret (politikerkole), mens involveringen i et interkommunalt felles ungdomsråd har åpnet for andre muligheter og gitt nye handlingsrom for ungdommen mht medvirkning og medbestemmelse regionalt og lokalt. Å trekke inn UR aktivt i styringsgruppen for MOT-arbeidet ble også ansett som et godt og viktig grep for å inkludere og anerkjenne ungdom som ressurs.

I *kommune 4* ble det påpekt at det formelle (les UR) må være på plass. Ordfører og andre i administrasjonen må bruke tid på å møte ungdommene, eksempelvis i løpet av ungdomsskoletiden og på denne arenaen også. Man må kommunisere med ungdommene der de er, og man må være troverdig. Å bygge tillit er nødvendig for å utvikle god dialog med denne gruppen. Det krever at ungdom tas på alvor, respekteres og anerkjennes for det de står for og mener. Det er forutsetninger for at slike samtaler skal fungere godt for alle parter. I møter og samhandling med ungdommen er viktig at kommunen ikke oppfører seg som formyndere, men likevel opptre med en viss form for autoritet, tyngde og verdighet på en positivt forløsende måte. Da bygges tillit og respekt begge veier. MOT-arbeidet som ungdommene har vært involvert i har hatt betydning for ungdomsmiljøet i kommunen. «*Grensekommuner har utfordringer – billig sprit, mye dop o.l. derfor et MOT viktig – det er mye barn og unge skal si nei til*» - ble det sagt.

Fra *kommune 5* fremkom det at man har klart å samle flere funksjoner og roller knyttet til ungdomsarbeid hos få personer i kommuneorganisasjonen, noe som er viktig med hensyn til å utvikle og utnytte samlet kompetanse, skape oversikt, bidra til god intern samhandling og for å bygge nettverk. Det ble også påpekt at det er meget viktig med en nøkkelperson som både er dedikert for jobben og har en klar oppgave med å arbeide med og for ungdom (voksenkontakt for UR). Kontinuitet over år er en vesentlig faktor for å

lykkes godt som voksenkontakt for UR. Det er ikke bare avgjørende for barn og unges medvirkning å ha denne funksjonen på plass, og at vedkommende som bekler rollen både har relevant kompetanse og gis legitimt handlingsrom for å få ting til å skje (forløse og fasilitere), blant annet i lys av at det er mye utskiftninger av medlemmer i UR, og at det er et visst aldersspenn mellom de unge som sitter der.

I *kommune 6* hadde man erfart det som klokt å behandle UR som et hvilket som helst annet utvalg. UR får hjelp til det administrative og har egen økonomi (budsjett), noe som gir det et visst selvbestemt handlingsrom. Oppfølging fra den kommunalt ansatte (voksenkontakten) er likevel det viktigste for å få rådet til å fungere godt. «*De har møter på dagtid – det er nok lurt og de har skolene med seg på det*». Det ble ansett som spesielt viktig å skape arenaer der ungdommen kunne møtes på bred basis for å diskutere og for å spille inn forslag til tiltak, men også for å prioritere foreslåtte ungdomstiltak av administrasjonen, samtidig som det blir viktige medvirkningsinput for den politiske budsjettdebatt og budsjettbehandling i kommunestyret.

Kommune 7 argumentert for at det er viktig å ha ansatte (f. eks voksenkontakt som har engasjement) i kommuneorganisasjonen som kan jobbe jevnt med tematikken over tid og som ikke minst brenner (er ildsjel) for barne- og ungdomsproblematikk. I dag sitter flere ungdommer som var med i ungdomsrådet for ca. ti år siden i kommunestyret som innvalgte representanter. UR anses følgelig både som en politikerskole og som en god rekrutteringsarena. Det ble hevdet at ungdom som kommer fra UR er mer skolerte for oppgavene i kommunestyret enn andre ferske representanter. Ungdomsproblematikk må også prioriteres på bred basis politisk og i dag er det stor enighet om viktigheten av dette, men slik har det ikke alltid vært.

Fra *kommune 9* ble betydningen av en erfaren kulturkonsulent (som også er voksenkontakt for UR) understreket. Vedkommende er en ildsjel som har jobbet mye med og på mange måter over mange år med ungdom og ungdomsproblematikk. Ungdomsråd er et suksesskriterium i seg selv, ble det slått fast. Det handler om å være villig til å lytte til representanter for ungdomsgruppen. UR bidrar også til rekruttering av unge mennesker til politisk arbeid. UR skaper interessert ungdom av dette, og det nevnes eksempler på at ungdom i UR kommer tilbake til kommunen og er aktive på andre samfunnsarenaer senere i livet. Det er viktig at UR disponerer noen økonomiske midler, og det er essensielt med oppmerksomhet overfor UR og det ungdoms står for og representerer i administrasjonen. Det er også viktig med et ungdomshus hvor de kan holde til og oppfatter som sitt. Også i denne kommunen ble det argumentert for at det å være MOT-kommune er et godt konsept for å inkludere barn og unge i forpliktende medbestemmelse i nyttig samfunnsarbeid.

I samtlige kommuner ble bevissthet rundt bruk og involvering av UR i arbeidet fremhevet som en viktig nøkkel for arbeidet, herunder en koordinerende og tilretteleggende ressurs i kommuneorganisasjonen som kan benyttes til formålet. Det handler uansett om å ta seg tid til å møte, høre på og involvere barn og ungdom i saker som angår gruppen på en hensiktsmessig måte fra kommunens side. Dette blir endog ansett som viktig for rekruttering i et fremtidig perspektiv, eksempelvis til politisk arbeid. Den ideelle organisasjonen MOT, og tilhørende verktøy, som mange kommuner

og lokalsamfunn benytter seg av i arbeidet med barn og ungdom, blir som vi ser fremhevet som spesielt viktig – og et godt grep for nå bredt ut og involvere de unge av flere informanter⁵⁹.

⁵⁹ **MOT** er en holdningsskapende organisasjon som jobber for og med ungdom. **MOTs** mål er å bidra til robuste ungdommer og trygge ungdomsmiljø. **MOT** har en helhetlig modell for hvordan lokalsamfunn kan jobbe sammen med ungdom. Helhetsmodellen består av program i ungdomsskolen og videregående skole, samt tiltak på ungdoms fritidsarena. Gjennom ung til ung-formidling, øvelser, historier, dialog og rollespill bevisstgjøres ungdom til å ta egne valg, ta vare på hverandre og vise mot. **MOTs** 21 årsverk organiserer 6900 medarbeidere som driver MOT-arbeidet i lokalsamfunnene, pr september 2013. Se <http://www.mot.no>

10. DE UNGE AUTENTISKE STEMMENE

I dette kapitlet presenterer og diskuterer vi resultatene fra de ni samtalene vi hadde med ungdomsrådslederne samt et utvalg av de skriftlige - individuelle og gruppebaserte - besvarelsene vi fikk fra deltakerne i seks av de ni ungdomsrådene i utvalget. Presentasjonen og diskusjonen er svært empiri-nær med utstrakt brukt av sitater. Dette er et bevisst grep for å la ungdommen selv komme til orde, noe som er en identifisert mangel i mye av den tilgjengelige litteraturen på området (jf. kapittel 4). Et mangfold av transkriberte og selvskrevne ungdomsutsagn og -synspunkter kommer derfor til uttrykk i teksten. Kapitlet er disponert etter fem hovedoverskrifter som gjenspeiler tematikkene – og mandatet for oppdraget - som har vært retningsgivende for spørsmålene som er stilt ungdommene.

10.1 Tilrettelegging for medvirkning

UR-lederne opplever jevnt over voksenkontakten som svært sentral når det kommer til kommunenes tilrettelegging for medvirkning av barn og unge. Dette har sammenheng med kunnskap og kjennskap til saksgang og saksinnhold for at medlemmer i UR kan forstå og sette seg inn i sakene på en god måte. Videre hjelper voksenkontakten til med å huske tidsfrister samt til å organisere diverse turer/besøk/befaringer rundt om i kommunen og ellers (kommune 1) og til å formidle all nødvendig informasjon til foreldrene (kommune 2). Vedkommende kan også hjelpe til på møtet slik at en sak blir vurdert og belyst fra flere sider, eller som det ble poengtert i kommune 2: «Voksenkontakten (...) minner oss på at vi er representanter for alle ungdommer i kommunen og på skolene, ikke bare oss selv, når vi skal diskutere og behandle saker».

Også betydningen av det administrative ansvaret som ligger til rollen ble beskrevet av ungdommene: «Hun er som er generalsekretær egentlig, det er hun som skriver alt, sender alle mailer, hun er veldig flink (...) løser ut de pengene (...) som bevilges, har oversikt over det som foregår i kommunen, har litt styr på oss liksom» (kommune 3). «NN er sekretæren vår i UR og kontaktperson, og han fører sakspapir, innkallinger og skriver referat fra hvert møte, og om et er noe vi lurer på så er det egentlig vare å spørre ham» (kommune 8)

I flere av kommunene er det på det rene at voksenkontakten har bidratt til å holde oppe trykket rundt arbeidet med barn og unge og fungerer som en viktig kontinuitetsbærer på flere måter:

«Hun var først og fremst med og stiftet hele ungdomsrådet på 90-tallet, og uten henne så hadde ikke noe vært skrevet ned, hun spiller en viktig rolle i det å formidle hva vi uttaler oss om. Det betyr at hun også spiller en sekretærrolle, der hun dokumenterer det som skjer underveis, sender ut møteinnkallelser, lager referat og slike ting (...) Hun setter opp saker og vi kommer inn med saker. Voksenkontakten lager saklisten og så kommer en eventuelt-bit der ungdommen tar opp ting» (kommune 7)

Voksenkontakten formidler det som angår barn og ungdom i kommunehuset og kan sile ut en del saker som er relevant for rådet å ta opp. I følgende utfyllende sitat finner vi både en beskrivelse av voksenkontaktrollen og en refleksjon rundt arbeidsdelingen mellom UR/UR-leder og den administrative og relasjonelle ressursen som voksenkontakten representerer: Det er en aktør som har oversikt over hva som skjer og som fungerer som bindeledd mellom UR og kommunestyret:

« (...) NN tar kontakt med meg, og så har han laget en saksliste, og så spør han meg om det ser greit ut, eller om det der noe annet som jeg vil ha med. Det ser ut som innkallingen (til UR-møtet) er fra meg, men det er han som gjør jobben med det (...) og så følger han opp om det er noen saker som skal opp i kommunestyret som har med barn og unge å gjøre. Da tar han kontakt med meg og sier at den saken burde du sette deg inn i for den må vi si noe om i kommunestyret, og så forbereder jeg meg på det som han har sagt at jeg skal forberede meg på til møtet, og jeg forteller de andre om det slik at vi kan ha en mening om det da. Og så har vi en del prosjekter og kurs og slikt her, og da er det NN som har brukt å søke som midler til det, ellers så skriver han referat og er med. hvis vi har noens spørsmål til saker og slikt, så kan han være der for å svare på det og fortelle oss hva som er lure avgjørelser og slikt. Han er egentlig veldig flink til å informere oss om saker og slik og gir oss informasjon som kan være betydelig nå vi skal stemme for ting, ja eller. NN svarer på spørsmål og. Ellers er det viktig at NN tar ansvar for å minne meg på at det nå er på tide at vi skal ha møte og. at NN er der og sier hvilke saker det er viktig at vi holder på med. det er litt vanskelig noen ganger å skjønne det selv, og det at NN tar ansvar for å sende mail til alle. vi er 13 stykker og det er vanskelig å holde styr på alle, så jeg synes det er spesielt viktig at NN er der på det området, og at NN er veldig positivt og vil at vi skal holde på med masse (...) da er det ikke så slitsomt å spørre NN om å fikse ting og slikt her» (kommune 5)

Voksenkontaktene vil som oftest nettopp lage og sende ut innkalling med sakslister, mens UR-leder får disse til gjennomsyn for diskusjon med voksenkontaktene, samt som grunnlag for forberedelse av møtene i UR. Lederen av UR vil på sin side ha ansvar for å lede møtene i UR, men da ofte med støtte fra voksenkontakten. Lederen må også nødvendigvis representere rådet i ulike sammenhenger, for eksempel delta på Ungdommens fylkesting samt på diverse kurs og seminarer rundt om (kommune 1). I tillegg til å lede møtene vil lederen ofte ha ansvar for å holde de andre i UR informert, samt fordele ansvaret til UR-medlemmene slik at alle blir saksansvarlige på noe. I kommune 2 bruker UR som regel å dele seg opp på møtene, slik at medlemmene jobber i grupper. I enkelte av kommunene har også UR tilgang til en egen sekretær som lager utkast til protokoll som sendes UR-leder og voksenkontakt til godkjenning før den går videre i systemet. Det er også eksempel på at foreldrene til UR-medlemmene alltid får tilsendt sakspapirer inklusive protokoll herifra. I kommune 3 ser vi også at flere voksenpersoner benyttes for å understøtte UR og lederen, for eksempel kunnskapsmessig:

«Har vært leder kun i 2 mnd. men altså... det er måten jeg leder ungdomsrådet og tar et ekstra ansvar for å få ut ting og et ekstra ansvar for å samarbeide med

politikerne (...) Vi har en veldig flink sekretær som jo er med oss på alle møtene, og hun er jo sekretær men har mer kunnskap om en del ting som vi ikke vet noe om, og vi har en slik kulturkonsulent i kommunen som ofte er med, i siste møte ble det informert om budsjetter og slikt (...) i forhold til ungdom i (...) (vår kommune) da. De har en oppgave i å skolere oss i ting som skjer i kommunen» (kommune 3)

Noen øvrige relaterte og komplementære uttalelser fra ungdomsrådslederne om egen posisjon, rolle og arbeidsdeling med voksenkontakten/sekretæren/ungdomskonsulenten er verd å trekke frem:

«Jeg leder møtene, er med og forbereder saker og jeg møter også i kommunestyremøter, der jeg har møte- og talerett, og tar da opp ungdommers meninger når det er relevant i kommunestyret. Voksenkontakten skaffer det av opplysninger som vi trenger rundt sakene og det er i hovedsak hun som skaffer sakene, får de delegert fra politikerne over til seg og som vi da diskuterer på våre møter. Hun er da også ansvarlig for innkjøp som ungdomsrådet gjør, budsjettering og sånt (...) Hun er med på alle møtene våre, gir oss en del innspill. sammen så. det har blitt litt vanskelig nå i og med at lederen er på videregående,, det blir litt vanskelig for meg å ha en dialog med henne, hun sitter på skole som er tre mil unna... så altså. det pleier. eller det pleide å være et møte før UR-møtet hvor vi diskuterte sakene, og hvis det var en liten delegeringssaken så tok jeg og nestleder bare å delegerte disse pengene mens vi satt der... men vi prøver å ha et møte før hvert eneste møte» (kommune 4)

Og som lederen i kommune 6 oppsummer:

«Mine oppgaver da; jeg møter opp en halvtime før møtet begynner, slik at jeg blir orientert om alle sakene som de skal ha opp i møtet. Og under møtene så er det mitt ansvar da å orientere de andre ungdomsrådsmedlemmene om hva de forskjellige sakene er, og hvis det er noens om ikke er klar over hvordan man behandler saker, så skal jeg forklare det, og la alle sammen komme med sine synspunkter, og til slutt ta en avgjørelse på det. Det er stort sett det jeg gjør, og er det noe spesielt som angår voksne politikere i kommunen, så er det mitt ansvar å ta det opp med dem og komme frem til felles løsninger og slikt. Ungdomskonsulenten er vår saksbehandler, så det er han som skriver innstillingene våre og slikt, og når vi sitter i møtene, om det er slik at det vi vedtar er i strid med det som står i våre vedtekter da, så er det NN som passer på det og har kontroll, samtidig som han sitter på budsjettet, slik at han kan styre oss i riktig retning om vi gjør noe han ikke liker. Sekretæren kan ikke uttale som om noe, men hun bare noterer ned, sender ut møteinnkallinger og referat og slikt. Hun som er ifra kommunestyret hun sier heller ingen ting, annet enn at hun bare sitter der og lytter og sør om hun lurar på noe, så hun vet jeg ikke helt hva holder på (med) ellers, hun tar bare våre saker tilbake og prøver å kjempe ungdommens sak på vegne av kommunestyret» (kommune 6)

Det som er påfallende i denne uttalelsen er som vi ser praksisen med ha en passiv deltager fra kommunestyret tilstede på UR-møtene, i tillegg til ungdomskonsulent/voksenkontakt

og sekretær. Til tross for betydelig voksenbistand betinger ledervervet mangesysleri, både innad- og utadrettede, for eksempel tilknyttet ulike former for arrangement. Som UR-lederen i kommune 7 fortalte:

«Jeg er en ganske ny leder og har nettopp satt meg inn i det, men hovedsakelig er det tilrettelegging for resten av rådet og å hjelpe til. og vi har UKM (som vi samarbeider om sammen med kulturskolen), men må ut med plakater, kick-off må arrangeres og slikt, så man er egentlig en altnuligmann»

UR-lederne uttrykker et vidt spekter av erfaringer i forhold til praksis for kontakt mellom UR og rådmann, ordfører og kommunestyre. På den ene siden er det flere eksempler på at forbindelsen til ordfører/rådmann skje mest gjennom voksenkontakten, mens UR eksempelvis deltar direkte i kommunestyrets møter (kommune 2), med eller uten talerett. *«(Voksenkontakten) (...) tar seg av (kontakten med) (...) (ordfører, rådmann og etatsjefer), eventuelt kan det handle at jeg og nestleder komponerer et skriv som vi sender til en av dem, men i de fleste tilfeller er det voksenkontakten (som gjør det)»* (kommune 4).

På den andre siden har vi kommuner som tydeligvis har en aktiv direkte forbindelseslinje inn til UR: Det er utbredt at politisk og administrativ ledelse i alle fall stiller opp ved konstitueringen av nytt råd, og deres første møte, men det oppleves ikke nødvendigvis som avgjørende:

«Ordfører var ikke med på oppstartsmøtet, men vi har alltid to av politikerne som sitter i kommunestyret med i UR (...) de er med og hører på hva vi sier og de kommer med forslag og vi kan gi forslag til dem som vi kan be dem ta opp i kommunestyret, og de er (...) kjempeinteressert i å høre hva vi mener om diverse saker da (...) det bruker å være de sammen, men de har jo vara» (kommune 8)

Ellers uttrykker flere av ungdomsinformantene at det er lett å ta kontakt fordi man oppfatter at de er interessert i og motivert for å inkludere barn og ungdom. UR deltar for eksempel i budsjettbehandlinger som er viktig for å sikre at de får tildelt midler til diverse tiltak. I kommune 1 ble det fortalt om et forberedende møte i UR i forveien der det ble utarbeidet en skriftlig appell som voksenkontakten videresendte til ordfører. Dersom det er andre saker med skriftlig appell sendes de alltid til ordfører som setter de på sakslista og tar de opp til diskusjon og beslutning i kommunestyremøtene.

I andre kommuner uttrykte ungdomsrådslederne at de sosiale forbindelsene til politisk og administrativ ledelse som for eksempel er etablert gjennom felles turer oppleves som viktig:

«Den hender at vi kaller inn rådmannen om å orientere om saker, men utenom det så har vi kontakt med dem i forkant av kommunestyremøter, da snakker vi dem og forteller at vi kommer og slikt, og så bruker de ofte å komme og snakke med oss etterpå for å spørre om hvordan det har gått i det siste, og så har vi hatt et prosjekt om vennskapsbyer i Serbia, da har vi også reist litt med dem, de har prosjekt som er i samme prosjekt som vi er med i, så da har vi vært en del i lag,

noe som har gjort at jeg har fått et veldig greit forhold til dem. Så jeg synes i hvert fall at det er veldig viktig at de spør hvordan det går, om det er noe som vi trenger hjelp til, så stiller de opp (...) Der er veldig opptatt av at vi skal si hva vi mener, at vi skal være med» (kommune 5)

Kommune 7 er det imidlertid verd å merke seg i denne sammenhengen, da de synes å skille seg ut fra de øvrige når det kommer til koblingen mellom UR og politisk ledelse (ordfører) ved at de har en mentorordning, noe som vi før øvrig kan se spores tilbake til det regionale samarbeidet om ungdomsmedvirkning og ungdomsråd:

«Her i X har vi det regionale ungdomsrådet og der har vi et slikt mentorsystem. altså her i X er min mentor Ordfører, det er mer veiledning i litt politikk, det er veldig bra samarbeid, og så har vi slik ungdom og ordførertur hvert år med alle kommunene her X (...) mener det med mentor kom i 2010 (...), for eksempel når jeg trenger en forklaring på noe, eller når han vil vite mer om saker vi har i UR, så blir det jo slik at det blir etter møtetid. Så fort det er aktuelle saker som ordfører må informere oss bedre om (deltar ordfører på møter i UR) Nå har vi kjempestore kutt i kommunen, men ordfører har lagt vern på ungdomsrådet, det er jo kjempepositivt» (Kommune 7)

Det er for øvrig ungdommer som uttrykker en viss ambivalens når det gjelder samarbeid med ordfører i kommunen: *«jeg tror ikke vi har talerett, da må vi bli invitert av kommunestyret (...), men vi har jo ganske tett samarbeid med han, så hvis du ber om å bli invitert så sier han aldri nei (...) (eller vi kan) (...) invitere han, eller så kan jeg be om et møte med han for å orientere han om noe som vi jobber med, da sier han heller aldri nei da (...) Det har vært en gang. (...) jeg har ikke hatt (egne møter med ordfører) så langt for jeg har ikke turt, men han som var leder før meg han hadde flere møter med ham» (kommune 6)*

Mens andre uttalelser gjenspeiler at det som betyr noe er opplevelsen av å bli tatt på alvor og tilgjengelig midler til ungdomstiltak og aktiviteter.

For å ytterligere belyse ungdommens opplevelse av tilrettelegging for medvirkning vil vi under se nærmere på noen av uttalelsene som fremkom gjennom de skriftlige besvarelsen fra ungdomsrådene. Det er verd å merke seg at kilden for uttalelsene, altså om de det er handler om de gruppebaserte eller individuelle besvarelsene, samt den opprinnelige spørsmålsformuleringen som de har respondert på, fremkommer av fotnoter underveis.

UR som forum og medvirkningsorgan⁶⁰

På basis av gruppebesvarelsene fra ungdommene kan det trekkes ut en rekke utsagn med relevans for å forstå bruken av UR som ledd i tilrettelegging for - og som praktisk utøver av – medvirkning fra kommunenes yngre innbyggere:

«Vi behandler saker som angår ungdom som egen målgruppe. Vi får inn saker fra ungdom selv. Vi representerer ungdommen og fremmer det vi/de mener (ungdommens talerør). Det er viktig at ungdom får uttale seg i saker som angår dem» (Kommune 2).

«UR er et viktig forum for å tale for ungdommene i kommunen, ungdommens talerør. Ungdomsgruppa blir mere synlig i lokalsamfunnet enn hvis det ikke hadde vært et UR til å holde fokuset på og oppe» (Kommune 3).

«UR er et viktig forum fordi da kan ungdom være med på å bestemme»; «Vi er ungdommer selv og vet hvordan det er»; «Er et viktig forum ved at det er viktig at vi blir hørt i saker som opptar oss som er unge» (Kommune 4).

«Vi er ungdommens talerør», «Vi kan utgjøre en forskjell», «Man lærer av å være med», «Nye vennskap og nettverk» (Kommune 5).

«Det er viktig at ungdom selv får si sin mening, og komme med ønsker for seg selv og andre ungdom i kommunen, spesielt ting som angår framtiden», «Få til aktiviteter for ungdom», «Ungdom får en stemme i kommunen» (Kommune 7).

Her ser vi at den representative dimensjonen blir vektlagt, rådet blir et viktig bidrag for å synliggjøre og ta et ansvar for saker som angår spesielt ungdom og oppvekstsvilkårene i kommunen, i tillegg til faktorer som for eksempel sosiale nettverk og læring.

Om å være medlem i UR⁶¹

Ved å vise til et utvalg av UR-representantenes egne synpunkter og erfaringer av å være delaktig i UR kan vi presentere noen ytterligere nyanseringer hva angår de kommunale kontekster og UR som arena og redskap for unges medvirkning, samt læringsarena:

«Å være medlem i et ungdomsråd er en veldig stor sjanse for Deg, som elev eller lærer til å forandre ungdomsmiljøet i din kommune. Du lærer hvordan du kan påvirke det som skjer i din kommune, hvordan du som ung skal forholde deg til det som skjer rundt deg, hvordan du skal reagere, og hvordan du får gjennomslag for dine meninger. Du får mulighetene til å stå frem, for politikerne (selv om du stiller sentralt), på en talerstol, å si ungdommens mening! Du får følge prosessen, du får lære hvordan de takler saker som kommer inn på en rett måte., og også noen ganger når de handler feil. Å være medlem i et ungdomsråd gjør at du tidlig

⁶⁰ Basert på: Hvorfor er UR et viktig forum? (Gruppebesvart)

⁶¹ Basert på: Hvorfor er det viktig å være medlem i UR (Individuelle svar)

får mulighetene til å se hvordan du skal handle som voksen, hvordan du får gjennomslag, og hvordan DU kan endre det som skjer rundt deg ved hjelp av andre. Med andre ord de som styrer og bestemmer i din kommune» (Kommune 1)

Også forbindelsen til identifiserte behov og ønsker fra skolene via elevrådene blir som vi ser fremhevet:

«(...) man får være med å forandre ting som ungdommer i hele kommunen vil forandre. Man kan ta opp saker fra f.eks. elevråd og det er viktig at noen tar med eventuelle saker fra elevråd for å få gjort noe med det» (Kommune 1)

Eller det handler om å representere ungdom som gruppe, medbestemmelse, læring og konkretisering av meninger og tiltak på vegne av gruppen, som følgende besvarelser vitner om:

«Det er viktig for man får være med å bestemme saker og ting», «(...) at det er gøy for ungdommer», «For å fremme ungdom og stå opp for ungdommen», «For å få inntrykk i hvordan politikere jobber med div saker», «For meg er det viktig å være medlem i ungdomsrådet fordi jeg føler jeg har noe å bidra med. Gjennom ungdomsrådet får jeg utrykke mine meninger, upartisk vel og merke, og jeg får bidra med å skape bedre trivsel blant unge. Det er viktig at noen representerer ungdom i et ungdomsperspektiv, og dette gjør ungdomsrådet» (Kommune 2)

Også poeng om påvirkningsmuligheter og tiltaksinitiering, og ikke minst læring og mulighetene for det vi kan kalle politisk skoloring ble påpekt av flere av ungdommene i kommune 3:

«Det er viktig å være medlem slik at ungdommen blir representert i politiske sammenhenger», «slik at ungdom får gode oppvekst og levemoglegheiter». «Du får en sjanse til å påvirke saker og andre ting som angår deg som ungdom og i tillegg få innblikk i andre politiske saker i kommunen som man og kan påvirke». «(Det) er ein fin måte å kunne komme inn i det politiske, det er veldig lærerikt og gjør att jeg blir mer interessert i politikk» og «gir ungdommer mulighet til å være med å ta avgjørelser som gjelder dem og påvirke politikerne», men det er også en mulighet for å bidra til «arrangement og (for å) aktivisere ungdom på en positiv og sunn måte. (Kommune 3)

Men det er i tillegg noen som presenterer en mer uttrykt egeninteresse i tillegg til selve tanken om å ta ansvar for grupperepresentasjon: *«Det kommer på CV 'en og man får gjort ting andre vil». «Mange ungdom tenker nok ikke over at UR eksisterer, derfor er det viktig at noen engasjerer seg og representerer barn og unge». (...) (M)an kan gjøre en forskjell for ungdommene i kommunen» «(...) fordi da er man med på å bestemme og får ting gjort» (Kommune 4)*

Også i kommune 5 og 7 ser vi at læringsutbytte og den sosiale dimensjon i tillegg til påvirkningsmuligheter fremheves som sentrale beveggrunner for å være medlem i et UR:

«Det er lærerikt og sosialt. Man lærer av å delta i viktige diskusjoner som handler om ens kommune» og «få forståelse for hvordan demokratier fungerer. Men (det er også en mulighet for å) (...) få lov til å fremme egne og andres interesser i saker og prosesser dominert av godt voksne» og for å (...) «bli mere engasjert i de politiske situasjonene som skjer i en kommune».

UR som innflytelsesorgan⁶²

Følgende gruppebaserte svar fra UR i kommunene bidrar til å synliggjøre faktorer som ungdommen selv anser som viktig for at ungdommen representert gjennom rådet skal ha reel innflytelse på det som skjer i kommune:

«At man forholder seg synlig», og «(...) forblir uavhengig. Det er viktig at man hører på « hva som blir sagt», samt «forstå hva saker handler om», slik at man i neste omgang kan «bli hørt, forslagsrett, stemmerett». «Politikere må ta oss seriøst, engasjement må til, man må være litt tøff i trynet» (Kommune 2)

«Det som må til for at UR skal ha innflytelse i det som skjer i kommunen er at de får komme inn i kommunestyremøter og presentere sine meninger, bli involvert i saker som gjelder barn og unge». (Kommune 3)

«Å ta unges parti», «Gode argumenter», «Få ungdom til å informere om det negative som skjer i X», «Må være ting som ungdom vil ha, men som er mulig å gjennomføre», «At sakene kommer frem til de som bestemmer» (Kommune 4)

«Vi må være seriøse og må synes., «Å bli tatt seriøst av kommunestyret» «Engasjerte medlemmer» (Kommune 5)

«Ungdom må ha tale- og forslagsrett i alle politiske fora i kommunen». «Viktige saker som berører ungdom må behandles i UR før endelig beslutning tas». For at man ungdommen skal ha innflytelse må «ungdommens stemme (...) høres og ungdomsrådet tas med i råd og planlegging av fremtidsretta tiltak, planer etc.», (Kommune 7)

Medlemmenes synspunkter på hva det er viktig å kunne påvirke⁶³

Følgende individuelle svar fra UR-medlemmene bidrar til å synliggjøre deres synspunkter på hva de anser som viktig å kunne påvirke i egen kommune, og hvordan de mener at dette bør skje på en god og hensiktsmessig måte:

«Jeg mener at det viktig at medlemmene får ta del i alt (som inngår eller som kan påvirke ungdommen) i kommunen. Dette bør skje i form av en appell som blir

⁶² Basert på: Hva må til for at UR skal ha reell innflytelse på det som skjer i kommunen? (Gruppebesvarelse)

⁶³ Basert på: Hva mener du det er viktig at medlemmene i UR får anledning til å påvirke og hvordan bør det skje? (Individuelle svar)

holdt under kommunestyre møte eller lage en debatt artikkel i avisa eller på sosiale medier der andre ungdommene kan se hva vi mener og komme med innslag» (Kommune 1), eller som en annen ungdom fra samme kommune skriver:

«Ungdomsmiljøet i kommunen vi lever i, blir brukt av ungdommer, er det ikke rett at vi som ungdommer, vi som brukere, får muligheten til å påvirke dette til slik en ungdom ønsker at det skal være? Hvis vi tenker på prioriteringer, den eldre generasjonen i kommunen ønsker seg kulturhus, mens vi som er ung, og enda er i utdanning og formidlingsevne er mye mer viktig enn et kulturhus. Det er vi som skal føre generasjonen videre, det er da viktig å vi selv har en god utdanning slik at vi en dag kan styre kommunen. Derfor mener jeg at medlemmene skal ha mulighet til å påvirke alle saker som har med ungdom å gjøre, enten det er positivt eller negativt» (Kommune 1)

«Jeg mener UR bør ha noe å si i alle ungdomspolitiske saker i kommunen. Dette kan skje ved at saken sendes inn til rådet og UR kommer med sin mening om saken», (slik at vi kan) «påvirke hvordan kommunen er om 10-20 år (...)» (Kommune 2)

Nettopp medvirkning og innflytelse i saker og tiltak som kan realiseres eller ha innvirkning på unges liv på så vel på kort som lang sikt, understrekes av ungdommene i flere av kommunene: «Først og fremst er det viktig at medlemmene i UR får sjansen til å påvirke saker som angår oss selv, eller som i fremtiden kommer til å angå oss. For eksempel saker som handler om **skole**. Dette kan skje gjennom at politikerne i kommunen tar kontakt med ungdomsrådet», «Det er viktig at medlemmene får anledning til å påvirke saker som angår ungdom eller deres fremtid. Dette bør skje ved et tettere samarbeid mellom UR og politikerne» (Kommune 3). Eller som en ungdom i kommune 5 lakonisk konstaterer: «Medlemmene i UR burde få påvirke hva angår dem, f.eks. skole og sosialt liv, interesser osv. Bør skje... Hvordan? Ved å stå sammen og få det gjort» (Kommune 4).

Det handler om å medvirke i «ungdomsrelaterte saker, helst partipolitisk uavhengig. Det burde skje under kommunestyret, at man har tale og forslagsrett», «(...) Hva som er viktig for ungdom er det ungdommen selv som må definere, altså må alle muligheter være der. Påvirkning bør kunne skje som høringsuttalelser, uttalelser i media, innlegg under kommunestyre-saker» «(...) gjennom samarbeid med ledelse i kommunen og at vi i ungdomsrådet vurderer sakene som nødvendige og at vi kan få økonomisk støtte». (Kommune 5)

«Jeg mener man må få påvirke det som gjelder barn og ungdoms oppvekst og tilbud» «Det sosiale og fysiske for ungdommene. Det er viktig!». Det bør skje i form av at man «kreativiserer» de utenforstående slik at de forstår at de kan påvirke» (ibid.)

I lys av sistnevnte ungdomspoengtering kan vi også trekke en parallell til noen skrevne uttalelser fra kommune 7: «Det er viktig at vi i UR får påvirke saker som angår barn og unge i kommunen» og «at vi får påvirke skolen (...)» Det burde skje slik: Saker blir tatt

opp og diskutert (...) «Bør skje f.eks. i sammenheng med andre arrangement». Vi kan anta at det her på den ene siden henvises til diskusjon innad i UR, på den andre siden; det henvises til betydningen av arrangement med en mer eller mindre konkret agenda der man ved hjelp av metoder og verktøy kan involver et bredere lag av ungdom.

10.2 Om hvilke muligheter for medvirkning av barn og unge som tas i bruk

Når det gjelder hvilke medvirkningsmuligheter kommunene tar i bruk er det interessant å få belyst hvorvidt - og i så fall – på hvilken måte - UR selv tar opp saker og/eller får tilsendt saker til behandling, som det er viktig at kommunen følger opp med hensyn til barn og unge.

På basis av samtalene UR-lederen er det på det rene at flere av UR-ene både er reaktive og proaktive, dvs. behandler tilsendte saker og setter saker på dagsorden f. eks i kommunestyret. Ungdomsinformanten fra kommune 1 fortalte at UR deltar i kommunestyret og får f. eks *uttale seg* om oppvekstmiljø og stedsutvikling på bred basis.

Også i kommune 2 deltar UR-medlemmene i alle kommunestyremøter (*møte- og talerett*). Men det er slik at deltakelse går på rundgang slik at alle ungdommene i UR får anledning til å delta. Hvem som deltar avhenger av hvilken gruppe man er på i UR (tematisk inndelt også), men også avhengig av både interesse og lyst. Det ble påpekt av lederen at alle i UR skal bli hørt og alle skal kunne si sin mening også overfor kommunestyrets representanter. Og at UR har god kontakt med ordfører samt andre politikere. I denne kommunen har UR lagt inn søknad om å få *forslagsrett* i kommunestyret, og det synes som om UR er både proaktiv og reaktiv i forhold til kommunestyret.

I enkelte andre kommuner er situasjonen og status ifølge UR leder som følger:

«Egentlig skal det være en balanse men kommunen er ikke så flinke i å sende oss saker da blitt litt fler i det siste, men det aller meste har vært saker som vi har skrevet selv da (...) (men voksenkontakten) er absolutt viktig, hun driver med på mange måter med ungdomsrådet på fritiden.. det er viktig at hun hjelper oss å gjennomføre det vi ønsker da.. Har for så vidt møte og talerett i kommunestyret, men da må vi si ifra.. i tillegg er ordføreren med på møtene våre innimellom (...)Vi prøver å involvere oss i viktige avgjørelser da, men vi har ikke hatt noe mye og gjort med (...) men for en stund siden, da jeg var nestleder, var ordfører innom og ba om innspill. De skal vel ha slike lister over ting som skal forbedres i kommunen vår., og da hadde de jo diverse møter om eldreomsorg, skole og miljø og slike ting da.. «(Blir innspillene tatt på alvor)? «Det varierer fra person til person, men rådmann er liksom.. innom oss for at han må.. men ordføreren er veldig flink på en måte til å lytte og ta ting videre da. Tror det er et pluss for kommuneledelsen at det ikke bare er grå menn som sitter og bestemmer ikke sant.. tror det er viktig at vi setter fokus på det som de ikke setter fokus på, som miljø for eksempel..» (kommune 3)

«I kommunestyret får vi kun tatt opp saker som ungdomsrådet har tatt opp i plenum, vi kan ikke gjøre egne avgjørelser der og da...» (kommune 4)

«Hvis det er saker som vi vil ta opp i kommunestyret så lager vi bare saker da, det er og noen som NN fikser, han kommunekontakten. De sakene som skal opp de ligger på nett og vi henter dem bare opp der. Det er ikke så ofte at vi kommer med saker til kommunestyret da, men det hender jo av og til... Vi har laget saker for å få bedre ungdomsklubb, eller en slik møteplass for ungdom heter det vel, (...) det jobber vi enda med. Og så har vi søkt om slik ting som å ha regelendringer, vi hadde en sak om å få tale og forslagsrett i kommunestyret blant annet, det er det jeg kommer på i farten. Det har vært masse saker opp gjennom årene, men det er vanskelig å huske alt» (kommune 5)

«Vi har forskjellige saker, det er de som vi selv bestemmer og har lyst til å ta opp, ting som vi har lyst til å bruke budsjettet vårt på og slikt, og det er det vi som bestemmer over (...) men vi får også tilsendt saker fra kommunestyret og helse, oppvekst og kultur-komiteen om saker som vi bør uttale oss om, og da blir vår mening lyttet til da. Eksempel nå i høst når vi hadde en sak oppe i UR, eller det var budsjettet faktisk, og vi hadde et innspill på noen som vi ville endre på i forhold til penger og slikt, og den komiteen var helt enige med oss.. kommunestyret lot bare saken gli helt igjennom (...); det gjaldt ungdomshuset vårt.» (kommune 6)

Den relativt nytilsatte rådslederen i kommune 7 påpeker også UR agerer formelt men gjør også et poeng ut av ønsker om å få til et bedre samarbeid med elevrådene i kommunen – og dermed en bredere ungdomsforankring - gjennom konkrete samarbeidsavtaler:

«Jeg liker å kalle oss et førstetrinnorgan, vi tar det direkte fra folket, så tar vi det opp til formannskapet og så til kommunestyret, og alt av saker som har med skole, utdanning, fritidstilbud og det som angår oss det tar vi opp direkte i kommunestyret. Har møte- og talerett (...) (A)kkurat nå holder vi på å stifte samarbeid med elevrådene i kommunen, for å få bedre samarbeid mellom ungdommen selv og ungdomsrådet som er der for dem (...) Det er en ide som jeg fikk, jeg sitter både i ungdomsråd og elevråd, jeg så meg litt irritert på.. det der er noe kommunen må ordne altså. Mener det er to av UR-medlemmene som også sitter i elevråd».

Ungdomsrådets oppgaver og roller⁶⁴

Ungdomsrådene ble bedt om å gi en gruppeuttalelse om hvilke oppgaver og roller det er viktig for UR å utøve. Her er det også til dels aspekter som har fremkommet tidligere,

⁶⁴ Basert på: Hva er de viktigste oppgavene og rollene til ungdomsrådet? (Gruppesvar)

men det gjør det ikke mindre relevant å få et innblikk i ungdommens egen vurdering av rådets oppgaver og roller med tanke på utviklingsarbeid i egen kommune:

«Å få ungdommen til å trives i kommunen, være tilgjengelig for ungdommen, være et talerør for ungdommen, samle inn saker», «og jobbe for barn og unge», «En representant for ungdommen, et eksempel og (vise at det er viktig å) engasjere seg», «Viktigste rollen er at vi er uavhengig av parti» (Kommune 2)

«De viktigste oppgavene for UR er å kjempe ungdommenes sak, lytte til ungdommer og formidle videre. Og tilby aktiviteter for ungdommer. UR sin rolle er å gå frem som gode rollemodeller, være gode og trygge forbilder for andre ungdommer, være snille og bry seg om andre» (Kommune 3)

«De viktigste oppgavene er å få andre til å ha det godt» og «sørge for at ungdom blir hørt, at de er med på bestemme». Gjennom UR «får (vi) si noe om hvordan barn og unge skal ha det i kommunen», (og vi kan) «informere kommunen og om å gi bedre utstyr til aktiviteter» «(og) utvikle samfunnet (slik at det blir) bedre for alle ungdom (f.eks. mer tilbud osv.)» (Kommune 4)

Det handler etter ungdommens egne utsagn om man har noen som kan «tale barn og unges sak», «være en kritisk røst» og «skape engasjement rundt demokratier» (Kommune 5)

«Å hjelpe ungdom til å fremme saker videre til behandling (politisk, eller administrativt)» blir derfor et sentralt anliggende, herunder, «å forbedre oppvekstmiljøet for ungdom» blant annet ved å «tørre å si fra om ting, snakke med andre ungdom og fremstå som gode forbilder for andre ungdom» (Kommune 7)

Læring i UR⁶⁵

Gjennom flere av spørsmålene som er stilt til så vel ledere som til medlemmene i UR har vi sett at ulike former for læring hyppig blir nevnt som en viktig side og et konkret utbytte ved UR involvering og ungdomsmedvirkning. Dette er en viktig del av det mulighetsrommet som nettopp eksisterer for å arbeide bevisst og konkret med å involvere ungdom i planprosesser og lokalt utviklingsarbeid i kommuner, eller som det fremgår av et utvalg av de individuelle svarene fra ungdommene, først fra kommune 1:

«Når man sitter som medlem i UR, lærer man veldig mye om hvordan de voksne styrer kommunen. Vi lærer hvordan det er å være voksen, hvordan vi kan påvirke og ikke minst hvordan vi kan få gjennomslag. Vi får ikke bare et innblikk i hvordan de voksne styrer kommunen, men vi lærer om hvordan vi selv kan styre den, fra vår side på utsiden av kommunestyret. Man lærer også mye som kanskje

65 Basert på spørsmålet: Hva er det viktigste man lærer som medlem i UR og på hvilken måte? (Individuelle svar)

ikke blir lagt like stort merke til som alt annet. Vi lærer også veldig mye som vi gjennom vår skolegang vil få bruk for. Vi lærer blant annet om debatt-teknikk og hvordan skrive referat. Vi lærer om hvordan vi skal forholde oss til de som er eldre enn oss, og hvordan møte-virksomhet fungerer. Rettighetene vi som elever og ungdom har, og hvordan vi skal forholde oss til dem» (Kommune 1)

To andre ungdommer fra samme kommune formulerer seg på følgende vis: «Jeg synes det viktigste man lærer er å kunne påvirke sin kommune, på den måten at man taler ungdommens sak i form av appeller, holder konferanser og tar del på arrangementer». Og: «Man lærer at selv om man er ungdommer kan man gjøre en forskjell og forandre noe. Hvis man bare legger ting frem på en ordentlig måte kan man bli hørt av politikerne og andre» (Kommune 1)

Et UR-medlem i kommune 2 skrev følgende utførlige svar om læring gjennom UR-deltagelse:

«Man lærer å påvirke, utrykke sine meninger, delta i debatt, teknikker og metoder for å bli hørt, viktigheten i media, tilgjengelighet og kontakt med dem man representerer, møteregler og normer, respekt for andres meninger, engasjere andre, hersketeknikker, samarbeid, sette mål, jobbe hardt osv.»

Og som to medlemmer i kommune 3 skriver: «Man lærer masse nyttig om politikk og om hvordan kommunen våres blir «styrt». Vi lærer også en del om å samarbeide med andre, og hvordan man skal arrangere forskjellige ting. For eksempel X-dagen som vi arrangerte». Eller som en reflekterer rundt læring med relevans for at man selv kan organisere og bistå ungdom i et fremtidig perspektiv: «Det er litt vanskelig og velge ut akkurat hva som er det viktigste man lærer men jeg tror det er ting som møtekultur men også hvordan man organiserer ungdom som man kan ta med inn til t.d kommunestyret viss en noen gang kommer til å sitte der som voksen».

«At man har mulighet til å være med å påvirke hva som skjer i kommunen man bor i og gjøre en forskjell. Det nytter ikke bare å sitte og klage hvis man ikke gjør noe», det handler blant annet om at «man lærer å ta ansvar» (Kommune 4)

Fra medlemmene i kommune 5 er det verd å vise til følgende eksempelutsagn om læringsutbytte: «Det viktigste man lærer er å være politisk aktiv på en måte som er realistisk ovenfor kommunen. Man lærer å oppføre seg mere voksent og man får lære enormt mye» for eksempel «å lære om hvordan ting blir utarbeidet» og «få et innblikk i det som skjer i kommunestyret». Eller: «Det viktigste jeg har lært i hvert fall er at man kan, og burde snakke helt fritt. Jeg har lært flere å kjenne, og jeg har selv blitt mer utadvendt», noe som også gjenspeiles av et utsagn fra kommune 7: «Man lærer jo det med å tørre å si sine egne meninger», herunder «å tenke på en annen måte (og) å komme med nye og gode forslag (...), saker osv.»

10.3 Nærmere om erfaringer med medvirkningsmetoder og – aktiviteter

Gjennom samtaler med UR-lederne viser det seg at det er et vidt spekter av erfaringer med ulike former for medvirkning og verktøy/metoder og aktiviteter i den sammenheng. I arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel i kommune 1 tok for eksempel UR direkte kontakt med skolene i kommunen. Det ble også laget en video fra denne prosessen. Ungdomsrådslederen mente at rådet har hatt stor innflytelse både på budsjett og samfunnsdelen der det gjelder utforming av tiltak samt organisering og tilrettelegging for at barn og ungdoms behov og interesser skal bli ivaretatt.

I forbindelse med det nylig gjennomførte kommuneplanarbeidet i kommuneeksempel 2 kom planlegger fra kommunen inn i UR og kjørte en prosess for å utkrystallisere tiltak for barn- og unge der også diverse kart var et viktig verktøy. Dette ble så behandlet i kommunestyret. Her ble det også vist til eksempler på opplegg for gruppeprosess/ gruppesamtaler f. eks for å få ungdommene på ungdomsklubben i tale med hensyn til å identifisere ønsker, interesser og behov (kommune 2)

I samme kommune ble uttrykt UR-lederen videre gode erfaringer med å benytte seg av rullerende gruppearbeid:

*«Vi hadde slike workshops på denne x-dagen med stasjoner, på en av disse stasjonene skulle ungdommene skrive hva de ønsket å forbedre med kommunen da.. vi ønsker en lavere terskel for at ungdommen skal ta kontakt med oss i ungdomsrådet, slik at vi kan bringe det videre, så det er en del som kommer med konkrete ideer på hva de ønsker seg skal bli bedre, og da tar vi det med videre»
(kommune 3)*

I kommune 4 viste UR-lederen til en omfattende prosess for revidering av kommuneplanen som involverte UR-medlemmene som ansvarlige prosessledere i høringsrunden på skolen:

«Det første året mitt i UR ble vi UR-medlemmene som var da skolert inn i kommuneplanen og så mekket vi sammen en PowerPoint og så skulle vi ut og ha en høring i klassene på hele skolen, og da fikk vi høre fra de som gikk på skolen; hva de ville med X, hva som mangler på X.. og alt... hva som var bra med X.. det var ikke måte på hva vi fikk vite (vi i UR som kjørte prosessene med ungdommene), (...)Vi fikk satt opp et møte oppe i Rådhuset, der vi gikk gjennomgått kommuneplanen, side for side, der vi fikk den inn med teskje.. ungdomsrådet i plenum satte da sammen en PowerPoint med masse punkter og flere spørsmål, og så hadde vi også skrevet disse spørsmålene på et stort gråpapir og gitt ut masse Post-it lapper, og der skrev de forslagene sine og klistret på det, så da fikk vi også skriftlige resultater fra høringa (...)Vi hadde (...) med oss en kommunestyrepolitiker hver inn i høringa.. inn i høringslokalet.. (...) ordfører var selv på høringen.. han var en av kommunestyrepolitikerne som deltok.. vi var vel 13 fra UR så da var det 13 kommunestyrepolitikere (...)Vi tok det med til neste UR-møte hvor vi skrev en form for rapport og leverte til kommunestyret.. så vi

innrapporterte (...) Jeg opplevde løsningen av saken som veldig positiv (...) Jeg tror det var voksenkontakten vår som la vekt på å få skolert ungdommen i kommuneplan og hva den da omhandler» (kommune 4)

Sitatet gjenspeiler en tilsynelatende interessant dynamisk samspill der så vel UR, som ungdom som sådan, kommunestyremedlemmer og voksenkontakt spiller sentrale og utfyllende roller. Samtidig benyttes skolen og klasserommene som arena for høringsrunden blant ungdommen. Også i kommune 5 blir flere eksempler på ungdomsmedvirkning i regi av UR eksemplifisert. Følgende UR-lederutsagn synliggjør noen erfaringer med aktiviteter og metoder for medvirkning:

«Vi har hatt noen slike ungdomsundersøkelser, det er vel hvert tredje år, og da har vi hatt en god del spørsmål som ungdomsrådet har hatt med ungdomsundersøkelsen (...) det har blant annet handlet om spørsmål om hvilke saker som ungdomsrådet bør jobbe med, og at de skulle lage en liste i prioritert rekkefølge – om hvilke tilbud de syntes var fra best til dårligst – det er slike ting som er greit å ha med hvis vi skal jobbe mot et bedre resultat da. Ellers så har vi også noen som heter Ungdomspolitisk dag som vi arrangerer hvert år. Vi inviterer alle elevrådene, fra tre vgs. og to ungdomsskoler, vi inviterer dem til en stor dag der de er med og diskuterer det som de synes er viktig for ungdom i kommunen da, og det er i starten av hvert skoleår, så da er det helt nye elevråd som kommer og så har vi et grunnlag å jobbe videre med i løpet av året (...) (P)å begynnelsen presenterer vi oss selv, har bli-kjent leker, slik at vi skal bli litt varm i trøya, etterpå har vi det slik at folk kommer opp og skriver på en plakat hva deres tema skal være, og så blir det en gruppeleder for deres gruppe da, så det er egentlig åpent for komme med hva som helst. I fjor hadde vi til og med bedre tilbud for ungdom med hund, hest og.. så det er veldig mye forskjellig (...) Vi informerer kommunestyret om hva resultatet ble, og ofte er det noen fra kommunestyret som er med og hører hva de har å si. Når vi har referert fra det til kommunestyret så setter vi oss ned lager komiteer der for eksempel er noen som jobber med busstilbud, noen som jobber med kulturkort, og så har vi noen som jobber med ungdomsklubb og slik, og så inviterer vi de som har deltatt på gruppene for å jobbe videre med oss... Om det er lite forslag til tema så bruker vi å foreslå noe, men de fleste som kommer dit er engasjerte ungdommer, siden de allerede kommer fra elevråd»(kommune 5)

Følgende ble konstatert av ungdomsrådslederen i kommune 6:

«(I) de elevrådene der det sitter representanter for UR, derfra kommer det saker, fordi ungdommer flest i kommunen generelt ikke er så veldig opptatt av politikk og kanskje ikke helt skjønner hvordan det fungerer og at det ikke er så vanskelig å komme gjennom med en sak som de tenker, men elevrådet på den videregående skolen vår kommer i hvert fall med innspill på saker som vi tar med videre og diskuterer litt der da. Og så er det slik for meg i hvert fall, hvis jeg hører noen i vennegjengen min diskuterer, så sier jeg til dem at jeg faktisk kan det med til ungdomsrådet og snakke om det (...) (men vi har hatt) (...) 8 møter på

ungdomsklubben der folk kan komme med innspill på tilbud som de gjerne ville hatt i kommunen» (kommune 6)

Som vi også nevnte ovenfor, arbeides det i kommune 7 med å stifte samarbeid med elevrådene i kommunen, i den hensikt å få til et «*bedre samarbeid mellom ungdommen selv og ungdomsrådet som er der for dem*». Men som det fortelles videre av UR-lederen: «*Vi har jo to som sitter i Kommunestyret og som formidler våre synspunkter (...) jeg har ikke vært i møte med formannskapet etter at jeg ble valgt, men etter det jeg har hørt fra forrige leder så handler det på en måte om å prøve å kvalifisere saker til kommunestyret. Blir kalt inn automatisk til møter der fremover (...) vi har to representanter (i barnas kommunestyre). Vi bruker det som et vanlig kommunestyremøte, vi behandler sakene like seriøst og tar imot kritikk; ris og ros og sånt (...) Det er ordfører, som er ordstyrer og fører hele møtet, og så har vi kulturkonsulenten som fungerer som sekretær, og så har vi en politisk representant fra kommunestyret, og så har vi etatsleder fra teknisk etat, IT og oppvekst. Det er to representanter fra ungdomsrådet (som rulleres), så er det to representanter fra (...) to ungdomsskoler og tre barneskoler, (og det er ett møte på høsten og ett på våren)*» (Kommune 7)

At man vet å benytte UR som nettopp et råd i det kommunale planarbeidet blir også fremhevet av UR-lederen i kommune 8; «*Vi blir spurt, sist i går på en konferanse med fylkesmannen, der en plankonsulent fra X var med, det var for å inkludere ungdomsråd og ungdommen og i planarbeid (...) ungdom er ekspert på å være ungdom og vet hva vi vil (...) de kommer til oss og spør om det er noe vi kan ha et ord på da*». Det oppleves med andre ord som naturlig å involvere ungdom i planspørsmål som angår ungdom:

10.4 Resultater av medvirkningsarbeidet

I kapittel 9 ble det vist til saker og tilbud i kommunene som representanter fra politisk og administrativ ledelse mente var et resultat av medvirkning fra barn og ungdom. Men hva trekker barn og ungdom selv frem på resultatsiden?

I alle eksempelkommunene har ungdomsrådet en disponibel pengepott «*Som UR-leder føler jeg at vi er og blir tatt veldig seriøst av kommunestyret uansett saker vi tar opp (...) Den viktigste saken var budsjettet og innflytelsen på budsjettmøtets beslutninger. Der klarte vi å få økt potten til UR fra kr.60.000,- til kr. 75.000,-*». Dette kan være midler som kan benyttes til barne- og ungdomsformål, ofte øremerket til f. eks UKM og regionalt samarbeid, eller tildeles etter søknadsbehandling: «*(...) vi har kr. 50.000,- som vi kan fordele til søknader som vi får inn (...)*» (kommune 8)

I kommune 2 ble det fortalt at man i 2013 i regi av ungdomsrådet arrangerte et stormøte om narkotika der alle skoleelever samt foreldre deltok: «*Alle ungdommer i x og x går nå rundt med en genser med slagord mot narkotika*». Det er også opprettet en gruppe i x og x Mot Narkotika som alle fritt kan delta i. Videre var BMX-banen et synlig bevis på år innflytelse ble vi fortalt. I tillegg nevnes opplegget med skyss til og fra for en svært lav sum (kr. 15,-) med tanke på aktiv ungdom i kommunen som skal delta på organiserte aktiviteter rundt om. I en rekke av de øvrige kommunene har også de unge jobbet aktivt med å få etablert gode skyssordninger, for eksempel omtalt som «*hjem for en femtilapp*».

Følgende utvalgte utsagn fra UR-lederne bidrar til å beskrive noen av resultatene som ungdomsrådslederne mener man oppnådd gjennom egen involvering og aktivt medvirkning fra UR og/eller ungdom som sådan i noen av kommune:

Det handler om arrangementer og resultater av arbeid med ungdomsklubb, ungdomshus eller fritidsklubb:

«Hvis det skal være en sak så må det være ungdomsklubben, (...) vi er enige om at det er et veldig godt lavterskeltilbud, vi har hjulpet til og (...) stilt opp og gjort en del ting der da og det har vi planer om at vi skal bli enda bedre på.. ja.. og være på klubben da (og så) har vi et regionalt ungdomsråd, det består av alle ungdomsråd i regionene da.. har vel på en måte et overordnet ansvar (...) så vi samarbeider en del med dem.. det er på en måte informasjon om (...) arrangement som det er viktig for Ungdomsrådet å delta på.» (kommune 3)

Og: «Eksempel nå i høst når vi hadde en sak oppe i UR, eller det var budsjettet faktisk, og vi hadde et innspill på noen som vi ville endre på i forhold til penger og slikt, og den komiteen var helt enige med oss.. kommunestyret lot bare saken gli helt igjennom (...); det gjaldt ungdomshuset vårt. For vi har akkurat fått satt av siste rest til ungdomshuset som da blir åpnet i løpet av våren (...) vi sendte ut denne saken i 2012 da vi fikk satt av kr. 500.000 til dette året her, nei jeg mener 2013, og i år har det blir satt av 1 million, pluss kr. 125.000 til inventar (...) Det er det vi (i ungdomsrådet) som har kjempet igjennom (...) vi er veldig glad for det, (...) Det er nok den saken som vi har kjempet aller mest for, så innstillingen til kommunestyret var det skal bli satt av kr. 500.000 i år og kr. 500.000 til neste år, men det ville ført til at huset ville stått uberørt da i et halvår, så da kom vi med forslag om at vi kunne ta en halv million fra en annen post, og så flytte en over til i år, og så kunne den andre posten få sin siste halve million til neste år, og det var de andre enige i da, så da får vi ungdomshuset vårt et år tidligere (...) (V)i har en ungdomsfestival i kommunen vår, og den har vi kjempet inn på kommunebudsjettet, det går kr. 40.000,- til denne festivalen hvert år (...) det er en festival der vi har forskjellige aktiviteter, idrettsaktiviteter og andre ting, vi er midt i planleggingsfasen nå da» (Kommune 6)

Samt «Arrangementet vårt er UKM og det har vi gjort oss ferdig med, litt dårligere (deltagelse) enn i fjor, men generelt grei deltagelse med mellom 80 og 90 deltagere (...) i 2010 hadde vi 180 (...) Har egentlig ikke gjort så mye enda.. vi har skiftet ut ganske mange i UR i X nå.. men vi fikk ført gjennom en sak der vi får 200.000 til oppussing av den lokale fritidsklubben da, og det er vi veldig fornøyd med (...) (og) vi har 50.000 som vi kan fordele til søknader som vi får inn» (kommune 8)

Det handler om økt engasjement som et resultat av kjørte medvirkningsprosesser og lansering av kulturkort:

«Altså etter den høringen vår så ble det mye mer attraktivt å være medlem av ungdomsrådet, før var det slik at vi sleit med å få folk til å komme på møter og

være stemmeberettiget, men året etter var det superstor pågang.. så vi har merket en større interesse da for ungdomsrådsarbeid i X (...)vi noe som heter kulturkortet, det er et kort for ungdom fra 13 til 20, der vi får rabatter på diverse ting. Vi fikk i fjor et nytt bidrag der. Slik at år rabatt på treningssenteret (...)det er kjempeattraktivt, bussen er full hver gang..(...) Vi i UR setter opp to turbusser i året» (kommune 4)

«Når det gjelder kulturkort så var det mange som klaget over at det var et veldig dårlig tilbud på det i X da, så tok vi det videre til kommunestyret, og da vedtok de at det skulle være kulturkortrabatt på kommunale tilbud som treningssenter, kino, bowling og slike ting, så det var noe som vi følte at vi kom gjennom med. I fjor, på den ungdomspolitiskdagen, så ble det lagd en sak om at ungdomsklubben ikke fungerte i X, og det var der det ble laget en sak om møteplass for ungdom. Den jobber vi fremdeles med, så vi forventer jo at det skal bli et bra resultat av det» (kommune 5)

Det kan også handle om opplevde resultater som kan relateres oppvekstsvilkår og folkehelsearbeid:

«Vi har fått opp forbud mot røyking på kommunale eiendommer, og så har vi fått en fast sum som barnas kommunestyre har å bruke, så det er jo veldig bra i forhold til ungdom og helse og slikt..» (kommune 7).

UR- medlemmer om påvirkning⁶⁶

Basert på de individuelle skriftlige svarene fra UR-medlemmene kan vi se nærmere på et utvalg av utsagn som sammen gir et utfyllende bilde av deres erfaringer med deltagelse i UR, mulighetene for påvirkning og resultater av arbeidet som er lagt ned.

Fra kommune 1 kan vi servere følgende resonnement om erfaringen med UR som påvirkningskanal: *«Da jeg startet mitt første år i ungdomsrådet, visste jeg svært lite om hva dette innebar. Jeg visste bare hva ungdomsrådet gjorde, og at dette passet veldig godt inn sammen med mine interesser. Vi startet veldig tidlig på året med å gå opp på talerstolen framfor kommunestyret og si hvem vi var, hva målene våre for året var, og hva vi interesserte oss for. Allerede fra første stund viste kommunestyret at de ville høre på oss, de ville ta oss seriøst og kjempe for det vi sto for! Du følte så å si fra første stund at, wow, jeg kan faktisk påvirke noe. Når du starter som medlem i UR og møter denne følelsen, gjør det jobben du gjør så mye mer interessant. Du føler at du må gjøre ditt beste slik at andre blir fornøyd og stolt over hva du har fått til»* eller som en annen ungdom i samme kommune formulerer seg: *«Når man klarer å forandre noe, vet man at det UR gjør er viktig for ungdommene i kommunen».*

⁶⁶ Basert på spørsmålet: Når har du virkelig følt at du som medlem i UR har kunnet påvirke det som skjer i kommunen? (individuelle svar)

Følgene ungdomssvar fra kommune 2 understreker også at det er viktig at det vises til konkrete resultater av arbeidet, og opplevd anerkjennelse fra de voksne og gleden som uttrykkes fra venner om at tiltak er realisert: *«Hvis vi har slått igjennom med en sak, for eksempel x, og ungdommer/venner kommer å sier til deg hvor glad de er for det og hvor mye de gleder seg til å ta den i bruk. Da føler man at man virkelig har gjort noe. Også når man føler at man blir hørt av de voksne, i kommunestyret eller gjennom media... også da føler man at arbeidet er viktig. Det er jo for medborgere i kommunen vi arbeider for, med-ungdommer. Så når de bekrefter at du/dere har gjort en god jobb, da kan man være fornøyd».*

Det er også eksempler på at arrangement og synliggjøring av arbeidet blir oppfattet som sentrale punkt: *«Jeg følte at det var viktig med det kommunestyremøte der vi sa i fra at vi ønsket å være mer synlige. Dette hadde jo også en effekt, så vi kunne i større grad påvirke og delta. En annen ting, når vi arrangerte verdensdagen for psykisk helse, en viktig sak som bidrar til å endre holdninger osv.»*, *«ungdomen fekk augane opp for kva psykisk helse er, og kor viktig det er»*. *«(...) (V)i engasjerte hele skolen men også politikere rundt»*. På den andre siden er det også eksempel på ungdom som er mer usikker på egen påvirkningsevne og påvirkning gjennom UR: *«Det er ikke så ofte vi som medlemmer i UR har fått anledning til å påvirke det som skjer i kommunen. Eneste jeg kan komme på er da ordføreren kom på møte for å spørre oss om hvordan vi stilte oss til det med mobilforbud. Vi har også fått sagt meningene våre om hvordan vi ønsker at (...) (kommunen) skal bli i fremtiden»* (Kommune 3).

Det kan også handle om å bli involvert i et konkret prosjekt, og opplevd oppriktig interesse og engasjement fra de voksne og at man blir lyttet til: *«Jeg har følt jeg har kunnet hjelpe med film (...)»* eller *«når vi møter i kommunestyremøter og politikerne interesserer seg for hva vi mener om ulike saker»*. *«Jeg får si meningen min og får være med i saker vi tar opp»*. Men, som en av ungdommene også ærlig konstaterte i den skriftlige tilbakemeldingen til oss; *«Dette har jeg ikke merket enda»* (Kommune 4).

Eller som det fastslås av ungdom i kommune 5: *«Jeg har følt at jeg som medlem har kunne påvirke det som skjer i kommunen når det er mange ungdomsorganisasjoner + enkeltpersoner som har bedt oss gjøre en forandring. Dermed føler vi at vi er her for en positiv grunn»*. Men også her blir arrangement og involvering av et bredere lag av ungdom, i regi av UR, lansert som viktige hendelser og påvirkningsarenaer: *«Jeg føler at jeg virkelig påvirker det som skjer i kommunen når vi arrangerer f.eks. Ungdomspolisk dag»* og *«Ung i X»*, men det kan også dreie seg om samarbeid mellom flere UR i regionen: *«Når vi var på samling i (nabokommunen) for å diskutere regionalt samarbeid. Dette var noe jeg kunne engasjere meg i og komme med gode forslag om hvordan vi kunne gjøre det»*. Atter andre ungdom tillegger at det er *«gjennom komitearbeid og (og ved å) (...) være med på å utforme vedtaksforslag, ledet arrangement etc.»* man føler at man påvirker utviklingen i egen kommune, spesielt *«når saker vi ungdommen tok opp i UR slo igjennom til kommunestyret»*.

Akkurat representasjonen på større seanser og involvering i saksrelater diskusjoner blir også fremhevet i kommune 7: *«Når du representerer din egen kommune på en*

konferanse eller på et regionmøte» eller «da vi sitter og diskuterer, fordi da kan man si hva man mener» og som en ungdom påpeker «jeg synes jeg har påvirket i mange saker».

Forskjellen UR utgjør⁶⁷

På hvilken måte påvirker så et formalisert organ som UR så kårerne til unge i egen kommune. I det følgende presenteres et utvalg av gruppesvar som ble gitt av fem av kommunene i utvalget vårt:

«Situasjonen ville vært mindre bra, ikke like stort fritidstilbud» «(..). mindre aktiviteter, mindre sosialt» «(..)intet sted å fremme saker, mindre påvirkningsevne» (Kommune 2)

«UR er kommunens krydder ☺ som holder oppmerksomheten på ungdom oppe blant politikerne, det ville automatisk blitt mindre fokus på ungdommene i bygda hvis ingen jobbet med det» (Kommune 3)

*«Uten UR ville ikke ungdom bli hørt, ville ikke vært med og styrt, de ville vært overstyrt av de voksne, situasjonen ville derfor være helt annerledes enn i dag
«Det ville vært mindre aktiviteter» i og med at det ikke ville vært noen «som kunne si hvordan vi ungdommer vil ha det», (Kommune 4)*

«Færre tilbud», «det ville vært slik de voksne tror vi ønsker å ha det» (Kommune 5)

Eller som kommune 7 uttalte seg: *«Helt annerledes enn i dag. Man ville ikke fått samme påvirkning av hva som skjer i kommunen», «UKM ville blitt annerledes», «Mindre tilbud til ungdom (mindre penger)», «Mindre vedlikehold på skoler, sykkel- og gangstier, idrettslige ting.», «Ingen kantine på skolene», «Mindre uteleker på skoleområdene», Politikerne ville ikke vært så fokusert på ungdom og deres ønsker og interesser.».*

Ytterligere et svar fra denne kommunen lød som følger, og synliggjør etter vår mening et viktig ved å ta barn og unge på alvor i plan- og utviklingsarbeid: *«Ungdom ville vært mer i opposisjon til egen kommune».*

UR-arbeid og gjennomslag i 2013⁶⁸ sammenfatning av eksempler

I gruppebevarelsene fra de respektive UR ble en rekke resultater av arbeidet nevnt, og bidrar til å sammenfatte resultatene som ungdommen selv mener man har oppnådd som et resultat av involvering av – og medvirkning fra – UR:

«Bolyst for ungdommen, rusforebygging; Nei til narkotika, opplæring internt i rådet» i tillegg til «BMX-bane, Paintball, frukt på klubben, ungdomskonsert, div

⁶⁷ Basert på spørsmålet: Hvordan ville situasjonen for ungdom vært i din kommune uten UR? (Gruppesvar)

⁶⁸ Basert på spørsmålet: Hva er det viktigste som UR har arbeidet med og fått gjennomslag for i 2013? (Gruppesvar)

kurs (dj.-kurs, film og web, sminke, redesign, kokkekurs) samt «STOR-møte mot narkotika» (Kommune 2)

«Det viktigste som skjedde i 2013 var at UR arrangerte verdensdagen for alle ungdommene på ungdomsskolen, en hel dag der vi hadde poster med forskjellige aktiviteter både for kropp og hode, det ble også servert sunn frokost og lunsj til alle elevene og et foredrag av Marco Elsafadi» (Kommune 3)

«Det er miljøet som er det viktigste som UR har jobbet med», men vi har også «jobbet med film(...) (for å) vise frem kommunen» og som det ble påpekt, uten noen videre spesifisering: «Vi tar opp saker og sender sakene til kommunestyre» (Kommune 4)

«(Vi har arbeidet med) Ung i X, Ungdomspolitisk dag, treffsted for ungdom» men har også jobbet med «å arrangere kurs for Ungdomsråd på (...) (region X) og i Sverige + elevrådsopplæring, UKM» (Kommune 5)

«Det viktigste UR i X har jobba med i 2013 var Nettverksregler og mobbing – holdningsskapende arbeid, noe som også har ført til engasjement og interesse blant politikerne». Det har også blitt slik at «Ungdomsrådet har fått egne iPad'er i likhet med alle politikere Saken ble lagt frem på k-styret og enstemmig vedtatt». Det har også blitt arbeidet aktivt med «Røykfri kommune – sak lagt frem av Ungdomsrådets representant i kommunestyret – vedtak mot 1 stemme» i tillegg til at det er bevilget «egne midler til barnas kommunestyremøte» (kommune 7).

10.5 Uttrykte utfordringer med medvirkningsarbeid blant ungdom

Gjennom samtalene med ungdomsrådslederne fikk vi presentert enkelte opplevde utfordringer. Dette kan for eksempel handle om manglende interesse og engasjement i ungdomsgruppen og begrensede forbindelser til elevrådene i kommunen.

«Den største utfordringen er å få dem interessert og finne noe som binder dem og gjør at de får lyst til å medvirke og delta i samfunnet på en måte da..(..).. vi prøve å holde kontakten med elevrådet, men det.. ja.. det er på en måte.. der er det i enda større grad slik at det er dem som er de mest populære, ikke sant, som.. de kjenner ofte ikke til de som er mest interessert i å ... det er på en måte vanskelig å skape forbindelser mellom ungdomsråd og elevråd» (kommune 3)

Og: «Det er veldig få av dem (på ungdomsklubben) som bryr seg om ungdomsrådet og politikk generelt da, så det er ikke så mange som sier noe» (kommune 8)

En parallell kan også trekkes til et UR-lederutsagn i kommune 6: «Egentlig er jeg veldig glad for at ungdomsrådet vårt fungerer veldig bra og politikerne hører på oss, men hvis det skal være en utfordring, så er det å klare å engasjere andre ungdommer fordi det jo er mange som. hvis de høre ordet politikk eller ungdomsråd eller kommunestyre så bare sperrer de seg helt ute og ikke hører etter i det hele tatt, fordi mange ikke bryr seg.. eller

tror de ikke bryr seg, så det er kanskje det vanskeligste for oss å få andre som ikke sitter i ungdomsrådet til å engasjere seg»

Det kan handle om aldersspenn i UR-gruppen og opplevelsen av manglende seriøsitet på forslag og møter..

«Det er jo dette med seriøse bidrag da, det er vi til tider plaget med på møter, der det kommer lite seriøse innspill som ikke har grobunn i noen ting.. enkelte er ikke helt voksne enda, men de må skjønne at de ikke bare kan sitte og fjase på møtet (..) de aller yngste sier ikke så mye uansett, det som går i 9. og 10. klasse føler seg litt cocky og føler at de kan komme med masse rare innspill. Vi gjør så godt vi kan (for å få de yngste i tale), de gjør som de får beskjed om, men vi får vel bare se om de blir noe modigere» (kommune 4)

Eller det kan handle om opplevd arbeidsbelastning og tid til rådighet til UR-arbeid i en ellers travel skolehverdag, men aktuelle løsninger:

«jeg må forberede meg til alle møter, og hvis er det folk som vil snakke med oss, avisa, andre personer fra kommunestyre, eller.. ja.. ofte tar de kontakt fra foreldreorganisasjoner på skoler og slikt her, (...) jeg har ansvar for at det hele tiden er noen fra ungdomsrådet som stiller i kommunestyret, og det skal i utgangspunktet være meg, men det er ikke alltid slik at tiden strekker til slik at man får tid til alt (...) men (...) (NN) som er kontaktperson for kommunen da, han hjelper meg en god del med å styre med at det til enhver tid skal være noen som skal stille opp, i fjor gjorde jeg mesteparten av det her, men i år har vi fordelt det på noen flere som sitter i styret også, vi har to til som sitter i dette styret, så han som er nestleder, det er han som har ansvaret for alt som har med UKM for eksempel» (Kommune 5)

Det oppleves også at ungdomsklubben ikke benyttes som møtested av ungdommen i like stor grad som tidligere, men det jobbes med saken via digitale kilder, som paradoksalt nok kanskje er en del av årsaken til tendensen?

«Altså, jeg har mest lagt merke til ungdomskubbene og slikt, de har hatt veldig mye nedgang i oppmøtet og slikt, så vi må prøve å promotere det på nytt igjen. Vi har (en) (...) ungdomsportal på Facebook, (...) vi promoterer der, og jeg bruker å promotere det selv via min egen twitterkonto og instagram (...), må få folk ut ifra dataen...» (kommune 7)

Informanten fra samme kommune ville også understreke forskjellen voksenkontakten kan utgjøre med tanke på nettopp å imøtegå noen av de utfordringene som man møter i kommunene når det gjelder mobilisering av og medvirkning fra ungdom: *«Det hun kanskje har gjort er å engasjere ungdommen mye mer, vi har veldig lite oppmøte i UKM.. jeg mener vi har tre påmeldte til nå, deltagelsen har minsket de siste tre årene, så det er ganske utfordrende det å gjøre det attraktivt for ungdom igjen» (Kommune 7).* Også fra andre hold kom det frem at UKM, som mange UR har delansvar for, ikke engasjerer i like stor grad som før.

Synpunkter på mulige alternative UR-praksiser⁶⁹

Hvorvidt ser ungdommene et forbedringspotensial med UR i egen kommune? Det er indikasjoner på at storparten av medlemmene mener rådene fungerer bra og tilrettelagt som medvirkningsorgan. Det er imidlertid enkelte som svarer at de ikke har vært involvert lenge nok til å ha noen synspunkter, det handler også om hvilken referanseramme man har. Her presenteres noen påpekte utfordringer og aktuelle løsninger i de individuelle skriftlige svarene fra ungdomsrådsmedlemmene:

Fra kommune 1 ser vi at rekruttering til rådet er en påpekt utfordring, men at egen-reklame kan være en løsning:

«Jobben medlemmene i UR gjør er veldig viktig for utviklingen i kommunen, spesielt for de unge. Jeg mener derfor at UR burde være flinkere på å reklamere for hva vi kan brukes til. Jeg har igjennom mine 2 år i UR merket at å få nye representanter ikke alltid er like lett. Ikke alle vet hva vi driver med, og hva det innebærer å sitte som medlem. Jeg mener derfor at UR må jobbe mye mer med å reklamere for seg selv. Dette har lenge vært et punkt på planen, men ikke gi opp, jobb videre med det. Jobben vi gjør er veldig viktig. Å si vår mening og hva vi jobbe med vil ikke alltid fungere. Ikke alle vil klare å ta dette seriøst. Lag en film, vis hvordan møtene våre fungerer, få det fram på en gøy måte, slik at de blir misunnelig for å kanskje ikke være med på filmen som i går gikk på NRK1. Få det til å se gøy ut, ikke bare si at vi har vært på seminar, konferanser, turer, har det gøy på møter, VIS DET»

Eller som poengteres i kommune 4 om rekruttering, engasjement og en viktig faktor i så henseende: *«Informer flere ungdom om Ungdomsrådet, få flere til å engasjere seg, fordi vi er en liten kommune»*, noe som også kan ses i sammenheng med at *«i løpet av året må alle ha fått litt av sin vilje så man føler seg hørt»* (Kommune 4) noe som kan være avgjørende både med tanke på mobilisering av ungdom og for å opprettholde engasjement og trykk i medvirkningsarbeidet.

Mangel på talerett i kommunestyret kan oppleves som en utfordring og potensiell hemmer for møtedynamikk og ungdomssynspunkter, noe som gjenspeiles i dette svaret fra en annen ungdom i kommune 1: *«Det eneste jeg synes burde bli endret på er at leder og nestleder burde ha talerett på kommunestyremøtene, fordi etter denne appellen kan det komme ting som (man) føler at man burde få kommentere, og eventuelt stille spørsmål til»*.

Også de voksnes politiske språk kan også oppleves som en barriere, i tillegg til opplevd manglende engasjement hos enkelte UR-medlemmer, eller gjelder det kanskje voksenpersoner? ikke godt å si. Følgende kom uansett til uttrykk fra ungdom i kommune 2:

⁶⁹ Basert på spørsmålet: Er det noe som du synes burde vært gjort annerledes i UR? (individuelle svar)

«Jeg synes UR burde vært lovfestet. Jeg mener også at UR skal fortsette å utfordre, men når det kommer til skriftlige innkallinger og protokoller og språket som blir snakket i rådet, så mener jeg at de voksne kunne tilpasset seg litt mer. Det er viktig at alt skal være forståelig, dermed bør det ikke brukes altfor vanskelige, politiske ord. Jeg mener også at UR bør ha tale- og forslagsrett i alle saker på kommunestyret + Stemmerett i saker som angår ungdommen» og at man skulle hatt «mere engasjement hos enkelte personer»?

Større bevissthet rundt arbeid med planer og målsettinger har også et potensial skal vi tro denne ungdommen, men det uttrykkes samtidig en viss skepsis:

«Klarere planer og mål innen hvert ungdomsråd, et slags satsingsområde. Jobbing mot et bestemt arrangement etc. Klarere planer gjør det lettere, men ikke mer moro og engasjerende for medlemmene». (Kommune 3)

En økning i antallet UR-møter kan imidlertid også være et ønske *«(Jeg ønsker) flere møter fordi det er viktig å ha oppdatering ofte»* (Kommune 7)

10.6 Oppsummering

Gjennom resultatene og den innvevde diskusjon ser vi at arbeid med å få på plass diverse fritidstilbud og ungdomshus/fritidsklubb virker å være et svært sentralt og prioritert område i samtlige kommuner, i tillegg til arrangements- og prosessansvar o.l., for eksempel i samband med revidering av kommuneplaner og tilhørende høringsrunder.

Som vi har sett er det flere eksempler på at UR både er reaktive dvs. behandler tilsendte saker og proaktive der rådet selv utvikler, lanserer og setter saker på dagsorden f. eks i kommunestyret. Videre handler det om måten som representanter i UR får delta i kommunestyret og får anledning til å uttale seg om f. eks oppvekstmiljø og stedsutvikling på bred basis. Hvordan dette løses og hvorvidt ungdommene har møte- og talerett og/eller forslagsrett, varierer kommunene imellom.

I flere av kommunene er det på det rene at voksenkontakten på ulike måter har bidratt til å holde oppe trykket rundt arbeidet med barn og unge og fungerer som en viktig kontinuitetsbærer i tilretteleggingsarbeidet. Voksenkontakten formidler til UR det som internt settes på dagsorden hos ordfører og rådmann og av fagfolkene ellers, og kan både sile ut, sortere og kanalisere saker som er relevant for rådet å ta opp. Voksenkontakten er på den måten de vi kan kalle en relasjonell ressurs, da det er en aktør som både har oversikt, kjennskap og kunnskap om det som skjer og som fungerer som bindeledd mellom UR, administrativ og politisk ledelse og kommunestyret.

Læring blir hyppig nevnt som et viktig premiss for å få UR til å fungere og et konkret utbytte gjennom å delta i UR og ungdomsmedvirkning. Dette er en viktig del av det mulighetsrommet som nettopp eksisterer for å arbeide bevisst og konkret med å involvere ungdom i planprosesser og lokalt utviklingsarbeid i kommuner. I tillegg til påvirkningsmulighetene som UR representerer, kan også den sosiale dimensjon – som

også kan relaters til læring - anses som sentrale beveggrunner for å være medlem i et UR av ungdommen selv.

Manglende ungdomsengasjement og rekruttering til rådet anses imidlertid som konkrete utfordringer, men det er flere erfaringer med at arrangement, tilbud og ulike former for prosesser og tilhørende metoder som involverer et bredere lag av barn og unge, for eksempel via skolene, bidrar til konkretisering av medvirkningsarbeid og påfølgende engasjement og mobilisering av yngre medborgere eller som en informant sa; «*med-ungdom*».

Gjennom samtale og de skriftlige besvarelsene kan det synes som om en økt bevissthet rundt arbeid med planer og målsettinger har et potensial. Også de voksnes politiske språk kan oppleves som en barriere. Likeså kan mangel på talerett i kommunestyret oppleves som en utfordring og potensiell hemmer for møtedynamikk og inkludering av ungdomssynspunkter i den offentlige debatten i kommuneorganisasjon og kommunesamfunn.

11. VOKSENKONTAKTENE

11.1 Gjennomføring av samtale og bruk av data fra disse

Bruk av samtaleguiden (se vedlegg) ble ikke fulgt slavisk overfor voksenkontaktene, men mer improvisatorisk og eksplorerende fordi samtale med de enkelte forløp og utviklet seg svært ulikt. I noen tilfeller ble guiden brukt som et viktig regiverktøy, i andre for å smøre samtalen og atter i andre som en ren huskeliste.

Samtalene forløp på svært ulike måter og de oppsatte tema i guiden ble følgelig og nødvendigvis aktualisert på ulike måter. En viktig årsak var naturlig nok store variasjoner i faglig bakgrunn og praksis samt formell posisjon og stilling i kommuneadministrasjonen hos de voksenkontaktene vi førte samtaler med.

Det er også variasjon i de konkrete utfordringene som de ni kommunesamfunn og kommuneorganisasjoner i studien står overfor, og følgelig var det derfor også variasjoner i oppfattelse og pålagt ansvar, funksjoner og oppgaver samt myndighet tilknyttet rollen som voksenkontakt. Videre var det også både mangfold og samsvar i måten som man best kunne fylle denne rollen som en mellomroms-aktør for UR i forhold til det politiske og administrative nivået i kommunen samt overfor barn og ungdom på bred basis i kommunesamfunnet.

Det var heller ingen overraskelse å oppdage at samtale med de ni voksenkontaktene avdekket et mangfold av praktiske tilnærminger til å fylle denne posisjonen, selv om det også kunne utkrystalliseres ansatser til en klok praksis for det å være voksenkontakt.

I gjennomgangen av svarene fra voksenkontaktene i de 9 casekommunene er det destillert ut et «representativt» utvalg av utsagn fra samtale. Disse viser mangfoldighet og spenn i besvarelsene kombinert med å være konkret og «*to the point*», slik skapes både presisjon, klarhet og helhet i tilbakemeldingene fra denne informantgruppen.

Oppdraget fra DS handler om å kartlegge og diskutere hvordan distriktskommuner;

- legger til rette for medvirkning fra barn og unge i planarbeid og lokalt utviklingsarbeid
- hvilke muligheter for barn og unges medvirkning som tas i bruk
- hva utfordringene består i
- hvilke metoder og aktiviteter som benyttes
- hvilke resultater man har oppnådd

Det understrekes at svarene både gjenspeiler voksenkontaktenes subjektive vurderinger, personlige opplevelser og erfaringer, men også i noen grad rommer faktabaserte beskrivelser og/eller eksempler på viktige prosesser, situasjoner, hendelser og resultater.

For å få frem budskapet i samtale samt for å relatere det til de viktige spørsmålene i oppdraget, er vårt analytiske grep å sortere:

1. De konkrete spørsmål i samtaleguiden etter en vurdering av hvilket hovedtema og hovedproblematikk i oppdraget de bidrar til å belyse
2. Voksenkontaktens utsagn (autentiske svar) alt etter hvilket hovedtema og hovedproblematikk de faller inn under
3. Benytte utsagnene og hovedbudskapet de gir for å svare på oppdraget

For å få en mest mulig «empiri-nær» resultatpresentasjon, benyttes voksenkontaktens egne utsagn, noen ganger i litt bearbeidet form, men i de fleste tilfeller gjengitt autentisk⁷⁰. Det er også påfallende at denne rollen i liten grad er underlagt særlig fokus og forskning, slik vi kan se det i vår gjennomgang av nyere relevant norsk forskningslitteratur, og derfor heller ikke er inkludert i de konklusjoner og vurderinger mht betingelser for barn og unges medbestemmelse og medinnflytelse som er gjort og tatt opp av de aktuelle departement f.eks. BLD.

Voksenkontaktene kan sees på som en nødvendig og viktig, men kanskje lite påaktet infrastruktur for barn og unges medbestemmelse og medinnflytelse på politiske og administrative beslutninger, herunder kommuneplaner og budsjett, og strategier og tiltak i disse som er avgjørende for å utvikle målgruppens levekår, velferd og livskvalitet i kommunesamfunnet og de tilhørende bygdesamfunn. Dette er motsatt av det som er tilfelle for barnegruppen (selv om UR rommer begge grupper) som har egne lovpålagte mellomroms-aktører for barn (barnetalsmenn). Disse har i tillegg sine nettverk, noe voksenkontaktene for UR i sjeldnere tilfeller har og må ordne på eget initiativ, samt at barnetalsmenn også har informasjonsmateriell og opplæring til å fylle sine roller i motsetning til voksenkontaktene, som ofte må finne ut av dette på egen hånd.

11.2 Voksenkontaktens bakgrunn, stilling og funksjonstid

Voksenkontaktene i de 9 kommunene har vært i funksjon i mellom 2- 18 år og 7,5 år i gjennomsnitt. Alle er kommunalt ansatt i ulike stillinger og et par voksenkontakter har erfaring som politikere og fra politisk ledelse. Flere har komplementære oppgaver/funksjoner og stillinger overfor barn og unge. Som vi ser er det et mangfold av kombinasjoner av erfaring, kompetanse, funksjoner og oppgaver.

Ansatt som kulturkonsulent i kommunen. Har vært voksenkontakt for UR siden 2004. Drevet frivillig arbeid på bred basis i kommunen i 30-40 år. Har vært politiker i 16 år i kommunen samt varaordfører i 4 år.

Har hatt voksenkontaktansvar i fem - seks år og har jobbet mye med ungdom. Er ansatt som SLT-koordinator; man kan da velge å jobbe på mange nivå; strategisk og/eller ute

⁷⁰ Det presiseres at disse samtalerne, som varte ca. 1 time eller litt mer, av tidshensyn ikke ble tatt opp på bånd for transkribering. For å sikre høy autentisitet i materialet var vi to som sammen førte samtalerne med de ni voksenkontaktene og noterte. Deretter jevnførte vi våre skriftlige notater og skrev ut en endelig versjon av samtalerne.

Har vært voksenkontakt for UR siden 1995, dvs. 18 år i kommunen. Ble ansatt på kulturkontoret i 1990 og har lang fartstid og er for å si det sånn en kontinuitetsbærer på området barn og unge.

Voksenkontakten er i tillegg barnas talsperson for plansaker i kommune» og har hatt denne rollen i 10-11 måneder. Det har imidlertid vært et lite vakuum i kommunen en stund grunnet utskiftning av rådmann, etatsleder etc.

I 2008 kontaktperson for UR i kommunen. Har for tiden 50 % stilling som ungdomskonsulent og 50 % administrativ stilling ved ungdomsskolen direkte underlagt rektor (ikke undervisningsstilling).

Er ansatt i hel stilling som ungdomskonsulent i kommunen, og det å være voksenkontakt for UR er en inkorporert arbeidsoppgave. Har jobbet 10,5 år i kommunen.

Startet opp UR i kommunen i 2011. Ble spurt om å få UR i gang. Jobber på kulturavdelingen i kommunen. Visste den gang egentlig ingenting om UR og hvordan man skulle få det etablert og i funksjon. Innhentet info fra fem forskjellige kommuner rundt omkring i landet som hadde god erfaring med UR, på eget initiativ.

11.3 Rollen som voksenkontakt for ungdomsråd er mangfoldig

Det er som regel nært samarbeid mellom voksenkontakten og leder for UR, men arbeidsdeling og ansvarsdeling dem imellom varierer stort. Formelt pålagte oppgaver og korresponderende ansvar og myndighet hos voksenkontaktene varierer like mye, likeledes om de kan vie hele eller deler av stillingen til den konkrete oppgaven. Noen har inkorporert rollen som voksenkontakt som del av jobben, mens andre må finne tid utenfor ordinær jobb til denne tilleggsoppgaven. Hos noen kan det bli venstre-håndsarbeid hos andre kan det faktisk bli et hovedarbeid. Det skaper uforutsigbarhet i de lokale/kommunale betingelser for barn og unges medvirkning, og en slik variasjon er uheldig for å sikre ens muligheter for medbestemmelse og medinnflytelse uavhengig av lokalitet. I et demokratisk system er det både et rettmessig krav og en nødvendig betingelse for å få systemet til å fungere og for å hindre marginalisering og opphopning av avmakt.

Noen voksenkontakter jobber sammen med flere (f. eks er det egne administrative sekretærer for UR i noen kommuner) om å serve UR, mens flesteparten opererer både som kontakt/saksbehandler og sekretær og døråpner inn i det politisk-administrative systemet i kommunen. Voksenkontakten er den som ofte siler ut og kanaliserer saker inn til UR for å utforme en aktuell agenda for møtene der. Derfor vil det være betydningsfullt hvor UR og voksenkontakten rent administrativt plasseres og har formelt tilhold i organisasjonen, dvs. om det er sentralt eller perifert i forhold til strategiutforming, saksutvikling og beslutningstaking.

Kompetanse på og erfaring med ungdomsarbeid uttrykkes å være en forutsetning for å kunne jobbe godt i forhold til UR å ha legitimitet og bygge tillit, likeså kontinuitet og stabilitet i funksjonen over år. De fleste uttrykker at relevant barne- og ungdomsfaglig kompetanse og/eller erfaring med ungdomsarbeid er et stort fortrinn, likeså å ha flere man kan jobbe faglig sammen med om barne- og ungdomsproblematikk.

Det understrekes at det å kunne jobbe på flere fronter samtidig til samlet beste for barne- og ungdomsgruppen kan være et suksesskriterium for å kunne utøve rollen og løse oppgavene som voksenkontakt på en fordelaktig måte for ungdom generelt og ungdomsrådet spesielt.

Voksenkontakter som har sammensatte stillinger ligger det en mulig konflikt og konkurranse mellom de pålagte oppgaver som skal skjøttes som ansatt i en definert stilling i kommunen og de oppgaver som man skal løse (eller forventes å løse) som voksenkontakt for UR. Men det kan også være fordelaktig å ha flere roller samtidig i tillegg til voksenkontakt f. eks barnetalsmann, SLT-koordinator og stillinger i forhold til ungdomsarbeid og skole, fordi det handler om å jobbe (delta) på flere fronter (arenaer) samtidig for å få gjennomslag, legitimitet og innflytelse.

Voksenkontakten er videre relasjonsbygger mellom UR og politisk-administrativ ledelse, katalysator av prosesser og tiltak, kanalisator av saker og innspill, mobilisator av UR i forhold til strategisk viktige saker for målgruppen barn og unge, integrator eller inkluderingsagent for medvirkning i de politisk-administrative prosessene, fortolker og oversetter av dokumenter etc.

I 50 prosenten som ungdomskonsulent inngår arbeidet som UR-sekretær, men har i tillegg både driftsansvar og faglige oppgaver mht ledelse av ungdomsklubben. Videre inngår oppgaven som MOT-informatør, samt samarbeidsmøter med andre kommuner i Midt-Dalen samarbeidet om arrangement av UKM i egen kommune. Gitt dette har jeg ca. 2 timer pr uke til rådighet i arbeidet med UR.

Voksenkontakten jobber med samspillet mellom elevrådet, UR og Barnas kommunestyre for saksutvikling med tanke på å fremme strategisk, viktige saker som angår barn og ungdom til kommunestyret. Dessuten har jeg som voksenkontakt alt ansvar med ungdomsklubben.

Voksenkontakten er også barnerepresentant i kommunestyret i hht krav i PBL. Medlemmer fra UR sitter i plangruppen, og er på den måten delaktig i alle plan- og utviklingsprosesser i kommunal regi. I funksjon av voksenkontakt kjører jeg også egne prosesser med Ungdom rundt om på skolene.

UR er et underutvalg til kommunestyret og fasiliteres og sikres av UR-sekretæren. UR er derfor direkte underlagt rådmannen og forholder seg direkte til rådmann og ordfører. Dette er viktige strukturelle/organisatoriske betingelser for delaktighet og innflytelse hos medlemmene og et godt strukturelt utgangspunkt for meg som voksenkontakt for UR og de oppgaver jeg har som tilrettelegger.

«Styrer alt», siler ut saker, skriver og forbereder alle saksfremlegg i samråd med UR-leder, skriver møteprotokoll, min «kontaktrolle» går ut over – og inn i fritidssfæren, da jeg er veldig engasjert i ungdom også utenom arbeidstiden.

Agenda/saksliste utarbeides primært av voksenkontakten, men det er leder som signerer. Voksenkontakten setter opp sakslisten for UR i dialog med UR-leder før neste møte. Lederen for UR leder og styrer møtene.

Sekretæren til UR lager saksliste, innstilling til vedtak/behandling, har ansvar for teknisk møtegjennomføring og protokollering. UR-leder er møteleder og i noen saker prater UR-leder og sekretær på telefon før møtene for å informere og forberede.

Et er uten tvil viktig å ha barnefaglig kompetanse samt jobbe med ungdom til daglig (kjenner alle ungdommene) for å bekle stillingen som sekretær/voksenkontakt. Blir noe annet enn de som har det som en sporadisk tilleggsoppgave, disse får det ikke i ryggmargen på samme måte.

Viktig å ha erfaring og kunnskap om og kjennskap til hvordan barn og ungdom fungerer. Voksenkontakten må både ha evne og kompetanse til å få barn og unge i tale og til å artikulere sine behov.

11.4 Voksenkontaktens viktigste roller, funksjoner og oppgaver

Det er soleklart at disse nødvendigvis vil variere avhengig av utfordringene som målgruppen barn og unge i det daglige møter i kommunesamfunnet mht levekår, velferdsgoder og opplevd livskvalitet. Men også i forhold til hvordan barn og unges behov og interesser anerkjennes og vektlegges som legitime premiss for politikkutforming og tjenesteproduksjon av det politiske og administrative systemet (les ordfører og rådmann).

Generelt sett vil viktige roller til voksenkontakten være å skolere og lære opp ungdommene til å være «politiske» representanter og fungere i hht spillereglene i et politisk-administrativt system. Dessuten er det viktig å være en kvalifisert overvåker og en oppmerksom og årvåken «lyttbøye inn i dette systemet, samtidig som man også er en «vaktbikkje» som passer på at barn og unges interesser, behov og rettigheter blir adekvat ivaretatt i så vel planprosesser, saksfremstillinger som konkrete beslutninger. Men det fordrer at voksenkontaktene er en effektiv budbringer andre veien, fra det politisk-administrative systemet og inn i UR, slik at det kan reagere på endrede forslag til vedtak og spille inn nye opplysninger, konsekvenser og vurderinger som kan få saken tilstrekkelig opplyst fra deres side slik at premissene for beslutning blir de beste for målgruppen.

UR må derfor læres opp til og skolerer i «å kjenne sin besøkestid» og utnytte de muligheter for medvirkning og medbestemmelse som bringes til torgs av voksenkontakten på en adekvat og ordentlig måte. Det handler også om å være en agent som

tar initiativ til å mobilisere barn og unge på bred basis, men det er viktig at selve mobiliseringen skjer i regi av ungdommene selv, og her er UR et sentralt organ i samarbeid med elevråd og ungdomsklubber. Vi har tidligere sett at det såkalte «barometerdemokratiet» er en viktig innflytelseskanal som UR også må ta i bruk og håndtere på en god måte. På den måten kan barn og ungdoms innflytelse virke via to fronter, via det politisk-økonomiske systemet ordinære kanaler og via deltakerdemokratiets ad hoc mobiliserte og saksorienterte aksjoner (demonstrasjoner, opptog, Facebook-aksjoner, ordinære underskriftskampanjer, medieoppslag etc.).

Voksenkontakten må i det daglige legge til for og bidra til å skape en møtepraksis internt i UR som sikrer at alle ungdommer uansett alder, kjønn og grad av beskjedenhet og grada v selvtillit kommer til orde, tør ta ordet samt blir invitert til å mene noe og ikke minst bli hørt på. I dette arbeidet bør voksenkontakten alene eller i samarbeid med andre faglig kvalifiserte å tilrettelegge for å skape betingelser som sikrer kreativ og konstruktiv dialog blant medlemmene i UR. At voksenkontaktene har relevant kompetanse på og erfaring med barn og ungdom er en viktig betingelse for å sikre dette.

Viktigste rolle er å motivere, utvikle kunnskap om demokrati og skolere dem i demokratiske prosesser i et kommunal politisk-administrativt system. Voksenkontakten fungerer dessuten som budbringer internt i kommuneorganisasjonen mellom politisk og administrativ ledelse (ordfører, rådmann) og de ulike etater/etatssjefer.

Ungdommen er jo veldig forskjellig, noen er veldig frempå med de fleste er litt bakpå og beskjedne da det ofte er en blanding av barn og unge i UR og aldersforskjellen kan derfor være relativt stor mellom yngste og eldste medlem. På grunn av dette er noen medlemmer i UR utrygge og usikre på seg selv. Derfor er det viktig å utvikle selvtillit gjennom positive mestrings erfaringer, og det handler da om å få ungdom til å tro på seg selv gjennom det de faktisk gjør og presterer. Det handler derfor om å utvikle møtekultur og skolere i møtestruktur, m.a.o. hva det krever og innebærer å sitte i UR og hvordan man best løser dette.

Lære opp ungdommene til å bli politikere («politikerskole»), men også generell demokratiskolering som borger av et kommunesamfunn; skape bevissthet rundt det å påvirke og være med på å bestemme. Men det går også på å få medlemmene i UR til å forstå at de faktisk representerer alle ungdommer i kommunen ikke bare er der for sin egen del.

Å kjenne til og være i inngrep med politiske prosesser og administrative rutiner i kommunen er en forutsetning for å kunne sortere og sile sakene som UR får, samt kople UR både på og av i de internt pågående prosesser, slik at ungdom mobiliseres til medvirkning som er relevant for gruppen og ikke blir koplet på alle mulige ting og brennes ut.

Som barnetalsmann i planutvalget skal voksenkontaktene både «serve» dette utvalget med barneperspektiv og samtidig ta med seg dette til UR. Å være

voksenkontakt og barnetalsmann er komplementære roller som man må vite å dra nytte av i arbeidet med barn og ungdom.

Ved oppstart av nytt UR er det viktig at voksenkontakten tar initiativ til at medlemmene får et tale- og debattkurs.

11.5 Klok utøvelse av rollen som voksenkontakt

En viktig betingelse for å kunne utøve voksenkontaktrollen er at man liker å omgås ungdom, er på dere bølgelengde og ikke overstyrer eller kontrollerer disse, men i praksis slipper dem til og slipper dem løs på egne premisser, men selvsagt innenfor de rammer og spilleregler som er satt for dette i det enkelte tilfellet.

I praksis deltar voksenkontaktene i møtene i UR, forbereder og fasiliterer disse i samarbeid med UR-leder og blir koblet på saker der det er relevant og aktuelt for den videre fremdrift og saksutvikling. Men Voksenkontakten må aldri bli noen prosesserobrer i UR, da blir UR kun et skinn-demokratisk organ, et gissel satt under formynderi av det politisk-administrative systemet.

Voksenkontakten ofte en nødvendig koordinator og fasilitator av tiltak og utforming av strategier som også kan utvikles i dialog mellom UR og ungdom i både skoler og fritidsklubber. Men det krever tillit fra ungdommen og mellom UR og fire ungdomsgrupper, samt tillit mellom UR og kommuneorganisasjonen (politisk-administrativt), og tillit er en relasjon som man både skaper og gjør deg fortjent til. Derfor er all tillit handlings- og erfaringsbasert, man er det man gjør og unnlater å gjøre på godt og vondt. Derfor tar det tid å bygge opp tillit, mens et tillitsforhold kan ødelegges spontant, og da tar det mye lengre tid å etablere et nytt dersom det lar seg gjøre overhode. Det handler om å vite hva man gjør (handle med klokskap og kløkt) og gjøre det man bør (handle moralsk/etisk).

Voksenkontakten er også en særdeles viktig og nødvendig døråpner eller portner inn til og mot det politisk-administrative systemet for å integrere UR som legitim del av og som en viktig arena i den lokale forvaltningen til barn og unges beste (og derved være fremtidsorientert).

Å være god på barn/ungdom både når det gjelder å forstå og utvikle demokratiske prosesser og medvirkning/involvering i kommunale planprosesser der barn og unge kan delta på egne premisser. Det er viktig at voksenkontakten har et ekte engasjement og viser kjærlighet for ting, dvs. å se nytten av sin egen koblingsvirksomhet, men å kunne ta det som skjer på pulsen er viktig; for hvis dette ikke er på plass går det ikke bra, for sånne ting føler ungdommene straks.

Viktig å ha en kontaktflate med ungdom, og være kjent, slik at det utvikles en tillit basert på gjensidig respekt via samhandling over tid, gjennom å være tilstedeværende/tilgjengelig og nærværende i det daglige. Det er UR som er viktig, som voksenkontakt handler det om å trekke i de riktige trådene til rett tidspunkt.

I kommunen er det både mange møter og utvalg/fora som jeg som voksenkontakt overvåker for å ha klarhet i hva som skjer og hvor ungdom/barn bør være representert, samtidig hjelper jeg ungdommene i UR med mange slags praktiske småting som for dem er betydningsfulle.

11.6 Muligheter for barn og unges medvirkning som kommunene tar i bruk⁷¹

UR har som regel kontakt med kommunestyrets politikere, men praksis for medbestemmelse og medinnflytelse i dette forum varierer, som oftest har man møte- og talerett, men ikke alltid forslagsrett.

Kontakt med ordfører har de fleste, hos noen er den formalisert hos andre skjer det etter behov fra UR og/eller etter innfallsmetoden hos politisk leder.

Kontakten med rådmann og administrasjonen i UR-møtene er enda mer variabel og uforutsigbar både med hensyn til hvem, hva, når og hvordan. Derimot håndteres denne kontakten og relasjonen godt av voksenkontaktene uavhengig av møtene i UR og mer i forhold til saker og tema som dukker opp på den politiske og administrative agenda i kommuneorganisasjonen.

I de fleste av de ni kommunene som er satt under lupen er det relativt god dialog og hyppig kontakt mellom UR og den politisk-administrative ledelse. Det er også slik at UR oppfattes som et meget viktig organ for å fremme og utvikle klok praksis for medbestemmelse og medinnflytelse, selv om dette er strukturert, organisert og til rettelagt på ulike måter. Temaet barn og unge er ofte på dagsorden i så vel den politiske som den faglige og administrative dialogen i kommunen.

UR har også gode relasjoner til elevrådene og benytter disse aktivt i mobilisering av bredere deler av ungdommen, kanskje først og fremst elever både i ungdomsskole og videregående skole, selv om den ikke er lokalisert i den aktuelle kommune. Skolen som medvirkningsarena gjennom elevrådene er derimot lite benyttet av UR og de fleste voksenkontakter, unntatt de som har tilknytting til skolen i ordinær jobb på en eller annen måte.

De fleste ungdomsråd disponerer eget budsjett som alle barn og unge i kommunen kan søke om å få finansiert, tiltak, aktiviteter under. Beløpet varierer stor og kan være fra noen titusen til flere hundre tusen kroner.

I noen av ungdomsrådene er det to fast oppnevnte politikere fra de valgte representanter i kommunestyret, en felles for partiene i posisjon og en fra de i opposisjon. Disse er først og fremst observatører i UR. Dette kan være et klokt grep for å holde kommunestyret underrettet om aktiviteten og prosessene i UR, men kan også virke som et tveegget sverd,

⁷¹ Muligheter handler også om å legge forholdene best til rette og skape gode betingelser

da det kan påvirke diskusjonen og de tema som kan tas opp når man har de såkalte «øvrigheta» til stede, de som representerer makta som UR er underlagt.

Å ha en rådmann og ordfører som er positivt opptatt av barn og ungdom. I administrasjonen snakker vi om tema og problematikk som angår barn og ungdom minst en gang i uken, og UR er tilknyttet samme avdeling som ordfører/rådmann. For øvrig er det veldig lett å nå frem med saker vedrørende barn og unge fordi kommunen har politikere som er interesserte og engasjerte i denne tematikken.

Voksenkontakten skal være den som forløser saken, som skal bistå UR rådet og dets medlemmer i å formulere seg og føre saken videre i systemet, dvs. støtte og hjelpe dem slik at de selv kan kjøre sin sak på beste måte. På møtene gjennomgår vi sakslista til kommunestyremøtene, ønsker de å si noe om disse melder de bare inn til ordfører så kan de selv komme i møtet og uttale seg, ellers kan de lage interpellasjoner og sekretær kan da lese opp disse dersom ingen av UR-medlemmene kan møte.

Lederen for UR deltar i Kommunestyret og holder innledning på aktuelle saker og har generell talerett på line med de ordinære representantene, men ikke forslagsrett som de har.

Ordfører møter på det første møtet og avslutningsmøtet, imellom disse er det politisk kontaktperson som følger opp. Under budsjettbehandlingen i UR og første møtet i nytt UR deltar rådmannen eller etatssjef(er). Ellers blir virksomhetsledelsen inkludert i møtene i UR når det er aktuelt. Kulturlederen deltar f. eks på møter i UR når det er snakk om fordeling av kulturmidler samt investeringer i bygg

UR skal ha faste møter med elevrådene for å følge opp saker politisk. Det er derfor lagt opp til bred medvirkning fra barn og unge fra alle skoler og fra hele kommunen.

11.7 Typer medvirkning

Et viktig spørsmål som vi stilte voksenkontaktene var:

Inviteres barn og unge til å være kreative og proaktive og delaktige i saksutvikling, saksbehandling og beslutningstaking på områder som angår dem?

Svaret på spørsmålet må bli både et ja og et nei avhengig av om man fokuserer på de mangfoldig forekommende former for deltakelse som barn og unge inviteres til, eller om man fokuserer på synlige og sporbare effekter av denne deltakelsen, det vi kaller reell innflytelse på utforming av beslutninger og tiltak.

Det er også varierende betingelser knyttet til så vel deltakelsen som innflytelsen. Videre er det heller ikke noe automatisk sammenfall mellom det man får medbestemmelse på og hva man faktisk får medinnflytelse på.

Ofte medvirkningsprosesser lange og kronglete. I hvert fall gjelder det de kommunale planprosessene som kan gå over lang tid og der selve planen iverksettes over år. Det kan være vanskelig å spore egen medbestemmelse på det som skjer og den grad av faktisk og reell medinnflytelse man faktisk ender opp med og kan avlese i et resultat, enten det er et tjenestetilbud, en beslutning, et aktivitetstiltak, en arealdisponering, en fysisk inngripen eller bygningsutforming. For barn og ungdom sitt vedkommende er det særdeles viktig at veien mellom medbestemmelse og medinnflytelse er kort, konkret og klar.

Voksenkontaktens roller og funksjoner danner en helhet av komplementære handlings- og mulighetsrom. Disse må spille konstruktivt sammen i positiv utvikling av proaktive og effektive medvirkningsprosesser (delaktighet og innflytelse) til barn og unges beste i kommunen.

I vårt materiale kommer det frem mange eksempler på at barn og unge tillates og blir etterspurt som kreativt proaktive, dvs. både «finner opp egne saker» samt tar fatt i saker og beslutninger som de mener bør revurderes eller erstattes av andre ideer, konsepter og tiltak. Tidligere har vi også hørt fra ungdommene selv at de har erfart både reell og direkte innflytelse via iherdig selvbestemt (selvvalgt) og selviverksatt (selvgjort) deltakelse på f. eks budsjett beslutninger i store saker forbundet med realisering av viktige interesser og tilfredsstillelse av behov. Derfor er det viktig at UR også kan spille en rolle som en slags libero i systemet og ikke bare bli en disiplinert og polert variant av et voksenråd.

Det viktig for UR er ikke å lære seg å spille det demokratiske spillet godt, men i større grad bringe til torgs hva det er viktig og nødvendig å spille om, og det kan bare lekes frem fordi det trigger skaperkraften, mens spillet er underlagt skapermakten (de som bestemmer spillereglene og hva det kan spilles om). Derfor bør UR også være en arena som kan «leke» det politisk-administrative systemet ut av fatning, i den forstand at det bringer inn andre måter å spille på og andre ting og spille om som de med makten ikke evner å se og forstå. Derfor handler om la barn og unge både slippe til (å ha frihet til) og slippe løs (å ha frihet fra) på sin måte (egne premisser).

Det rasjonelle og det kreative må forenes, og det er jo alle system sin utfordring, fordi det kreative alltid bærer med seg en kime til nyskaping/endring av det bestående hvis spilleregler alltid er ment til å bevare det samme. Derfor vil barn og unge alltid representere både en mulighet og en utfordring, det er hvordan man evner å turnere dette som skaper grad av suksess eller vellykkethet i medvirkning fra denne gruppen.

UR har tale- og forslagsrett i kommunestyret, representert i alt av politiske utvalg, jf. regler/vedtekter for U-råd. To representanter for UR deltar i kommunestyret med møte og talerett (en representant er alltid med i kommunestyret). UR-medlemmene deltar ofte i kommunestyret, men det er veldig

individuelt når de har mulighet for deltakelse da de går på skole og det ikke alltid det passer å møte, men de får tilsendt alt av sakspapirer. Forøvrig er UR representert i alle politiske utvalg (såfremt det passer for ungdommene stiller de opp).

UR blir alltid på en eller annen måte inkludert i kommuneplanarbeidet. UR mottar også saker til høring/uttalelse på vanlig måte som andre utvalg når det er saker som angår barn og ungdom, et godt eksempel er boligsosial handlingsplan. UR har vært spesielt pro-aktivt i budsjettbehandlingen, og lært seg å vurdere hvordan endring i budsjettposter fører til nødvendig endring i andre (pluss/minus). Slik skapes en bevissthet rundt hvor man eventuelt skal ta penger fra hvis man vil opprettholde noe.

Det forekommer også proaktivitet og oppstrøms aktivitet slik at saker kanaliseres via leder/nestleder fra elevråd. Men UR både skaper og tar opp helt nye saker, f. eks fremmet UR en sak om papirløst råd fordi alle kommunestyrerepresentantene hadde iPads, og UR-medlemmene fikk som følge av dette initiativet også slike.

Møtene i UR legges tett opp mot kommunestyrets møtetidspunkt slik at medlemmene i ungdomsrådet kan se sakliste og for at de medlemmer som har ansvar for de områder som sakene faller inn under. Medlemmene har ulike ansvarsområder etter interesse, og de som har spesiell interesse i sakene, kan delta i kommunestyret. På denne måten får UR godt oversikt og innsikt i saker som kommer opp og de som har saksansvaret/interesse kan delta på møte i kommunestyret, noe som har fungert veldig bra. Det hentes inn fagfolk fra administrasjonen til UR-møter, der det er muligheter for direkte innspill, men ser her at alder er av betydning i forhold deltakelse i kombinasjon med garv av modning i forhold til tema, møtene i UR blir derfor ofte seminaraktige for å presentere, informere og sette ungdommene inn i saker slik at de forstår hva det dreier seg om og kan gi innspill eller foreslå vedtak.

11.8 Forutsetninger og betingelser for velfungerende ungdomsråd

Det betones at det er viktig å mobilisere ungdom til medvirkning som er både meningsfull og betydningsfull for dem. Når et nytt UR er satt, er det veldig viktig at voksenkontakten evner å sette i gang, koordinere og fasilitere opplæring av medlemmene samt å skape kvalitativ god deltakelse for alle i møtene. Det må være respekt og balanse i en relasjon til ungdom spesielt samt til de medlemmene i UR spesielt må de som skal være voksenkontakter like ungdom og synes at det er ok å være sammen med dem samt se muligheter og fordelene ved å ha ungdom med på laget.

For at barn og unge skal motiveres må det være mulig å spore f. eks konkrete resultater av egen deltakelse samt og graden av faktisk innflytelse i viktige saker som angår gruppens levekår, velferd, livskvalitet og opplevelse av lykke. Det må også gis løpende kritisk-konstruktive tilbakemeldinger til UR på måten det jobbes på og den innsatsen

som gjøres. For å få det til må både rådmann og ordfører komme oftere i UR og gå i dialog med ungdommen om dette, vise engasjement og for dert ungdom gjør, mener og tenker. På mange måter er det slik at man får det UR og det barne- og ungdomsengasjement som man gjør seg fortjent til.

Det er viktig at voksenkontakten legger til rette for det vi kan kalle proaktiv kreativitet i UR, dvs. saksutvikling på egne premisser, dvs basert på egne initiativ og etter egen oppfinnsomhet, og ikke bare å være reaktivt effektive dvs. responderer på høringer og uttalelser som rådmann/ordfører formelt etterspør. Det krever også at voksenkontakten gis legitimitet til å være en advokat for barn og unges interesser i kommunen også mht til form og innhold på dialogen mellom UR og politisk-administrativ ledelse.

Slipp ungdommene til og gi dem ansvar, gi dem respekt og anerkjennelse for det de er og står for og på den måten hjelp dem frem til å stå på egne ben. Engasjert og motivert ungdom er en viktig grunnpilar i et velfungerende UR. Derfor må involveringen være lystbetont. Det er viktig at det som skal behandles og drøftes i UR ikke blir for kjedelig og tørt (vekker interesse fordi det direkte angår deres hverdag på en aktuell måte).

Oppfølging av forslag skaper desto mer engasjement og opplevelse av reell innflytelse slik vi erfarte med Ungdomshuset; der det ble gjort endret vedtak på basis av det forslag som UR la frem. På den måten ser man at UR sin mening teller, man opplever virkelig innflytelse i viktige saker som angår dem og har stor interesse. Derfor er det viktig at ungdommen slipper til og slipper løs, både høres og blir synlige og at enkeltrepresentanter og UR samlet kan spore resultater av egen deltakelse, slik som i det nevnte tilfellet.

Kjørte nettopp et seminar med UR om plansaker, kartbruk, plassering – opplæring og skolering er nødvendig og viktig. Det handler også om opplæring i spilleregler, hvordan UR og enkeltmedlemmene bør opptre strategisk i ulike tilfeller og situasjoner og samtidig vite hvordan systemet fungerer.

UR er ivrige og vil ofte veldig mye, det som er avgjørende er å få det til delta når det har betydning, dvs. evne å koble på ungdom i de sakene det er noe vits i å koble dem på. Det må det verken være medvirkningsformynderi, skinndeltakelse fra UR, at UR blir et gissel eller et alibi for noe de ikke føler at de verken står for eller har vært delaktig i. Derfor er det helt nødvendig og viktig å tilpasse saker og prosess til ungdommenes kompetanse og forutsetninger. Som følge av det er det påkrevende opplæring av medlemmene når et nytt UR er konstituert. For å skape kvalitativ god deltakelse i møtene er det viktig at voksenkontakten har både tid, kompetanse og ha evne til å være i prosess med ungdom (herunder være i god dialog med lederen av UR) og derigjennom bidra til kreativitet og proaktivitet.

UR har 7 medlemmer og ungdommene kan sitte til de er 20 år, per nå aldersspenn 15-18. Tre rekrutteres fra VGS og 4 fra ungdomsskolen, det er fire gutter og 3 jenter pr. dags dato i UR. Måten man velges inn i UR skjer på vanlig demokratisk måte som ved politiske valg. Valgene foregår på skolene. De aktuelle

sender en form for «søknad» der de begrunner sin egen interesse for deltakelse i rådet. Det blir laget en liste med basis i de 20 som har meldt sin interesse/ønsker å være UR-representant, og det blir satt ut valgurner. Det har aldri vært noe tull, ungdommen vet hvem de vil ha inn. Lederen for UR rulleres for hvert andre år. Representanter som vil fortsette i UR får det ut over de to år som de opprinnelig var valgt inn. UR-medlemmene har kr. 615,- i godtgjørelse pr møte i rådet (møtene er berammet til 2 timer), noe informanten mente motiverte og forpliktet, mens foreldrene har standard kjøregodtgjørelse. Sammen betyr disse to ordningene mye for engasjementet som for en god og disiplinert møtekultur; klare forventninger etc. Blir valgt for 2 og 2 år. Det er viktig med kontinuitet, for det er tungt å begynne med 7 ferske medlemmer samtidig i UR.

11.9 Resultater høstet og metoder benyttet

Foreliggende materiale viser stor variasjon i resultater, fra små unnselige prosesser og effekter, til brede prosesser på viktige tema for kommunen, der ungdom har hatt den totale regien og bidratt på en formidabel måte direkte eller indirekte via UR.

Voksenkontaktene forteller oss at barn og unge via UR har vært og er inkludert på varierende og spennende måter, og at deres bidrag er blitt verdsatt og har ført til konkrete beslutninger om tiltak, ressursbruk og hatt reelle og konkrete effekter både på samfunnsdelen i kommuneplanen, på den fysiske planleggingen (areal- og reguleringsplaner). Men ikke minst når det gjelder budsjettbehandlingen har UR klart å endre viktige vedtak samt bidra til at det er blitt fattet nye vedtak om disponering av store beløp som favoriserer aktiviteter, tiltak og infrastruktur med stor betydning for barn og unges levekår, velferd og livskvalitet.

Det er også stor variasjon i metoder for medvirkning og kreativt prosessverktøy som er tatt i bruk både internt i UR og med tanke på å mobilisere ungdom på bred basis i kommunesamfunnet der UR ofte har en oppmannsrolle. Noen metoder/verktøy er velkjent innenfor planlegging (swot-analyser etc.) mens andre er mer brukt i kreative utviklingsprosesser (framtidswerksted, cafémetoder). Ifølge voksenkontaktene er det hevet over tvil at barn og ungdom både har fått anledninger til og er blitt etterspurt og anerkjent som proaktive og kreative innbyggere og medborgere. Ifølge voksenkontaktene fremstår UR som et viktig og nødvendig organ for å ivareta og forvalte barn og unges behov og interesser på en god måte. Barn og unge både fått konkrete oppgaver, tillagt betydelig ansvar og tilsvarende myndighet til å beslutte og å håndtere dette på en god måte i storparten av våre ni case- kommuner, UR har på ingen måte blitt noe «supperåd», men fremstår som en aktivt og viktig agent for barn og unges interesser både i forhold til demokratisk innflytelse i det politisk-administrative systemet og som en agent for bred mobilisering av barn og unge i kommunesamfunnet både til innsats og kamp for egne interesser og behov, men også som konstruktive innspill i planprosesser og for utforming av kommunale tjenester og velferdstilbud, fysiske tiltak og investeringer som bidrar positivt til gruppens opplevelse av livskvalitet (bo-glede).

Prosess – metoder og verktøy:

Kjempeprosess i forhold til samfunnsdelene i kommuneplanen. Det ble gjennomført kurs med UR i hva det vil si å drive/bidra i planarbeid/-prosess, viktig forutsetning for suksess. Gjennomført høring ved hele ungdomsskolen (over 300 elever deltok) som UR arrangerte. Det ble anvendt konkret høringsmetodikk klasse og gruppevis med nedskrivelser på plansjer og gule lapper, en rapport ble utformet og dannet ungdommenes offisielle innspill til planarbeidet.

I kommunen ble det iverksatt en stor medvirkningsprosess mht kommuneplan. Ungdommene ble involvert ved å benytte en type World Café-metode som regi for den kreative dialogen dem i mellom og i forhold til kommunens ansatte. Alle elevene i både ungdomsskole og videregående fikk i forkant anledning til å spille inn forslag og tema. Dette dannet bakgrunn for regi og opplegg av World Café-prosessen. Metoden ble deretter benyttet i alle klassene og de skriftlige resultater ble videresendt til behandling i UR og derfra til kommunestyret. Videre ble UR-medlemmene rekruttert til diverse tematiske arbeidsgrupper under kommunestyret. Det ble derfor gjennomført en bred og grundig medvirkning blant ungdom i kommuneplanprosessen.

Kjørt en omfattende medvirkningsprosess mht til kommuneplanen i forhold til barn og unge i kommunen, men mest i UR. I tillegg er det gjennomført barnesamtaler i barnehagen og i elevråd som supplement. Ellers ble det uttrykt ønske om å operere mer mot elevrådet på mellomtrinnet og inn imot barnehager, men man mente at UR er bredt og godt sammensatt utover denne gruppen mht ungdommene i kommunen.

I kommunen er ungdom inkludert i alle planprosesser og alt planarbeid. Det er en automatikk i at når kommunestyret beslutter at en plan skal utarbeides/rulleres skal UR inkluderes i prosessen. Ungdomskonsulenten (som voksenkontakt for UR) skal være barn og unge sin representant i alle kommunale plan- og beslutningsprosesser. Som voksenkontakt har jeg benyttet en tilpasset SWOT analyse som medvirkningsverktøy, det er en fremtidsrettet metode og som lett kan gjøres forståelig for gruppen barn og unge. I kombinasjon med andre metoder/verktøy som skaper engasjement og dialog – å la cafémetodene som inkluderer gruppediskusjoner etc. får man et helhetlig og godt opplegg.

Konkrete resultater/effekter:

UR utformet en søknad kalt «ung og fri», fikk offentlige midler for å lage en plan for «grilling av politikere», der alle politikere ble invitert. Alle ungdommene i kommunen ble også invitert og det hele ble en stor suksess. UR gjorde alt fra A til Å på dette arrangementet. Det var ungdommene i rådet som var det viktige fokuset og de viktige drivkreftene i prosessen, det var ingen voksne som grep inn og overstyrte/kontrollerte. De voksne var i bakgrunn og hjalp til dersom UR ba om det.

Mange spennende prosesser, eksempelvis BMX-banen. Det var en skikkelig mobilisering av ungdom fordi de var uenige i plassering. UR fikk ordnet med befaring med hele kommuneledelsen og klarte å endre den vedtatte lokaliseringen. UR har derfor hatt betydelig involvering i lokalisering av anlegget gjennom å være tett på beslutninger. UR har vært i dialog med og hatt to møter med entreprenør, og ungdommene har styrt utformingen av anlegget selv. Dette har vært en veldig lærerik prosess, der en større gruppe ungdommer har fått praktisk erfaring i planlegging, gjennomføring og realisering. Det er blitt reist kritikk fra enkelte foreldre som mener det har vært et for stort ansvar for ungdommen.

Budsjettrunden i oktober 2013. Etter påtrykk fra UR ble midler omdisponert slik at ungdomsklubben fikk kr. 200.000,- til oppussing. Videre samarbeidet med nabokommunene Halså og Rindal som arrangerer UKM sammen.

Et høydepunkt for UR har vært jobbinga i forhold til «Surnadalskortet»⁷². UR fikk i oppdrag fra kommunestyret å finne ut hva som skal til for å få ungdom til å bli boende eller flytte tilbake til Surnadal. Det ble kjørt kurs over 3 helger der ungdommen besøker alle grendene, bedrifter og frivillige lag og organisasjoner for å få lokalkunnskap og kjennskap til det som finnes og de som er engasjert. Det dannes basis for utstedelse av et kort eller legitimasjon som ambassadør for kommunen. Dette kortet gjorde at ungdommene som fikk utstedt et slikt kunne jobbe som guider for kommunen om sommeren. Alle fra 10. klasse til siste år på VGS var aktuelle for å bli ambassadør for kommunen og få et slikt kort.

En av de viktigste merkesaker for UR var at utvalget egenhendig kom med forslag til endelig finansiering av ungdomshuset i kommunen. I 2014 ble det endelig vedtak om slik full finansiering i kommunestyret basert på UR sitt forslag.

UR har også vært involvert i Kaja Camp⁷³ der Ung i Midtdalen er medarrangør. Filmbussen i Oppland⁷⁴ - er et prosjekt der ungdom kan delta og være både foran og bak kamera, dvs. å være skuespillere, regissører og fotograf. UR er vesentlig delaktig i dette arrangementet der over 100 deltakere overnatter, og ungdommene betaler kun 500 for deltakelsen. På basis av dette arrangeres «Gullbussen i

⁷² <http://www.trollheimsporten.no/?cat=142050&id=4783398&showtipform=2>

⁷³ <https://www.facebook.com/KajaCamp2012> samt [prosjektbeskrivelse, http://www.regiondata.no/sel/getfile.aspx/ephdoc/?db%3DEPHORTE%26ParamCount%3D2%26DL_DOKI_D_DB%3D110864%26DL_JPID_JP%3D78824](http://www.regiondata.no/sel/getfile.aspx/ephdoc/?db%3DEPHORTE%26ParamCount%3D2%26DL_DOKI_D_DB%3D110864%26DL_JPID_JP%3D78824)

⁷⁴ <http://filmport.no/Filmverkstedet-i-Oppland/News/Aktiviteter/?article=2337> og <http://www.ostnorskfilm.no/nyhet/filmbussen-p-vei-gjennom-regionen> samt <http://kulturnett.oppland.org/News/Filmbussen/>

Oppland» som en slags minivariant av Golden Globe eller Oscar, der det deles ut i alt 8 priser⁷⁵.

Hvert år arrangerer Ung i Midt-Dalen fagdag for de tre ungdomsrådene som går på møtekultur, diskusjonsteknikk og faglige politisk-administrative ting ved å delta i UR som ledd i et større kommunalt beslutnings-, utviklings- og plansystem.

Via Ung i Midt-Dalen har man samlinger med de to andre UR som inngår, der regionale samarbeids- og arrangementsprosjekter diskuteres. Annenhver måned er det nettverksmøter dem imellom. Terskelen for samarbeid er senket, den regionale overbyggingen har en viktig koordinerende funksjon, og viktig for å gjennomføre arrangement, eks. ad kompetanse og økonomi. To representanter fra de kommunale UR deltar i denne regionale overbygningen. Alle UR stemmer over hvem som skal være leder. Det regionale UR har møter et par ganger i halvåret, mens det kommunale UR har møte en gang i måneden i skoleåret

11.10 Utfordringer

Følgende utfordringer uttrykkes:

- Ungdomsrådets synlighet i kommunesamfunnet og kommuneorganisasjonen
- Aldersspennet blant medlemmene i UR, men også antallet medlemmer gjør det vanskelig å få alle fritt til å artikulere krav og ønsker i UR
- Kriterier og praksis for rekruttering eller «valg» av representanter til UR og manglende kritisk blikk på og vurdering av mulige uheldige formelle demokratiske konsekvenser av samme praksis
- Arbeidsbelastningen i UR og forholdet til skolen mht fravær i forbindelse med hyppighet og varighet av deltakelse i rådet samt andre forpliktelser om oppmøte/deltakelse i andre organ i kommunen som følge av dette
- Lite offentlig tilgjengelig utformet info eller materiell om hvordan utvikle en klok praksis for voksenkontakrollen
- Oppgaven som voksenkontakt viker i konkurranse med pålagte oppgaver som man har via ordinær stilling i kommunen
- Manglende formalisering av mandat, oppgaver, funksjoner til voksenkontaktene samt nødvendige faglige forutsetninger for å fylle slike
- Voksenkontaktens disponible tid og ressurser samt politisk-administrative legitimitet som barn og unges advokat både i ungdomsgruppen selv i kommunesamfunnet og blant politikere og administrativt ansatte i kommuneorganisasjonen
- Manglende regionale nettverk erfaringsutveksling og læring voksenkontaktene i mellom

⁷⁵ <https://www.facebook.com/Gullbussen2013>, <http://www.gd.no/bildeserier/article6529993.ece>, <http://filmport.no/Filmverkstedet-i-Oppland/News/Aktiviteter/?article=2341>. og <http://www.youtube.com/watch?v=ehsSpXuX-As>.

- Opplæring i å fungere som voksenkontakt, det finnes mye materiell er laget for UR, men lite eller ingenting som går direkte på voksenkontakten som mellomroms-aktør
- Ungdom er utålmodig og har dårlig tid, mens det politisk-administrative systemet fordrer tålmodighet og god tid

Det er viktig at grunnen for å bli medlem i UR ikke er å få fri i fra mattetimer eller andre fag man ikke liker. Det er like viktig at det ikke danner seg et slikt bilde av motivasjonen og interessen for å delta hos skolens ansatte.

Har hatt perioder der arbeidsbelastningen har vært veldig stor; en konsekvens av ønsker om at ungdom skal delta i ulike arbeidsoppgaver; kritikk fra skolene om at det er mye tid som går med; men får samtidig får vi høre fra foreldre at det er viktig med engasjement; en middelvei som vi må leve med.

Halve UR byttes ut hvert år. Varamedlemmene hentes fra 8-9 klasse; rykker deretter opp. På denne måten rekrutteres det inn i UR noen som kjenner til arbeidsprosesser og arbeidsform i UR. Det er et savn at det er så få eldre ungdommer i rådet, mange blir barnslige.

Jeg prøver å lære opp medlemmene i rådet til å ta og føre ordet. Overvekt av 14-åringer, noen på 15, to på 16 år. Tre av disse er tilbakeholdne, selv om jeg vet de er engasjerte. Å få tilgang til alle ungdommers meninger og synspunkter er vanskelig.

Det er en utfordring at ungdom i seg selv ikke artikulere store krav og ønsker, derfor er det viktig å legge til rette for en kreativ prosess slik at de kan artikulere og begrunne konkrete ønsker og skape visjoner for eget oppvekstmiljø og egen framtid. Tror at de føler de blir tatt på alvor, men ting tar også tid; og det må ungdommene lære seg.

Det har vært en periode der UR har bestått av mange medlemmer fordi mange både politikere og fra administrasjonen har ønsket representanter fra UR inn i diverse arbeidsgrupper. Skolene synes det går mye skoletid til dette for de aktuelle elever. Foreldrene synes derimot det er ok også fordi resultatene på skolefag er blitt bedre som følge av deltakelsen i UR.

Ungdom er lett å rekruttere til UR fordi de har vært med i rådet har vært fornøyde, derfor er det blitt stor etterspørsel for å delta. «Har et overlapp i UR hele tiden, men det er et «problem» at noen trives så godt at de ikke vil gå ut.

Rekruttering/valg av UR medlemmer har vært preet av prøving og feiling; på Ungdomsskolen ordinært valg med alle elever, også VGS er mål for kandidater til UR og har ved sistnevnte gått direkte til elevrådene. Det er videre benyttet både en søknads- og intervjurunde som utvalgs metode i en periode, men denne ordningen fikk man ikke lov til å videreføre. Det er et tankekors da det kanskje var i denne tiden at UR fungerte best.

Kommunestyret består stort sett av eldre menn – opptatt av å legge oss opp imot den politiske kulturen for å få ungdom selv å føle at de får innflytelse – trekke inn fagfolk slike at ungdom får en ballast når de skal begynne å argumentere med politikere.

UR er et slags representativt demokrati for ungdomsgruppen. Derimot har det ikke skjedd noen breddemobilisering av ungdom via UR eller deres representanter. UR sine medlemmer blir en form for eliterepresentanter på godt og vondt. UR sin aktivitet og funksjon er lite kjent blant ungdom flest i kommunen og det er få oppstrøms prosesser til UR eller via UR som organ fra ungdom på bred basis i kommunen.

Det er for lite info fra sentralt hold for hvordan man skal forvalte og utøve rollene som voksenkontakt og barnas talsperson. Ønsker at det skulle komme mer oppdatert kursmateriell. Det blir veldig tilfeldig variasjon mht hvordan dette arbeidet legges opp ute i kommunene. Det skjer mye spennende, men flere kommuner burde fått dette på stell.

Det er ikke noe likende opplegg for å bygge nettverk mellom voksenkontaktene som det er for barnas talsmenn i plansaker.

UR er kreativt på saksutvikling, det er ingen mangel på det, men det er en akilleshæl for ungdommenes proaktivitet at sekretæren har mangel på tid for å prioritere akkurat jobbingen mot/med UR i forhold til de andre oppgavene blant annet som leder og driftsansvarlig av Ungdomsklubben i kommunen. Dette er en pålagt og prioritert oppgave som tar mesteparten av 50-prosentstillingen.

12. KOMMUNE-NORGES SATSNING PÅ NETTKOMMUNIKASJON

12.1 Bruk av Internett og sosiale medier

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan ungdomssatsningen i de 9 case-kommunene våre tar i bruk mulighetene som Internett og sosiale medier åpner opp for i sin samhandling med de unge innbyggerne.

Vi spør:

1. Hvordan tas nettkommunikasjon i bruk av kommunene for å mobilisere og bidra til medvirkning blant de unge?
2. Kan nettkommunikasjon ses på som en kritisk betingelse for barn og unges medvirkning i plan- og utviklingsprosesser i kommunene?

Som et nyttig bakteppe presenterer vi en kort oversikt over teoretiske og empiriske forskningsbidrag på dette tematiske feltet, som ligger til grunn for våre analysefunn basert på kvalitative intervju og nettstedsstudier. Ut fra disse funnene, erfaringene og refleksjonene oppsummerer vi kloke grep.

12.2 Status

I dag har alle kommuner en egen hjemmeside. Ambisjonsnivået i forhold til form og innhold som publiseres er svært varierende (Christensen og Aars 2002, Johnsen et al 2014). Teknologien rettes mot å støtte den tradisjonelle, formelle representative politiske prosessen, og teknologien brukes først og fremst som et informasjonsverktøy.

Enveiskommunikasjon dominerer, mens kommunenes nettsider sjelden brukes av politikerne for å oppnå dialog med innbyggerne. Lokalpolitikere ser i liten grad ut til å være involvert i kommunenes nettsatsninger, og det er først og fremst kommunen som tjenesteleverandør som er tilgjengelig på nettet. Det er altså ikke den folkelige politiske deltakelsen som står i sentrum, men de tjenestene som kommunene tilbyr. Fokus er på de «servicefordelene» teknologien kan gi innbyggerne.

Etter hvert har også bruk av sosiale medier blitt en del av hverdagen i norske kommuner. KS følger blant annet denne utviklingen og har laget et veikart for bruk av sosiale medier for kommunene som kom i 2012. Da var de fleste kommunene i startgropa, men en ny KS-rapport fra 2014 viser at «*Det er ikke lenger nok å misjonere for at det er lurt å ta i bruk sosiale medier, nå handler det om hvordan vi best skal gjøre det*» (Johnsen et al 2014).

Av 428 norske kommuner har nå 225 en Facebook-side. KS kom frem til en rangering av de 30 beste kommunene ut fra 21 mulige målekriterier, og der finner vi to av våre case-kommuner Ringeby og Surnadal. Bruken av både eget nettsted og sosiale medier er fortsatt i en tidlig utprøve og utviklingsfase, og det går relativt langsomt.

En studie fra 2008 viser en klar tendens til at tradisjonelle medier vurderes som viktigere enn nettmedier når det gjelder å innhente informasjon om lokalpolitikk. Svært få anser de kommunale hjemmesidene som viktige kilder til informasjon om lokalpolitikk, og en stor andel av den voksne befolkningen rapporterer at de ikke bruker Internett til å finne lokalpolitisk informasjon, men dette var altså før kommunene hadde kommet seg på Facebook (Hansen og Winsvold 2008).

Vestby (2009) viser i en undersøkelse fra 2009 til at også ungdommen i svært liten grad bruker kommunens egen hjemmeside for å holde seg orientert om lokalpolitiske saker. Heller ikke innbyggerne for øvrig bruker dem til annet enn å skaffe seg informasjon og oversikt, mens dialog og debatt er minimalt. Det er innholdet som får ungdom engasjert, ikke kanalene eller verktøyet IKT i seg selv.

Etter en evaluering av flere kommunale forsøk på å utvikle mer nettkommunikasjon med ungdom i Larvik, Øvre Eiker, Lillesand og Birkenes, som strandet, argumenterer Vestby for kommuner lett kan undervurdere hvor krevende det er både tidsmessig og kompetansemessig å påta seg oppgaver knyttet til nettkommunikasjon i ungdomsarbeid, og at det der ligger en «skjult» kompleksitet som blir en kritisk faktor for om man lykkes. Det er de voksne som må legges til rette for at dette arbeidet kan styrkes. Hvis ungdom blir involvert som medprodusenter kan nettet brukes til å informere om dette i et språk og en form som treffer denne aldersgruppen. Dette er også i tråd med forslagene fra Gruppen for ungdomsdemokrati som i 2007 ble etablert av Kommunal- og regionaldepartementet for å få frem ungdoms forslag til økt demokratisk deltakelse (KRD 2007).

12.3 Funn og tendenser

Vi vil nå presentere funnene fra vår empiriske analyse i de ni case-kommunene. Datamaterialet vi baserer oss på består av en oversiktsstudie av kommunenes egne nettsider, Facebook-sider, ungdomsportaler og ungdomsrådene åpne Facebook-sider, samt av kvalitative intervju med ledere av ungdomsrådene og voksenkontaktene deres, (se metodekapittel og vedlegg for nærmere beskrivelse). Vår oppgave har vært å undersøke hvordan nettkommunikasjon tas i bruk av kommunene for å mobilisere og bidra til medvirkning og mobilisering blant de unge.

En gjennomgang av kommunenes nettsatsning viser følgende hovedtendens: Alle de ni kommunene har en egen og aktiv Facebook-side⁷⁶, som er rettet mot kommunen i sin helhet. Så har et fåtall av kommunene nylig etablert en form for ungdomsportal eller egen ungdomsside på kommunens nettsted. For de tre kommunene Ringe, Sør-Fron og Nord-Fron har de gjennom det interkommunale ungdomssamarbeidet «Ung i Midtdalen» etablert eget nettsted for unge i regionen. Alle ungdomsrådene har selv etablert både en åpen og en lukket gruppe på Facebook, og noen få har også nylig opprettet bruker på Instagram og Twitter. Her er en oversikt i tabellen under:

⁷⁶ Med aktiv har vi her definert over fem innlegg i måneden

Kommune	Kommuna l Facebook- side, åpen og aktiv	Egen nettportal for unge	Egen side på kommunal hjemmeside for unge	Ungdomsråd: åpen Facebook- side	Ungdomsråd: lukket, intern Facebook- gruppe
Brønnøy	X	X		X	X
Eidskog	X			X	X
Kåfjord	X		X	X	X
Nord-Fron	X	X		X	X
Ringebu	X	X		X – passiv	X
Surnadal	X			X	X
Sør-Fron	X	X		X	X
Tana	X			X	X
Vefsn	X			X	X

Vi ser altså at kommunene selv ikke har lagt inn betydelig innsats på å bruke eget nettsted eller utvikle nye nettsteder for å kommunisere med sine unge innbyggere. Det er i stor grad Facebook som tas i bruk for dette formålet, og det er unge som i stor grad har drevet dette frem selv. Med andre ord er dette sosiale mediet blitt en del av den nye infrastrukturen i ungdomsarbeidet. Bruken er fortsatt i støpeskjeen og det prøves og feiles for å finne ut stadig nye bruksmåter og muligheter. Ungdommene opplever det ikke som et savn eller et behov at kommunen ikke har drevet frem flere nye nettsteder for og nå dem. En av dem sier det slik:

«Jeg ser ikke helt det store behovet. Informasjonen finnes andre steder.

Nettstedene må være veldig relevante for de unge for at de skal besøke dem. Jeg er heller ikke på kommunens egen Facebook-side, selv om den sikkert er bra»

Den åpne Facebook-siden som ungdomsrådene har valgt å drive i samarbeid med voksenkontakten handler i stor grad om *synliggjøring*. Gjennom synliggjøring ønsker de også å mobilisere og medvirke. De viser frem hva de arbeider med for å informere og inspirere andre unge, og de bruker også stedet til å informere om relevante hendelser, kurs, arrangement og liknende i lokalsamfunnet. Det legges i liten grad opp til lokalpolitisk debatt på den åpne siden. Når det gjøres blir det lett negative innlegg, sjikane og personangrep, noe som gjør at de unge unngår dette. Ellers opplever man relativt få problemer knyttet til nettikette og upassende digital oppførsel, selv om det forekommer og det finnes en bevissthet rundt det å være gode rollemodeller for sunn nettbruk.

Det som går igjen i de fleste kommunene er at selve organiseringen er noe uklar, av typen hvem skal poste, når og hva? Vi ser at aktivitetsnivået ligger på om 3-6 innlegg i måneden, men dette varierer i perioder, og noen sider er nærmest helt «døde». Både voksenkontakten og ungdomsrådet har ansvar for å publisere, men ungdommene har ikke alltid et klart bilde av at det er deres jobb og det kan dabbe noe av i perioder. Voksenkontaktene ser at de må ta et overordnet ansvar som administratorer for å sikre jevn og stabil publisering, minne på ungdommene om siden o.l. Dette handler også om at de unge er unge i en kort tidsperiode, det pågår jevnt en utskifting av de som er aktive, og det gir en utfordring for å drive stabilt over tid. På spørsmål om ungdommene

opplever at de når ut og mobiliserer flere unge enn de ville gjort tidligere uten synliggjøring på Facebook, mener de fleste informantene at det gjør de. En av ungdommene sier det slik:

«Ungdom leser jo ikke aviser, vet du. Men ved å bruke Facebook så når vi dem»

Akkurat i hvor stor grad de opplever at de når flere av de mindre engasjerte unge er ikke klart, men det er en tydelig oppfatning og forståelse hos informantene om at de gjør nettopp det. I Oppland har de tre kommunene Ringeby, Sør-Fron og Nord-Fron etablert et interkommunalt ungdomssamarbeid og de har nylig lansert et eget nettsted med moderne og ungdommelig design. Likevel sier prosjektansvarlig for kommunene at det er Facebook som er det aller viktigste verktøyet de har for å jobbe med og nå de unge. Hun sier det slik:

«Nettsiden gir god informasjon og oversikt for den som er interessert, men det er jo på Facebook dialogen foregår, med Chat og brukermeldinger og kommentarer. Det er her vi treffer flertallet»

En mer realistisk ungdomsrådsleder sier det slik:

«Vi når bredere ut, men fortsatt er det de mest aktive som mobiliseres og engasjeres. Men det er jo bra, da holder vi i alle fall på dem».

Muligheten til å opprette en intern og lukket gruppe på Facebook har alle ungdomsrådene benyttet seg av, og de brukes svært aktivt. Her varierer det noe hvem som har tilgang, men hos de fleste er det medlemmene av ungdomsrådet, voksenkontakten og politiske kontaktpersoner fra kommunestyret. I en kommune har for eksempel formannskapssekretæren tilgang for å kunne legge ut alle sakspapirer til gruppen. For alle ungdomsrådene fungerer gruppen som en svært nyttig kommunikasjonsarena og arbeidsplattform. Dialogen pågår her mellom de fysiske møtene med spontane diskusjoner, lufte meninger om nye saker, opplysninger om når ting skjer, huskemeldinger, møteinnngåelser, beskjeder etc. Voksenkontakten i en kommune sier det slik:

«Denne digitale arbeidsgruppa gjør det mulig å håndtere den politiske innsatsen på en overkommelig måte. Uten denne gruppa ville behovet for informasjon og kontakt måtte foregå i stor grad med direkte møter, mail, brev, og telefon-kontakt. Og e-post er helt dødfødt, det er Facebook som gjelder. Her når vi de unge tvert, de er på 24/7».

Om ikke sosiale medier bidrar til å mobilisere store mengder av nye politiske aktive unge, ser vi altså at den nye infrastrukturen i stor grad gjør det mulig for de allerede aktive til å fortsette å bli værende i sitt engasjement fordi det ikke blir for tids- og arbeidskrevende i en ellers travel hverdag med konkurrerende aktiviteter. Ungdomsrådene oppretter også nye interne eller åpne grupper når de jobber i ulike prosjekter som for eksempel regionale UR-samarbeid, nasjonale tema-prosjekt og med UKM. En av ungdommene sier det slik:

«Alle er på Facebook, så det er klart at uten Facebook ville alt dette vi gjør blitt mye vanskeligere å få til, men de ressursene vi har tilgjengelig.»

Facebook som sosialt medium er altså med å redusere kostnader ved deltakelse og tilrettelegging. Det har en form og et uttrykk som tiltaler ungdommen, det er raskt, enkelt å bruke, når de fleste, krever liten innsats og de fleste bruker det allerede som en del av sitt hverdagsliv.

Respondentene uttrykker alle at bruk av sosiale medier i ungdomsarbeidet fortsatt er i startgropa. De fleste ser at det finnes mye uforløst potensiale og mange muligheter som de kan finne ut av i tiden fremover i forhold til mobilisering og medvirkning blant de unge. Det visuelle ser ut til å bli like viktig som tekst. Informantene ser at når de poster innlegg med bilder får disse betydelig flere besøk enn innlegg uten bilder. Likevel er det også noen refleksjoner rundt skillet mellom offentlig og privat bruk av sosiale medier. En av ungdommene uttrykker blant annet en bekymring for at skole og privatliv kan flyte helt sammen, noe som ikke er ønskelig. En av voksenkontaktene uttrykte også denne dobbeltheten i bruken av Facebook i ungdomsarbeidet på denne måten:

«Når Facebook fungerer er det fantastisk, men når det ikke gjør det er det forferdelig. Vi må ha en stor ydmykhet og bevissthet overfor mediet og hvordan vi velger å bruke det.»

Bruken av nettkommunikasjon er utvilsomt viktig i kommunenes ungdomsarbeid. Samtidig er det en helt klar oppfatning blant ungdommene at det ikke er nettbruken som kan forklare at de har et godt ungdomsarbeid i hjemkommunen. En av dem sier det slik:

«Nettet er et viktig verktøy, men det viktigste er engasjement, direkte kontakt og tilrettelegging av flinke voksne»

Oppsummert kan vi dermed si at nettkommunikasjon kan ses på som en kritisk betingelse for barn og unges medvirkning i kommunene, men den inngår definitivt som en av flere betingelser som må virke sammen for å lykkes. Nettet er nyttig, men ikke nøkkelen til Nirvana... for å sette det på spissen. Vi ser også at tendensene og funnene fra de utvalgte case-kommunene også i stor grad samsvarer med hovedkonklusjonene fra annen forskning presentert i rapporten.

12.4 Kloke grep ad sosiale medier

Ut fra de funnene, erfaringene og refleksjonene som analysen har gitt oss, trekker vi ut fem kloke grep for bruk av nettkommunikasjon i arbeidet med å mobilisere og få unge til å medvirke.

- Å drive egne nettsted for unge krever store ressurser. En bedre strategi er å oppsøke nettstedene der ungdommene allerede er.
- Facebook som kommunikasjonskanal tilbyr en svært godt egnet publiseringsplattform, er gratis og tilgjengelig. Ved å bruke allerede populære

nettsamfunn, kan kommunen nå langt flere enn hvis en skal lokke brukerne til egne nettstedet.

- Andre sosiale medier som Twitter, Instagram og Snap Chat, kan også tas i bruk, men her nås færre brukere.
- Bruk gjerne bilder i sakene som publiseres, å ha fokus på at det visuelle er viktig.
- Selv om Facebook gjør det lettere, må det fortsatt legges ned ressurser for å drive en aktiv side med relevant innhold.
- Innsatsen bør være godt forankret og helt tydelig organisert. Hvem er administrator, hvem koordinerer, hvem har ansvar for å publisere, hvem skal lage innholdet som publiseres, hvor ofte, hvem skal gi respons, responstid, hvem håndterer ubehagelige innlegg etc. Målsetning med nettkommunikasjonen må avklares og innsatsen legges inn deretter.
- En voksen bør ha et overordnet ansvar og være fasilitator, men de unge bør også inkluderes i størst mulig grad.
- Utforsk gjerne mulighetene som sosiale medier gir for å skape mer debatt og dialog mellom ungdommen og lokalpolitikere i kommunen.

13. SAMMENFATTENDE DRØFTING OG KONKLUSJONER

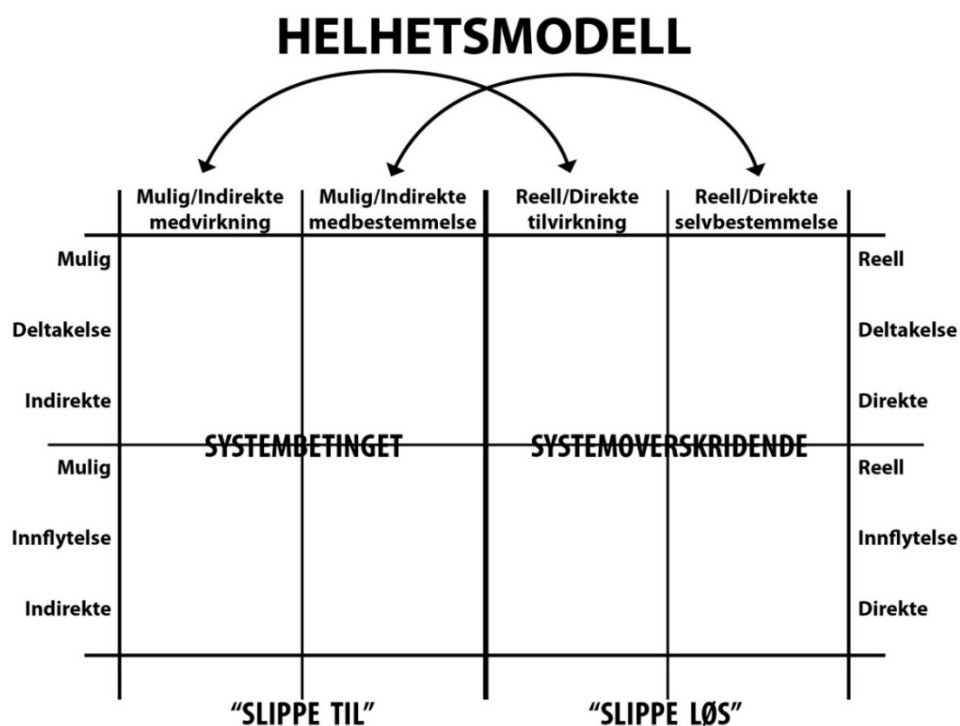
13.1 Introduksjon

For å belyse problemstillingene skissert i kapittel 1, har denne studien benyttet et opplegg med screening eller sikting for å identifisere case for nærmere undersøkelser. Et premiss var at disse hadde et godt omdømme og offentlig anerkjennelse for arbeidet med barn og unges medvirkning i plan- og utviklingsprosesser.

Gjennom informantsamtaler i 9 eksempelkommuner ble det avdekket at et velfungerende ungdomsråd (UR) var en gjennomgående nødvendig og viktig betingelse for å lykkes på feltet. Screeningene viste også at uttrykket «å lykkes» innebærer å være på vei, fordi medvirkning er en situasjonsbetinget prosess og derfor ikke en tilstand som er etablert en gang for alle.

På basis av kunnskapsstatus (kapittel 2), vårt teoretiske perspektiv på og modeller for medvirkning (kapittel 3-7), samt den empiri vi har samlet inn fra kommuner som er «siktet» til å være av «de beste i klassen», har vi utviklet en ny modell (figur 13.1).

Denne er relevant og aktuell for å fokusere og studere både enkeltpersoner, grupper og fellesskap, stillinger (voksenkontakt, ungdomsrådsleder, ungdomsrådsmedlem) diverse formelle og uformelle arenaer (UR), organisasjoner (kommuneorganisasjonen), institusjoner og samfunn (kommunesamfunn og lokalsamfunn).

Figur 13.1: Helhetsmodell for barn og unges medvirkning/medbestemmelse

Modellen danner basis for å diskutere hva som er viktige betingelser for (*hemmere og fremmere av*) medvirkning, men også for å drøfte UR som vitalt og viktig medvirkningsorgan/-prosjekt. Videre benyttes modellen for å drøfte voksenkontaktenes roller og betingelser for å gjøre en optimal jobb. Vår empiri sammenlignes fortløpende med relevant forskning på barn og unge sin demokratiske medvirkning og medbestemmelse de siste ti-femten år, og inkluderes i drøftingen.

Viktige analytiske poeng med helhetsmodellen:

Venstre side av modellen handler om å la barn og unge «*slippe til*» på en «*systembetinget måte*». Det betyr en måte som både utvikler systemets «*medvirkningskapabilitet*» dvs. evne til medvirkning og muligheter for medbestemmelse, og ikke minst målgruppens «*evne til medvirkning og muligheter for medbestemmelse*».

Medvirkning og medbestemmelse er en funksjon av muliggjort deltakelse og innflytelse innenfor rammer (spilleregler og rutiner) som systemet selv definerer. Med indirekte menes at deltakelse og innflytelse er en funksjon av den påvirkningskraft deltakelsen har hatt på de med beslutningsmakt. Dette kan *enten* skje gjennom uttalelser og innspill på saker som er satt på dagsorden av f. eks. ordfører og rådmann, gjennom innspill og dialog med ledelsen *eller* via talerett i kommunestyret i spesielle saker.

Reell og direkte tilvirkning samt reell og direkte selvbestemmelse inkorporeres i modellen. Reell og direkte tilvirkning betyr at man etter eget hode fritt kan vurdere, beskrive, begrunne og foreslå tiltak, utvikle saker, prosjekt eller måter å gå frem på (prosesser) som gagnar saken optimalt.

Reell og direkte selvbestemmelse betyr at man ikke trenger å skaffe seg tillatelse fra noen med ansvar og myndighet for å kunne gjøre noe, men derimot på eget initiativ fritt både kan velge samt beslutte hva man vil gjøre når og hvordan.

Direkte og reell tilvirkning og selvbestemmelse innebærer at både ressurser, verdier, ansvar og myndighet er koplet tett sammen og ikke splittet opp og fordelt på ulike stillinger, organer, etater eller organisasjoner.

Sammen utgjør mulig og indirekte medvirkning og medbestemmelse og direkte og reell tilvirkning og selvbestemmelse ytterpunktene i den helheten eller virkeligheten som barn og unges «medvirkning» i kommuneorganisasjon og kommunesamfunn er spent ut mellom.

Begrepet systembetinget i modellens venstre side henspiller på at det enten er det politisk administrative systemet selv eller tradisjoner og konvensjoner i kommunesamfunn/sivilsamfunn som setter betingelsene for målgruppens medvirkning og medbestemmelse. Det kan dreie seg om regelorienterte spilleregler eller varierende formaliserte rutiner som griper bestemmende inn på de former for medvirkning/medbestemmelse som er mulig overfor barn og unge f. eks i et politisk-administrativt system på lokalt nivå. Men det kan like gjerne være varierende sosiale normer, verdisyn og holdninger som bestemmer form og innhold på medvirkning og medbestemmelse til barn og unge f. eks i det sivile samfunnet i.

Det handler om kombinasjoner av mulige og indirekte former for medvirkning og medbestemmelse samt mulige og indirekte former for deltakelse og innflytelse. «Å slippe til» er en grunnleggende «*demokratisk forutsetning*» (og rett jfr. kapittel 2) for å kunne påvirke viktige saker og beslutninger som radikalt påvirker barn og unges velferd, levekår, livskvalitet og lykke, kort sagt opplevelser av «*det gode liv*».

Høyre side av modellen handler om å la barn og unge «*slippe løs*» på en «*system-overskridende*» måte. Det betyr en måte som skaper nye muligheter for barn og unge - enten i det politisk-administrative systemet eller i kommunesamfunnet - for det vi kaller «*reell og direkte tilvirkning og reell og direkte selvbestemmelse*».

Reell og direkte tilvirkning betyr i korthet proaktivitet, dvs. at man faktisk på fritt grunnlag kan ta opp, utforme og iverksette saker, tiltak, prosjekt eller aksjoner man selv mener er viktige, enten det er innenfor det politisk-administrative system eller i kommunesamfunnet og de tilhørende bygder og lokalsamfunn.

«Å slippe løs» handler både om «*demokratisk anerkjennelse og ivaretagelse*» av rettigheter, men også om «*tillit, tiltro til og tro på*» at barn og unge selv og på eget initiativ kan utvikle og iverksette tiltak og aksjoner for å skape et godt liv og en attraktiv framtid.

Det handler konkret om anerkjennelse som medborgere i form av aktiv etterspørsel som kompetente og kyndige deltakere i en offentlig kritisk-konstruktiv demokratisk dialog om samfunnets utvikling. På mange måter handler det om barn og unges evne til - og muligheter for - «*selvhjelp og selvhjulpenhet*» med stor betydning for å erfare og oppleve det gode liv på bred basis.

Ethvert system, enten det er et politisk-administrativt sådan eller et sosiokulturelt fellesskap, må utvise toleranse for annerledeshet og en ubetinget gjestfrihet for dem (f. eks. barn og unge) som stiller nye og kritiske spørsmål eller som gjør seg andre og avvikende refleksjoner og vurderinger. Det handler om å åpne opp for at virkeligheten har mange ansikter, kan skues fra mange sider samt oppleves og erfares på et vell av mulige måter. Det kalles «*konstruktiv alternativisme*».

«Å slippe noen løs» på egne premisser vil alltid medføre positiv endring og utvikling (systemoverskridelse) av det konkrete systemet selv, men det vil ofte være en smertefull prosess for enkelte aktører som da mister meningsmakt og derved innflytelse.

Å la barn og unge «*slippes løs*» reelt og direkte krever derfor både mot og raushet hos de som har politisk-administrativt makt. For det «*å slippes løs*» innebærer en invitasjon til å skape (tilvirke) på egne premisser og samtidig en reell og direkte anledning til selv å bestemme, uten at noen med systembetinget makt verken må spørres eller på synlige eller usynlige (panoptiske) måter setter begrensinger eller stikker kjepper i hjulene. Basert på oppmuntret og etterspurt proaktivitet og kreativitet hos barne- og ungdomsgruppen utvikles «*skapermotet*» og «*skapergledden*».

Det er viktig å presisere at «å slippe til» og «å slippe løs» alltid er to sider av samme sak. «Å slippe til» forutsetter former for og grader av frihet til å være seg selv ved reelt å bli «sluppet løs eller fri» som den man faktisk er eller alltid allerede kunne være, mens det å bli «sluppet løs/fri» forutsetter direkte tilgang og adgang til arenaer som man reelt «slipper til» på.

I et slikt landskap er det et stort poeng at ulike metoder og konsepter for medvirkning og medbestemmelse ikke har noe særlig for seg dersom barn og unge ikke får anledning til å være seg selv og får direkte og reell adgang og tilgang til arenaer med frihet til selv å tenke, mene, bestemme og skape.

13.2 UR som medvirkningsarena og agent for bred mobilisering

I kommunene fremsto UR som sentrale arenaer for barn og unge mht. medbestemmelse og medinnflytelse i det politisk-administrative systemet. UR ble også oppfattet som en viktig agent for bred mobilisering av barne- og ungdomsgruppen i kommunesamfunnet f.eks. i forbindelse med større kommunale planprosesser eller for å gjennomføre aksjoner, prosjekter og arrangement av og for ungdom.

Tidligere forskning i Norge (jfr. kapittel 2) har på den ene siden sagt at UR er et viktig medvirkningsprosjekt, men samtidig sådd tvil om UR som medvirkningsarena. Det har blitt hevdet at det er en stor risiko for at rådet kun får en symbolfunksjon og at ingen reell innflytelse skjer. Man har i den forbindelse pekt på at rådet ikke har en demokratisk sammensetning og at det dermed ikke representerer alle barn og unge i kommunen, men at det kan bli en elite som representerer seg selv. Forskningen det refereres til konkluderer i stor grad med at UR er en systembetinget medvirkningsarena der ungdom i noen grad slippes til, men ofte på en slik måte at de *aldri slippes løs eller fri reelt og direkte*.

Våre funn viser at denne risikoen fremdeles er en utfordring for dagens UR, men det oppveies i noen grad av at UR-ene ofte fungerer som viktige agenter for å mobilisere ungdom i kommunesamfunnet på bred basis både ved å gjennomføre arrangement og aksjoner i egen regi, men også ved å lede og regissere kreative prosesser overfor barne- og ungdomsgruppen for å spille inn synspunkter, problemstillinger og saker.

Vår empiri forteller oss at de aktuelle UR plasserer seg på begge sider i modellen. Noen UR er rendyrket for å fungere systembetinget på en optimal måte mens det for andre er frislippet som er ønskelig, noe som ofte skjer i kombinasjon med den systembetingede medvirkningsfunksjonen.

Videre viser eksempelkommunene stor spredning om man faktisk blir en arena for endring og utvikling på egne premisser eller om man presses inn i formalistiske rutiner og regler for saksutvikling og saksuttalelse der den sterkeste sin rett og makt gjelder. I et systembetinget perspektiv er det en uttalt ambisjon med UR å skolere ungdommer til å bli framtidige politikere i kommunen. Derfor er UR reelt et utvalg på linje med de ordinære politiske utvalg i kommunen, og i ett tilfelle er det avdekket at ungdommene

mottar møtegodtgjørelse, samt at foreldrene får bilgodtgjørelse for transport av egne barn med egen bil til og fra møter. Flere av våre eksempelkommuner har lyktes godt med denne strategien for å rekruttere stedets ungdom inn i politikken. En fare med dette er at det kan skapes en ungdomselite og et B-lag av ungdom som ikke er representert ved denne eliten, fordi rekruttering av ungdom ikke skjer etter de samme spilleregler og prinsipper som i det demokratiske systemet ellers. Allikevel kompenseres noe av denne grunnleggende mangel ved at mange UR-ledere ofte deltar på flere andre arenaer der ungdom møtes i kommunesamfunnet, og aktivt har forstått sin oppgave som advokat for hele gruppen og ikke bare seg selv, og derfor søker å ta opp og diskutere aktuelle saker i skolesammenheng, i fritidsklubb og på ungdomshus.

I de fleste av de 9 eksempelkommunene har UR en slik sammensatt og uferdige (hybrid) form. Det er også i pakt med det som forskningen på UR i Norge har konkludert med så langt. Denne hybride formen kan representere en unik mulighet for barn og unge til å få «dobbel reell innflytelse» nettopp av den grunn at UR både er innenfor og utgjør en formell og legitim del av det viktige og nødvendige politisk-administrative beslutningssystemet (det representative demokratiet som systembetinget), og samtidig utenfor og legitimt kan initiere og aktualisere «barometerdemokratiske» aksjoner (som systemoverskridende).

På den ene siden er UR ikke fullt ut systembetinget, men har alltid en legitim tilgang og adgang til de viktige politisk-administrative beslutningsarenaer, og på den annen side er de ikke avskåret fra å opptre systemoverskridende fordi de også på eget initiativ og fritt kan iverksette aksjoner og forfølge egne mål og ambisjoner som måtte gå på tvers av vedtak, beslutninger og strategier. I flere tilfeller har UR klart å endre vedtak og skape tilslutning til egne synspunkter og vurderinger på denne måten. Det er nok å nevne BMX-bane og bevilgninger til fritidsklubb og fritidshus jfr. kapittel 9.

Disse to diametrale påvirkningskanaler, den systembetingede - der man slipper til - og den systemoverskridende - der man slippes løs, kan - dersom de operativt og strategisk evner å samvirke - forsterke den totale medbestemmelse og medinnflytelse til barn og unge. Men, det er alltid en reell risiko for at UR også kan miste innflytelsesmuligheter fordi denne hybride og uferdige form står i fare for å utdefinere (ufarliggjøre) rådet begge steder. Derfor er ungdomsrådene kanskje de mest sentrale og viktige organ å studere for å kunne svare på spørsmål knyttet til barn og unges medvirkning (deltakelse og innflytelse) i så vel utvikling som forvaltning av kommuner i distrikts-Norge. UR har altså en mulighet for å kunne påvirke viktige politisk-administrative beslutningssystemet både utenfra og innenfra, og følgelig kunne skape optimale betingelser for barn og ungdoms livskvalitet, velferd og levekår. Det er stort behov for mer dyptgående forskning på denne problematikken i Norge.

Medvirkning inn i det politisk-administrative systemet følger visse formelle rutiner og prosedyrer. Innflytelse blir muliggjort gjennom delaktighet på systemets premisser, derfor er det viktig at rådsmedlemmene lærer spillereglene og det å spille på en god og klok måte for å få/(«vinne») innflytelse. Ofte er innflytelsen indirekte og ikke umiddelbart synlig, dvs. skjer gjennom påvirkning. Derfor er det viktig at ordfører og rådmenn alltid orienterer og informerer om hvor en sak eller et innspill fra UR står,

hvordan det vil behandles og hva som skjer videre før beslutning/vedtak kan gjøres. Tålmodighet er en dyd heter det, men tålmodighet skapes gjennom erfaring basert på administrativ redelighet og ærlig informasjon om det som skal skje og hva som kan forventes av mulig resultat slik at tålmodigheten blir tillitsbasert.

Videre er det viktig at UR ikke bare har mulighet til, men faktisk inviteres og får frihet til å mobilisere ungdomsgruppen på bred basis til selvbestemte aksjoner som de gjennomfører fra A-Å. På den måten kan UR som medvirkningsarena og agent for bred mobilisering - av den gruppen de skal betjene og være talerør for - utfylle hverandre og samvirke på en effektiv måte. Det finnes flere gode eksempler på slike i vårt materiale.

Medvirkning er strukturelt betinget og handler om kloke måter å organisere og gjøre UR operativt i stand til å reagere hurtig og adekvat på forespørsler, både fra kommuneorganisasjonen og ungdom generelt i kommunesamfunnet. Dette for å betjene gruppens behov og interesser samt produsere leveranser med det innhold og den form som forventes.

Samtidig er det like viktig at UR gis frihet til å utøve eget initiativ og til å benytte sin samlede kreativitet på sin egen måte. Det må være raushet, villighet og etterspørsel i det politisk-administrative systemet for å skape annerledes hjertesaker og utforme innspill på nye måter tilpasset gruppens behov og ambisjoner. Da handler det om at barn og unge kan bedrive direkte og reell tilvirkning og få direkte og reell selvbestemmelse. Barn og unge må få reell anledning til å skape egne ideer, utvikle saker som er deres og som de brenner for, og ikke minst kunne gjennomføre prosjekter på sin måte og noen ganger ha regien på det som skjer fra A-Å. Ikke minst gjelder dette i forhold til å mobilisere ungdom på bred basis i kommunesamfunnet og for å bli et godt talerør for gruppens vurderinger, meninger, interesser og behov. Det er nemlig en viktig forutsetning for å kunne være en god og reell representant for denne heterogene barne- og ungdomsgruppen, og ikke minst for å være i stand til å utvikle omforente og godt begrunnede vurderinger og standpunkter i saker og beslutninger som har stor betydning for deres levekår, velferd og livskvalitet på kort og lang sikt.

Å kunne og å ville opptre med integritet er en forutsetning for å utvikle virkelig tillit både hos barn- og ungdom i UR-rådet spesielt og hos barn og unge i kommunesamfunnet generelt. Denne tilliten må baseres på en troverdig, velvillig og aktiv etterspørsel internt i det politisk-administrative systemet for nettopp det som barn og unge tenker, brenner for, ønsker å gjøre og samtidig en aksept og anerkjennelse av de tilliggende årsaker til dette.

Det er en forutsetning at man slipper ungdommene til og gir dem ansvar, gir dem respekt og anerkjennelse for det de er og det de står for og det de bidrar med. På den måten hjelper vi dem frem til å stå på egne ben og til å tørre å være og å stå frem som nettopp dem de er. Da motivere vi de unge innbyggere og medborgere til å ha sine meningers mot, til å sette seg ambisiøse mål, og til å ville representere en nødvendig, framtidsrettet og en betydningsfull rolle og utgjøre en forskjell i utviklingen av kommunen.

En hovedkonklusjon er at det viktigste for å kunne lykkes med barn og unges medvirkning ikke primært ligger i metodene (verktøykassa). Men, for at metodene skal bety en grunnleggende forskjell, må systemene og strukturene for medvirkning og medbestemmelse som bygges opp rundt barne- og ungdomsgruppen muliggjøre et samspill mellom det «å slippe til» og det «å slippe løs». I tillegg må det utvikles en «ethos», altså en god, oppriktig og troverdig måte («vane») for å anerkjenne og etterspørre barn og unge som kompetente utøvere med kloke refleksjoner, vurderinger og viktige erfaringer. Dette bør være ett hovedfundament i utvikling av kommunene fordi det gjør dem i stand til å møte fremtiden på en god måte. Uten en slik «ethos» hjelper det verken med strukturer eller metoder.

13.3 Voksenkontaktene som mellomroms-aktører

I samtalene med lederne for de UR-ene og voksenkontaktene og politisk og administrativ ledelse i kommunene ble rollen som «mellomromsaktør» vurdert som en strukturell og prosessuell betingelse for et godt fungerende ungdomsråd. Det blir dermed en indirekte betingelse for å lykkes med barn og unges medvirkning.

Med *strukturell betingelse* menes at voksenkontakten er en nødvendig organisatorisk hjelpfunksjon (infrastrukturtiltak) som må være på plass og skjøttes på best mulig måte. Med *prosessuell betingelse* menes at voksenkontakten er en viktig forutsetning for å skape konstruktiv dialog internt mellom medlemmene i rådet og mellom rådet og andre fora i kommuneorganisasjonen, men også i forhold til gruppen barn og unge på bred basis i kommunesamfunnet. Det vitner om et behov for at voksenkontakten skal bidra til en systembetinget skolering og en opplæring og oppmuntring til en skapermodig praksis i UR, som er systemoverskridende. Voksenkontaktene representerer derfor på flere måter en nødvendig infrastruktur for å kunne lykkes med barn og ungdoms medvirkning i kommunene.

Voksenkontakten må være en hjelpfunksjon for UR, slik at det kan fungere på en best mulig systembetinget måte, dvs. fasiliteter det å «slippe til» - og bidrar til at unge får tilgang og adgang til utvalg og kommunestyre, ordfører og rådmann etc. Det innebærer at voksenkontakten aktivt må skolere UR-medlemmene i spillereglene for dette systemet og lære dem å spille spillet godt og på en klok måte slik at de vinner tilslutning for sine meninger og vurderinger.

UR-lederne opplever derfor også jevnt over voksenkontaktene som svært sentrale når det kommer til kommunenes tilrettelegging for medvirkning av barn og unge. Det har sammenheng med voksenkontaktens kunnskap og kjennskap til saksgang og saksinnhold som kan formidles slik at medlemmer i UR kan forstå og sette seg inn i sakene på en god måte. Ungdom i UR oppfatter voksenkontakten som en viktig og nødvendig relasjonell ressurs («mellomroms-aktør») mellom rådet og det systemet det skal fungere som en integrert og funksjonell del av.

Samtidig må også voksenkontaktene legge til rette for og skape legitime anledninger for at UR og medlemmene «slippes løs». Det betyr at voksenkontakten selv må skolerer eller være skolert i kreative medvirkningsmetoder. Ungdommene selv kan etter hvert

beherske og benytte disse metodene i mobilisering av ungdom i kommunesamfunnet på bred basis. Dette fordrer at voksenkontakten legitimt kan bidra både til systembetinget skolering av UR og til utvikling og forløsning av et «skapermot» som er system-overskridende.

Relevant kompetanse på - og erfaring med - barne- og ungdomsarbeid viser seg å være viktige forutsetninger for å skape god dialog og tillit mellom UR og voksenkontaktene, mellom UR og forvaltningen forøvrig samt i forhold de de unge innbyggerne i kommunesamfunnet. Men voksenkontaktene er tiltenkt en mer mangfoldig rolle som f. eks. rommer funksjoner som tilrettelegger, støttespiller, politisk-administrativ sekretær, kontaktformidler og døråpner, trener, oppmann og vaktbikkje.

Voksenkontaktene skal i utøvelsen av disse funksjonene ikke overta kontrollen eller styringen (verken synlig eller usynlig) over rådsmedlemmene og det som skjer i UR eller måten det skjer på. Voksenkontaktene skal via aktiv tilbaketrukkethet forløse hvert enkelte medlems og rådets samlede kreativitet, tiltakslyst, delaktighet og engasjement.

En slik tosidighet er en utfordring. For å beherske denne kreves trening, erfaring og praktisering over år. Derfor er kontinuitet i funksjonen som voksenkontakt en viktig forutsetning for å gjøre en god jobb, men det betinger også at voksenkontakten får tildelt tid, ressurser og utviklingsmuligheter som gjør en god jobb mulig. Det handler også ubønnhørlig om personlige egenskaper eller talent. Ikke alle passer til en slik jobb fordi det handler om å skape god kjemi i rådet og god dialog med barn og unge på deres premisser. Som sådan skal voksenkontaktene være en slags advokat for barns og unges behov og interesser i kommunen, men det fordrer et brennende, «ildsjelpreget» og troverdig engasjement og dedikasjon for saken og gruppens «ve og vel».

For at voksenkontakten skal være et effektivt binde- og kontaktledd mellom UR og resten av den kommunale forvaltningen, er det en viktig forutsetning at voksenkontakten både har politisk og faglig legitimitet i kommuneorganisasjonen. Det betinger både relevant kunnskap om, kjennskap til, samt aktuell erfaring med kommunal forvaltnings-skikk. «Jobben» med barne- og ungdomsmedvirkning kan aldri bli et venstre-håndsarbeid, noe de mange samtalene og svarene fra ungdomsgruppen underbygger.

Å være voksenkontakt dreier seg også om en moralsk forpliktelse for oppgaven og for ungdommenes beste, og da handler det om å opptre troverdig og tillitsverdig i alt det man gjør og sier overfor barn og ungdom i rådet. Derfor er lidenskap for oppgaven, der man reelt og troverdig brenner for saken, uunngåelig. Voksenkontakten bør være en ildsjel som skaper appell, engasjement og begeistring blant ungdommene for oppgavene og ansvaret de skal skjøtte. Lidenskapen består i å appellere til bestemte følelser, verdier eller oppfatninger hos ungdom, men også i å appellere til politikere og fagansatte i den kommunale administrasjon slik at de reelt i ord og handling tør å satse de unge, respekterer og anerkjenner det de står for, og det de artikulere, ønsker og vil.

I praksis betyr det å utøve en praktisk forstand basert på en erkjennelsesbasert motivasjon til å forstå og ta imot barn og unges synspunkter på en generøs og gjestfri måte. Og nettopp måten som det gjøres på er faktisk svært bestemmende for om det skapes

motivasjon eller dedikasjon for oppgaven, f. eks det å være UR-medlem, eller om det slår over i apati og likegyldighet (jfr. kapittel 3).

Læring blir hyppig nevnt som et viktig premiss for å få UR til å fungere godt, men også som en virkning av å delta i rådet og de tilhørende medvirknings- og medbestemmelsesprosesser. Det representerer en viktig del av det mulighetsrommet som åpnes gjennom å arbeide bevisst og konkret med å involvere ungdom i planprosesser og lokalt utviklingsarbeid. I tillegg til påvirkningsmulighetene som UR representerer, kan også den sosiale dimensjon – som kan relateres til læring - anses som sentrale beveggrunner av ungdommen selv for å være medlem i et UR.

Voksenkontaktens kompetanse på det politisk-administrative systemet, er en nøkkel for å kunne utvikle en klok praksis på å slippe ungdom til samt å skape aksept og legitimitet for de betingelser som gjelder for å slippe dem løs med sin kreativitet og annerledeshet. På denne måten etterspørres og anerkjennes skapermotet, pirres skapergledden og forløses skaperkraften hos gruppen.⁷⁷

Kunnskapsstatusen i kapittel 2 viser at det er gjort lite forskning på voksenkontaktens innhold og utøvelse. Vår studie har vist at voksenkontaktens roller, oppgaver, tid og ressurser til rådighet, samt måten som den enkelte utøver denne på, varierer i de 9 eksempelkommunene. I noen kommuner er det å være voksenkontakt en hovedoppgave i stillingen, mens i andre er det en marginal oppgave som er kombinert med andre oppgaver overfor barn og unge.

Våre data viser videre at det er viktig at voksenkontakten har adekvat kompetanse for å løse de oppgaver og utfordringer jobben bringer, men også at erfaring med konkret ungdomsarbeid er behøvelig. Vår studie har avdekket at voksenkontaktene befinner seg på begge sider i den presenterte helhetsmodellen og som sådan er nøkkel for å lykkes med (1) *formalisert* (regel – og rutinebetinget), *indirekte og mulig systembetinget medvirkning og medbestemmelse*, og (2) *uformell* (fri og kreativ), *direkte og reell tilvirkning og selvbestemmelse*.

13.4 Om sammenhengen mellom motivasjon og resultat

Motivasjon kan ikke vedvare uten synlige resultater, i klartekst betyr det at alle - inklusive ungdom i særdeleshet - må kunne avlese synlige spor av egen deltakelse/argumentasjon i de tiltak som iverksettes og i de beslutninger som fattes både på kort og lang sikt.

Motivasjon eller dedikasjon for egen rolle betinger samtidig at den synlige innflytelse av egen deltakelse er skapt på egne premisser. I praksis betyr det at barn og unge både må få «*slippe til*» dvs. ha legitim tilgang og adgang til politiske beslutningsorgan og den

⁷⁷ Jf. Sletterød 2011

politisk-administrative ledelse, men samtidig legitimt kan «*slippe sin kreativitet løs*» i frihet fra de bindende rutiner og regler og i frihet til å forløse de skapende evner som denne gruppen genuint besitter.

Det kan vises til en rekke konkrete resultater og eksempler på klok medvirkningspraksis i kommunene der det «å slippe til» og det «å slippes løs» samvirker:

- Bred involvering i utarbeiding av fritidstilbud og «Nei-til narkotikadag» i Tana
- Bred medvirkningsprosess i forhold til Kommuneplanen - samfunnsdelen i Brønnøy
- Brønnøy deltar i et (regionalt for Nordland) norsk-svensk samarbeid om UR-skolering i regi som ungdommene selv har ansvaret for
- Ungdomspolitisk dag i Vefsn
- Stormøte i regi UR i Kåfjord der alle politikere og all ungdom i kommunen ble invitert til egen dag for dialog
- Ungdomshøring i Eidskog i regi UR. Over 300 elever fra u-skolen deltok i høringen av kommuneplanens samfunnsdel. Det ble anvendt konkret høringsmetodikk både klasse- og gruppevis ved bruk av flip-over ark og gule lapper. En skriftlig samlerapport ble utformet og dannet ungdommenes offisielle innspill til planarbeidet i kommunen.
- Surnadalskortet; prosess for å bli ambassadører for egen kommune
- Involvering i arbeid med ny E6, nytt sentrum, ungdomsfestival og ferdigstilling av ungdomshus i Nord-Fron
- Dag for ungdom og psykisk helse, inklusive arbeidsstasjoner/gruppearbeid, i Sør-Fron
- «Gullbussen» i Oppland – lokal minivariant av Amandaprisen/ Oscar i Ringeby
- Ung i Midtdalen - et interkommunalt UR og samarbeid blant annet om arrangement (ungdomsfestival, felles turer, fagdager m.m.) som supplerer og kompletterer aktiviteten i de tre kommunale ungdomsrådene

13.5 Noen sjekkpunkt for å kvalitetssikre medvirkning

Anerkjennelse, dvs. det å bli tatt på alvor, bli respektert for sine standpunkt og ytringer, verdsatt som den man er og for det man er, er en grunnleggende forutsetning for vellykket medvirkning, ikke minst for barn og unge som er «ressurssvake» grupper i ressurskrevende omgivelser (det politisk-administrative systemet). Se kapittel 2 -7 for en nærmere utlegging av det forskningsmessige grunnlaget for disse sjekkpunktene.

- All deltakelse og innflytelse må være reell, legitim, ordentlig og rettferdig. Barn og unge må oppleve at deres interesser og behov blir anerkjent (legitimeres) og etterspurt (prioriteres).
- Det er viktig at barn og unge erfarer positiv mestring av forventninger og krav til egen deltakelse; det skaper selvtillit og motivasjon som er betingelser for engasjement og begeistring.

- Selvtillit hos barn og unge er en forutsetning for å kunne delta slik at de på en god måte kan ta ansvar for behov og interesser de skal representere.

Koordinering av medvirkningsprosesser må utøves slik at alle barn og unge anerkjennes og respekteres som representanter for legitime behov og interesser.

- I medvirkningsprosesser må man aktivt anerkjenne barn og unge som kompetente personer med relevante, aktuelle faringer og perspektiv.
- Kommunen må aktivt og åpent etterspørre barn og unges innsats (meninger og synspunkter) for å skape en redelig demokratisk dialog og en opplevelse av rettferdig og legitim innflytelse.

Mobilisering handler om å skape interesse og engasjement, og det skjer ved å sette behov og verdier på dagsorden. Men det er viktig å være klar over hvem sine behov og hvilke verdier man setter på dagsorden og gjør levende og virkelige.

- I alle planprosesser og utviklingsprosjekt der barn og unge med ulike interesser og behov skal mobiliseres til samarbeid for en felles framtid, handler det om å kunne håndtere konflikter, diskutere uenighet og utforme løsninger som ikke ekskluderer noen fra reell deltakelse og reell innflytelse.

Det er viktig med skikkelig forankring av alle medvirkningsprosesser, det gjelder så vel for de som deltar som de som har ansvaret for det som skal skje. Forankringen må være to steder, (a) i ungdomsgruppen og i den politisk og administrative ledelse samt (b) i faglig kvalifiserte vurderinger. En medvirkningsprosess foregår som regel på flere arenaer der resultat fra en benyttes som underleveranser i en annen og vice versa. Arenasystemet for medvirkning i de konkrete saker må derfor være offisielt vedtatt, begrunnet og beskrevet. Det er viktig å avklare hvordan og hvor leveranser beveger seg i dette systemet, f. eks. en høring i et UR eller kreative innspill fra ungdomskonferanser. Det sikrer pålitelighet og forutsigbarhet om hvordan slikt behandles og brukes i det videre arbeid f. eks i en planprosess (jefvnfør kapittel 5). Det er også viktig å fastlegge når og hvordan man skal få kritisk-konstruktiv tilbakemelding på egen innsats (leveranse) og hvorledes innflytelsen på det endelige produktet f.eks. i kommunale planer, strategier og konkrete tiltak blir synliggjort på kort og lang sikt.

- De arenaer som medvirkningen skal forløpe på må være bygd sammen slik at de muliggjør konstruktive koplinger av barn, unge og voksne, men det betinger aktiviteter som utvikler toleranse og respekt (anerkjennelse) da det er hovedpilaren i enhver konstruktiv dialog og samhandling.
- Klok praksis for rekruttering av barn og unge og rekruttering av medvirkningsteam, er nødvendige og viktige betingelser for å utvikle f. eks. et UR med optimale forutsetninger for å lykkes.
- Rammene for alle typer medvirkning må være på plass, all medvirkning man inviterer til må være reell.
- Det er viktig og nødvendig med kritisk-konstruktiv tilbakemelding på egen innsats.

Barn og unges deltakelse må sette konkrete synlige spor, da utvikles et eierforhold og eiendomsfølelse til disse. Eiendomsfølelse til de resultat/produkt/konsekvenser som egen innsats har bidratt til å skape, motiverer til ytterligere kreativitet, engasjement og forpliktet utholdenhet i deltakelsen.

- Kreativitet, positive forventninger og utholdenhet skaper oftest både bedre og mer anerkjente løsninger, resultater og konsekvenser for de grupper som er involvert.
- Konsekvenser eller konkrete virkninger av innsats og innspill må kunne spores direkte, samtidig som det må være åpenhet og enighet om hvor innspill havner i systemet og hvordan det eventuelt skal behandles videre.
- Man må uavbrutt være på vakt mot - og aktivt ta forhåndsregler for - å hindre at det utvikles *medvirkningsformynderi* eller *symbolsk medvirkning* fra det politisk-administrative systemets side.

Ledere må utforme et opplegg og lede prosesser som bygger barn og unges tiltro til seg selv, det man kan, vil og evner. Da vil selvtilliten til egen kapasitet og kompetanse øke spesielt hos barn og unge som har gjort seg dårlige erfaringer med medvirkning i form av opplevelser som symbolsk medvirkning og medvirkningsformynderi.

- Det er viktig at de som skal lede og fasilitere medvirkningsprosesser åpent diskuterer og begrunner hvilke medvirkningsmetoder og -verktøy som skal benyttes overfor hvem, når, hvor, hvorfor og hvordan.
- Medvirkningsprosessen må kontinuerlig evalueres av den/de som har ansvar/ledelsen og av de som deltar, slik at det tidligst mulig eventuelt kan avdekkes uheldige utviklingssituasjoner og negative utviklingsopplevelser eller kimer til slike hos de som deltar.

13.6 Noen viktige avsluttende kommentarer og påpekninger

Vår studie har avdekket at et velfungerende ungdomsråd (UR) er en gjennomgående nødvendig og viktig betingelse for å lykkes med barn og unges medvirkning på kommunalt nivå.

Uttrykket «å lykkes» innebærer «å være på vei - å være underveis» og representerer ikke en målsatt slutt tilstand som er etablert en gang for alle. Som prosess må medvirkning og medbestemmelse (reell deltakelse og reell innflytelse) fortløpende fokuseres, vurderes, tilpasses, utvikles, næres og raffineres. Det skjer som regel via ulike metoder og verktøy utviklet for målgruppen, f. eks barn og unge. Det er viktig at de som skal lede og fasilitere medvirkningsprosesser myntet på barn og unge i kommunene åpent diskuterer og begrunner hvilke medvirkningsmetoder og verktøy som bør benyttes overfor hvem, når, hvor og hvordan. Det fordrer at politisk-administrative ledelse og planfaglig ansvarlig samt voksenkontaktene i kommunene både har et minimum av kompetanse på og skolering i slike, og at de kan spille sammen, slik det finnes gode eksempler på i våre eksempelkommuner.

Diskusjoner om valg av metode er betinget av om den er koplet til en systembetinget praksis eller om den skal bidra til systemoverskridende praksis. Det er en faglig diskusjon/vurdering der barnefaglig kompetanse og metodisk kompetanse bør forenes til barn og unges beste og derfor bør veie tungt. Derfor er det viktig å utvikle og danne faglige nettverk som voksenkontaktene kan inngå i. Her bør den statlige forvaltning (sentralt og regionalt) utøve viktige funksjoner, oppgaver og roller for å kvalitetssikre denne gruppens kompetanse og ferdigheter.

En viktig betingelse for å lykkes med barn og unges medvirkning er et ekte engasjement og interesse fra ordførere og rådmenn. Det må vise seg som forutsigbart og hyppig nærvær i UR og gjennom aktiv etterspørsel etter ideer og synspunkter. UR må raust inkluderes og involveres som en kreativ innspiller og som modig talerør, saksutvikler og saksbehandler på hele barne- og ungdomsgruppens vegne. Dette er jo en svært heterogen og sammensatt gruppe med stort aldersspenn relativt sett. Våre data viser at dette varierer mye i våre eksempelkommuner.

Manglende ungdomsengasjement, alderssammensetning og rekruttering til UR er ifølge etablert forskning og data fra våre eksempelkommuner konkrete utfordringer. Det samme gjelder UR som legitim representant på bred basis av den sammensatte barne- og ungdomsgruppen.

Det er også flere funn i vårt materiale på at arrangement, tilbud og ulike former for prosesser og tilhørende metoder som involverer et bredere lag av barn og unge, for eksempel via skolene, bidrar til konkretisering av medvirkningsarbeid og påfølgende engasjement og mobilisering av yngre medborgere.

Skolene benyttes som prosessarena både i regi voksenkontaktene, men også ved hjelp av UR, som i flere tilfeller har hatt det fulle og hele ansvaret for å mobilisere barn og unge (elever) på bred basis både for å spille inn og sette politisk dagsorden. Det er eksempler på voksenkontakter som kjører samfunnsfokusede prosesser med ungdom rundt om på skolene for å avdekke vurderinger om egne levekår, velferd og livskvalitet. På denne måten genereres meninger om hvordan dette kan endres og utvikles på en positiv måte for gruppen for å sikre et godt fremtidig liv i kommunesamfunnet. Koplingen med voksenkontakter, rådgivere og rektorer på skolen kan med fordel bli både mer formalisert, kreativ og proaktiv, da det ofte er svake og vilkårlige forbindelser mellom UR og skolene. Skolene deltar i liten grad aktivt i lokalt utviklingsarbeid i samfunnet utenfor skolen og utover det skolefaglige. Skolene selv bør derimot bli en mer aktiv for å mobilisere ungdom til medbestemmelse og medinnflytelse utover det rene elevdemokrati med fokus på læreplaner og læringsmiljø. Da kunne skolen og UR spilt sammen på en positiv og proaktiv måte overfor det politisk-administrative systemet. Det er både utfordringer som må håndteres og muligheter som må forløses og gripes for at det skal kunne bli en realitet, men det er mulig.

Når forholdet mellom Internett og samfunnsdeltagelse skal vurderes må man ikke falle for fristelsen til å rette all oppmerksomhet mot det potensialet denne teknologien har som verktøy i medvirkning, fordi det forutsetter «ideelle forhold» som sjelden er til stede

for å kunne realiseres. Forståelsen av forholdet mellom ungdommers samfunnsengasjement (medvirkning på basis av interesse og/eller behov) og de nye mediene handler i stor grad om hvordan innholdet kan forankres i deres hverdagsliv. Ungdom blir først aktive når politikken angår dem, og når de opplever at de kan være med å bestemme og påvirke denne. Dermed blir det helt avgjørende hvilke saker som settes på dagsordenen, og hvordan de fremstilles og gjøres tilgjengelige for ungdom uavhengig av teknologi. Det er også slik at sosiale medier både kan fungere systembetinget (tjene systemet på derts premisser – slippe til) og bidra til systemoverskridelse og endring (tjene barn og unge på deres premisser – slippes løs). For at det siste skal bli en legitim kreativ kraft, må den organiseres og målrettes på en helt annen måte enn i dag, fordi de frislepp som finnes ofte aktivt utdefineres og ufarliggjøres.

Litteraturliste

- Andersen, Johannes (2000): *Borgerne og det lokale styre*. I Andersen, J., Torpe G.L.: & J. Andersen (red): *Hva folket magter. Demokrati, magt og afmagt*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Angelin, A. (2010): *Delaktighet blant unga utanför*. I Ungdomsstyrelsen (red) Fokus 10. *En analys av ungas inflytande*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2010:10.
- Bae, Eide, Winger & Kristoffersen (2006): *Temahefte om barns medvirkning*. Kunnskapsdepartementet.
- Backe-Hansen, E. (2011): *Teoretiske perspektiver i synet på ungdoms medvirkning – en litteraturgjennomgang*. Utrykt vedlegg til NOU 2011: 20. Lastet 26.2.2013. http://www.regjeringen.no/pages/36520908/Backe-Hansen_Elisabeth_litteraturgjennomgang.pdf
- Barneombudet (2009): *Retten til deltakelse*. I Barneombudets Årbok 2009/2010, s. 6-17.
- Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2011:15
- Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement, Det kongelige kommunal- og regionaldepartement, Det kongelige arbeidsdepartement, Det kongelige helse- og omsorgsdepartement, Det kongelige justis- og beredskapsdepartement og Det kongelige kunnskapsdepartement: Rundskriv Q-16/2013, *Forebyggende innsats for barn og unge*
- Bastiansen, Henrik Grue (1999): *Fremveksten av det elektroniske demokrati*. KTK-notatserie, nr. 18 (Kommunikasjon, teknologi og kultur). Universitetet i Oslo.
- Blumler, Jay, & McQuail, Denis (1968): *Television in politics: Its uses and influences*. London: Faber and Faber
- Brandtzæg, P.B. Lars Gillund, Arne Krokan, Øyvind Kvalnes, Alf Tore Meling, Jon Wessel-Aas (2011): *Sosiale medier i all offentlighet: Lytte, dele, delta* Kommuneforlaget, Oslo.
- Bucher, T., Storm-Mathisen, A. & Helle-Valle, J (2009): *Ungdom, politikk og internett- En akademisk refleksjon over norsk ungdoms samfunnsdeltagelse og politiske engasjement online*. Oppdragsrapport nr. 2-2009. Oslo, SIFO-Statens institutt for forbruksforskning
- Buckingham, David (2000) *The Making of Citizens: Young People, News and Politics*. London: Routledge.
- Calenda, D. og L. Mosca (2007). *The political use of the Internet – Some insights from two surveys of Italian students*. Information, Communications & Society, 10:29–47.
- Carlsson, E. & N. A. Sletterød (2010): *En utforskende teoretisering av virkemiddelt nettverksentreprenør I VRI Trøndelag*. I Stene, M. (red): *Forskning Trøndelag*. Tapir Akademisk Forlag.

- Carlsson, Hestvik, Sivertsen & Sletterød (2013): *Evaluering av Ungdomssatsningen i Nord-Trøndelag Fylkeskommune*. TFoU-rapport 2013:9. Steinkjer. Trøndelag Forskning og Utvikling
- Christensen, Dag Arne og Jacob Aars (2002): *Teknologi og demokrati. Med norske kommuner på nett!* Notat, Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier, Universitetsforskning i Bergen.
- Comor, E. (2001). *The role of communication in global civil society: Forces, processes, prospects*. International Studies Quarterly, 45:389–408.
- DiMaggio, P., E. Hargittai og W.R. Neuman (2001). *Social Implications of the Internet*. Annual Review of Sociology, 27:307–336
- Duus, M. (2009): “*Følelsen av å kunne påvirke er en god følelse*”. En fagdidaktisk studie av ungdomsråds bidrag til fremtidig politisk deltakelse. Masteroppgave i pedagogikk. Oslo: Utdanningsvitenskapelig fakultet, Universitetet i Oslo.
- Enjolras, Bernard og Signe Bock Seggaard (2011): *Ungdommens politisk bruk av sosiale medier*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Vedlegg til NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning.
- Enjolras, Bernard, Rune Karlsen, Kari Steen-Johnsen og Dag Wollebæk: (2013): *Liker, liker ikke. Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Fauske, H. (2011) *Ungdom – et historisk perspektiv*. Lillehammer, juni 2011. Utrykt vedlegg til NOU 2011: 20. Lastet 26.2.2013.
http://www.regjeringen.no/pages/36520908/Fauske_Halvor_Ungdom_i_historisk_perspektiv.pdf
- Flyvbjerg, B. (2004): *Five Misunderstandings about Case-Study Research*. Qualitative Inquiry. Volume 12, Number 2, April 2006, pp 219-245.
- Frøyland, L.R (2011): *Unges syn på deltagelse og innflytelse i skolen, lokalpolitikken og sivilsamfunnet*. Notat nr 7/11. NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Gibson, Rachel and Stephen J. Ward (1998): “*U.K. Political Parties and the Internet: «Politics as usual in the New Media?»*” The Harvard International Journal of Press/Politics. 3(3):14-38.
- Gjertsen, H. & T. Olsen (2011): *Mangfold og engasjement i motvind. En studie av åpne fritidstiltak for ungdom*. NF-rapport nr. 1/2011. Bodø: Nordlandsforskning.
- Grimnes, G. (2007): *Ungdomsråd – et godt tiltak for deltagelse og innflytelse i lokaldemokratiet? En studie av kommunalt initierte ungdomsråd i to kommuner*. Masteroppgave i statsvitenskap. Tromsø: Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø.
- Guldvik, I. (2000): *Deltakelse forutsetter innflytelse. En begrenset evaluering av prosjekter i for kommuner for å øke deltakelsen blant barn, unge, innvandrere og kvinner*. ØF-notat. Nr. 01/2000.

- Hanssen, Gro Sandkjær og Marte Winsvold (2008): *"Hvilken betydning har internett? Om politisk inkludering av innbyggere med funksjonsnedsettelse"*, Tidsskrift for velferdsforskning, årgang 11, 2008/3, s. 192-207.
- Haugseth, Jan Frode (2013): *Sosiale medier i samfunnet*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Hestvik, Hanne (2004): «*valgkamp2001.no*». *Partier, velgere og nye medier. Ny kommunikasjon?*, i I valgkampens hete, strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet, (reds). Aardal, Bernt, Hanne Marte Narud og Anne Krogstad. Universitetsforlaget, Oslo.
- Haythornthwaite, C. og B. Wellam (2002). *"The Internet in everyday life: an introduction"*. I Haythornthwaite, C. og B. Wellam (red.): *The Internet in Everyday Life*. Oxford: Blackwell.
- Johnsen, Ole Emil, Eva Cecilie Jørgensen og Rolf Aaneland (2014): *Hvordan lykkes kommunesektoren i sosiale medier?* KS-rapport. Et utrednings- og dokumentasjonsprosjekt (FoU), utført av Gambit H+K Strategies for KS.
- Kjørholt, Anne Trine (1997): *Norsk barnepolitikk og barns aktive samfunnsdeltakelse*. Rapport nr. 45. Norsk senter for barneforskning, Trondheim.
- Knudtzon, L. & Tjerbo, T. (2009): *De unge stemmene. Innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylker*. NIBR-rapport 2009:34 Oslo. Norsk institutt for by- og regionforskning
- Lidén, H. og G. Ødegård (2002): *Ungt engasjement. Ungdoms samfunnsengasjement og lokalpolitiske deltakelse*. NOVA-rapport 6/02. Oslo: Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Lindeløv & Karlsen A (2004): *Forskning på "nyskaping i småbedriftsmiljø"*. Nordlandsforskning-rapport nr. 17/2004. Bodø, Nordlandsforskning
- Lorentzen, H. (2007): *Moraldannende kretsløp. Stat, samfunn og sivil engasjement*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Lysø R. og Sletterød, N. A. (2011): *Aglo videregående skole. På søken etter Aglo-kulturen*. Rapport 2011:1. Steinkjer. Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Lysø, R., Karlsen J. & Sletterød, N. A. (2005): *Miljøvennlige og attraktive tettsteder i distriktene. Sluttrapport fra følgeevalueringen av programmet*. NTF-rapport 2005:4. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning.
- Margolis, Michael og David Resnick, 2000: *Politics as Usual: The Cyberspace Revolution*. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Margolis, M. og G. Moreño-Riano (2009). *The Prospect of Internet Democracy*. Farnham: Ashgate.
- Morvik, K (red.) (2012): *Å vokse opp*. Familiedirektoratet.
- Nielsen, J.C., Højholdt, A. & B. Simonsen (2004): *Ungdom og foreningsliv: demokrati – fælleskab – læreprocesser*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.

- Norris, Pippa (2001): *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty and the Internet in Democratic Societies*. Cambridge University Press, New York
- NOU 2003: 19: Maktutredningen.
- NOU 2011: 20: *Ungdom, makt og medvirkning*. Utredning fra utvalg avgitt ved kongelig resolusjon 29. oktober 2010. Avgitt til Barne-, likestillings, - og inkluderingsdepartementet 13. desember 2011. Lastet 13.2.2013
<http://www.regjeringen.no/pages/36520908/PDFS/NOU201120110020000DDD/PDFS.pdf>
- Nyseth, T. (2000): *Moderne nærdemokrati: En komparativ studie av lokalutvalg I Norge og Danmark*. Dr. polit. Avhandling. Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Tromsø: Universitetet I Tromsø.
- Arne Næss (2005): Næss A. (2005), Livsfilosofi – Et personlig bidrag om følelser og fornuft, Universitetsforlaget.
- Paulsen, Silje (2010): “De som har ei kime av det, får en arena å vokse på”. *Regionale ungdomsråd som arena for opplæring i demokrati og mobilisering til konvensjonell politisk deltakelse*. Mastergradsoppgave i Statsvitenskap. Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Universitetet i Tromsø.
- Polat, R.K. (2005). “The Internet and Political participation”. *European Journal of Communication*, 20:435–459.
- Rye, Ståle Angen og Johan Fredrik Rye (2011): «*Ungdom, Internett og samfunnsengasjement*». *Tidsskrift for ungdomsforskning* 11(2): 25–47.
- Rønning, Lars (2010): Samfunnsentreprenørskap som initiering av lokal næringsutvikling. I Borch og Førde (red): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Sandbæk, M. og J.H. Einarsson (2008): *Barn og unge rapporterer til FN om rettighetene sine*. NOVA-rapport 2/08. Oslo: Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Selle, Per (1999): *Sivilsamfunnet tatt på alvor*. I Øyvind Østerud (red): *Mot en ny maktutredning*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Shier, H. (2001): *Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. A new model for enhancing children's participation, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child*. *Children & Society*, 15, 107-117. Wiley-Blackwell, UK.
- Skimmeli, M. (2000): *Medvirkning for barn og unge i lokaldemokratiet. Kartlegging og analyse av barne- og ungdomsråd i norske kommuner*. NTNU, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse. Trondheim.
- Skjeggedal, T. (1988): *Kommuneplanlegging og bygdeutvikling*. Dr. Ing.-avhandling 1988:24. Institutt for by- og regionplanlegging. Trondheim. NTH.

- Skjeggedal, T. & Sletterød, N.A. (1991): *Forventninger uten forpliktelser – Erfaringer fra forsøk med lokal planlegging*. NTF-Rapport 1991:7. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning
- Sletterød, N.A. & Gustavsen, T. (1995): *Arti å lag nå skikkelig, itj bærre lego. Evaluering av barns og unges medvirkning i utforming av det fysiske oppvekstmiljøet*. NTF-notat 1995:10. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning
- Sletterød, N.A. (1997): *Teoretiske og metodiske perspektiv på mobilisering*. NTF-rapport 1997:4. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning
- Sletterød, N.A. & Thorsen, H.W. (1998a): *Evaluering av 4 kommunale mobiliseringsprogram i Nord-Trøndelag. Konklusjoner og vurderinger*. NTF-rapport 1998:1. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning.
- Sletterød, N.A. (1998b): *Veileder i mobilisering av bygder og lokalsamfunn*. NTF-rapport 1998:10. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning
- Sletterød, Niels Arvid & Roald Lysø (2000a): *Kvalitet på nærvær. Virksomhetsutvikling og arbeidsmiljøforbedring - et spørsmål om kultur og dialog?* NTF-rapport 2000:1. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning.
- Sletterød, N. A. & Wendelborg, C. (2000b): *Indeksering av sosialt miljø i Næringsshagene. Teoribakgrunn, analytisk perspektiv, validering og reliabilitetstesting av måleinstrument*. NTF-rapport 2000:6. Steinkjer. Nord-Trøndelagsforskning.
- Storsul, Tanja, Hans Christian Arnseth, Taina Bucher, Gunn Enli, Magnus Hontvedt, Vibeke Kløvstad og Arnt Maasø (2008): *Nye nettfenomener. Staten og delekkulturen*. Rapport til Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Institutt for Medier og Kommunikasjon, Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning (ITU), Universitetet i Oslo.
- Stray, Janicke Heldal (2010): *Demokratisk medborgerskap i norsk skole. En kritisk analyse*. Ph.D.-avhandling. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Stray, Janicke Heldal (2011): *Demokrati på timeplanen*. Bergen. Fagbokforlaget.
- Teige, K.H. (2005): *Unge medborgere? En kvalitativ analyse av demokratisk opplæring. Medborgerskap og politisk engasjement hos medlemmer i norske ungdomsråd*. Masteroppgave i statsvitenskap. Trondheim: Fakultetet for Samfunnsvitenskap og Teknologiledelse, NTNU.
- Tjora, Aksel, red (2013): *Festival! Mellom rølp, kultur og næring*. Oslo: Cappelen
- Trenaman, Joseph and Dennis McQuail (1961): *Television and the Political Image*. Methuen.
- Ungdomsstyrelsen (2010): *Fokus 10. En analys av ungas inflytande*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2010, p. 437-438.
- van Dijk, J. og K. Hacker (2003). *The Digital Divide as a Complex and Dynamic Phenomenon*, The Information Society, 19:315–326.

- Vestby, G.M. (2009): *Ungdom, IKT og lokaldemokrati?* NIBR-notat 2009: 109. Oslo. Norsk institutt for By- og Regionforskning.
- Vestby, G.M. (2011): *Barn og unges medvirkning i samfunnsplanleggingen*. Presentasjon på Nordisk konferanse i Bergen.
- Vestby, G.M. & Ekne Ruud, M. (2012): *Ungdom og lokal samfunnsutvikling. Hvordan involveres ungdom på fylkeskommunalt nivå?* NIBR-rapport 2012: 16. Oslo. Norsk institutt for by- og regionforskning
- Vestel, V., Ødegård, G. & T. Øia (2003): *Veien til makta og «det gode liv»? Evaluering av medvirkningsarbeidet blant unge i Porsgrunn kommune*. NOVA-rapport 8/03. Oslo.
- Ødegård, G. (2011): *Medborgerskap, politisk deltagelse og makt. Et ungdomsperspektiv*. Notat. Oslo, ISF- Institutt for samfunnsforskning.
- Wilhelm, Anthony G (2000): *Democracy in the Digital Age: challenges to political life in cyberspace*. New York : Routledge
- Winsvold, A. & Falck, S. (2011): *Modeller for å sikre medbestemmelse og medinnflytelse blant utsatte ungdomsgruppe*. NOVA Notat 5/11. Oslo, Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Winsvold & Solberg (2009): *Modeller for barns medvirkning – en eksempelsamling*. TemaNord-rapport 577. Laget av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) på oppdrag av den Nordiske barne- og ungdomskomiteé (NORDBUK) ved Nordisk Ministerråd.
- Wollebæk, D. & K. H. Sivesind (2010): *Fra folkebevegelse til filantropi. Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Ødegård, G. (2007). *Troløs ungdom. Endringer i ungdoms deltagelse i frivillige organisasjoner fra 1992 til 2002*. I: Strandbu, Å. og T. Øia (eds.) *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Ødegård, G. (2010). *Motløs ungdom? Nytt engasjement i et gammelt demokrati*. Oslo: Akademisk publisering.
- Ødegård, G. (2011): *Medborgerskap, politisk deltagelse og makt. Et ungdomsperspektiv*. Notat. Oslo, ISF- Institutt for samfunnsforskning.
- Østerud Ø., Engelstad, F. & P. Selle (2003/2009): *Makten og demokratiet. En sluttbok fra maktutredningen*. Pensum.no. Gyldendal Akademisk.

Vedlegg

Vedlegg 1 Nominerte og kårede; årets barne og ungdomskommune

Nominerte og/eller kårete kommuner 2003-2012 til årets barne- og ungdomskommune innenfor det distriktspolitiske virkeområdet III og IV (del 1)				
FYLKE	KOMMUNE	2003 -2009 NOMINERT ÅR	2010 – 2012 NOMINERT ÅR	KÅRET
Østfold	Aremark	2005, 2007, 2008, 2009 = 4x		
Hedmark	Eidskog	2003		2003
	Kongsvinger	2005		
	Våler	2003		
	Åsnes	2003		
Oppland	Lom	2003		
	Nordre-Land		2010	
	Vågå	2004, 2005, 2006 = 3x		2006
	Øystre-Slidre	2004		
Buskerud	Sigdal		2011	
	Ål	2004		
Telemark	Drangedal	2005		
	Fyresdal		2011, 2012 = 2x	
	Kragerø	2004, 2005, 2006 = 3x		
	Nome		2010	
	Notodden		2010	
Aust-Agder	Bykle		2011	
	Vegårshei	2009		
Vest-Agder	Farsund		2012	
Rogaland	Sauda	2004		
Møre- og Romsdal 78	Averøy	2008		
	Kristiansund	2003		
	Sande	2006		
	Halsa		2010, 2011 = 2x	
	Stordal	2009	2011, 2012 = 3x	
	Sunndal	2005, 2006	2011 = 3x	
	Surnadal	2007, 2008	2010, 2012 = 4x	
	Tingvoll		2010	
	Ørsta	2005		
Sør-Trøndelag	Bjugn	2004		2004
	Hemne		2010	
	Meldal	2004		
	Rennebu	2003		
	Selbu	2005, 2009 = 2x		
	Ørland			
Nord-Trøndelag 79	Verdal	2008, 2009 = 2x		
	Grong	2009		

Tabell fortsetter: Nominerte og/eller kårete kommuner 2003-2012 til årets barne- og ungdomskommune innenfor det distriktspolitiske virkemiddelområdet III og IV (del 2)				
FYLKE	KOMMUNE	2003 -2009 NOMINERT ÅR	2010 – 2012 NOMINERT ÅR	KÅRET
	Namdalseid ⁸⁰	2003, 2004, 2006, 2007, 2009 = 5x		
	Namsskogan	2003, 2004 = 2x		
	Nærøy		2010	
Nordland ⁸¹	Ballangen	2009		
	Andøy	2003		
	Fauske	2003		
	Hattfjelldal		2010, 2012 = 2x	
	Herøy	2009	2010, 2012 = 3x	
	Saltdal	2004, 2005 = 2x		
	Sortland		2011, 2012 = 2x	
	Steigen	2005		
	Vefsn	2009	2010, 2011, 2012 = 4x	
	Dyrøy	2003		
Troms	Balsfjord		2010	
	Bardu	2007		
	Kåfjord		2010, 2011	2011
	Lenvik	2009	2011, 2012 = 3x	
	Nordreisa	2003	2011 = 2x	
	Storfjord		2010	
	Hammerfest	2003, 2006 = 2x		
Finnmark	Nordkapp	2006		
	Alta	2007, 2008 = 2x		

⁷⁸ Prisen «Årets ungdomskommune i Møre og Romsdal» blir årlig delt ut av Ungdomspanelet i Møre og Romsdal, og skal gå til kommuner som har utmerket seg ved å: legge til rette for medvirkning for ungdom, skape gode møtesteder for ungdom, bidra til et allsidig fritidstilbud for ungdom eller på annen vis gjort en særskilt innsats for ungdom i kommunen. Invitasjon og nominasjon til årets barne- og ungdomskommune 2013;

http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Ffeinnsyn.mrfylke.no%2Fapplication%2Fget_document%2F596743&ei=4ZiMUsWxlomm4ASp8oD4DQ&usg=AFQjCNElclJTTrkLUkwRDezczjYgnWjerg&bvm=bv.56643336,d.bGE&cad=rja

⁷⁹ Nominasjon årets ungdomskommune i NT 2013: <http://ntbur.no/2013/08/19/nominasjon-av-arets-ungdomskommune-i-nt/> Hvem fikk utmerkelsen?

⁸⁰ Namdalseid ble årets ungdomskommune i NT 2011
<http://www.namdalsavisa.no/Nyhet/article5819608.ece>

⁸¹ Nordland fylkeskommune kårer årets barne- og ungdomskommune i Nordland 2013
<http://www.ranablad.no/nyheter/article6573780.ece>

Vedlegg 2 Pressemelding Kåfjord

Kåfjord: Årets barne- og ungdomskommune 2011: Juryens begrunnelse:

Årets barne- og ungdomskommune kjennetegnes av en helhetlig satsning for å sikre et godt og kulturelt mangfoldig fellesskap, et spesielt godt arbeid med 7-milssteget, og ved at kommunens barn- og ungdom spiller en viktig rolle i utviklingen av den.

Kommunen har ca. 500 barn og unge og arbeider godt med å skape fellesskap blant innbyggerne og tilknytning til kommunen. Hvert år arrangerer en felles leirskole for alle fra førskolegruppa med foresatte til ungdomsskoleelevene. Et godt samspill mellom frivillige og kommunen gjør at innbyggerne er aktivt med i utformingen av kommunens tilbud til barn og unge.

Kommune har ungdomsråd og barnas kommunestyre med forankring i elevrådene. Disse brukes aktivt som høringsinstans og holder kommunen ansvarlig for satsning på barn og unge. Et eksempel er arbeidet med ny kommuneplan. Ungdomsrådet har forslags- og talerett i alle kommunale utvalg, forvalter penger til rusforebyggende arbeid og spiller en aktiv rolle i satsning på barn og unge. Lederne i elevrådene er også lederne i den enkelte skoles samarbeidsutvalg. Barn og unge er inkludert i arbeidet med 7-milssteget.

Kommunen deltok i prøveordningen for 16årig stemmerett og har arbeidet ett år i forveien med bl.a fokus på demokrati i skolen. Alle 16- og 17 åringene dro også på demokratiopplæringstur til Oslo. Prosjektet ble ledet av ungdom selv. Den offentlige valgdebatten ble også preget av saker unge var spesielt interessert i.

Kommunen har et bredt kultur og fritidstilbud. For å sikre tilgjengelighet samarbeider kulturskolen tett med barnehage og skolene. Her er det også et spesialtilpasset tilbud for unge og voksne med ulike utviklingshemninger. Kommunen er god på praktisk tilrettelegging for frivillige lag og foreninger og gjør seg avhengig av dugnadsinnsats i utvikling av nærmiljøet. Kommunen har flere arrangementer, bl.a. Riddu Riddu og fotballfestival, der målet er å feire det flerkulturelle mangfoldet og å vise frem kommunen. Disse er drevet av ungdom selv. I tillegg har kommunen tre fritidsklubber.

Kommunen er en samisk forvaltningskommune og arbeider for at barn og unge skal ha et positivt forhold til det flerkulturelle – med fokus på det samiske, kvenske og norske. Kommunens asylsøkere inviteres aktivt til å være en del av det kulturelle mangfoldet. Alle barnehagene har samisktalende ansatte og alle elver som ønsker det får undervisning på samisk.

Kommunen har flere tverrgående satsninger som fungerer godt – mye som en del av et solid arbeid med 7-milssteget. Et eksempel er barnehage- og skolehelseteam. 7-milsstegskoordinator besøker elevene flere ganger årlig for innspill og dialog.

Kommunen har som mange andre utfordringer på barnevernområdet, men juryen mener de griper fatt i dem på en systematisk måte. Det er laget en strategi for barnevernets profil i lokalsamfunnet, der man ønsker et utadrettet og synlig barnevern, bl.a på skolene, slik at barna der skal få større kunnskap om hva barnevernet gjør og hvordan barnevernet kan hjelpe barn tidlig.

Kommunen har noen av landets rimeligste barnehagepriser og satser på høy kompetanse. Arbeidet for å tilrettelegge for samisk språk og kultur styrker kompetansen på å inkludere barn fra andre kulturer.

Kilde: <http://www.kafjord.kommune.no/kaafjord-aarets-barne-og-ungdomskommune-2011.4973642-930.html> (lastet 20.11.2013)

Vedlegg 3 Pressemelding Eidskog

Pressemelding, 28.10.2003

Publisert under: Regjeringen Bondevik II

Utgiver: Barne- og familiedepartementet (Opprettet 01.01.1991. Nedlagt 31.12.2005)

Status: Arkivert

Pressemelding

Nr.: 03077

Dato: 28.10.03

Eidskog ble årets barne- og ungdomskommune

Statssekretær i Barne- og familiedepartementet, Hans Olav Syversen (KrF), kåret i dag Eidskog til årets barne- og ungdomskommune. De fikk utmerkelsen for sitt helhetlige arbeid overfor barn og ungdom.

Dette er en ny pris som deles ut for første gang i år. 28 kommuner fra hele landet søkte om å få utmerkelsen. En egen jury nedsatt av Barne- og familiedepartementet har stått for utvelgelse av kommune.

Juryens begrunnelse for valget av Eidskog er at kommunen er i forkant på flere områder. De har en helhetsstrategi i forhold til arbeidet med å sikre barn og ungdom et godt oppvekstmiljø. Kommunen forplikter seg overfor sine borgere på områder som helse, boligtomter og barnehageplass. De har gjort mye for å få til en god dialog med barn og ungdom. Blant annet har leder og nestleder i barne- og ungdomsrådet møte- og talerett i kommunestyret.

Juryen vil spesielt framheve:

- Eidskog kommune har i flere år vært en foregangskommune på skoleutvikling
- Kommunen vil satse sterkere på helsestasjonen som et lavterskeltilbud og møteplass i nærmiljøet
- Ungdommens hus er et møtested for ungdom mellom 13 og 19 år og skal være en kraftstasjon for unges tanke og skaperkraft

Utvelgelsen er gjort av en jury bestående av: Barneombud Trond Waage, leder av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner Alise Narjord, tidligere leder av Ungdommens demokratiforum Maren Hersleth Holsen, og forsker Yngve Carlsson.

Kåringen av årets barne- og ungdomskommune er et ledd i oppfølging av Stortingsmelding nr. 39 (2001-2002) Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge.

Juryens begrunnelse for valg av Eidskog er lagt ved i sin helhet.

Begrunnelse

Denne kommunen har gjennomført endringer på en rekke områder. På noen områder er de først ute i Norge, på andre felter er de blant de første. Endringene er samtidig ledd i en helhetsstrategi hvor de enkelte brikker henger sammen med andre brikker. En helhetlig tenking kommer tydelig til uttrykk i deres oppvekstplan for årene 2003 – 2006. Denne tverrsektorielle planen har en rekke visjoner og handlingsgrep som vil sikre et godt samarbeid. Kommunen er nytenkende. Slagordet for oppvekstplanen er: Vi tør å handle annerledes. Og det viser de gjennom å være i helt i forkant på flere områder. De får til koblingen mellom å være visjonær og handlingsdyktig.

Kommunen forplikter seg overfor sine borgere. Alle innbyggerne har en behandlingsgaranti.

Gjennom en egen servicegaranti tilbyr de tomt i regulert byggefelt på dagen og barnehageplass innen en uke. Det satses på kvalitet i barnehagene. De har to førskolelærere på alle avdelinger.

Kommunen har gjort mye for å skape optimisme og en positiv stedsindentitet og motivere ungdom til å komme tilbake til bygda etter endt utdanning. Det arbeides for å etablere nye arbeidsplasser og trekke til seg nye innbyggere.

Kommunen var tidlig ute med å innføre en systematisk form for medvirkning fra barn og ungdom. Leder og nestleder i barne- og ungdomsrådet har talerett i kommunestyret og politiske fora. Kommunen har gjort mye for å legge til rette for god drift av rådet. De har eget kontor i rådhuset og lett tilgang til ulike kommunetopper. Rådet er synlig og blir lagt merke til. Rådet har eget budsjett og det er opp til hver klasse å lage prosjekt som det kan søkes om penger til.

Juryen vil spesielt trekke fram tre områder:

1. Eidskog kommune har i flere år vært en foregangskommune på skoleutvikling. En rekke kommuner har søkt råd og inspirasjon hos Eidskog. Det legges stor vekt på skape læringsmiljø i skolen. Barne kunnskap prioriteres like mye som skolekunnskap i utformingen av det pedagogiske opplegget. Alle elevene har sin individuelt tilpassede arbeidsplan. Hovedtrekkene settes opp av faglærerne, men eleven selv deltar aktivt med å utforme arbeidsoppgaver, læringsmål og framdriftsplan.
2. Kommunen vil satse sterkere på helsestasjonen. Helsestasjonen skal utvikles til et kraftsenter for fysisk og psykisk helse for alle mellom 0 og 20 år. Senteret skal være et lavterskeltilbud og en pådriver for styrking av foreldrerollen og for tiltrettelegging av nettverk, åpen barnehage, musikktilbud, samtalegrupper, pappakvelder og utleie av fritidsutstyr.
3. Ungdommens hus sto ferdig sommeren 2000. Huset er et møtested for ungdom mellom 13 og 19 år. Huset kalles en kraftstasjon for unges tanke og skapekraft. Fire stikkord er satt opp til hjelp: mot, fantasi, humor og galskap. Det er satset på kvalitet i materialvalg og innredning. Huset likner ikke mye på tilbud som finnes i en del andre kommuner i mørke og dystre bomberom.

Kilde: <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/bfd/Nyheter-og-pressemeldinger/2003/Eidskog-ble-arets-barne-og-ungdomskommune-.html?id=250234#> (lastet 20.11.2013)

Vedlegg 4: Oversikt over nettkommunikasjon i casekommunene

Brønnøy: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side. Har nylig opprettet den kommunale portalen «ung i brønnøy». Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe.

Kåfjord: Ungdomscia, egen nettside på kommunenes hjemmeside under «Kultur og fritid», med relevant informasjon/nyhetssaker. Egen åpen Facebook-side for ungdom, egen og aktiv kommunal Facebook-side.

Ringebu: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side. Gjennom det interkommunale ungdomsarbeidet «Ung i Midtdalen» er det etablert et eget nettsted: www.ungimiddalen.no, som også har en åpen og aktiv Facebook-side. Består av Ringebu, Nord-Fron og Sør-Fron kommune. Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe.

Nord-Fron: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side. Gjennom det interkommunale ungdomsarbeidet «Ung i Midtdalen» er det etablert et eget nettsted: www.ungimiddalen.no, som også har en åpen og aktiv Facebook-side. Består av Ringebu, Nord-Fron og Sør-Fron kommune. Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe.

Sør-Fron: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side. Gjennom det interkommunale ungdomsarbeidet «Ung i Midtdalen» er det etablert et eget nettsted: www.ungimiddalen.no, som også har en åpen og aktiv Facebook-side. Består av Ringebu, Nord-Fron og Sør-Fron kommune. Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe, og ungdomsklubben har en lukket intern Facebook-gruppe.

Vefsn: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side. Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe.

Eidskog: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side, og Facebook-side for ungdom kalt «ung i Eidsskog», men denne har «dødd ut». Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe.

Surnadal: Kommunen har egen kommunal aktiv Facebook-side. Ungdomsrådet har en lukket, intern Facebook-gruppe, og en åpen Facebook-gruppe som ikke lenger er aktiv.

Tana: Kommunen har egen aktiv kommunal Facebook-side. Ungdomsrådet har en åpen Facebook-side og en lukket, intern Facebook-gruppe.

Vedlegg 5: Samtaleguider

A: Samtaleguide ungdomsrådslederne i casekommunene

Blant ungdomsrådslederne som vi gjennomførte halvtimes + samtaler med var det fem jenter i alderen 16 til 19 år, og fire gutter i alderen 15 til 18. Samtalene tok ca. 1 time.

1. Kjønn og alder
2. Når og hvordan kom du inn i UR og hvor lenge har du vært leder?
3. Hva er din oppgave i UR, hva gjør sekretær/voksenkontakten og hva gjør dere sammen (arbeidsfordeling)?
4. Kan du gi eksempel på oppgaver som du mener det er spesielt viktig at voksenkontakten har ansvar for?
5. Får dere tilsendt saker til behandling og/eller tar dere selv opp saker som dere mener er viktig at kommunen følger opp?
6. Hvilke saker mener du UR har hatt størst innflytelse på den tiden du har vært med - hvorfor?
7. Har du kjennskap til eller erfaringer med medvirkningsmetoder spesielt beregnet på barn og ungdom?
8. Hva er den viktigste saken som UR har jobbet med i den tiden du har vært med – hvorfor?
9. Kan det spores konkrete resultater av UR sin innsats på noen måte? Utfordringer med medvirkningsarbeid?
10. Når og på hvilken måte skjer kontakt mellom UR i forhold til rådmann, ordfører og kommunestyre?

B: Samtaleguide voksenkontaktene i casekommunene

Samtalene tok ca. 1 time.

1. Bakgrunn, stilling hvor lenge voksenkontakt for UR?
2. Hva innebærer det å være voksenkontakt for et UR?
3. Hva mener du er de viktigste rollene til en voksenkontakt?
4. Hvilke oppgaver/funksjoner er det viktig at du som voksenkontakt tar ansvar for og skjøtter?
 - a. Hva mener du kjennetegner en god (og klok) utøvelse av voksenkontaktrollen?
5. Hvem har UR mest kontakt med, er det spesielle; (1) etatssjefer, (2) rådmann/ordfører eller (3) utvalg/formannskap/kommunestyre? Andre?
 - a. Hvem har UR best dialog med?
6. Hvordan skjer saksutviklingen i UR?
7. Kan du si noe om UR-medlemmenes engasjement?
 - a. Hvordan utarter dette seg (i form av delaktighet, proaktivitet og kreativitet)?
 - i. Variasjoner? Gruppedynamikk?

- b. Mener du det har noen betydning for UR-medlemmenes engasjement og aktivitet om rådet er direkte underlagt rådmann eller lagt til spesielle fagetater?
8. Kan du gi konkrete og praktiske eksempler på former for mobilisering og medvirkning (prosess) som du mener fungerer godt i forhold til UR?
 - a. Hva mener du er de kloke grepene?:
 - b. Eksisterer det i kommunal regi tilpassede arenaer for deltakelse på barns og ungdoms egne premisser?
 - i. Benytter kommunen konkrete metoder / tilpassede prosessverktøy når barn og unge involveres i medvirkningsopplegg? Hva/Hvilke? Erfaringer?
9. Det kommunale demokratiet er generelt betinget av dagligdagse muligheter for aktiv medvirkning fra innbyggerne:
 - a. Inviteres barn og unge til å være kreative og proaktive eller handler det fra kommunens del mer om å få etterspurte reaksjoner på utspill?)
10. Kan du trekke frem konkrete resultater som er oppnådd som følge barn og unges involvering/medvirkning? (som du mener ikke ville blitt oppnådd uten deres deltakelse)
 - a. Eksempler fra delaktighet i lokalt utviklingsarbeid?
 - b. Eksempler fra delaktighet i planprosesser?
11. Hvordan bruker kommunen sosiale media for å mobilisere ungdom i kommunen til medvirkning i demokratiske plan- og utviklingsprosesser?
 - a. Kan du gi eksempler på dette?
12. Til hva og hvordan bruker UR sosiale media i sitt arbeid?
13. Kan du bistå oss i arbeidet med å få UR til å ta utforingen med å skrive noen personlige betraktninger /ytringer rundt gode medvirkningsopplegg?

C: Samtaleguide ordførere og rådmenn i casekommunene

1. Når det gjelder X kommune: Hvilke gode eksempler på barn og unges medvirkning i politiske og administrative prosesser vil du trekke fram?
2. Hvilke saker har kommet på den politiske dagsorden som følge av medvirkning fra barn og unge?
3. Hvilke konkrete resultater har barn og unges medvirkning bidratt til i din kommune siste to år? På lengre sikt? Hvorfor? Hvilke kloke grep er tatt?

D: 5 spørsmål til felles besvarelse/uttalelse fra ungdomsrådene i casekommunene

Erfaringer med medvirkning i ungdomsrådet. Spørsmål til samlet diskusjon, vurdering og besvarelse:

- Hvorfor er UR et viktig forum?
- Hva er de viktigste (a) oppgavene og (b) rollene til ungdomsrådet?
- Hva må til for at UR skal ha reell innflytelse på det som skjer i kommunen?
- Hva er det viktigste som UR har a) har arbeidet med og b) har fått gjennomslag for i 2013?

- Hvordan ville situasjonen for ungdom vært i din kommune uten UR?

E: 5 spørsmål til separat besvarelse av ungdomsmedlemmene i casekommunene

Opplevelser av egen deltakelse og innflytelse i ungdomsrådet. Spørsmål til personlig besvarelse fra ungdommene

- Hvorfor er det viktig å være medlem i Ungdomsrådet (UR)?
- Når har du virkelig følt at du som medlem i UR har kunnet påvirke det som skjer i kommunen? Hvorfor?
- Hva mener du det er viktig at medlemmene i UR får anledning til å påvirke? Hvordan bør det skje?
- Er det noe som du synes burde vært gjort annerledes i UR? Hvorfor?
- Hva er det viktigste man lærer som medlem i UR? På hvilken må